

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

Β' ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ

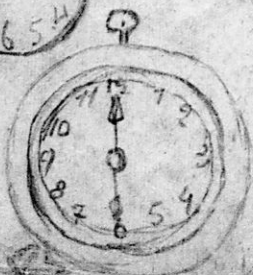
ΕΚΔΟΣΙΣ Α'

1927

ΝΙΚΟΥ. ΜΠΕΡΤΟΥ.

biou
biou
biou

biou
biou
biou

Ν. Ι. ΜΙΗΕΡΤΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ

Β^{ΑΣ} ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ Α'.

νε
νεη
νιδι
νιχι

ΑΘΗΝΑΙ

1927

40612

Η ΠΡΩΤΗ ΜΑΪΟΥ

Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα
πὸν ὠραιότερη ἡ φύση ξυπνάει
καὶ τὴν κάμουν λαμπρὰ καὶ γελάει,
πρασινάδες, ἀκτῖνες, νερά.

Ἄνθη κι ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
παιδιὰ κι ἄνδρες γυναῖκες καὶ γέροι,
ἄσπροντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
ὅλοι οἱ δρόμοι γεμάτοι χαρά.

Ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τῇ νιότη
ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ !

Δ. Σολωμός

Ο ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Στὸ ρημαγμένο παρεκκλῆσι
 Τῆς ἀνοιξης τὸ θεῖο κοντύλι
 Εἰκόνες ἔχει ζωγραφίσει
 Μὲ τ' ἀγριολούλουδα τ' Ἀπρίλη.

Ὁ ἥλιος γέροντας στὴ Δύση,
 Μπροστὰ στοῦ Ἱεροῦ τὴν πύλη
 Μπαίνει δειλὰ νὰ προσκυνήση
 Κι ἀνάφτει ὑπέρολαμπρο καντῆλι.

Σκορπάει γλυκεῖα μοσχοβολιὰ
 Δάφνη στὸν τοῖχο ριζωμένη
 Θυμίαμα ποὺ καίει ἡ Πίστις.

Καὶ μιὰ χελιδονοφωλιὰ
 Ψηλὰ στὸν νάρθηκα χτισμένη
 Ψάλλει τὸ δόξα ἐν Ὑψίστοις.

Γ. Δ ρ ο σ ί ν η ς

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του ἕνα ἕνα,
Σκόρπια, ἀσυντρόφευτα κι ἀνάγια
Στὴ θάλασσα ἀντικρὺ ἀπλωμένα
Σὰ μονοκόμματα λιθάρια,

Τ' ἄσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
Μέσα σὲ πράσινα κλωνάρια
Ἡλιόφωτα, χαριτωμένα,
Μικρὰ, ἀσβεστόχριστα, καθάρια·

Πρώτη φορὰ ὅποιος τὰ θαρρεῖ
Γλυκειὰ, ἀνοιξιὰτικὴν ἡμέρα,
Ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη πέρα,

Ἡμερὰ ἀρνάκια τὰ θαρρεῖ,
Ποὺ βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
Σὲ χλωροπράσινο λειβάδι.

Γ. Δ ρ ο σ ί ν η ς

ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Πίσω ἀπὸ μακρυνὲς κορφὲς ὁ ἥλιος βασιλεύει
 Καὶ τοῦρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες βαφὲς ἀλλάζουν,
 Πράσινες κόκκινες, ξανθὲς, δλόχρυσες, γαλάζιες,
 Κι ἀνάμεσά τους σκάει λαμπρὸς, λαμπρὸς ὁ Ἀποσπερίτης.
 Τὴν πύρη τοῦ καλοκαιριοῦ τὴν σβηεῖ γλυκὸ ἀγεράκι,
 Ποὺ κατεβάζουν τὰ βουνά, ποὺ φέρουν τ' ἀκρογιαλῖα.
 Ἀνάρια τὰ κλωνάρια του κουνάει ὁ γέρο πεῦκος
 Καὶ πίνει καὶ ρουφάει δροσιὰ κι ἀχολογáει καὶ τριῖζει.
 Ἡ βρύση ἢ χορταρόστρωτη δροσίζει τὰ λουλούδια
 Καὶ μ' ἀλαφρὸ μουρμουρητὸ γλυκὰ τὰ νανουρίζει.
 Θολώνει πέρα ἢ θάλασσα, τὰ ριζοβούνια ἡσκιώνουν,
 Τὰ ζάλογγα μαυρολογοῦν, σκύβουν τὰ φρύδια οἱ βράχοι
 Κ' οἱ κάμποι γύρου οἱ ἀπλωτοὶ πράσινο πέλαο μοιάζουν.
 Ἀπ' ὄξω, ἀπ' τὰ ὀργώματα, γυρνοῦν οἱ ξευγολάτες,
 Ἡλιοκαμμένοι, ξέκοποι, βουβοὶ, ἀποκαρωμένοι,
 Μὲ τοὺς ζυγοὺς μὲ τὰ βαριὰ ἀλέτρια φορτωμένοι.
 Καὶ σαλαγοῦν ἀπὸ μπροστὰ τὰ δυὸ καματερά τους,
 Τρανὰ, στεφανοκέρατα, κοιλᾶτα τραχηλᾶτα,
 «Ὁὠ! φωνάζοντας, ὀὠ! Μελισσινὲ, Λαμπίρη».
 Κι ἀργὰ τὰ βόδια περπατοῦν καὶ ποῦ καὶ ποῦ μουγγρίζουν.
 Γυρνοῦνε ἀπὸ τὰ ἔργα τους οἱ λυγερές, γυρνοῦνε
 Μὲ τὰ ζαλίκια ἀπ' τὴ λογγιά, μὲ τὰ σκουτιὰ ἀχ' τὸ πλῆμα
 Μὲ τὲς πλατειὲς των τὶς ποδιὲς σφογγίζοντας τὸν ἴδρω.
 Καὶ σ' ὅποιο δέντρο κι ἄν σταθοῦν, σ' ὅποιο κοντρί
 [ἀκουμπήσουν
 Εἰς τὸ μουρμουρι τοῦ κλαριοῦ, εἰς τὴ θωριὰ τοῦ βράχου

Γλυκὸ γλυκὸ καὶ πρόσχαρο χαιρετισμὸ ξανοίγουν.
 «Γεῖα καὶ χαρὰ στὸν κόσμον μας, στὸν ὁμορφὸ μας κόσμον!»
 Σὰν τὸ ξαρκάδι ὁ νιὸς βοσκὸς ξετρέχει τὴν κοπή του,
 Σουρίζει, σαλαγάζει «οἶ, οἶ» καὶ τήνε ροβολάζει
 Ἐπὶ τὰ πλάγια στὸ μαντρί, στὴν στρούγγα γιὰ ν' ἀρμέξει.
 Ἐπὶ στεφάνι, ἀπὸ γκρεμὸν, ἀπὸ ραϊδιὸ καὶ λόγγο
 Καὶ τοῦ γιδάρη ἢ σαλαγὴ στριγγιὰ - στριγγιὰ γροικιέται
 Τ' ἀνάποδο κοπάδι του «τσάπ, τσάπ! ἔι, ἔι βαρῶντας.
 Κι ἀχολογοῦν βελάσματα κι ἀχολογοῦν κουδούνια,
 Ἐπὶ μακρὰ ἀχ' τὸ βουκουλιὸ, ἀκούγεται φλογέρα.
 Κάπου βροντάει μὴ τουφεκιὰ ἢ κυνηγοῦ ἢ δραγάτη.
 Καὶ κάπου-κάπου ὁ ἀντίλαλος βραχνὸ τραγοῦδι φέρνει
 Τοῦ ἀλογολάτη, τοῦ βαλμᾶ, ὁποῦ γυρνάει κι ἐκεῖνος.
 Τοῦ κάμπου τ' ἄγρια τὰ πουλιὰ γυρνοῦν ἀχ' τίς βοσκὲς τους
 Καὶ μ' ἄμετρος κελαϊδισμοὺς μὲς στὰ δέντρα κουρνιάζουν.
 Σκαλώνει ὁ Γκιώνης στὸ κλαρὶ καὶ κλαίει τὸν ἀδερφό του
 Στὰ ρέπια, στὰ χαλάσματα ἢ κουκουβάγια σκούζει.
 Μέσα σ' αὐλάκι σὲ βαρὸ λαλεῖ ἢ νεροχελῶνα.
 Τ' ἀηδὸνι κρύβεται βαθιὰ στ' ἀγκαθερὰ τὰ βᾶτα
 Καὶ τὴν ἀγάπη τραγουδάει μὲ τὸ γλυκὸ σκοπὸ του.
 Κ' ἡ νυχτερίδα ἢ μάγισσα, μὲ τὸ φτερούγισμά της
 Τὸ γλήγορο καὶ τὸ τρελλὸ, σχίζει τὰ σκότα ἐπάνου
 Καὶ μὲ τ' ὀλόχαρα παιδιὰ τοῦ ζευγολάτη παίζει.
 Καλότυχοι μου χωριανοί, ζηλεύω τὴ ζωὴ σας,
 Τὴν ἀπλοϊκὴν σας τὴ ζωὴ, πόχει περισσὲς χάρες·
 Μὰ πὸ πολὺ τὸν μαγικὸ ζηλεύω γυρισμὸ σας,
 Ὅντας ἡ μέρα σώνεται καὶ βασιλεύει ὁ ἥλιος.

Κ. Κ ρ υ σ τ ᾶ λ λ η ς

ΝΥΧΤΑ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΗ

Εἶναι νύχτα — καλοκαῖρι,
 Δείχν' ἡ Πούλια μεσονύχτι,
 Λάμπουν τ' ἄστρα φωτερά. . .
 Τρέχει ἡ βάρκα νὰ μᾶς φέρῃ
 Ν' ἀνασύρωμε τὸ δίχτυ
 Στὰ τρισκότεινα νερά.
 'Απ' τὴν ἀμμονδιὰ στὸ βράχο
 Κι ἀπ' τὸ βοριά στὸ νότο
 Θάλασσα Θεοῦ χαρά. . .
 Τῆς στεριᾶς φουᾶ μόνάχο
 Μοσχομύρισμα τὸ χνῶτο
 Στὰ τρισκότεινα νερά
 Τ' ἀκρογιαλὶα ἡλιοδαρμένα
 Καῖνε, ἀχνίζουν σὰν καμίνια,
 Ξαναμμένα φλογερά. . .
 Σὰ στοιχειὰ λαχανιασμένα
 Παραδέρνουν τὰ δελφίνια
 Στὰ τρισκότεινα νερά.
 Δυὸ ναυτόπουλα μᾶς φέρνουν
 Μὲ τ' ἀκούραστα τοὺς χέρια,
 Κάνει ἡ βάρκα μας φτερά. . .
 Τὰ γοργὰ κουπιὰ τοὺς σπέρνουν
 Χίλιες πούλιες, μύρια ἀστέρια,
 Στὰ τρισκότεινα νερά

Γ. Δ ρ ο σ ί ν η ς.

Η ΑΝΟΙΞΗ

Ἡ γλυκυτάτη ἀνοιξη
 Μὲ τ' ἄνθη στολισμένη,
 Ροδοστεφανωμένη
 Τῇ γῇ γλυκοτηράει·
 Κ' ἡ γῇ τὴ χλόη ντύνεται
 Τὰ δάση της ἡσχιώνουν
 Τὰ κρύα χιόνια λιώνουν
 Ὁ οὐρανὸς γελάει.
 Τὰ λουλουδάκια βάφονται,
 Τὰ πλάγια χρωματίζουν
 Κ' ἡδονικὲς φωτίζουν,
 Οἱ δροσερὲς αὐγές.
 Στ' ἀγκαθερὸ τριαντάφυλλο
 Γλυκολαλάει τ' ἀηδόνι,
 Τὸ ξένο χελιδόνι,
 Ταιριάζει τὴ φωλιά.
 Στοὺς κάμπους πλούσια καὶ ἄκοπα
 Σὲ πράσινα λειβάδια
 Τὰ ζωντανὰ κοπάδια
 Βελάζουν καὶ πηδᾶν.
 Κι ὁ νιὸς βοσκὸς χαρούμενος
 Φυσῶντας τὴ φλογερά,
 Γιομόζει τὸν ἀέρα
 Μὲ τραγουδιῶν φωνές.

Ἰ. Β η λ α ρ ᾱ ς

ΕΚ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ

Α'.

*Αφκιαστο κι ἀστόλιστο
 Τοῦ Χάρου δὲ σὲ δίνω
 Στάσου μὲ τὰνθόνερο
 Τὴν ὄψη σου νὰ πλύνω.

Τὸ στερνὸ τὸ χτένισμα
 Μὲ τὰ χρυσὰ τὰ χτένια
 Πάρτε ἀπ' τὴ μανούλα σας,
 Μαλλάκια μεταξένια,

Μήπως καὶ τοῦ Χάροντα,
 Καθὼς θὰ σὲ κοιτάξη,
 Τοῦ φανῆς ἀχαΐδευτο
 Καὶ σὲ παραπετάξη!

Β'.

Στὸ ταξίδι ποὺ σὲ πάει
 Ὁ μαῦρος καβαλάρης,
 Κοίταξε ἀπ' τὸ χέρι του
 τίποτε νὰ μὴν πάρης.

Κι ἂ διψάσης, μὴν τὸ πιῆς
 Ἀπὸ τὸν κάτω κόσμον
 τὸ νερὸ τῆς ἀρνησιᾶς,
 Φτωχὸ κομμένο δυόσμον!

Μὴν τὸ πιῆς, καὶ ὀλότελα
 Κι αἰῶνια μᾶς ξεχάσης·
 Βάλε τὰ σημάδια σου
 Τὸ δρόμο νὰ μὴ χάσης·

Κι ὅπως εἶσαι ἀνάλαφρο,
 Μικρό, σὰ χελιδόνι,
 Κι ἄρματα δὲ σοῦ βροντιᾶν
 Παλικαριοῦ στὴ ζώνη,

Κοίταξε καὶ γέλασε
 Τῆς νύχτας τὸ Σουλτάνο,
 Γλύστροησε σιγὰ, κρυφὰ
 Καὶ πέταξ' ἐδῶ πάνω,

Καὶ στὸ σπίτι τᾶραχνο
 Γυρνώντας, ὦ ἀκριβέ μας,
 Γίνε ἀεροφύσημα,
 Καὶ γλυκοφίλησέ μας !

Γ'.

Στὸ δροσάτο μνηῆμα σου
 Κι ἐπόνω του καὶ γύρω
 Τίποτε ξεχωριστὸ
 Λουλούδι δὲ θὰ σπείρω.

Τίποτε ξεχωριστὸ
 Λουλούδι δὲ θ' ἀνθίση
 Κάτω ἀπ' τῆς φωλίτσας σου
 Τὸ μαῦρο κυπαρίσι.

Μοναχὰ τ' ἀγνώριστα
 Χορτάρια καὶ τὰ χίλια
 Μύρια χρυσολούλουδα
 Καὶ τ' ἄγρια χαμομήλια.

Ὅμως τὰ φτωχούλια αὐτὰ
 Καὶ τὰ συνηθισμένα
 Ποὺ μὲ δίχως φύτεμα
 Καὶ πότισμα κανένα

Ἔχουν μόνον φυτευτὴ
 Κι ἔχουν περιβολάρη
 Τῆς δροσιᾶς τὸ σάλεμα,
 Τοῦ ἡλιοῦ τὴ θεία χάρη.

Ὅμως τὰ φτωχούλια αὐτὰ
 Στοῦ λάκκου σου τὴν ἄκρη
 Θὰ σκορποῦν κάποιων ματιῶν
 Τὸ φέγγος καὶ τὸ δάκρυ.

Θὰ σκορποῦν κάποιων μαλλιῶν
 Τὰνέμισμα καὶ θάνατο
 Σὰν ψευδὰ παλινδρομὰ
 Λογάκια, ποὺ μεθᾶνε.

Θάχουνε τὸ σάλεμα
 Κάποιων χειρῶν κι ἀκόμα
 Θὰ μοιράζουνε φιλιὰ
 Σὰν ἀπὸ κάποιο στόμα.

Κι ὅλα τὰ φτωχούλια αὐτὰ
 Καὶ τὰ συνηθισμένα
 Θάχουν κάτι ἀσύγκριτο,
 Κάτι σὰν ἀπὸ σένα

Δ'.

Ἡμερα καὶ πρόσχαρα
 Τὰ χρόνια σου σκορποῦσες
 Ὅλους τοὺς ἐγύρευες,
 Ὅλους τοὺς ἀγαποῦσες.

Σῶμορφα καὶ σάσκημα,
 Σὲ ξένα καὶ δικά σου,
 Τὰ φιλάκια ἀσώτερες.
 Τὰ παιγνιδίσματά σου.

Ὅσο πὺν τὸ Θάνατο
 Ἀπάντησες μιὰ μέρα. . . .
 Τόνη σφιχταγκάλιασες
 Τὸν πῆρες γιὰ πατέρα !

Κ. Παλαμάς

ΤΟΥ ΓΙΟΦΥΡΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

Σαράντα πέντε μάστοροι κι ἑξήντα μαθητάδες
 γιοφύριν ἐθεμέλιωναν στῆς Ἄρτας τὸ ποτάμι.
 Ὅλημερις τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ ἐγκρεμιζόταν.
 Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν' οἱ μαθητάδες.
 «'Αλίμονο στοὺς κόπους μας, κοῖμα στὶς δούλεψες μας,
 ὅλημερις νὰ χτίζουμε, τὸ βράδυ νὰ γκρεμίζεται».
 Πουλᾶκι ἐδιάβη κι ἔκατσε ἀντίκρυ στὸ ποτάμι,
 δὲν ἐκελαΐδε σὰν πουλὶ, μηδὲ σὰν χελιδόνι,
 παρὰ ἐκελαΐδε κι ἔλεγε, ἀνθρωπινὴ λαλίτσα.
 «Ἄ δὲ στοιχειώσετε ἄνθρωπο, γιοφύρι δὲν στεριώνει·
 καὶ μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,
 παρὰ τοῦ πρωτομάστορα, τὴν ὁμορφη γυναῖκα,
 πόρχεται ἄργα τ' ἀποταχύ, καὶ πάρωρα τὸ γιόμα.»
 Τ' ἄκουσ' ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.
 Πιάνει, μηνάει τῆς λυγερῆς μὲ τὸ πουλὶ τ' ἀηδόνι:
 Ἄργα ντυθῇ, ἄργα ἀλλαχτῇ, ἄργα νὰ πάη τὸ γιόμα,
 ἄργα νὰ πάη νὰ διαβῇ τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
 Καὶ τὸ πουλὶ παράκουσε, κι ἄλλιῶς ἐλῆγε κ' εἶπε.
 «Γοργὰ ντύσου, γοργὰ ἄλλαξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα,
 γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῇς τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.»
 Νὰ τηνε κι ἑξανάφανεν ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα.
 Τὴν εἶδ' ὁ πρωτομάστορας, ραγίζεται ἡ καρδιά του.
 Ἄπο μακρυνὰ τοὺς χαιρετᾷ κι ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει.

«Γειά σας, χαρά σας, μάστοροι, καὶ σεῖς οἱ μαθητάδες,
 μὰ τὶ ἔχει ὁ πρωτομάστορας κ' εἶναι βαργωμισμένος;
 —Τὸ δαχτυλίδι τόπεσε στὴν πρώτη τὴν καμάρα
 καὶ ποιὸς νὰ μπῇ καὶ ποιὸς νὰ βγῇ τὸ δαχτυλίδι νὰ βρῇ;
 Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι κι ἐγὼ νὰ πᾶ στὸ φέρω,
 —ἐγὼ νὰ μπῶ, κι ἐγὼ νὰ βγῶ, τὸ δαχτυλίδι νὰ βρῶ.»
 Μηδὲ καλὰ κατέβηκε, μηδὲ στὴ μέσ' ἐπῆγε.
 «Τράβα, καλὲ μ,' τὸν ἄλυσσο, τράβα τὴν ἄλυσίδα,
 τί ὅλον τὸ κόσμον ἀνάγειρα καὶ τίποτες δὲν ἤῤῃρα,»
 Ἕνας πιχάει μὲ τὸ μυστρὶ, κι ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,
 παίρνει κι ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.
 «Ἀλίμονο στὴ μοῖρα μας, κρῖμα στὸ ριζικό μας!
 Τρεῖς ἀδερφάδες ἤμαστε, κ' οἱ τρεῖς κακογραμμένες,
 ἢ μιὰ χτισε τὸ Δούναβη κ' ἢ ἄλλη τὸν Ἀφράτη
 κι ἐγὼ ἢ πλιὸ στερνότερη τῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι.
 Ὡς τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
 κι ὥς πέφτουν τὰ δενδρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες.
 —Κόρη τὸν λόγον ἄλλαξε κι ἄλλη κατὰρα δῶσε,
 πόχεις μονάκριβο ἀδερφὸ, μὴ λάχη καὶ περάση.»
 Κι αὐτὴ τὸν λόγον ἄλλαξε, κι ἄλλη κατὰρα δίνει.
 «Ἄν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γιοφύρι,
 κι ἄν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιὰ, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες,
 τί ἔχω ἀδερφὸ στὴν ξενιτεῖά, μὴ λάχη καὶ περάση.»

Δ η μ ο τ ι κ ό ν

Θ ΧΑΡΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΨΥΧΕΣ

Γιατί εἶναι μαῦρα τὰ βουνὰ καὶ στέκουν βουρκομένα;
 Μὴν ἄνεμος τὰ πολεμᾷ; μήνα βροχὴ τὰ δέρνει;
 Οὐδ' ἄνεμος τὰ πολεμᾷ καὶ οὐδὲ βροχὴ τὰ δέρνει,
 Μόνο διαβαίνει ὁ Χάροντας μὲ τοὺς ἀπεθαμένους.
 Σέρνει τοὺς νιούς ἀπ' ἐμπροστὰ, τοὺς γέροντας κατὸπι,
 Τὰ τρυφερὰ παιδόπουλα στὴ σέλλα ἀραδιασμένα.
 Παρακαλοῦν οἱ γέροντες καὶ οἱ νέοι γονατίζουν.
 «Χάρε μου, κόνεψ' εἰς χωριὸν, κόνεψε εἰς κρῦα βρύση,
 Νὰ πιοῦν οἱ γέροντες νερὸν, καὶ οἱ νέοι νὰ λιθαρίσουν,
 Καὶ τὰ μικρὰ παιδόπουλα νὰ μάσουν λουλουδάκια.»
 Κι οὐδ' εἰς χωριὸν κονεύω ἐγὼ καὶ οὐδὲ εἰς κρῦα βρύση.
 Ἔρχονται οἱ μάνες γιὰ νερὸν, γνωρίζουν τὰ παιδάκια τους,
 Γνωρίζονται τὰντρόγυνα καὶ χωρισμὸ δὲν ἔχουν.

Δημοτικόν

Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Χτυπᾷς καὶ τῶν περιστεριῶν τὸ κάτασπρο κοπάδι
 ξαλαγιασμένο ἀπὴλῶσε στὸ γαλανὸ τὸ βράδυ.
 Ἡ σιδερένια σου φωνὴ ἀπ' τὸ καμπαναριὸ
 ὅλη τὴν ἱστορίαν του τὴν εἶπε στὸ χωριό.
 Μὲ σὲ οἱ ζευγάδες τὴν αὐγὴ τὰ βόδια τους κεντροῦν
 καὶ σὲ θὰ πρωτακούσουνε τὸ βράδυ σὰ γυρνοῦν.
 Μὲ τὴ φωνή σου σταματᾷ ἡ κόρη τὸν ἀργαλειό,
 καὶ τὸ παιδάκι γελαστὸ γυρίζ' ἀπ' τὸ σχολειό.
 Ὁ δουλευτὴς τ' ἀλέτρει του στὸ χῶμα παρατᾷ
 καὶ τὸ σταυρό του κάνοντας ἀπάνω σου κοιτᾷ!
 Ἐσὺ σαι τοῦ μικροῦ χωριοῦ τὸ στόμα τὸ τρανὸ
 ποὺ τίς κρυφές, λαχτάρες του τίς λές στὸν οὐρανὸ.
 Ἐσὺ παντρεύεις τὸν φτωχὸ καὶ σύ τότε βαπτίζεις
 καὶ σύ τὸν τελευταῖο του τὸν ὕπνο νανορίζεις.

Ἄλ. Φωτιάδης

Η ΜΑΝΝΑ

Μάννα !—Δὲ βρίσκεται

Λέξη χαμμία

Νάχη στὸν ἦχο τῆς

Τόσ' ἁρμονία.

Σὰν ποιὸς νὰ σ' ἄκουσε

Μὲ στῆθος κρύο,

Ὅνομα θεῖο ;

Παιδὶ ἀπὸ σπύργα

Ζωμένο, ἀκόμα

Μὲ χάρη ἀνοίγοντας

γλυκὰ τὸ στόμα,

Γυρνάει στὸν ἄγγελο

Ποὺ τ' ἀγκαλιάζει

Καὶ μάννα κρᾶζει.

Στὸν κόσμον τρέχοντας

Ὁ νέος διαβάτης

Πέφτει στ' ἀγνώριστα

Βρόχια τῆς ἀπάτης,

Κι ἀναστενάζοντας
 Μάννα μου, λέει,
 Μάννα ! καὶ κλαίει.
 Τῆς νιότης φεύγουνε
 Τ' ἄνθια κ' ἡ χάρη
 Τριγύρω σέρνεται
 Μ' ἄργον ποδάρι
 Ὡς πὺν στὴ κλίνη του
 Σὰ βαρεμένος
 Πέφτει ὁ καϊμένος.
 Καὶ πρὶν τὴν ὕστερη
 Πνοὴ του στείλῃ
 Ἄργα ταράζονται
 Τὰ κρῦα του χεῖλη
 Καὶ μὲ τὸ —Μάννα μου! —
 Πρώτῃ φωνῇ του
 Πετᾷ ἡ ψυχὴ του.

Γ. Μ α ρ κ ο ρ ᾱ ς

Ἡ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

Λέν εἶναι διαβατάριχο πουλί, πού γιά μιὰ μέρα
σχίζει τὰ νέφη καὶ περνᾷ γοργὸ σὰν τὸν ἀέρα,
οὔτε κισσὸς π' ἀναίσθητος τὴν πέτρα περιπλέκει
οὔτ' ἀστραπή, πού σβίγνεται χωρὶς ἀστροπελέκι·
δὲν εἶνε νεκροθάλασσα, βροχὴ χωρὶς σεισμό,
νιώθω γιὰ σέ, πατρίδα μου, στὰ σπλάχνα χαλασμό.

Ἀρ. Β α λ α ω ρ ί τ η ς

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Στὴν πόρτα στέκει, ἡ μάνα μου καὶ τ' ἄσπρο της τ' ἀχείλι
σὰν φύλλο τρεμοσείνεται, σὰ ψάρι πού σπαράζει·
ἡ ἀδελφοῦλα μου, ἔχε γειὰ, μοῦ λέει μὲ τὸ μαντήλι,
μιὰ τὸ σαλεύει κι ἔπειτα στὰ μάτια της τὸ βάζει.
Κι ὁ ἀδελφός μου ὡς τὴ γωνιὰ τοῦ δρόμου μὲ πηγαίνει
μὲ πρόσωπο σὰ χαρωπὸ, μ' ἀθόλωτὰ τὰ μάτια,
μὰ νιώθω, ὅταν μ' ἀγκάλιασε, πὼς βράζει κι ἀνασαίνει,
πὼς μέσα σποῦν τὰ σπλάχνα του καὶ γίνονται χοιμάτια.

Ἀ. Π ά λ λ η ς.

Τ Ο Σ Π Ι Τ Ι Μ Ο Υ

Εἶναι τὸ σπίτι μου μικρὴ καλύβα μακρυσμένη,
Εἶναι φωλιὰ ὀλάνοιχτη ποὺ ἡ ἀγάπη τὴ θερμαίνει.
Κρυμμένο μὲς τὶς φυλλωσιὲς φτωχὸ λησμονημένο,
Μὰ ἔχει μέσα θησαυρὸ γιὰ μένανε κρυμμένο.

Ἔχει στολίδια περισσὰ τὰ δύο μου τ' ἀγγελουδία
Καὶ τῆς καρδιάς μου τὰ θερμὰ τὰ νέα μου τραγούδια.
Κι ἔχει καὶ δυὸ ἀξετίμητα δυὸ κάδρα ἀληθινὰ
Τὰ δύο του τὰ παρὰθυρα, ποὺ βλέπουν στὰ βουνά.

Ἄ λ. Φ ω τ ι ᾶ δ η ς

Τ Ο Ο Υ Ρ Α Ν Ι Ο Ν Τ Ο Ξ Ο Ν

« Σταμάτησε τὴ μάνιτα καὶ τὸ γοργὸ χαλάζι
Χαμηλωμένο σύγνεφο, ποὺ τὰ κλωνιὰ λυγίζεις,
Πῆραν τὶς στράτες τὰ νερά, καὶ τὸ καλύβι στάζει,
Μᾶς πῆρες καὶ τὰ στάχνα μας καὶ τ' ἀνεμογουρίζεις ».

Σὲ λίγο σὰν ἐπέρασε τὸ νέφος μανιασμένο
Ὁ γέρος τὸ χωράφι του τὸ βρῆκε ἀπομεινάρι
Καὶ στρέφοντας στὸν οὐρανὸ ψηλὰ τὸ νοτισμένο
Ἐξάνοιξε ἀπὸ πάνω του τὸ ὀλόχρυσο δοξάρι.

Ἄ. Φ ω τ ι ᾶ δ η ς.

ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΑΗΤΟ

'Από μικρὸ κι ἅπ' ἄφαντο πουλάκι, σταυραητέ μου,
 Παίρνεις κορμὶ μὲ τὸν καιρὸ καὶ δύναμη κι ἀγέρα
 Κι ἀπλώνεις πῆχες τὰ φτερά καὶ πιθαμὲς τὰ νύχια
 Καὶ μὲς στὰ σύγνεφα πετᾷς, μὲς στὰ βουνὰ ἀνεμίζεις.
 Φωλιάζεις μὲς στὰ κράκουρα, συχνομιλᾷς μὲ τ' ἄστρον,
 Μὲ τὴν βροντὴ ἐρωτεύεσαι κι ἀπιδρομᾷς καὶ παίζεις
 Μὲ τ' ἄγρια ἀστροπέλεκα καὶ βασιλιὰν σὲ κράζουν
 Τοῦ κάμπου τὰ πετούμενα καὶ τοῦ βουνοῦ οἱ πετρίτες.
 Ἔτσι γεννήθηκε μικρὸς κι ὁ πόθος μου στὰ στήθη,
 Κι ἅπ' ἄφαντο, κι ἅπ' ἄπλερο πουλάκι, σταυραητέ μου,
 Μεγάλωσε, πῆρε φτερά, πῆρε κορμὶ καὶ νύχια
 Καὶ μοῦ ματώνει τὴν καρδιά, τὰ σωθικά μοῦ σκίζει.
 Κι ἔγινε τώρα ὁ πόθος μου ἀητὸς, στοιχειὸ καὶ δράκος
 Κι ἐφώλιασε βαθιὰ βαθιὰ μὲς στ' ἄσαρκο κορμὶ μου
 Καὶ τρώει κρυφὰ τὰ σπλάχνα μου, κρυφοβοσκάει τὴ νιότη.
 Μπεζέρισα νὰ περπατῶ στοῦ κάμπου τὰ λιοβάρια.
 Θέλου τ' ἀψήλου ν' ἀνεβῶ, ν' ἀράξω θέλω, ἀητέ μου,
 Μὲς στὴν παλιὰ μου κατοικιά, στὴν πρώτη τὴ φωλιά μου,
 Θέλω ν' ἀράξω στὰ βουνὰ, θέλω νὰ ζῶω μὲ σένα.
 Θέλω τ' ἀνήμερό καπρὶ, τ' ἀρκοῦδι, τὸ πλατόνι,
 Καθημερινὴ μου κι ἀκρωβὴ νὰ τάχω συντροφιά μου.
 Κάθε βραδούλα, καθ' αὐγὴ, θέλω τὸ κρῦο ἀγέρι
 Νάοχεται ἅπ' τὴ λαγκαδιὰ, σὰν μάννα σὰν ἀδέσφι

Νὰ μοῦ χαϊδεύῃ τὰ μαλλιά καὶ τ' ἀνοιχτά μου στήθη.
 Θέλω ἢ βρουσοῦλα, ἢ ρεμματιά, παλιὲς γλυκὲς μου ἀγάπες,
 Νὰ μοῦ πρoσφέρουν γιαντρικὸ τ' ἀθάνατα νερά τους,
 Θέλω τοῦ λόγγου τὰ πουλιά μὲ τὸν κελαϊδισμό τους
 Νὰ μὲ κοιμίζουν τὸ βραδὺ, νὰ μὲ ξυπνοῦν τὸ τάχυ,
 Καὶ θέλω νάχω στρώμα μου νάχω καὶ σκέπασμά μου,
 Τὸ καλοκαίρι τὰ κλαδιὰ καὶ τὸ χειμὼ τὰ χιόνια.
 Κλωνάρια ἀπ' ἀγριοπρίναρα, φουρκάλες ἀπ' ἐλάτια
 Θέλω νὰ στρώνω στοιβανιὲς κι ἀπάνου νὰ πλαγιάζω,
 Ν' ἀκούω τὸν ἦχο τῆς βροχῆς καὶ νὰ γλυκοκοιμιέμαι.
 Ἀπὸ ἡμερόδεντρον, ἀητέ, θέλω νὰ τρώω βαλάνια,
 Θέλω νὰ τρώω τυρὶ ἀλαφιοῦ καὶ γάλα ἀπ' ἄγριο γίδι,
 Θέλω ν' ἀκούω τριγύρω μου πεῦκα κι ὄξιες νὰ σκούζουν,
 Θέλω νὰ περπατῶ γκρεμνοὺς, ραϊδιὰ, ψηλὰ στεφάνια,
 Θέλω κρεμάμενα νερά δεξιὰ ξερβιὰ νὰ βλέπω.
 Θέλω ν' ἀκούω τὰ νύχια σου νὰ τὰ τροχᾶς στὰ βράχια,
 Ν' ἀκούω τὴν ἄγρια σου κραυγὴ, τὸν ἥσκιο σου νὰ βλέπω.
 Θέλω μὰ δὲν ἔχω φτερά, δὲν ἔχω κλαπατάρια,
 Καὶ τυραννιέμαι, καὶ πονῶ, καὶ σβήμαι νύχτα μέρα.
 Παρακαλῶ σε, σταυραητέ, γιὰ χαμηλώσου λίγο,
 Καὶ δῶς' μου τὶς φτεροῦγες σου καὶ πάρε με μαζί σου,
 Πάρε με ἀπάνου στὰ βουνὰ, τί θὰ μὲ φάῃ ὁ κάμπος.

Κ. Κ ρ υ σ τ ᾱ λ λ η ς.

Ο ΚΟΥΡΟΣ

Στειροχωρίζουν στοῦ Κλαδᾶ, τυροκομοῦν στοῦ Ζέρβα,
 Στοῦ Ἀκρίβου ἀλλάζουν τὰ μαντριὰ, στοῦ Μπάρδα κοῦ-
 [ρον ἔχουν.

Εἴκοσι πέντε εἶν' οἱ κοπές, διακόσιοι οἱ κουρευτάδες,
 Κι ἄλλ' ἑκατὸ πού κουβαλοῦν κι ἄλλ' ἑκατὸ πού στρίβουν,
 Πού στρίβουν τὰ κολόκουρα, πού δένουν τὰ ποκάρια.
 Δώδεκα μέρες κούρευαν, δώδεκα μέρες δέναν.
 Ὁ Γέρω Μπάρδας κάθεται σὲ στρουγγολίθι ἀπάνου
 Μὲ τὸ πλατὺ τὸ πόσι του, μὲ τὸ μακρὸ ραβδί του,
 Μὲ τὴ χοντρή του σάρικα, πόχει μακρὸ τὸ φλόκο
 Μὲ τοὺς ἑφτά του τοὺς ὕγιους, μὲ τοὺς ἑννιά γαμπρούς
 Κι ὅλο τηράει τὰ πρόβατα καὶ λέει γιὰ τὸ καθένα: [του,
 —Τήρα σαργιὰ πόχ' ἢ χελιὰ, τήρα ποκάρι ἢ κούλια,
 Τήρα τὴν στερφοκάλλεσα ροῦντο μαλλὶ πού βγάζει,
 Πρόγγα, ὦρὲ Λιὰ, τὴν κότσινά πού ξυέται στὰ παλιούρια
 Ἰστ, ἴστ, διαβολοπρόβατο. Ἐὰ! δὲ μ' ἀκούει τὸ ἔρμο,
 Μόχτα, ὦρὲ Λιὰ, καὶ μάδεψε, φυλάξον ἀπ' τὸ βαρβάτο.
 Οἱ νυφοθυγατέρες του κερνοῦν τοὺς κουρευτάδες.
 Κερνοῦν παγούδα ἀνθότυρο, κερνοῦν ἀφρὸ γαλάτου.
 Κ' οἱ γιοί του ἀράδα τὰ μαντριὰ συχογυρνοῦν καὶ κρένουν.
 —Γιὰ γληγοῤᾤτε, ὦρὲ παιδιὰ, γιὰ στρωῶστε τὰ ψαλλίδια,
 Τὶ πῆγ' ὁ ἥλιος πέντε ὀργυιές, θὰ νὰ μᾶς πάρ' ἡ νύχτα,
 Κ' εἶνε γιορτάσι ἡ αὐριανή, νὰ μὴ μᾶς βρῇ στὸν κοῦρο.

Ὀλημερίς κουρεύουνε, τὸ γιόμα τῶν καὶ πίνουν
 Κι ἐκεῖ στὸ ἡλιοβασίλεμα σκολνοῦν κι ἀποκουρεύουν.
 Τότ' ἓνας γέρος κουρευτὴς προβάλλει ὀμπρὸς καὶ κρένει:
 —Γιὰ σκῶτε ἀπάνω, ὦρὲ παιδιὰ, γι ἀφῆστε τὰ ψαλλίδια,
 Γιὰ μάστε τούφα ἀμάραντο, μάστε χειρὲς ἀρείκι
 Κι ἀγιόκλημα καὶ σφελαχτὸ, πιάστε τὸν πρῶτο δάσσο
 Καὶ δέστε του τὰ κέρατα τ' ἀσημοκεντημένα,
 Πάρτε καὶ τοῦ γαλάτου ἀφρὸ, ραντίστε τὰ ποκάρια,
 Βάξτε, Χοῦϊ χοῦϊ χοῦϊ! τρεῖς βολές, ρίξτε καὶ τρία ἀρμούτια
 Καὶ πέτε καὶ τοῦ τσέλιγγα παινετικὸ τραγοῦδι.
 Σκῶνονται ἀπάνον τὰ παιδιὰ κι ἀφήνουν τὰ ψαλλίδια,
 Μαζεύουν τούφα ἀμάραντο, πιάνουν τὸν πρῶτο δάσσο
 Κι ἀγιόκλημα καὶ σφελαχτὸ κόβουν χειρὲς ἀρείκι
 Καὶ δένουν του τὰ κέρατα τὰ χρυσοκεντημένα,
 Παίρνουν καὶ τοῦ γαλάτου ἀφρὸ ραντίζουν τὰ ποκάρια,
 Σκούζουν χοῦϊ, χοῦϊ, χοῦϊ! τρεῖς βολές, ρίχνουν καὶ τρία
 [ἀρμούτια
 Καὶ λέγουν καὶ τοῦ τσέλιγγα παινετικὸ τραγοῦδι:
 —'Εσένα πρέπει, ἀφέντη μου νὰ ζήσης χίλια χρόνια,
 Νὰ ζήσης σὰν τὸν Ἑλυμπο, ν' ἀσπρίσης σὰν τὰ Πίνδια
 Νὰ δῆς ὕγιους, νὰ δῆς γαμπροὺς καὶ νυφοθυγατέρες,
 Κι ἀγγόνια καὶ δισέγγονα νὰ πιάκῃς νὰ χαϊδέψῃς.
 Νάκῃς χιλιάδες πρόβατα, νάκῃς χιλιάδες γίδια
 Μὲ μύρια ἀργυροκούδουνα, νὰ τὰ λαλοῦν νὰ πρέπουν.
 Ν' ἀρμέγῃς κάθε πρόβατο, κι ἐννιὰ ἀρμεγοὺς νὰ βγάζῃς.

Ν' ἀρμέγῃς κάθε γίδα σου κι ἄλλους ἐννιά νὰ βγάξῃς.
 Ἐσένα πρέπει ἀφέντη μου τὸ πρῶτο τὸ βαρβάτο
 Νάχη γερτάνι ἀπὸ φλουρὶ καὶ κέρατ' ἀπ' ἀσῆμι
 Νὰ τ' ἀκλουθᾶν τὰ πρόβατα, νὰ τ' ἀκλουθᾶν τὰ γίδια,
 Νὰ τὰ σουρᾶς νὰ χαίρεσαι καὶ νὰ τὰ καμαρώνῃς.
 Ἐσένα πρέπει ἀφέντη μου, γιὰ νὰ καβαλλικεύῃς,
 Τ' ἀσέλλινο, προσέλλινο, τὸ κάλλιο τὸ πουλάρι,
 Ὅπόχ' ἀστρὶ στὰ στήθια του, φεγγάρι στὰ καπούλια,
 Καὶ χίλιοι νὰ σοῦ τὸ κρατοῦν νὰ γέρῃς νὰ πεξεύῃς,
 Νὰ σειέσαι, νὰ λυγίζεσαι, νὰ κάτσης στὸ προσκάμνι.
 Κι ὁχ' τὸ προσκάμνι ὄντας σκωθῆς καὶ μπῆς στὸν ἀρμε-
 [γῶνα
 Τὸ πλιὸ τρανὸ μαντρόσκυλλο νὰ σ' ἀκλουθάῃ σοῦ πρέπει.
 Καὶ πάλι ξαναπρέπει σου βαρειὰν ἀρμάτα νάχῃς,
 Νάχῃς πολλῆς τὶς φορεσιᾶς καὶ χρουσοκεντισμένες,
 Νὰ ντυέσαι, νὰ ξεντύνεσαι, ν' ἀλλάζῃς νὰ ξαλλάζῃς.
 Νὰ κουβαλᾶς ἐδῶ κι ἐκεῖ τ' ἀμέτρητο τὸ βιὸς σου.
 Νὰ διαφεντεύῃς στὰ βουνά, ν' ἀκούγεσαι στοὺς κάμπους.
 Λέν τὰ παιδιὰ τοῦ τσέλιγγα παινετικὸ τραγοῦδι,
 Καὶ παίρνουν πάλι ἀφρόγαλα καὶ πίνουν καὶ ραντίζουν
 Καὶ ξανασκούζουν, χούϊ χούϊ χούϊ! ρίχνουν καὶ τρία
 [ἀρμούτια

Κ. Κ ρ υ σ τ ᾶ λ λ η ς

Ο ΚΙΤΣΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΓΕΡΑΚΙ

Σ' ἓνα κοντὸν θεόχτιστο κάθεται διπλοπόδι
 ἓνας γεροπαλλήκαρος ὁ Κίτσος ὁ Σουλιώτης.
 Ἔχει τὴν τρίχα κάτασπρη σὰν τὴν κορφὴ τοῦ Πίνδου.
 Πόσες ἀντάρες καὶ χιονιὲς τ' ἀσπρίσαν τὸ κεφάλι!
 Μὲ τό να χέρι χაῖδεuen δλόχρουσα πιστόλια
 Μὲ τάλλο χέρι του ἔστριφτεν ἄσπρο, μακρὸν μουστάκι.
 Ἐμπρὸς στὴ φουστανέλλα του κοίτεται ξαπλωμένο
 ἓνα μιλλιόνι ξακουστὸ π' ἄστραφτε σὰν ἀστέρι.
 Σὰν ὄχεντρα φαρμακερὴ ποὺ καρτερεῖ νὰ κρούξη
 ἔδειχνε τὸ κεφάλι του τὸ δαμασκὶ σπαθὶ του,
 κουλουριασμένο κι ἄγρυπνο κρυμμένο στὴν φλοκάτη.
 Ὡχ! νάμουνα μὲς τὴν καρδιά τοῦ Κίτσου τοῦ Σουλιώτη,
 νὰ μέτραγα τοὺς χτύπους της, νάνιωθα τὴ λαχτάρα!
 Τὰ μάτια του κατὰμανρα στὴν Κιάφα καρφωμένα
 βράζουνε μὲς τὸ δάκρυ τους καὶ στάζουνε φαρμάκι.
 Ἐκοίταζε κι ἐκοίταζε! Τὸ αἶμ' ἀπ' τὴν καρδιά του
 σὰν ἄγριο κῦμα χύνεται, τὰ στήθια του πλακώνει.
 Ἐφούσκωσαν οἱ φλέβες του σὰ φίδια στὸ λαιμό του
 καὶ λὲς θὰ τότε πνίξουνε. Μὲ μιᾶς ἀναστενάξει....
 Τὶ στεναγμὸς ἦταν ἐκειὸς ξυπνᾶ καὶ πεθαμμένους!
 Ἐνα γεράκι διάβαινε ψηλὰ ψηλὰ στ' ἀγέρι
 καὶ σταματάει τὸ φτερό καὶ κάθεται μπροστά του.
 — Κίτσο Σουλιώτη, ἐδιάβαινα, ἐπήγαινα στὴ Δύση,
 καὶ σ' ἄκουσα ποὺ στέναξες κ' ἦλθα νὰ σὲ ρωτήσω.

Πές μου καὶ σὺ τὸν πόνο σου, πές μου τὴ δυστυχιά σου.
Πουλὶ δὲν εἶμαι τῆς χαρᾶς, εἶμαι πουλὶ θανάτου.

—Πέτα γεράκι διάβαινε Ἐσὺ ψηλὰ στὰ γνέφη
Ἔχεις φτερὰ τὴν ἀστραπὴν, φωλιά τ' ἀστροπελέκι
καὶ δὲν γνωρίζεις σίδερα καὶ δὲ φοβᾶσαι ἀφέντη.

Πέτα γεράκι, διάβαινε, κι ἂν πᾶς πέρα στὴ Δύση
καὶ δὲ σοῦ κάψουν τὰ φτερὰ καὶ κόψουνε τὰ νύχια
πὲς τοὺς πῶς μ' ἡῆρες μοναχὸ, ποὺ κοίταζα τὸ Σοῦλι
ποὺ κοίταζα τὴ στάχτη του κι ἔκλαιγα τὴν ἐρμιά του.

Οἱ πεθαμένοι θὰ σκωθοῦν στὴν ἄλλη παρουσία,
Τώρα γυρεύω ζωντανούς. Τρέχα, Σουλιώτη, τρέχα.

Ἡ μάννα μας ἐξύπνησεν ἀπ' τὸν βαθὺν τὸν ὕπνο
καὶ μὲς' ἀπὸ τὸ μνήμα τῆς φωνάζει στὰ παιδιὰ τῆς
τὸ χέρι νὰ τῆς δώσουνε τὴν πλάκα νὰ σηκώσει.

Πέταξε, ἀνέβα στὰ βουνὰ ν' ἀκουρμαστῆς ν' ἀκούσης
νὰ ἰδῆς τὴ νεκρανάσταση νὰ ζεσταθῇ ἡ καρδιά σου.

—Ἔχεις ἀνθρώπινη λαλιὰ καὶ δὲν μοῦ λὲς ποιὸς εἶσαι;

—Κίτσο Σουλιώτη πίστεψε, εἶμ' ἡ ψυχὴ τοῦ Ρήγα.

—Ἡ Δύση σὲ παράδωκε καὶ σὺ στὴ Δύση τρέχεις;

—Σὰ ἰδῇ πὼς με σταυρώσανε κ' ἡ Δύση θὰ πιστέψῃ.

Χτυπάει ἀνοίγει τὰ φτερὰ, χάνεται τὸ γεράκι.

Ἐμβῆκε μὲς τὰ σύγνεφα, διαβαίν' ἀπὸ τὴν Πάργα
καὶ χαμηλώνει τὸ φτερό νὰ ἰδῇ τὴν σταύρωσή της.

Τὴν εἶδε κι ἀνατρίχιασε, ἐσπάραξ' ἡ καρδιά του!

Τὸ φονικὸ τ' ἀνέλπιστο τοῦ τόχαν μαρτυρήσει
κι ἐκεῖνος δὲν τὸ πίστεψε κ' ἤλθε νὰ ἰδῇ τὸ μνήμα.

Ἀρπάζει μὲς τὰ νύχια του τῆς κιτριᾶς τὰ φύλλα,

τ' ἀγκάλιασε σὺν ὀρφανᾷ, σὺν τὰ παιδιὰ τῆς Πάργας,
 κι ἐπήγαινε στήν ξενιτιά νὰ κλάψουν τὸν καημό τους.
 — Σουλιώτη, μὴ τοὺς καρτερεῖς. Ποιὸς ξέρει ἂν θὰ
 [γυρίσουν.

Σύρε στή μαύρη μάνα σου σύρε καὶ σὺ νὰ δώσης
 τ' ἀνδρεῖα σου γεράματα, τὸ ἔρμο σου κουφάρι
 καὶ πέσε ν' ἀποκοιμηθῇς, Θ' ἀ ν α σ τ η θ ῇ τὸ Σ ο ὕ λ ι !
 Ἄρ. Β α λ α ω ρ ί τ η ς

ΨΩΜΟΠΑΤΗΣ

Τὰ κοιτοτράχαλα βουνὰ τοῦ Πίντου ὅσοι διαβαίνουν
 Ὀπόχουν τοὺς ψηλοὺς γκρεμοὺς καὶ τὰ μεγάλα λόγγα
 Καὶ τὶς ἀμέτρητες κορφές καὶ τὶς πολλὲς βρυσούλες,
 Ὀπόχουν τὰ περίφημα πλούσια τσελιγγᾶτα,
 Τὰ κοιτοτράχαλα βουνὰ τοῦ Πίντου ὅσοι διαβαίνουν,
 Ξάφνου ἀπὸ βράχου, ἀπὸ γκρεμοῦ κορφὴ κι ἀπὸ ραχοῦλα
 Στριγγιὰ γροικᾶνε σουρατὰ, σὰ νὰ σουράη τσοπάνης
 Καὶ σαλαγᾶει τὰ πρόβατα καὶ σαλαγᾶει τὰ γίδια.
 Τότες οἱ πιστικοὶ οἱ καλοὶ, πὺ γύρω ἐκεῖ σταλίζουν,
 Δείχνουν μὲ τὶς ἀγκλίτσες τους καὶ μὲ τὰ στραβορράβδια
 Σὲ βράχου ἀπάνου, σὲ γκρεμοῦ κορφὴ καὶ σὲ ραχοῦλα
 Μικρὸ σταχτόφτερο πουλὶ καὶ λένε:- ὁ Ψωμοπάτης-.

Κ. Κ ρ υ σ τ ῖ λ λ η ς.

Η MANNA ΞΑΓΡΥΠΝΑΕΙ...

Έσβήσανε σιγά σιγά
Τὰ λίγα φῶτα τοῦ χωριοῦ
Καὶ δὲν ἀκοῦς στὴν ἐρημιὰ
Παρ' ἓνα γαύγισμα σκυλιοῦ.

Κοιμᾶται τὸ χωριὸ βαθιὰ
Καὶ μὲς στὴ νύχτα τὸ βουνὸ
Σὰν φάντασμα ἀποπάνω του
Τὸ παραστέκει σκοτεινὸ.

Καὶ λάμπει, λάμπει ὁ οὐρανὸς
Καὶ κάποιο ἀστέρι σβήνει·
Σὰν ποιά ψυχοῦλα νάσβησε
Στῆς νύχτας τὴ γαλήνη!

Ἕνα σπιτάκι τοῦ χωριοῦ
Μονάχα δὲν κοιμᾶται
Ἐκεῖ στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
Ποιὸς ἥσκιος νὰ πλανᾶται.

Κι ὅλο πηγαίνει κι ἔρχεται,
Μὴν κάνει ἐκεῖ νυχτέρι
Καὶ ράβει ἡ κόρη τὰ προικιά
Γιὰ τὸ χρυσό της ταῖρι ;

Ὁ γεωργὸς μὴν ξύπνησε
 νὰ δῇ τὰ ζωντανά του
 Ποῦ ἀναχαράζουν καθιστὰ
 Στὴ δρᾶνα του ἀποκάτου ;
 Δὲν εἶν' ἡ κόρη οὐδ' ὁ ξευγᾶς
 Στὰ ζωντανὰ πού πάει,
 Κοίτεται ὁ γυιὸς μονάκριβος
 Κ' ἡ μάνα ξαγρυπνάει.

Ἄ λ. Φ ω τ ι ᾶ δ η ς

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΜΑΝΝΑΣ

Ἐσὺ, παιδί μ', ἐκίνησες νὰ πᾶς στὸν κάτω κόσμο,
 κι ἀφήνεις τὴ μαννούλα σου πικρὴ, χαροκαμμένη·
 παιδάκι μου, τὸν πόνο σου, ποῦ νὰ τὸν ἀπιθώσω,
 ποῦ κι ἂν τὸν ρίξω τρίςτρατα, τὸν παίρνουν οἱ διαβάτες
 κι ἂν τὸν ἀφήσω στὰ κλαριά τὸν παίρνουν τὰ πουλάκια.
 Ποῦ νὰ βαλθοῦν τὰ δάκρυα μου γιὰ τὸν ξεχωρισμό σου
 Ἄν πέσουνε στὴ μαύρη γῆς, χορτάρι δὲν φυτρώνει,
 ἂν πέσουνε στὸν ποταμὸ, ὁ ποταμὸς θὰ στύψη,
 ἂν πέσουνε στὴ θάλασσα, πνίγονται τὰ καράβια,
 κι ἂν τὰ σφαλίσω στὴν καρδιά γλήγορα σ' ἀνταμώνω.

Δ η μ ο τ ι κ ο ν

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Ἡ ρύμη ἀπ' τοῦ καλοκαιριοῦ τὴ ζέστη διαπασμένη
 Ὀλημερὶς τὸ φίλημα τοῦ σύγνεφου προσμένει
 Καὶ τὰ βουνὰ διψάσανε
 καὶ συγνεφάκια πιάσανε.

Τὸ πρωτοβρόχι θάντισε τὸ χῶμα πὺ μυρίζει
 Καὶ τ' ἀγεράκι παίζοντας στὴ γῇ κλωθογυρίζει
 Τὰ φύλλα του ζαρῶσανε
 Καὶ τὰ νερὰ κρυώσανε.

Καὶ χτίζει ἐλπίδες ὁ ζευγᾶς στὴν ἔρημη σπορά του
 Καὶ προχωρῶντας γελαστὸς σιμὰ στὰ ζωντανὰ του
 Τὰ λύνει ἀπὸ τὰ δέντρα του
 Καὶ παίρνει τὰ βουκέντρα του.

Ἄλ. Φωτιάδης

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Τὰ περιστέρια ἓνα πρῶτ' δὲν εἶχανε χαρὰ

Ἦταν στὴ στέγη ἑνὸς σπιτοῦ καὶ κλαίγανε

Καὶ τὸ διαβάτη λέγανε :

Ἀλίμονο ποὺ χάσαμε δυὸ ἀνήσυχα φτερά!

Νὰ μὴν τὰ πῆρε ὁ ἄνεμος; Μὴν ξαποσταίνουν κάπου;

Μὴν ἔπесαν στὴ γῆς;

Τ' ἀδελφοί μας δὲν φαίνεται, καὶ τώρα πῶς νὰ πᾶμε

Ἄσπρο καράβι, ὅλα μαζί, στὸν ἀέρα τῆς αὐγῆς;

Κι ἓνας μικρὸς κορυδαλλὸς τραγούδησ' ἀπ' τὸ ὕψος.

«Νὰ μὴν τὸ περιμένετε, τί δὲ θὰ ξαναρθῇ·

Πολὺν καιρὸ ἐχάρηκεν ἀξένοιαστο μαζί σας,

Μὰ ἦρθεν ἡ ὥρα τῆς ἡγῆς, ἡ ὥρα νὰ ὑψωθῇ.

Περιοστεράκι μιὰ βραδυὰ κοιμήθηκ' αὐτοῦ κάτω,

Καὶ τὴν αὐγὴν ἐξύπνησεν ἀητός.

Ἔχετε γειά! Ἔχετε γειά! Πῆγε ψηλὰ κι εὐφραίνει

Τὰ ματωμένα του φτερά στὴ βρύση τοῦ φωτός.

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΣΑ

Ἐπέσανε τὰ Γιάννινα σιγὰ νὰ κοιμηθοῦνε,
 ἐσβήσανε τὰ φῶτα τους, ἐκλείσανε τὰ μάτια.
 Ἡ Μάννα σφίγγει τὸ παιδί βαθιὰ στὴν ἀγκαλιά της
 γιατί εἶνε χρόνοι δίσεχτοι καὶ τρέμει μὴν τὸ χάση.
 Τραγοῦδι δὲν ἀκούγεται, ψυχὴ δὲν ἀνασαίνει.
 Ὁ ὕπνος εἶναι θάνατος, καὶ μνήμα τὸ κρεβάτι
 κ' ἡ χώρα κοιμητήριον κ' ἡ νύχτα ρημοκλήσι.
 Ἄγρουπνος ὁ Ἀλήπασσας, ἀκόμη δὲν νυστάζει
 κ' εἰς ἓνα δέσμα λιονταριοῦ βρίσκεται ξαπλωμένος.
 Τὸ μέτωπο του εἶνε βαρὺ, θολὸ, συγνεφιασμένο
 καὶ τόβαλεν ἀντίστυλο τὸ χέρι του, μὴν πέση.
 Χαϊδεύει μὲ τὰ δάχτυλα τὰ κάτασπρα του γένεια,
 ποὺ σέρονονται στοῦ λιονταριοῦ τῇ φοβερῇ τῇ χήτῃ.
 Ἀγκαλιασμένα τὰ θεριὰ, σοῦ φαίνονται, πῶς ἔχουν
 ἓνα κορμὶ δικέφαλον· τὸ μάτι δὲν γνωρίζει
 ποιὸ τάχα νὰν τὸ ζωντανὸ καὶ ποιὸ τὸ σκοτωμένο.

Ἄ ρ. Β α λ α ω ρ ί τ η ς

Ο ΕΛΛΗΝ ΝΑΥΤΗΣ

Τὰ νέφη ἀστράφτουν στὸ βουνὸ
βροντοῦν καὶ μπουμπουνίζουν
ἐσκέπασαν τὸν οὐρανό,
τὸ κῦμα φοβερίζουν.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ τὸ πανί του σιάζει,
—'Εγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί
τὸ νέφος δὲ μὲ σκιάζει.

Ἀγέρας πέφτει στὰ πανιά,
τὰ σχίζει καὶ τ' ἀρπάζει,
καὶ σβιντινίζει τὰ σχοινιά
καὶ τὸ κατάρτι σπάζει.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
παρὼν ὅπου προστάζουν.
—'Εγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
ἀνέμοι δὲ μὲ σκιάζουν.

Ἡ θάλασσα λυσομανᾷ
καὶ κυματεῖ καὶ ἀφρίζει,
τὸ πλοῖο του καταπονᾷ,
τὸ σπᾷ καὶ τὸ σκορπίζει.

Ὁ νέος ναύτης τραγουδεῖ
καὶ μιὰ σανίδ' ἀρπάζει,
—'Εγὼ εἶμ' Ἑλληνικὸ παιδί,
φουρτοῦνα δὲ μὲ σκιάζει.

Τὸ ἓνα κῦμα τὸν πετᾶ
καὶ τ' ἄλλο τὸνε χάφτει
κ' ἡ μαύρη θάλασσα ζητᾶ
νὰ καταπιῇ τὸ ναύτη,
Μ' αὐτὸς ἀκόμα τραγουδεῖ
καὶ κολυμβᾷ καὶ πάει,
— 'Εγὼ εἰμ' Ἑλληνικὸ παιδί
Κι ὁ Πλάστης μὲ φυλάει.

Γ. Βιζυηνός

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ

Ὁ Διγενὴς ψυχομαχεῖ κ' ἡ γῆ τονὲ τρομάσσει
Βροντᾷ κι ἀστράφτει ὁ οὐρανὸς καὶ σειέτ' ὁ ἀπάνω κόσ-
μι ὁ κάτω κόσμος ἄνοιξε καὶ τρίζουν τὰ θεμέλια, [σμος
κ' ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιά, πῶς θὰ τονὲ σκεπάσει.
Πῶς θὰ σκεπάσει τὸν ἀητὸ τῇ γῆς τὸν ἀνδρειωμένο.
Σπίτι δὲν τὸν ἐσκέπαζε, σπήλαιο δὲν τὸν ἐχώρει,
τὰ ὄρη ἐδιασκέλιζε, βουνοῦ κορφὰς ἐπήδα,
χαράκι' ἀμαδολόγανε καὶ ριζιμιὰ ξεκούνει.
Στὸ βίτσιμα 'πιανε πουλιὰ, στὸ πέταμα γεράκια,
στὸ γλάχιο κ' εἰς τὸ πῆδημα τὰ λάφια καὶ τ' ἀγρίμια.
Ζηλεύει ὁ χάρος, μὲ χωσιὰ μακρὰ τόνε βιγλίζει
κι ἐλάβωσέ του τὴν καρδιά καὶ τὴ ψυχὴ του πῆρε.

Δημοτικόν

Η ΦΥΓΗ

«Τ' ἄλογο! τ' ἄλογο! Ὁμῆρ Βριώνη,
Τὸ Σοῦλι ἐχούμησε καὶ μᾶς πλακώνει.
Τ' ἄλογο! τ' ἄλογο! ἀκοῦς σουρίζουν
Ζεστὰ τὰ βόλια τους, μᾶς φοβερίζουν».

«Γιὰ ἰδὲς σὰ δαίμονες μᾶς πελεκᾶνε!
Κάτου ἂπ' τὸ βράχο τους, πῶς ροβολᾶνε!
Δὲς τὰ κεφάλια μας, δὲς τὰ κουφάρια,
Κυλᾶνε ἀνάκατα σὰν τὰ λιθάρια».

Τ' ἄλογο! τ' ἄλογο! ἀκοῦς, πῶς σκούζουν!
Οἱ λύκοι φθάσανε, ρυάζουνε, γρούζουν.
Ἄνοιξ' ἢ κόλαση καὶ μοῦ ξερνάει
Τὸ μαῦρο κόσμος τῆς γιὰ νὰ μὲ φάη.

«Βριώνη, πρόφτασε ἀκόμα λίγο,
Κι ἀπὸ τὰ νύχια τους δὲ θὰ ξεφύγω.
Τ' ἄλογο!..... Γνώρισα τὴ φουστανέλλα
Τοῦ ἐχθροῦ μου τ' ἄσπονδου Λάμπρου Τζαβέλλα.

«Δὲν τὸνε βλέπετε σὰ Χάρος φθάνει
Ψηλ' ἀνεμίζοντας τὸ γιαταγάνι.
Νιώθω τὸ χέρι του μὲς τὴν καρδιά,
Ποὺ πάει σπαράζοντας τὰ σωθικά.

Ἄνεμοστρόβιλος νεροποντή,
 Ὅλα σὰ σίφουνas θὰ καταπιῇ.
 Τὸ μάτι ἐπάνω μου ἄγρια στηλώνει,
 Μαχαῖρι δίκοπο μέσα μου χώνει,

«Κρύο τὸ σίδερο χωνεύει, σφάζει.
 Ἀκοῦτε, ἀκοῦτε τον πῶς μοῦ φωνάζει.
 Νιώθω τὸ χῶτο του φωτιά ζεστό,
 Πόρχετ' ἐπάνω μου σὰ νά ναι φιδό. ✓

«Τ' ἄλογο! τ' ἄλογο! Ὅμερ Βριώνη
 ὁ ἥλιος ἔπεσε νύχτα σιμώνει.
 Ἄστρο, λυτρῶστε με, αὐτὴ τὴ χάρη
 Ζητάει ὁ Ἀλήπασσας, πιστὸ φεγγάρι.

Ἐμπρός του στέκεται καμαρωμένο,
 Μαῦρο σὰν κόρακας χρυσὰ ντυμένο,
 Ἄτι ἀξετίμωτο, φλόγα, φωτιά,
 Καθάριο ἀράπικο τὸ λὲν Βοριᾶ.

Χτυπάει τὸ πόδι του σκάφτει τὸ χῶμα
 Δαγκάει τὸ σίδερο, πό χει στὸ στόμα
 Ρουθούνια διάπλατα καὶ τεντωμένα
 Ἀχνίζουν κόκκινα καὶ ματωμένα.

Ἀκούει τὸν πόλεμο καὶ χλημητράει
 Τ' αὐτιά του τέντωσε ἄγρια τηράει.
 Ὀλόρθη ἡ χήτη του, ὀλόρθ' ἡ ὄρα
 Λυγάει τὸ σῶμα του σὰν τὴν ὀχιά.

Σηκώνεται λαίμαργο σιὰ πισινά του
 Λάμπουν τὰ νύχια του τὰ πέταλά του.
 Λές καὶ δὲν ἄγγιζε κάτου στὴ γῆ....
 Κρῖμα ποὺ τό θελαν γιὰ τὴ φυγή!....

Ὁ Αάμπρος τόβλεπε κι ἀπὸ τὴν ζήλεια
 Κρουφ' ἀναστέναξε, δαγκάει τὰ χεῖλια.
 «Ἄτι περήφανο, νὰ σ' εἶχα γῶ,
 Μέσα σιὰ Γιάννενα ἤθελα μῶ».

Ὡς τόσο ὁ Ἀλήπασσας ἀπὸ τὸν τρόμο
 Τὴ χίτη ἄρπαξε, πετάει στὸν ὄμο...
 Σὰ βόλι γλήγορο σὰν ἀστραπή,
 Τὸ ἄτι χάθηκε μὲ τὸν Ἀλῆ. ✓

Φεύγουνε, φεύγουνε. Δίκαιη κατάρρα!
 Τοὺς ἐκυνήγαγε ἀχνὴ τρομάρα.
 Νύχτα κατάμαυρη καὶ συγνεφιά
 Γύρω του στέκονται γιὰ συντροφιά.

Λόγγους περάσανε, χαντάκια μύρια,
 Αἵματα σταῖζουνε τὰ φτεροσιτήρια,
 Ἀφροὺς σὰ θάλασσα τ' ἄλογο χύνει,
 Σκιάζει' ὁ Ἀλήπασσας, καιρὸ δὲν δίνει.

Καθὼς διαβαίνουνε, τρίζει ἓνα ξύλο,
 Φυσάει ὁ ἄνεμος, πέφτει ἓνα φύλλο,
 Πουλάκι ἐπέταξε, φεύγει ζαρκάδι,
 Νεράκι, πότρεχε μὲς στὸ λαγκάδι,

Ὅλα ὃ Ἀλήπασσας, ὅλα τρομάζει,
 Κρύος ὃ ἰδρωτας βρύση τοῦ στάζει.
 Τ' ἄλογο ἀντιάζεται, δὲν ἀνασαίνει,
 Τὰ πόδια ἐστήλωσε, λύκος διαβαίνει.

Καὶ κειὸς τὰ δάχτυλα σφίγγει στὴ σέλλα.
 Τὰ μάτια του ἔβλεπαν παντοῦ Τζαβέλλα.
 Παντοῦ τοῦ φαίνονται πὼς εἶν' κορυμμένα
 Σπαθιά ποὺ λάμπανε ξεγυμνωμένα.

Μακρὰ τὰ γένεια του, ἄσπρα σὰ χιόνι,
 Τὰ παίρνει ὁ ἄνεμος σκόρπια τ' ἀπλώνει
 Ἐμπρὸς στὸ στόμα του καὶ στὸ λαιμὸ,
 Λέξ καὶ τὸν ἔχουνε γιὰ πινιμό.

Καθὼς τὰ κύματα μὲ τὴ νοτιά
 Τὴ νύχτα χάνονται στὴ σκοτεινιά,
 Καὶ δὲ χωρίζουνε παρὰ οἱ ἀφροὶ τῶν
 Ψηλὰ ποὺ ἀσπρίζουνε στὴν κορυφή των,

Ἔτσι καὶ τ' ἄλογο κεῖνο τὸ βράδυ
 Σὰν κύμα διάβαινε μὲς στὸ σκοτάδι,
 Κύμα ὀλοφούσκωτο καὶ σκοτεινὸ,
 Πόχει τ' Ἀλήπασσα τὰ γένεια ἀφρό.

Φεύγουνε, φεύγουνε! Πάντα τρεχᾶτοι.
 Φθάνει κι ἐδείλιασε τὸ μαῦρο τ' αἶτι.
 Φθάνει καὶ τρέμουνε τὰ γόνατά του!
 Ἀκοῦς, πὼς βράζουνε τὰ σωθικά του.

Αυσσάει ὁ Ἀλήπασσας καὶ βλαστημᾶ,
 Τὸ φτερονιστῆρι του χώνει βαθιὰ,
 Τὸ ἄτι φούσκωσε, βαριὰ μουγκρίζει.
 Δίνει ἓνα πῆδημα καὶ γονατίζει.

Ἡ καρδιὰ μέσα του χτυπάει σφυρὶ,
 Τ' αὐτιά γέρνουνε, πέφτει στὴ γῆ.
 Σπαράζει, ἀνδρειεύεται καὶ ροχαλιάζει,
 Ἀπ' τὰ ρουθούνια του τὸ αἷμα στάζει.

Καὶ καὶ ποὺ τ' ἄλογο ψυχομαχάει,
 Βουβὸς στὴ λύσσα του ὁ Ἀλῆς τηράει.
 Τηράει ἀνήσυχος, ἀχνὸς, νὰ ἰδῇ,
 Τ' αὐτιά του τέντωσε ν' ἀκουρμαστῇ.

Ἀκόμα σκιάζεται τοῦ ἐχθροῦ τὰ βόλια
 Κι ἀρπάζει τρέμοντας τὰ δυὸ πιστόλια.
 Τ' ἄτι τὸ δύστηχο δίπλα στὸ χῶμα
 χτυπιέται, δέρνεται, βογκάει ἀκόμα.

Καὶ δὲν τὸν ἄφηγε καλὰ ν' ἀκούσῃ
 Ἄν κεῖνοι οἱ δαίμονες τὸν κυνηγοῦσι.
 Ἀφρῖας ὁ Ἀλήπασσας, καίει', ἀνάφτει,
 Τὰ βόλια τόφτεψε μὲς στὸ ριζαῦτι.

Τ' ἄτι ταράχτηκε σὰν τὸ στοιχεῖο
 Καὶ μ' ἓνα μούγκρισμα μένει νεκρό.
 Τὸ μάτι ἀκίνητο καὶ καρφωμένο,
 Ἔμειν' ἀπάνω του θολὸ, σβησμένο.

Ἄκούει πατήματα, φωνές πολλές....
 Ἄχ! τὸν ἐπρόδωκαν οἱ πιστολιές!
 Σιμώνει ὁ θόρυβος, τὸ αἷμα του πῆζει
 Ἐπιασε τ' ἄλογο γιὰ μετερίζι,

Γιομίζει τ' ἄρματα καὶ στὸ μαχαῖρι
 Σιγὰ καὶ τρέμοντας ρίχνει τὸ χέρι.
 Ἀκούει πὺν φώναζαν «Βεζύρη Ἀλῆ!»
 Κι ἐκεῖνος ἔλυνε σὰν τὸ κερί.

Πάλε φωνάζουνε! Κάθε φορὰ
 Ἀκούεται ὁ θόρυβος πλέον σιμά.
 Τὸ μάτι δλάνοιχτο ὁ Ἀλῆς καρφώνει,
 «Βόηθα με, φώναξε, Ὁμὲρ Βριώνη!»

Ἔτσι ὁ Ἀλήπασσας κυνηγημένος
 Μπαίνει στὰ Γιάννινα σὰν πεθαμένος.
 Ὅσο κι ἂν ἔζησεν, ἡ φουστανέλλα
 Τοῦ Λάμπρου τότεκε στὰ μάτια φέλα.

Ἄ ρ. Β α λ α ω ρ ῖ τ η ς

Η ΑΝΟΙΞΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΛΙΚΑΡΙ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Η ΑΝΟΙΞΗ

Τί σοῦ θλίβει παλικάρι,
Τὴν ἀτρόμητη καρδιά,
Ποῦ καμμιὰ δὲ βρίσκεις χάρη
Εἰς τοῦ κόσμου τὰ καλὰ ;

Τώρα χλόη τὴ γῇ σκεπάζει,
Καὶ τὸν Ὀλυμπο θωρᾷ,
Ποῦ παντοῦ τὸ χιόνι ἀλλάζει
Εἰς σὲ κλαῖματα χαρᾷ.

Τ' οὐρανοῦ γαλάζιος ὅλος
Ἐκεῖ πάνου στὰ βουνὰ
Γλυκογέροντας ὁ θόλος
Ἀναπαύεται τερπνά.

Δὲν ἀκοῦς μὲ πόσα μέτρα
Τὰ πετούμενα λαλοῦν ;
Τὸ κλαρί, τὸ χόρτο, ἡ πέτρα,
Ὅλα ὥραϊα χαμογελοῦν.

Εἶμ' ἐγὼ τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο
Ὅπου φύσημα ζωῆς
καὶ στήν ὄψη περιχύνω
καὶ σι' ἀπόκρυφα τῆς γῆς.

Κοίτα πὼς ὁλόγυρα μου,
Ξανανιώνοντας αὐτὴ
Τὰ στολίσματα τοῦ γάμου
Νὰ φορέσῃ δὲν ἄργεϊ !

Μὲς στὸ σύφυτο λουλοῦδι,
Σὲ μιὰ τόπον πιθαμὴ
Τώρα πάει χρυσὸ μαμοῦδι
Κόσμους ἄπειρους νὰ ἰδῇ.

Μ' ἓνα βλέμμα ἐσὺ τῆς πλάσης,
Πικραμένε Βασιλιᾷ,
Ἔχεις τρόπο ν' ἀγκαλιάσῃς
Κάμπους, ράχες καὶ βουνά.

Ποῖν ἐδῶθε ξαναφύγω
Τί σὲ θλίβει δὲ μοῦ λές ;
Τ' ἄνθη ἐγὼ στὸν ἥλιο ἀνοίγω.
Στὴν ἐλπίδα τις καρδιές.

Τ Ο Π Α Λ Ι Κ Α Ρ Ι

Πνεῦμα ὁλόχαρο δὲ σ' εἶδα
Μὲ ἀναγάλλιαση ποτέ.
Κλαίω τὴ μαύρη μου πατρίδα,
Εἶμαι ἀναίσθητος γιὰ σέ.

Τί ξαλάφρωση νὰ λάβω
 βλέποντας σε τώρα ὀμπρός !
 Λέν εἶν', ὄχι, γιὰ τὸ σκλάβο
 Τέτοια κάλλη, τέτοιο φῶς.

Ἐδῶ ράχες καὶ πεδιάδες
 δὲ φυτρώνουνε κλαρί,
 πρὶν ποτίσουν οἱ ραγιάδες
 μὲ τὸ αἷμα τους τὴ γῆ.

Ἐδῶ σβήνεται, ἀποθνήσκει
 κάθε πρόσχαρη φωνή·
 λὲς πὼς ἦχο ἔδῳ δὲ βρῖσκει
 παρὰ ἡ κλάψα μοναχί.

Σὲ μιὰ ἔρημη προτιμάω
 χιονοσκέπαστη κορφὴ
 στηλωμένος ν' ἀγροικάω
 τοὺς ἀνέμους, τὴ βροντὴ.

Καὶ πετῶντας τὸ τουφέκι,
 Πόχω ἀνώφελα κοντά,
 τοῦ Θεοῦ τ' ἀστροπελέκι
 νὰ ζηλεύω μοναχά.

Η ΑΝΟΙΞΗ

Παλικάρι πικραμένο,
δὲν ἠξέρεις πὼς ἐγὼ
τὴν ἐλπίδα παρασταίνω
εἰς τὸν ἄχαρο θνητό ;

Εἶχα τ' ἄνθια μου σκορπίζει
εἰς τὸ πρόσωπο τῆς γῆς
πρὶν τὸ μνήμα παραιτήση
τοῦ θανάτου ὁ Νικητής.

Ἀπ' τὸ μόσχο μαγεμένοι,
ἀναπνέοντας οἱ Πιστοί,
πρὶν ἢ Ἀνάστασι νὰ γένη
τὴν ἀκούανε στὴν ψυχή.

Τὴν ἀκούανε μιὰ μέρα
τῶν Ἑλλήνων τὰ παιδιά,
μόλις εἶδαν στὸν αἰθέρα
τὴν ὠραία μου ξαστεριά.

Μόλις ἔδιωξε τ' ἄερι
κάθε σκότος ἀπ' αὐτοῦ
γιὰ νὰ γράψῃ οὐράνιο χέρι
Εἰκοσιπέντε τοῦ Μαρτίου.

Κάθε μαύρη σου φροντίδα
 Σκόρπια γλήγορα θὰ ἰδῇς,
 Δέξου ἐμὲ σὰν τὴν ἐλπίδα
 στὸν αἰθέρα τῆς ψυχῆς.

Κάμε, ναὶ, τ' ἀγνὰ μου κάλλη
 ἀναβάθρα μὲς στὸ νοῦ,
 Καὶ θὰ ἰδῇς, πὺ θὰ σὲ βγάλῃ
 ὡς τὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ.

Ἐκεῖ πάνου χαραγμένη
 εἶναι ἡ μέρα κ' ἡ στιγμή,
 πὺ ἡ καρδιά σου περιμένει
 μὲ λαχτάρα δυνατή.

Ὅσα λέω δὲν εἶναι πλάνη,
 Ἐχε θάρρος ! καὶ γιὰ σὲ
 θέλει πλέξω ἓνα στεφάνι,
 ὡς δὲν τόπλεξα ποτέ.

Γ. Μαρκεράς

Η ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΛΑΜΠΡΗΣ

Καθαρώτατον ἥλιο ἐπρομηνοῦσε
 τῆς αὐγῆς τὸ δροσᾶτο ὕστερο ἀστέρι
 σύγνεφο, καταχνιά δὲν ἀπερνοῦσε
 τ' οὐρανοῦ σὲ κανένα ἀπὸ τὰ μέρη.
 Καὶ ἀπὸ κεῖ κινημένο ἀργοφυσοῦσε
 τόσο γλυκὸ στὸ πρόσωπο τ' αἶρι,
 πὺν λὲς καὶ λέει μὲς τῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα:
 γλυκειὰ ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος μαυρίλα.
 Χριστὸς Ἀνέστη! Νέοι γέροι καὶ κόρες,
 ὄλοι, μικροὶ, μεγάλοι ἐτοιμαστήτε,
 μέσα στὲς ἐκκλησίαις τὲς δαφνοφόρες
 μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζωχτήτε.
 Ἀνοίξατε ἀγκαλιὲς εἰρηνοφόρες
 ὀμπροστὰ στοὺς Ἀγίους καὶ φιληθῆτε,
 φιληθῆτε γλυκὰ, χεῖλη μὲ χεῖλη.
 πέστε Χριστὸς Ἀνέστη, ἔχθροὶ καὶ φίλοι.
 Δάφνες εἰς κάθε πλάκα ἔχουν οἱ τάφοι
 καὶ βρέφη ὥραῖα στὴν ἀγκαλιὰ οἱ μανάδες
 γλυκόφωνα, κοιτῶντας τὶς ζωγραφι-
 σμένες εἰκόνες, ψάλλουνε οἱ ψαλτάδες.
 Λάμπει, τ' ἀσῆμι, λάμπει τὸ χρυσάφι
 ἀπὸ τὸ φῶς πὺν χύνουνε οἱ λαμπάδες
 κάθε πρόσωπο λάμπει ἀπ' τ' ἀγιοκέρι
 ὅπου κρατοῦνε οἱ Χριστιανοὶ στὸ χέρι

Δ. Σωλομό :

ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΛΟΧΟΝ

Ἦς μὴ βρέξῃ ποτὲ
 τὸ σύννεφον καὶ ὁ ἄνεμος
 σκληρὸς ἅς μὴ σκορπίσῃ
 τὸ χῶμα τὸ μακάριον
 πὺν σᾶς σκεπάζει.

Ἦς τὸ δροσίῳ πάντοτε
 μὲ τ' ἀργυρᾷ τῆς δάκρυα
 ἢ ροδόπεπλος κόρη
 καὶ αὐτοῦ ἅς ξεφυτρώνουν
 αἰῶνια τ' ἄνθη.

Ὡ γνήσια τῆς Ἑλλάδος
 τέκνα. Ψυχαὶ πὺν ἐπέσατε
 εἰς τὸν ἀγῶνα ἀνδρείως,
 τάγμα ἐκλεκτῶν Ἡρώων,
 καύχημα νέον.

Σᾶς ἄρπαξεν ἡ τύχη
 τὴν νικητήριον δάφνην
 καὶ ἀπὸ μυρτιᾶν σᾶς ἐπλεξε
 καὶ πένθιμον κυπάρισσον
 στέφανον ἄλλον.

Ἄλλ' ἂν τις ἀποθάνῃ
 διὰ τὴν πατρίδα, ἢ μύρτος
 εἶνε φύλλον ἀτίμητον
 καὶ καλὰ τὰ κλαδιὰ
 τῆς κυπαρίσσου.

Ἕλληνες τῆς πατρίδος
 καὶ τῶν προγόνων ἄξιοι·
 Ἕλληνες σεῖς, πῶς ἤθελεν
 ἀπὸ σαῶς προκριθεῖν
 ἄδοξος τάφος ;

Ὁ Γέρον φθονερός
 καὶ τῶν ἔργων ἐχθρός
 καὶ πάσης μνήμης ἔρχεται·
 περιτρέχει τὴν θάλασσαν
 καὶ τὴν γῆν ὅλην.

Ἀπὸ τὴν στάμναν χύνει
 τὰ ρεύματα τῆς λήθης
 καὶ τὰ πάντα ἀφανίζει.
 Χάνονται αἱ πόλεις, χάνονται
 Βασίλεια καὶ ἔθνη.

ἼΑλλ' ὅταν πλησιάσῃ
 τὴν γῆν ὅπου σᾶς ἔχει
 θέλει ἀλλάξειν τὸν δρόμον του
 ὁ Χρόνος, τὸ θαυμάσιον
 χῶμα σεβάζων.

Αὐτοῦ, ἀφοῦ τὴν ἀρχαίαν
 πορφυρίδα καὶ σκῆπτρον
 δώσωμεν τῆς Ἑλλάδος,
 θέλει φέρειν τὰ τέκνα τῆς
 πᾶσα μητέρα.

Καὶ δάκρυ χέουσα θέλει
 τὴν ἱερὰν φιλήσειν
 κόριν καὶ εἰπεῖν· «τὸν ἔνδοξον
 λόχον, τέκνα, μιμήσατε,
 λόχον Ἑρώων».

Ἄνδρες Κάλβος

Ο ΣΑΜΟΥΗΛ

Καλόγερε τί καρτερεῖς κλεισμένος μὲς στὸ Κοῦγκι;
 Πέντε νομάτοι σου μειναν καὶ κεῖνοι λαβωμένοι,
 κ' εἶνε χιλιάδες οἱ ἐχθροί, πού σ' ἔχουνε ζωσμένο.
 Ἔλα νὰ δώσης τὰ κλειδιά, πέσε νὰ προσκυνήσης,
 καὶ ἀφέντης ὁ Βελήπασσας δεσπότη θὰ σὲ κάμη.
 Ἔτσι ψηλὰ ἀπ' τὸ βουνὸ φωνάζ' ὁ Πῆλιο-Γκούσης.
 Κλεισμένος μὲς στὴν Ἐκκλησιὰ βροῖσκει' ὁ Σαμουήλης
 καὶ ἀγέρας παίρνει τῇ φωνῇ τοῦ Πήλιου τοῦ προδότη-
 Χωρὶς ψαλμοὺς καὶ θυμιατά, χωρὶς φωτοχυσία,
 γονατισμένοι σκυθρωποί, μπρὸς στὴν Ὠραία Πύλη
 πέντε Σουλιῶτες στέκονται μὲ τὸ κεφάλι κάτου,
 βουβοὶ δὲν ἀνασαίνουνε καὶ βλέπεις κάπου κάπου
 ὅπου ἓνα χέρι σκώνεται καὶ κάνει τὸ σταυρό του.
 Ἀκίνητα στὸ μάρμαρο σέρνονται τὰ σπαθιά τους,
 σπαθιά πού τόσο δούλεψαν γιὰ τὸ γλυκό τους Σοῦλι.
 Δὲν φαίνεται' ὁ καλόγερος' ὁ μόνος του στ' ἅγιο Βῆμα
 προσεύχετο καὶ ἐτοίμαζε τὴ μυστικὴ θυσία.
 Σφιχτὰ-σφιχτὰ στὰ χέρια του βαστοῦσε τὸ ποτήρι
 καὶ μύρια λόγια ἀπόκρυφα ἔλεγε τοῦ Θεοῦ του.
 Τὰ μάτια, κατακόκκινα ἀπ' τὶς πολλὲς ἀγρύπνιες,
 ἐκοίταζαν ἀκίνητα τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἶμα.
 Τὶ θάλασσα πού κύματα ἔχει χρυσὲς ἐλπίδες! . . .
 Σιγᾶτε, βρόντοι τουφεκιῶν, πάντε φωνὲς πολέμου,
 καὶ ὁ Σαμουήλ τὴν ὕστερη τὴν Κοινωνιὰ θὰ πάρη.

Κι ἐκεῖ πὺν κοίταζ' ὁ παπᾶς τὴ Σάρκα τοῦ Θεοῦ του
ἐκύλισ' ἀπ' τὰ μάτια του στοῦ Ποτηριοῦ τὰ σπλάχνα
σὰν τὴ δροσοῦλα διάφανο κρυφὰ κρυφὰ ἓνα δάκρυ.

— Θεέ μου καὶ πατέρα μου, θαμμένος ἐδῶ μέσα
ἐδίψασα. Χωρὶς νερὸ ἡ θεία κοινωνιά σου
θὰ ἔμεν' ἀτελείωτη. . . Δέξου, γλυκέ μου Πλάστη,
αὐτὸ τὸ μαῦρο δάκρυ μου, μὴ τὸ καταφρονέσης·
ἀμόλυντο καὶ καθαρὸ βγαίνει ἀπ' τὰ φυλλοκάρδια·
δέξου το, Πλάστη, δέξου το ἄλλο νερὸ δὲν ἔχω.

Ἦτανε ἥλιος κι ἔλαμψε τὸ ἱερὸ τὸ σκεῦος
Τὸ Αἶμα ἐξεστάθηκε, ἄχνισε, ζωντανεῖει.
'Αναγαλλιάζει ὁ Σαμουήλ πὺν εἶδε τὴ θεία χάρη
καὶ τρέμοντας ἀγκάλιασε τὸ Θεϊκὸ Ποτῆρι
καὶ τόσφιξε στὰ χεῖλη του κι ἄκουσε πὺν χτυποῦσε
σὰν νάτανε λαχταριστὴ καρδιά, ζωὴ γιομάτη.
'Ανοίγ' ἡ Πύλη τοῦ Ἱεροῦ, σκύφτουν τὰ παλικάρια·
τ' ἀντρειωμένα μέτωπα τὸ μάρμαρο χτυπᾶνε,
καὶ καρτεροῦν ἀκίνητα τοῦ γέροντα τὰ λόγια.
'Επρόβαλε ὁ καλόγερος. Τὸ πρόσωπό του φέγγει
σὰ χιονισμένη κορυφὴ στοῦ φεγγαριοῦ τὴ λάμψη.
Στὰ λαβωμένα χέρια του βαστοῦς' ἓνα βαρέλι,
πόκλειε μέσα θάνατο, φωτιά κι ἀπελπίσία.
'Εκεῖνο μόνο τόμεινε, ἐκεῖνο μόνο φθάνει.
'Εμπρὸς στὴν Πύλη τοῦ ἱεροῦ μονάχος του τὸ στένει
καὶ τρεῖς φορὲς τὸ βλόγησε καὶ τρεῖς φορὲς τοφχέται.
Σὰ νάταν Ἅγια Τράπεζα, σὰν νάταν Ἀρτοφόρι
ἐπίθωσ' ὁ καλόγερος ἐπάνω τὸ Ποτῆρι

καὶ σιωπηλὸς κι ἀτάραχος ἄναψε θειαφοκέρι.
 Τὰ γόνατά του ἐχτύπησαν ὀρμητικὰ στὴν πλάκα,
 ἐσήκωσε τὰ χέρια του, τὸ πρόσωπό του ἀνάφτει,
 κ' οἱ πέντε τὸν ἐκοίταζαν βουβοὶ μέσα στὰ μάτια.

Η Δ Ε Η Σ Ι Σ

Πατέρα μου σὲ δοῦλεψα
 πιστὰ σαράντα χρόνια
 καὶ τώρα στὰ γεράματα
 μοῦ δίνεις καταφρόνια !
 Τὸ θέλημά σου ἄς γενῇ !
 Λυπήσου μας, σπλαχνίσου
 καὶ πάψε τὴν ὀργή σου.
 Σ' ἐσένα σὰν ὀρφάνεισα,
 ἔδωκα τὴν ψυχὴ μου,
 τὸ Σοῦλι μου τ' ἀγκάλιασα
 στὸν κόσμο γιὰ παιδί μου.
 Τώρα τὸ Σοῦλι τόχασα. . .
 Ἦλθ' ἡ στερνὴ μου μέρα
 Θάλθω σ' ἐσέ, πατέρα.
 Μέτρησε πόσοι μείναμε !
 Οἱ ἄλλοι πεθαμένοι !
 μὲς στὰ λαγκάδια σέρνονται
 νεκροὶ καὶ λαβωμένοι !
 Ἄταφ' ἀμοιρολόγητα
 σέπονται τὰ κουφάρια

στοῦ λόγγου τὰ χορτάρια.
 Ὅρνια καὶ λύκοι ἐχόρτασαν
 τὰ μαῦρα κρέατά μας.
 Συχώρεσε, συχώρεσε
 Πλάστη, τὰ κρίματά μας !
 Καὶ τώρα πὺν θὰ νάλθωμε
 καὶ μεῖς στήν ἀγκαλιά σου
 δέξου μας σὰν παιδιά σου.
 Καὶ κοίταξε τὰ χέρια μας
 τώρα σ' ἐσὲ σκωμένα,
 πῶς εἶν' ἀπὸ τὸ ἄπιστο
 τὸ αἷμα λερωμένα
 κι εὐχαριστήσου, Πλάστη μου,
 καὶ πῆς—Εὐλογημένοι,
 πιστοὶ μου ἀντρειωμένοι—
 Τώρα τὸ Σούλι ἀπέθανε
 δὲν ἔμειν' ἓνα χέρι,
 πὺν νὰ μπορῇ στὰ δάχτυλα
 νὰ σφίξη τὸ μαχαῖρι.
 Πατέρα παντοδύναμε,
 Γενοῦ σὲ μᾶς πατρίδα
 ἄλλη δὲν ἔχω ἐλπίδα.
 Ἐκεῖ ψηλὰ στὸ θρόνο σου
 στήν τόση βασιλεία
 δῶσε σὲ μᾶς τοὺς δύστηχους
 μικρὴ μιὰ κατοικία
 νὰ μοιάζῃ μὲ τὸ Σούλι μας

καὶ δῶσε μου ἓνα βράχο
 καὶ κεῖ τὸ Κοῦγκι νάχω.
 Χῶμα στὸ Σοῦλι ἐλεύθερο
 γιὰ νὰ ταφῶ δὲν μένει·
 ἐλέησόν με, Πλάστη μου,
 συχώρεσε νὰ γένη
 τὸ Κοῦγκι μου ἢ ἐκκλησιά
 τὸ ἱερό σου Βῆμα
 τοῦ Σαμουήλ τὸ μνημα.
 Ἐδῶ ποδάρι ἄπιστο
 ποτὲ δὲν θὰ τολμήσῃ
 ποτὲ. . τὸ εἶπα τόρκισα,
 τὸ Κοῦγκι νὰ πατήσῃ.
 Μαζί μου παίρνω τὰ κλειδιά
 Πλάστη μου, δὲν τ' ἀφήνω
 οὔτε σὲ σὲ τὰ δίνω.
 Ἐκεῖ ψηλὰ στὸν οὐρανὸ
 νὰ τὰ φορῇ στὴ μέση
 ὁ Σαμουήλ ὁ δοῦλός σου
 θὰ σὲ παρακαλέσῃ.
 Πατέρα μου, μὴ πειραχτεῖς
 Κάμε μου αὐτὴ τὴ χάρη
 ἄλλος νὰ μὴ τὰ πάρῃ.
 Καὶ τώρα, τώρα π' ἄκουσες
 τὸν πόνο, τὸν καημὸ μας
 δέξου μας καὶ θ' ἀφήσουμε
 τὸ Σοῦλι τὸ γλυκό μας.

Τὸ Σοῦλι, ἄχ! πῶς τόχασα!

Ψυχὴ μου μὴ δακρύσης

εἰν' ὥρα νὰ τ' ἀφήσης.

Κι ἀπλώνοντας τὰ χέρια του στοὺς πέντε του συντρό-

Θεέ μου πολυέλεε! [φους.;

Τώρα ποὺ θὲ ν' ἀφήσω

τὸν κόσμο καὶ στὸν ἥσκιο σου

θάλθω ὁ φτωχὸς νὰ ζήσω,

μιὰ χάρη θέλω, Πλάστη μου,

τὰ πέντε τὰ παιδιὰ μου.

νὰ τάχω συντροφιά μου

Τ' ἀνάθρεψα στὸν κόρφο μου

γιὰ ἰδέ τα τὰ καημένα

ἄλλονε δὲν ἀγάπησαν

παρὰ ἐσὲ καὶ μένα.

Παιδιὰ μου μὴ δειλιάζετε

νάχετε τὴν εὐχή μου

θὰ ζήσετε μαζί μου.

Σταλαματιὰ, σταλαματιὰ τὰ δάκρυά τους πέφτουν

κ' ἡ πλάκα ποὺ τὰ δέχεται ραγίζεται καὶ τρίζει.

Παράπονο τοὺς ἔπιασεν, ὅχι θανάτου φόβος

καὶ κλαίγοντας ὁ Σαμουὴλ εἰς τόνα του τὸ χέρι

τὸ ἱερὸ Ποτῆρι του καὶ στ' ἄλλο τὴ λαβίδα

ἀρχίνησε τὴ κοινωνιὰ τοῦ Πλάστη νὰ μοιράζῃ.

Ὁ πρῶτος ἐμετάλαβε, μεταλαβαίνει κι ἄλλος

τὴν ἔδωσε στὸν τρίτονε κι ὁ τέταρτος τὴν παίρνει

καὶ φτάνει ὡς τὸν ὕστερο καὶ τοῦ τηνε προσφέρει.

καὶ κεῖ ποὺ ἔψαλλ' ὁ παπᾶς μὲ τὴ γλυκεῖα φωνή του
 «Τοῦ δείπνου σου τοῦ μυστικοῦ
 σήμερον νιὲ Θεοῦ»...

Φωνὲς ἀκούονται, χτυπιές, ἀλαλαγμοί, ἀντάρα.
 Πλακώσανε οἱ ἄπιστοι. Καλόγερε, τί κάνεις ; ...
 Ἐσήκωσε τὰ μάτια του ὁ Σαμουήλ στὸν κρότο
 καὶ στάζ' ἀπ' τὴ λαβίδα του ἐπάνω στὸ βαρέλι
 μιὰ φλογερὴ σταλαματιὰ ἀπ' τοῦ Θεοῦ τὸ γαῖμα. ...
 Ἀστροπελέκια πέσανε, βροντάει ὁ κόσμος ὅλος,
 λάμπει στὰ γνέφ' ἡ Ἐκκλησιά, λάμπει τὸ μαῦρο Κοῦγκι.
 Τί φοβερὴ κερδοδοσιὰ πόλαβε στὴ θανή του
 Τὸ Σοῦλι τὸ κακότυχο, καὶ τί καπνό, λιβάνι ! ...
 Ἀνέβαινε στὸν οὐρανὸ καὶ τοῦ παπᾶ τὸ ράσο
 κι ἀπλώθηκε κι ἀπλώθηκε σὰν τρομερὴ μαυρίλα
 σὰ σύγνεφο κατάμαυρο κι ἐθόλωσε τὸν ἥλιο.
 Κι ἐνῶ τ' ἀνέβαζ' ὁ καπνός, κι ἐνῶ τὸ συνεπαίρνει,
 τὸ ράσο πάντ' ἀρμένιζε κι ἐδιάβαινε σὰ Χάρος,
 κι ἐκεῖθεν ὅπου διάβηκεν ὁ φλογερός του ἥσκιος
 σὰ νάταν μυστικὴ φωτιὰ ἐρρόγγισε τὸ λόγγο
 Καὶ μὲς τὶς πρῶτες ἀστραψὲς καὶ μὲ τὰ πρωτοβρόχια
 χλωρὸ χορτάρι φύτρωσε, δάφνες, ἐλιές, μυρτοῦλες,
 ἐλπίδες, νῖκες καὶ σφαγές, χαρὲς κι ἐλευθερία. .

Ἄ ρ. Β α λ α ω ρ ί τ η ς

ΤΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ

Χλωρὰ μοσχοβολοῦντα
 νησία τοῦ Αἰγαίου πελάγους,
 εὐτυχησμένα χώματα
 ὅπου ἡ χαρὰ καὶ ἡ εἰρήνη
 πάντα ἑκατοίκουν.

Τὶ τὰ θαυμάσια ἐγένηκαν
 κοράσια σας ὅπ' εἶχαν
 ψυχὴν σὰν φλόγα, χεῖλη
 σὰν δροσισμένα ρόδα,
 λαιμὸν σὰν γάλα;

Στὰ πλούσια περιβόλια σας,
 βασιλικὸς καὶ κρίνοι
 ματαίως ἀνθίζουν· ἔρημα,
 οὔτε ἓνα χέρι εὐρίσκεται
 νὰ τὰ ποτίζη.

Τὰ δάση τὰ λαγκάδια σας,
 ὅπου οἱ φωναὶ ἀντιβόουν
 τῶν κυνηγῶν, σιωπῶσι·
 σκύλοι ἔκει τώρα ἀδέσποτοι
 μόνον βανίζουν.

Ἐλεύθερα, ἀχαλίνωτα
 μέσα εἰς τ' ἀμπέλια τρέχουν
 τ' ἄλογα, καὶ εἰς τὴν ῥάχην τους
 τὸ πνεῦμα τῶν ἀνέμων
 κάθεται μόνον.

Εἰς τὸν αἰγιαλὸν
 ἀπὸ τὰ οὐράνια σύγνεφα
 ἀφόβως κατεβαίνουν
 κραυγάζοντες οἱ γλάροι
 καὶ τὰ γεράκια.

Βαθιά εἰς τὴν ἄμμον βλέπω
 χαραγμένα πατήματα
 ζώντων παιδιῶν καὶ ἀνθρώπων
 ὅμως ποῦ εἶνε οἱ ἄνθρωποι
 ποῦ τὰ παιδιά ;

Φρικτὸν θλιβερὸν θέαμα
 τριγύρω μου ἐξανοίγω·
 ποίων εἶνε τὰ σώματα
 ποὺ πλέουσι εἰς τὸ κῦμα ;
 ποίων τὰ κεφάλια ;

Αὐγερινὰ τοῦ ἡλίου
 ἀκτῖνες, τί προβαίνετε ;
 τάχα ἀγαπάει νὰ βλέπη
 ἔργα ληστῶν τὸ μάτι
 τῶν οὐρανίων ;

Δημιουργὲ τοῦ κόσμου,
 πατέρα τῶν ἀθλίων
 θνητῶν, ἂν σὺ τοῦ γένους μας
 ὅλου ζητῇς τὸν θάνατον,
 ἂν σὺ τὸ θέλῃς,

Τὰ γόνατά μου ἐμπρός σου,
 νὰ, πέφτουν· τὸ ὑπερήφανον
 κεφάλι μου, πού ἀντίκρου
 τῶν βασιλέων ὑψώνετο,
 τὴν γῆν ἐγγίζει.

Ἴδου εὐλαβεῖς οἱ Ἕλληνες
 σκύπτουσιν ὅλοι· πρόσταξε
 καὶ ἐπάνω μας ἄς πέσωσιν
 οἱ φλόγες τῆς ὀργῆς σου,
 ἂν σὺ τὸ θέλῃς.

Πλὴν πολυέλεος εἶσαι
 καὶ βοηθὸν σὲ κράζω. . .
 Βλέπω, βλέπω εἰς τὴν θάλασσαν,
 πετώμενον τὸν στόλον
 ἀγρίων βαρβάρων.

Κοίταξε πῶς ὁ ἥλιος
 χρυσώνει τὰ πανιά των.
 κοίταξε πῶς τὸ πέλαγος
 ἀπὸ σπαθιῶν ἀκτῖνας
 τρέμον ἀστράπτει.

Ἐκ τὰς πρύμνας χύνεται
 γεμίζων τὸν ἄερα
 κρότος μυρίων κυμβάλων
 καὶ μέσα ἀπὸ τὸν θόρυβον
 ψάλματα ἐκβαίνουν·

«Στάζουνσι τὰ μαχαίρια μας
 ἀπὸ τὸ αἷμα ἀκάθαρτον
 τῶν χριστιανῶν· πρίν πήξη,
 ἐλᾶτε, ἐλᾶτε εἰς νέον
 αἷμα ὅς τὰ πλύνωμεν.

«Ἐλᾶτε νὰ ζεστάσωμεν
 τὰ χέρια μας στὰ σπλάγχνα
 ὅσων θυσίας προσφέρουσιν
 εἰς τὸν Σταυρὸν καὶ σέβονται
 Ἁγίων εἰκόνας.

«Ἐλᾶτε, ἐλᾶτε, ὁ κόπος
 ἂν μᾶς καταδαμάσῃ
 ἐπὶ σωροὺς σφαγμένων
 καθίζοντας ἀνάπαυσιν
 θέλομεν εὖρει.

«Τὰ ρόδα τῆς Ἑλλάδος
 εἰς τὸ αἷμα τῆς βαμμένα
 θέλει φανοῦν τερπνότατον
 δῶρον τῶν γυναικῶν μας
 καὶ ἔργον Ἡρώων».

Σκληρὰ δειλὰ ἀναθρέμματα
 τῆς ποταπῆς Ἀσίας,
 ἔργον ἡρώων, ναί, βέβαια,
 ποῖος τὸ ἀμφιβάλλει, ὑπάρχει
 τὸ τρόπαιον σας.

Ἔργον ἡρώων, ἂν σφάξῃτε
 ἀδύνατα παιδία·
 ἔργον ἡρώων, ἂν πνίξῃτε
 τὰς τρυφερὰς γυναῖκας
 καὶ τὰ γερόντια.

Ἴδου καὶ ἄλλα νησία
 τὴν λύσαν σας προσμένουσι
 πόλεις ἰδου καὶ ἀλίκτυπος
 ξηρὰ κατοικημένη
 ἀπ' ἔθνη ἀθῶα.

Διὰ σᾶς ἡρώων κοπάδια,
 δὲν φθάνει ἡ Χίος, ἡ Κύπρος
 τῶν Κυδωνιῶν δὲν φθάνουσι
 τῆς Κάσσου καὶ τῆς Κρήτης
 αἱ κατοικίαι.

Ἄμετε, μὴν ἀφήσετε
 ζῶντα κανένα· ἀπ' αἷμα
 τὰ Αἰγαῖα νερὰ βαμμένα
 κύματ' ὧς ἔχουν γέροντα
 ἀπὸ σφαγὰδια.

ὦ Ἕλληνες, ὦ θεῖαι
 ψυχαί, ποὺ εἰς τοὺς μεγάλους
 κινδύνους φανερώνετε
 ἀκάμαντον ἐνέργειαν
 καὶ ὑψηλὴν φύσιν !

Πῶς ἀπὸ σᾶς καμμία
 δὲν τρέχει τώρα ; πῶς
 κεῖ μέσα εἰς τὰ πλεόμενα
 δὲν ρίχνεσθε καρᾶβια
 τῶν πολεμίων ;

Πῶς, πῶς τῆς ταλαιπώρου
 πατρίδος δὲν πασχίζετε
 νὰ σώσητε τὸν στέφανον
 ἀπὸ τὰ χέρια ἀνόσια
 ληστῶν τοσοῦτων ;

Εἶναι πολλὰ τὰ πλήθη των
 καὶ φοβερὰ εἰς τὴν ὕψιν,
 ἀλλ' ἓνας Ἕλληνα δύναται
 ἓνας ἄνδρας γενναῖος,
 νὰ τὰ σκορπίσῃ.

Ὅποιος τὴν δάφνην θέλει
 ἀθάνατον τῆς δόξης,
 ὅποιος δάκρυα διὰ τὸ ἔθνος του
 ἔχει, διὰ δὲ τὴν μάχην
 νοῦν καὶ καρδίαν

Ἦς ἔκβη αὐτὸς.—Νὰ, βλέπω,
ταχεῖται ὥς τ' ἀπλωμένα
πτερὰ τῶν γερανῶν,
ἔρχονται δύο κατάμαντροι
τρομεραὶ πρῶραι.

Παύει ὥς τόσον ὁ κρότος
τῶν μουσικῶν ὀργάνων
τ' ἀγαρηνὰ τραγούδια
παύουν καὶ τὰ ὑπερήφανα
βλάσφημα μέτρα.

Μόνον ἀκούω τὸ φύσημα
τοῦ ἀνέμου ὅπου περνώντας
εἰς τὰ κατάρτια ἀνάμεσα
καὶ εἰς τὰ σχοινία σχισμένος
βιαίως σφυρίζει.

Μόνον ἀκούω τὴν θάλασσαν
ποῦ ὥσάν μέγα ποτάμι
ἀνάμεσα στοὺς βράχους
κτυπώντας μουρμουρίζει
γύρω εἰς τὰ σκάφη.

Νὰ, αἱ κραυγαὶ καὶ ὁ φόβος,
νὰ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ σύγχυσις
ἀπὸ παντοῦ σηκώνονται
καὶ ἀπλώνουν πολυάριθμα
πανία νὰ φύγουν.

Στενόν, στενόν τὸ πέλαγος
 ὁ τρόμος κάμνει· πέφτει
 ἓνα καράβι ἐπάνω
 εἰς τ' ἄλλο καὶ συντρίβονται.
 πνίγονται οἱ ναῦται.

ὦ ! πῶς ἀπὸ τὰ μάτια μου
 ταχέως ἐχάθ' ὁ στόλος·
 πλέον δὲν ξανοίγω τώρα
 παρὰ καπνοὺς καὶ φλόγας
 Οὐρανομήκεις.

Ἐξω ἀπὸ τὴν θαλάσσιον
 πυρκαϊὰν νικήτῃραι
 ἰδοὺ πάλιν ἐκβαίνουν
 σωσμένοι αἱ δύο κατάμαυροι
 θαυμάσιαι προῶραι.

Πετάουν, ἀπομακρύνονται
 στὸ διάστημα τοῦ ἀέρος
 χωσμένοι γίνονται ἄφαντοι·
 διαβαίνουσαι ἐπαιάνιζον
 κ' ἤκουεν ὁ κόσμος.

Κανάρη ! — καὶ τὰ σπῆλαια
 τῆς γῆς ἐβόουν — Κανάρη.
 Καὶ τῶν αἰώνων τὰ ὄργανα
 ἴσως θέλει ἀντηχήσουν
 πάντα — Κανάρη —.

Ἄ ν θ ρ. Κ á λ β ο ς

ΑΣΤΡΑΠΟΓΙΑΝΝΟΣ

«Λαμπέτη ἐδείλιασα... Τὰ σωθικά μου
 ἄσπλαχνο ἐθέρισε βόλι πικρό,
 Νεκρὰ στὸ σκάνδαλο τὰ δάχτυλά μου
 βλέπεις, ἐπάγωσαν.... Δῶσ' μου νερό...

Λαμπέτη ἐσβήστηκα!... Ὡραν τὴν ὥρα
 φεύγει ἀνυπόμονη, πετᾷ ἡ ψυχὴ.
 Στὰ κρύα χεῖλη μου στέκεται τώρα,
 σκύψε καὶ πιέ τηνε μ' ἓνα φιλί.

Λαμπέτη, χόρτασε τὴ δύναμή μου,
 Μέσα στὰ στήθια σου θέλω νὰ βρῶ
 στερνὸ λημέρι μου, θέλω ἡ πνοή μου
 νὰ βρῇ στὰ σπλάχνα σου τὸν οὐρανό.

Μόχτα καὶ πλάκωσαν σὰν ἄγριοι σκύλοι
 γιὰ τὸ κεφάλι μου... τί καρτερεῖς;
 Φορτώσου τ' ἄρματα τὸ καριοφίλι,
 κόψε με γρήγορα... μὴ μ' ἀρνηθῇς.

Λαμπέτη, σφόγγισε, τρίψε μὲ χῶμα
 τὸ γιαταγάνι σου κ' εἶνε θολό...
 Πῶς κλαῖς; τί δέρνεσαι... τρίψ' το ἀκόμα...
 μὴν τρέμης... ζύγωσε... Δῶσ' μου νὰ ἰδῶ.

»Τὸ αἷμα τ' ἄπιστο μὲ τὸ δικό μου
 δὲ θέλ' ἀπάνω του ν' ἀνταμωθῇ,
 φαρμάκι ἀγλύκαντο μὲς στὸ λαιμό μου
 δὲ θέλω σύντροφο κάτου στὴ γῇ.

Χτύπα, Λαμπέτη μου!.... "Απλώσε, πιάσε,
 σφίξε στὰ δάχτυλα τ' ἄσπρα μαλλιὰ.
 Τὰ χέρια ἐσταύρωσα... Μὴ μὲ φοβᾶσαι,
 Κόψε με, πάρε με στὴν ἀγκαλιά».

Ὁλόρθο ἐπέταξε τ' ἄξιο λεπίδι
 τ' ἀγέρι ἐξέσχισε, παίρνει φτερό,
 ἄστραψ' ἐσφύριξε γοργὸ σὰ φίδι
 τὸ δένδρο λύγισε στὴ γῇ νεκρό.

Βαρειὰ σπαράζει φοβερὴ στὸ χέρι τοῦ Λαμπέτη
 ἡ κάρα τοῦ Ἀστραπόγιαννου. Τὸ μάτι ἀνταριασμένο
 τοῦ σκοτωμένου τρεῖς φορὲς ἀνεβοκατεβαίνει
 καὶ βασιλεύει σκοτεινό. Στὸ μέτωπό του ἡ νύχτα
 ξαπλώθηκ' ἀξημέρωτη. Δὲν ἄφηκ' ἡ ψυχὴ του
 ἄλλο σημάδι πίσω της παρὰ στ' ἀχνὸ τὸ στόμα
 σὰ μιὰ ἀχτίδα φεγγαριοῦ στὸ μάρμαρο τοῦ τάφου,
 ἓνα χαμόγελο βουβό, νεκρὸ σαβανωμένο
 στοῦ γέροντα τ' ἀρματολοῦ τὰ κάτασπρα τὰ γένεια.
 Σπρώχνει στὴ θήκη κόκκινο τὸ γιαταγάνι ὁ κλέφτης,
 καὶ ἀρπάζει τὸ δισάκκι του! Στὴ μιὰ μεριὰ φορτώνει
 τὸ κρίθινό του τὸ ψωμί, στὴν ἄλλη ματωμένο
 τὸ λείψανό του τ' ἀκριβό. Τὸ δάχτυλό του βάφει

τὸ αἷμα, π' ἄρριζε στὴ γῆ, σταυρώνει τὸ κουφάρι
 καὶ χάνεται στὴ λαγκαδιά... Καπνὸς ὁ πεζοδρομὸς.

Τρέχουνε πίσω του ξαγριωμένοι
 πενήντα Λιάπηδες τὸν κυνηγοῦν.
 Ὁ ἥσκιος ἔφευγε, πετᾷ, διαβαίνει...
 Ἡ νύχτα ἐπλάκωνε, λυσομανοῦν.

Στὴ ράχη ἐμαύρισε σὰ συγνεφάκι...
 Ἀδειάζουν τ' ἄρματα... στέκουν νὰ ἰδοῦν...
 Βροχὴ τὰ βόλια τους μὲς στὸ δισάκι
 τὸν Ἀστραπόγιαννο ψόφια χτυποῦν.

Ὁ κλέφτης ἄνοιξε τὸ πάτημά του
 πηδᾷ χαλάσματα καὶ λαγκαδιές,
 παίρνει τὸ λείψανο στὴν ἀγκαλιά του...
 Κάλλιο στὴν πλάτη του χίλιες βολιές.

Ἀγριοπρίναρα, παλιούρια, βάτοι
 τὴ σάρκα τό τρωγαν ὅθε διαβῆ
 τὸ αἷμα του ἔβαφε τὸ μονοπάτι
 ἐμπρὸς τρισκότειδο, καὶ πίσω ἐχθροί.

Στὸ χιόνι ἐβάλτωνε τὸ παλικάρι
 τὴ γλῶσσα τόφρουγε δίψα σκληρὴ
 νύχτα θεότυφλη χωρὶς φεγγάρι
 καὶ δὲν ἀπόσταινε πάντα πατεῖ.

»Τὸ αἷμα τ' ἄπιστο μὲ τὸ δικό μου
δὲ θέλ' ἀπάνω του ν' ἀνταμωθῇ,
φαρμάκι ἀγλύκαντο μὲς στὸ λαιμό μου
δὲ θέλω σύντροφο κάτω στὴ γῇ.

Χτύπα, Λαμπέτη μου!... Ἄπλωσε, πιάσε,
σφίξε στὰ δάχτυλα τ' ἄσπρα μαλλιά.
Τὰ χέρια ἐσταύρωσα... Μὴ μὲ φοβᾶσαι,
Κόψε με, πάρε με στὴν ἀγκαλιά».

Ὁλόρθο ἐπέταξε τ' ἄξιο λεπίδι
τ' ἀγέρι ἐξέσχισε, παίρνει φτερό,
ἄστραψ' ἐσφύριξε γοργὸ σὰ φίδι
τὸ δένδρο λύγισε στὴ γῇ νεκρό.

Βαρειὰ σπαράζει φοβερὴ στὸ χέρι τοῦ Λαμπέτη
ἡ κάρα τοῦ Ἀστραπόγιαννου. Τὸ μάτι ἀνταριασμένο
τοῦ σκοτωμένου τρεῖς φορὲς ἀνεβοκατεβαίνει
καὶ βασιλεύει σκοτεινό. Στὸ μέτωπό του ἡ νύχτα
ξαπλώθηκ' ἀξημέρωτη. Δὲν ἄφηκ' ἡ ψυχὴ του
ἄλλο σημάδι πίσω της παρὰ στ' ἀχνὸ τὸ στόμα
σὰ μιὰ ἀχτίδα φεγγαριοῦ στὸ μάρμαρο τοῦ τάφου,
ἓνα χαμόγελο βουβὸ, νεκρὸ σαβανωμένο
στοῦ γέροντα τ' ἀρματολοῦ τὰ κάτασπρα τὰ γένηια.
Σπρώχνει στὴ θήκη κόκκινο τὸ γιαταγάνι ὁ κλέφτης,
κι ἀρπάζει τὸ δισάκι του! Στὴ μιὰ μεριά φορτώνει
τὸ κρίθινό του τὸ ψωμί, στὴν ἄλλη ματωμένο
τὸ λείψανό του τ' ἀκριβό. Τὸ δάχτυλό του βάφει

στὸ αἷμα, π' ἄρριζε στὴ γῇ, σταυρώνει τὸ κουφάρι
καὶ χάνεται στὴ λαγκαδιά... Καπνὸς ὁ πεζοδρόμος.

Τρέχουνε πίσω του ξαγριωμένοι
πενῆντα Λιάπηδες τὸν κυνηγοῦν.
Ὁ ἥσκιος ἔφευγε, πετᾶ, διαβαίνει. .,
Ἡ νύχτα ἐπλάκωνε, λυσσομανοῦν.

Στὴ ράχη ἐμαύρισε σὰ συγνεφάκι...
Ἀδειάζουν τ' ἄρματα... στέκουν νὰ ἰδοῦν...
Βροχὴ τὰ βόλια τους μὲς στὸ δισάκι
τὸν Ἀστραπόγιαννο ψόφια χτυποῦν.

Ὁ κλέφτης ἄνοιξε τὸ πάτημά του
πηδᾷ χαλάσματα καὶ λαγκαδιές,
παίρνει τὸ λείψανο στὴν ἀγκαλιά του,..
Κάλλιο στὴν πλάτη του χίλιες βολιές.

Ἀγριοπρίναρα, παλιούρια, βάτοι
τὴ σάρκα τὸ τραγαν ὅθε διαβῇ
τὸ αἷμα του ἔβαφε τὸ μονοπάτι
ἐμπρὸς τρισκότειδο, καὶ πίσω ἐχθροί.

Στὸ χιόνι ἐβάλτωνε τὸ παλικάρι
τὴ γλῶσσα τόφρυγε δίψα σκληρὴ
νύχτα θεότυφλη χωρὶς φεγγάρι
καὶ δὲν ἀπόσταινε πάντα πατεῖ.

Περνοῦν μεσάνυχτα κ' ἡ ποῦλια σβηέται,
τὰ πλάγια ἀσπρίζουνε, σιμών' ἡ αὐγή.
Στέκει... ἀκουρμαίνεται.. δὲν ἀγροικιέται
κανένα πάτημα... παντοῦ σιγή.

Ξυπνοῦν οἱ πέρδικες στὸ χαραμέρι...
Στὸ λόγγο ἐρρίχτηκε, γύρω θωρεῖ.,
Γνωρίζει ἀνέλπιστα παλιὸ λημέρι
τὴ βρύση ἐξάνοιξε, πότρεχ' ἐκεῖ.

Πάλ' ἀκουρμαίνεται... γέρνει τ' αὐτιά του
πέφτει ταπίστομα τὴ γῇ ρωτᾷ...
Χτύπο δὲν ἄκουσε. Μόν' ἡ καρδιά του
Μέσα στὰ στῆθια του βαρεῖ, πειᾷ.

Τοῦ φάνηκε ὅτι ἐξέφυγε... 'Εμέτησ' ἓνα ἓνα
Τ' ἄρματα τ' Ἀστραπόγιαννου, δὲν ἔχασε κανένα
τὸ μαῦρο τὸ κλεφτόπουλο στὸ φοβερό του δρόμο...
Σιμὰ στὴ βρύση κάθισε, κατέβασ' ἀπ' τὸν ὄμο
τὸ ἔρμο τὸ δισάκκι του... Τὸ μάτι του ἔχει ἀντάρα...
'Απλώνει μὲς τὸ σάβανο τὸ χέρι μὲ λαχτάρα...
Σφίγγει τὰ κοῦα τὰ μαλλιὰ... ὁ νοῦς του ἀνεμοζάλη...
Ξεσέρνει τὸ κεφάλι.

Μ' ἀνατριχίλα τὸ θωρεῖ. Στὰ χόρτα τὸ καθίζει.
παίρνει στὴ φοῦχτα του νερό, τὸ νίβει, τὸ χτενίζει,
Ζερβιὰ τοῦ βάνει τὸ σπαθί, δεξιὰ τὸ καριοφίλι
πλένει τὸ στόμα τὸ βουβὸ καὶ στὰ νεκρὰ τὰ χεῖλη
βρίσκει ὁ Λαμπέτης ἄσβηστο, σὰν νάταν πετρωμένο,

τοῦ γέρου τὸ χαμόγελο γλυκὰ ἀποκοιμημένο.
 Τότε ξαλάφρωσε ἡ καρδιά, τότε ἓνα δάκρυ πέφτει
 στὸ πρόσωπο τοῦ κλέφτη.
 Ἐνίωσ' ὅτι εἶχε τὴν εὐχὴ τὰρματολοῦ μαζί του
 καὶ ξεσυγγένεψεν μὲ μιᾶς ἡ θολερὴ ψυχὴ του.
 Τοῦ φάνηκ' ὀλοζώντανος ἐκεῖ μὲ τὰρματά του
 ὁ γέροντας του νηστικός ὅτ' ἔστεκε σιμὰ του.
 Κόβει βλαστάρια τρυφερά, τὴ φτέρη ξεφυλλίζει,
 παίρνει ἓνα κρίθινο ψωμί στὴ μέση τὸ χωρίζει
 καὶ τὴ μιὰ σφῆνα ἀπὸ τὶς δυὸ τὴ δίνει στὸ κεφάλι
 καὶ αὐτὸς κρατεῖ τὴν ἄλλη.

«Ξύπνα Ἀστραπόγιαννε, γλυκοχαράζει,
 γιατί κοιμήθηκες τόσο βαριά;
 Ξύπνα, ὁ Λαμπέτης σου γλυκὰ σὲ κραῖζει
 νὰ ἰδῆς τὰ φράξα σου τὰ κρύα νερά.

Τὰ μάτια ἄνοιξε, ψυχοπατέρα,
 νὰ ἰδῆς ποῦ σ' ἔφερα σὲ μιὰ βραδιά.
 Μὲς στὸ λημέρι σου μ' ἠΰρηκ' ἡ μέρα,
 τό χω, Ἀστραπόγιαννε, κρυφὴ χαρά.

Θυμᾶσαι; ἀνήλικο μ' εἶχε πετάξει
 στὸ δρόμο ἡ μοῖρα μου μικρὸ - μικρό,
 τὴ μάννα οἱ ἄπιστοι μοῦ χανε σφάξει,
 στὸ λόγγο κρύφτηκα γυμνὸ, ὀρφανό.

Ἐδῶ ἐπρωτόρθαμε... Μ' ἀκοῦς, πατέρα;
 ἔδῶ μ' ἀνάστησες νεκρὸν, φτωχὸν,
 ἔδῶ μ' ἐπότισες δροσιὰ καὶ ἀγέρα,
 μ' ἔκανες ἔλατο, πατέρα, ἔδῶ.

Πρῶτος σὺ μόδειξες τοῦ ἐχθροῦ τὴν ὄψη
 καὶ σὺ μ' ἐβάφτισες μὲς στὴ φωτιά.
 Ποιὸς νὰ σοῦ τό λεγε πὼς θὰ σὲ κόψη
 τὸ χέρι πό μαθεῖς νὰ πολεμᾷ;

Ξύπν', Ἀστραπόγιαννε, καὶ κοίταξέ με,
 φάγε μ' ἐμένανε λίγο ψωμί,
 φόρεσε τ' ἄρματα, χαιρέτισέ με,
 ξύπνα, ζωντάνεψε κ' ἦρθ' ἡ αὐγή.

Ἐσὺ ἐπρωτόδινες ψηλὰ στὸ βράχο
 τὸ καλημέρισμα στὸν ἀητό,
 σὺ πρῶτος ἔδειχνες σὲ μέ, στὸ Ζάχο,
 τὸ γλυκοχάραμα στὸν οὐρανό.

Τότ' ἐξεφύτρωνες σὰν κυπαρίσσι
 στὰ καταρράχια μας τρομαχτικό,
 τὸν ἥσκιο σου ἔστενες νὰ φοβέριση
 Κάτου τὰ Σάλωνα... καὶ τώρα ἔδῶ.

Ὁ Ζάχος ἔπεσε... κ' ἦταν γραμμένο
 ἐγὼ, Ἀστραπόγιαννε, πάλ' ὄρφανό,
 τὸ ξυλοκρέβατο γιὰ σὲ νὰ γένω,
 γιὰ σὲ, πατέρα μου, γῆ νὰ ζητῶ.

Καὶ κεῖ ποὺ ὁ δύστηνος μοιρολογοῦσε
 μὲ μιᾷ αὐτιάζεται.... κι ἓνα σκυλὶ
 μακρὰ τοῦ φάνηκε σὰν κι ἄλυχτοῦσε,
 κούφια σὰν κι ἄκουσε ποδοβολή.

Τὰ δέντρα ἐσείστηκαν, τὰ χαμοκλάδια,
 σκιασμένα ἐπρόβαιναν συχνὰ-συχνὰ,
 πλατώνια, ἀγριόπουλα, λαγοὶ, ζαρκάδια...
 Μὴν ἐπαγάνιζεν ἡ Λιαπουριά;...

Σκύφτει. ἀκουρμαίνεται... σιμών' ἡ ἀντάρα...
 Τοῦβραν τὸ πάτημα στὸ χιόνι οἱ ἐχθροὶ,
 Ἀρπάζει τ' ἄρματα κρύβει τὴν κάρα
 πετᾷ, ἀναλήφτηκε σὰν ἀστραπή.

Τρέχει ἐδῶθ' ἐκεῖθε γέρονει
 ἡ ἔρμη φτέρνα στὸ βουνό,
 μαῦρο κῦμα ἀνεμοδέρονει
 καὶ δέ βρίσκει ἓνα γιολό.

Τὸν ἐπῆρε γι' ἀγωγιάτη
 Χάρος ἄγρυπνος, σκληρός...
 Σαλαγὰει, βαρεῖ τὴν πλάτη
 πάντα πίσω του ὁ νεκρός.

Στὸ τυφλὸ τὸ τρέξιμό του
 μὲς στὴ χοῦφτα του ἄρπαχτὰ
 Γιὰ νὰ βρέξη τὸ λαιμό του
 πίνει πάχνη καὶ περνᾷ,

Τὸν ἐθέριζ' ἄγρια πείνα
καὶ δὲν ἔχει ἄλλο ψωμί...
Στὸ σακκί του μένει ἡ σφῆνα
τ' Ἀστραπόγιαννου ξεροή.

Στ' ἀχαμνὰ τὰ δάχτυλά του
τὴν ἐπῆρε μιὰ φορά...
Θολωμέν' εἶν' ἡ ματιά του
καὶ τὰ χεῖρά του ἀνοιχτά.

Ὅλος ἔτρεμε... στὸ στόμα
τὴν ἐξύγωσε σκιαχτά...
Δὲν ἀμάρτησε ὅχι, ἀκόμα...
Ἀναστέναξε βαριά.

Μὲ μιᾶς τόφυγ' ἓνα δάκρυ,
τὴν ἐφίλησε γλυκά,
καὶ στὸν κόρφο σὲ μιὰν ἄκρη
τὴν ἐγώνιασε βαθιά.

Πόσες μέρες καὶ ποῦ τρέχει,
πόσες νύχτες δὲν μετροῦ,
μέσα ὁ νοῦς του πάντα βρέχει
στὴν ψυχὴ του συγνεφιά.

Μὲς στὸ λόγγο ἂν σταματήση
γιὰ νὰ πάρη ἀνασασμό,
κάποιος λύκος θὰ χουμήση
γιὰ ν' ἀρπάξη τὸ νεκρό.

Καλιακοῦδες καὶ χοράκοι
τὸ κεφάλι κυνηγοῦν,
μὲ τὰ νύχια ἀπ' τὸ δισάκκι
νὰ τὸ κλέψουν πολεμοῦν.

Ἐντρειεύετ' ἡ καρδιά του
τρέχει ἀκόμα λίγο μπρὸς,
μιὰ κρυφὴ βρῖσκει σπηλιά του,
μέσα ρίχνετ' ὁ φτωχός.

Ξεφορτώνεται, δειλιάζει,
γέρνει ἀναίσθητος στὴ γῆ,
κλεῖ τὰ μάτια του, πλαγιάζει
καὶ τὸ λείψανο κρατεῖ..

Κι ἐκεῖ πού τανε θαμμένος
Μὲς τοῦ ὕπνου τὴ νυχτιά,
στὸ πλευρό του ὁ σκοτωμένος
ἀνταριάζεται, ξυπνᾷ.

Στέκ' ἐμπρὸς του.... Τὰ δυὸ μάτια
κούφια χάσκουνε πλατιά.
Πέφτ, ἡ σάρκα του κομμάτια
τὰ δυὸ χεῖλη λαγκαδιά.

Τὸ γλυκὸ χαμόγελό του
λίγο λίγο εἶχε σβηστῇ
καὶ περνοῦν στὸ μέτωπό του
μαῦρα γνέφη ἐδῶ κι ἐκεῖ.

«Παιδί μου, ἐγέρασε τὸ λείψανό μου
 τόσα μερόνυχτα χωρὶς ταφῇ,
 ὁ Χάρος ἔφαγε τὸ πρόσωπό μου
 δῶσ' μου, Λαμπέτη μου, μιὰ φοῦχτα γῆ.

Κάτου στὰ Σάλωνα ξεψυχισμένος
 ὁ ἐχθρὸς ἐφώλιασε μακρὰ ἀπὸ δῶ.
 Ξύπνα, Λαμπέτη μου, κι ἀποσταμένος
 θέλω στὸ μνήμα μου, νὰ πάω κι ἐγώ.

Βλέπεις, μυρίστηκαν τὸ σκοτωμό μου
 ὄρνια ἀνυπόμονα, μαῦρα πουλιὰ,
 πρὶν μὲ ξεσχίσουνε στὸ σάβανό μου!
 παιδί μου, κρῦψε με στὴ γῆ βαθιά.

Τώρα ποὺ ἐκούρνιασαν κι ὀλόγουρά μου
 σκοτάδι τρίδιπλο μὲ πλημμυρεῖ,
 πάρ' τὸ δισάκκι σου, πάρ' τ' ἄρματά μου
 ξύπνα νὰ φύγωμε πρὶν ἔρθ' ἡ αὐγή.

Θέλω τὸ χάραμα πόβγαινε πρῶτο
 καὶ μοῦ χαμάρωνε τὴ λεβεντιά,
 τ' ἀγέρι πότρεχε χνῶτο μὲ χνῶτο
 καὶ μοῦ ζωντάγευε τὰ σωθικά,

οἱ ἀριεῖς, τὰ πεῦχα μου τὰ κρύα νερά μου
 θέλω, Λαμπέτη μου, νὰ μὴ μὲ ἰδοῦν,
 νὰ μὴ γνωρίσουνε τὴν ἀσχημιὰ μου
 ἔλα νὰ φύγωμε, μὴν πικραθοῦν.

Τώρα πού μ' ἔφερες ὡς τὰ Παλάτια,
σκάψε τὸν λάκκο μου σ' αὐτὴν τὴν γῆ,
ἐδῶ δὲ φτάνουνε τοῦ ἐχθροῦ τὰ μάτια,
δὲν ἀνεβαίνουνε παρὰ αἱ τοί.

Λαμπέτη, χῶσε με μὲ τ' ἄρματά μου
ὀλόρθη, στήσε τα δεξιὰ ξερβιά,
νὰ ναι στὸ μνημῆμά μου κεροδοσά μου,
πρωτοπαλίκαρα στὴν ἐρημιά.

Κι ὅταν, Λαμπέτη μου, μὲ χωματίσης
ἔβγα στὸ Τρίκορφο γοργὰ - γοργὰ
νὰ πῆς πῶς σ' ἔστειλα νὰ πολεμήσης,
πὲς χαιρετίσματα στὴν κλεφτουριά.

Ἐχτὲς ἐπιάστηκε κι ἐκεῖ τουφέκι
στὸν ὕπνο μου ἄκουσα τὸ βογγητό,
ἐγὼ ἀποσβήστηκα κι ἀστροπελέκι,
Λαμπέτη, μὴ μείνεις ἐσὺ στερνό.

Μὴ μοῦ πικραίνεισαι, κ' εἶνε γραμμένο
μὲ μένα γρήγορα ν' ἀνταμωθῆς,
τρέχα πολέμησε καὶ σὲ προσμένω
στὸ μνημῆμα μου ἄλυωτος ὅσο νὰρθῆς».

Ξυπνᾷ ἀλαφιάζεται, ὁ νοῦς του ἀνάφτει
βουβὸς ἐπέρασε μιὰ λαγκαδιά,
Βρίσκει ἓνα ἀπόγωνο, τὸ χῶμα σκάφτει,
τὰ χεῖλη ἐπέτρωσαν πάντα βουβά.

Τὸ νύχι αἱμάτωνε μὲς τὸ στουρνάρι
 ἔχωσε τ' ἄρματα καὶ τὸ ψωμί,
 στὸ λείψανο ἔστρωσε χλωρὸ γρουπάρι
 τὸ μνήμα ἐσφράγισε, σκύφτει, φιλεῖ.

Βαστᾶ τὸ δάκρυ του τὸ καταπίνει
 δὲν ἐξανάσαινε μὴν προδοθῇ
 κοιτάζει ὁλόγυρα, πετιέται, χύνει
 τρέχει στὸν πόλεμο μὴ δὲ βρεθῇ.

Βλέπει τὸ Τρίκορφο, σφίγγεται, φτάνει
 τὸ λιανοτούφεκο πέφτει πυκνό.
 Σέρνει στὰ δόντια του τὸ γιαταγάνι
 ρουφᾷ ἀνυπόμονα φλόγα, καπνό.

Ποῦθε νὰ πλάκωσε παρόμοια ἀντάρρα,
 παρόμοιος σίφουνος, ὁ ἐχθρὸς ρωτᾷ.
 Τὸ χέρι ἐδούλευε καὶ βουβαμάρα
 πάντα τὰ χεῖλη του κρατεῖ κλειστά.

Χάρος ἀνέλπιστος περνᾷ, θερίζει,
 ἀναστηλώθηκε κ' ἡ κλεφτουριά.
 Ρυάζετ' ἡ Ρούμελη στὸ μετερίζι,
 ρίχνεται πίσω του, παύει ἡ φωτιά.

Δὲν τὸν ἐπρόφταιναν... Τὸν ἀνακράζουν
 δὲν ἀποκρένεται, διαβαίν' ἐμπρὸς.
 Τὰ χέρια του ἄκοπα χτυποῦνε σφάζουν,
 σκορπᾷ, ἀνταριάζεται, φεύγει ὁ ἐχθρός.

Στὸ δρόμο του ἄξαφνα τοῦ λυέται ἡ χαίτη,
 στὴν πλάτη ἀνέμισε σὰ δυὸ φτερά.
 Τότε τοῦ φώναξαν «Στάσου Λαμπέτη,
 ἄφησε κι ἔνανε γι ἄλλη φορά.»

Κι αὐτὸς δὲν ἔνωθε ποιὸς τότε κορᾶζει
 πάντα σαλάγαγε τὴ Λιαπουριά,
 τ' ἀγέρι ἐθόλωσε, ξεμοναχιάζει....
 Ἕσπρας' ἐβρόντησε μιὰ πιστολιά.

Τὸν ἐλαβώσανε... Στὸ χῶμα γέρνει,
 τὸ βόλι ἐχώνευσε μὲς στὰ πλευρά.
 Πέφτει ταπίστομα, σιγὰ ξεσέρνει,
 σὰ φίδι κρύβεται μὲς τὰ κλαριά.

Ἕβρος' ὁ θάνατος τὰ σωθικά του
 κι ἐκεῖνος ἔτρεχε ὁλονυχτὶς
 πατεῖ, σωριάζεται, σβηét' ἡ καρδιά του.,
 Ποῦσ', Ἕσπραπόγιαννε, νὰ τότε δῆς;

Λιαβαίν' ἀνήφορους καὶ μονοπάτια,
 βράχους ἀπάτητους, νεροσυρμές,
 ἐξημερώθηκε μὲς στὰ Παλάτια,
 ἐψυχομάχησε χίλιες φορές.

Τὸ μνηῖμα ἐπρόσμενε... λιγάκι ἀκόμα
 νὰ φτάση τοῦ λειπε... πετιét' ὀρθός,
 πηδᾶ ἀντρειεύεται... τὸ ἔρμο χῶμα
 σφίγγει στὰ δόντια του πέφτει νεκρός.

Τὸ βράδυ ἀνέλπιστα πιάνει τὸ χιόνι
 κι ὁ τάφος κρύβεται βαθιὰ - βαθιά.
 Λὲς κι ἔσαβάνωσαν σένα σεντόνι
 τὰ δυὸ τὰ λείψανα σφιχτὰ - σφιχτά.

Ἄ ρ. Β α λ α ω ρ ί τ η ς

Η ΧΙΟΝΙΣΜΕΝΗ ΝΥΧΤΑ

Πλατιά τὸ χιόνι στρώθη
 Σὲ κάμπους καὶ σὲ δάση
 Γυάλινα κάστρα καὶ βουνὰ
 Λευκὸ ὄνειρο ἢ πλάση!

Κι ἀπάνω τους βαθειὰ, βουβή
 Νυχτιά παταγωμένη,
 Δὲν ἀναδεύεται κλαδί,
 πνοὴ δὲν ἀνασαίνει.

Οὔτε προβάτου βέλασμα,
 Οὔτε ἓνα κλάμμα γκιώνη.
 Γύρω παντοῦ ἓνα σάβανο
 Ἀπλώνεται τὸ χιόνι.

Κι ἀπὸ ψηλὰ στὴν ἄπειρη
 Κι ἄλλα αὐτὴ κρυάδα
 Τ' ἀχνὸ φεγγάρι ὀλότρεμο
 Σὰ νεκρικὴ λαμπάδα.

Π. Β α σ ι λ ι κ ό ς

Ο ΓΑΜΟΣ

—Τοῦ ποιοῦ ν' τὸ συμπεθεριακὸ, τοῦ ποιοῦ ναι αὐτὸ τὸ ψίκι
 Ποὺ κατεβαίνει ἀπ' τὰ βουνὰ πεζούρα καὶ καβάλλα
 Μὲ τὰ ψηλὰ τὰ φλάμπουρα μὲ τὰ διπλὰ παιγνίδια
 Μὲ τὰ τραγούδια τὰ πολλὰ, μὲ τὰ βαριὰ τουφέκια,
 Σὰν νὰ σηκώθῃ βασιλιάς κι ἐσύναξε τ' ἀσκέρια
 Κι ὅλον τὸν κόσμον κάλεσε νὰ πάῃ νὰ πολεμήσῃ;
 —Ὁ Φλώρος κάνει τὴ χαρὰ, παντρεύει τὸν υἱό του,
 Τὸν γιό του τὸν μονάκριβο, τὸ μοσκοαναθρεμμένο,
 Κι ὅλον τὸν κόσμον κάλεσε κι ὅλο τ' ἀρχοντολόγι.
 Τρεῖς χρόνους γράφαν τὰ προικιά καὶ τρεῖς τ' ἀπανωπροῖκι
 Καὶ τρεῖς ὅπου συντάζονταν κι ἐκάλναγαν τὸν κόσμο.
 Πᾶν τὰ παιγνίδια ἀπὸ μπροστὰ τὰ φλάμπουρ' ἀπὸ πίσω,
 Κι ἀράδ' ἀράδ' ἀπὸ κοντὰ πᾶνε οἱ συμπεθέροι.
 Καὶ μὲς στὸ ψίκι ἀνάμεσα πᾶν ὁ γαμπρὸς κ' ἡ νύφη,
 Καβάλα σ' ἄλογα ψαριά καὶ χρυσοσελλωμένα.
 Λάμπουν τ' ἀσήμια τοῦ γαμπροῦ καὶ τὰ χρυσὰ τῆς νύφης
 Κ' ἡ λαμπερή τους ἡ ὁμορφιά, σὰν ἥλιος, σὰν φεγγάρι.

Δεξιά ξερβιά παίζουν νουνὸς καὶ βλάμης τ' ἄλογά τους
 Κι ὅλο κοιτᾷ τὰ νιόγαμπρα κι ὅλο χαμογελοῦνε.
 Πάει ὁ γαμπρὸς σὰν ἀητὸς, ὀρθὸς, καμαρωμένος,
 Κ' ἡ νύφη πάει σὰν πέρδικα, γλυκειά, χαμηλομάτα.
 Βγαίνει στὴν πόρτα νὰ δεχθῇ τὴ νύφ' ὁ γέρο-Φλωρός.
 Καὶ χύνει σίκλους τὸ κρασί, τὸ ρίζι χούφτες χύνει.
 Τήνε φιλεῖ στὰ μάγουλα, τήνε φιλεῖ στὰ μάτια,
 Κι εὐχέται καλορίζικα κι εὐχέται γεννητούρια.
 Στὲς μαρμαρόστρωτες αὐλὲς πεζεύει ὅλο τὸ ψίκι.
 Ὅξω τὸ στρώνουν στὸ χορὸ καὶ μέσα στεφανώνουν.
 Καὶ στὰ τραγούδια τὰ πολλὰ, καὶ στὰ πολλὰ τουφέκια,
 Ἄλλοι χρυσὲς δίνουν εὐχὲς κι ἄλλοι καλοτυχίζουν:
 —Χαρὰ στὰ δυὸ τὰ νιόγαμπρα, χαρὰ καὶ στοὺς γονιούς
 [τους!....

Κ. Κ ρ υ σ τ á λ λ η ς

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερὴν
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
ποῦ μὲ βία μετροᾶι τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἑλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα κατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλὴ
κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες
«ἔλα, πάμι, νὰ σοῦ πῇ.

Ἄργειε νάρθη' ἐκεῖν' ἡ μέρα
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλὰ
γιατὶ τὰ σκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχὴς! παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγῶντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει κι ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά
"Ενα ἔχτύπαι τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεες· «πότε ἄ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τσ' ἐρμιές»
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσσες, φωνές!

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ τὰ κλαῖματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἷμα,
πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα ματωμένα
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κουφά
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες
ἐξανάλθες μοναχὴ
δὲν εἶν' εὐκόλες οἱ θύρες
ἐὰν ἦ χορεία τὲς κουρταλῇ.

"Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια
ἀλλ' ἀνάσαση καμμιὸ,
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια
καὶ σὲ γέλασε φρικτιά.

Ἄλλοι ὦϊμέ ! στή σφοδρά σου
ὁποῦ ἐχαίροντο πολὺ
«σύρε νάβρης τὰ παιδιὰ σου
σύρε» ἐλέγαν οἱ σκληροί.

Φεύγει ὀπίσω τὸ ποδάρι
καὶ ὀγλήγορο πατεῖ
ἢ τὴν πέτρα, ἢ τὸ χορτάρι,
ποὺ τὴ δόξα σου ἐνθυμεῖ.

Ταπεινότητι σου γέρνει
ἢ τρισάθλια κεφαλὴ
σὰν φτωχοῦ ποὺ θυροδέρνει
κ' εἶνε βάρος του ἡ ζωή.

Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὀρμή,
ποὺ ἀκατάπανστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη, ἢ τὴ θανή.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη
χαῖρε ! ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑΣ

Ἴδου ἐμπρός σου ὁ τοῖχος στέκει
τῆς ἀθλίας Τριπολιτσᾶς
τώρα τρόμου ἀστροπελέκι
νὰ τῆς ρίξης πιθυμᾶς.

Μεγαλόψυχο τὸ μάτι
 δείχνει πάντα ὅπως νικεῖ,
 καὶ ἅς εἶν' ἄρματα γεμάτη
 καὶ πολέμου χλαροή.

Σοῦ προβαίνουνε καὶ τρίζουν,
 γιὰ νὰ ἰδῇς πὼς εἶν' πολλὰ.
 Δὲν ἀκούς ποὺ φοβερίζουν
 ἄνδρες μύριοι καὶ παιδιὰ;

Λίγα μάτια, λίγα στόματα
 θὰ σᾶς μείνουνε ἀνοιχτά,
 γιὰ νὰ κλαύσετε τὰ σώματα,
 ποὺ θὰ νά βρῇ ἡ συμφορὰ.

Κατεβαίνουνε, καὶ ἀνάφτει
 τοῦ πολέμου ἀναλαμπή·
 τὸ τουφέκι ἀνάβει, ἀστράφτει,
 λάμπει, κόφτει τὸ σπαθί.

Γιατὶ ἡ μάχη ἐστάθη ὀλίγη;
 λίγα τὰ αἵματα γιατί;
 Τὸν ἐχθρὸν θωροῶ νὰ φύγῃ
 Καὶ στὸ κάστρο ν' ἀνεβῇ.

Μέτρα... εἶν' ἄπειροι οἱ φευγάτοι
 ὅπου φεύγοντας δειλιοῦν
 τὰ λαβώματα στήν πλάτη
 δέχοντ' ὥστε ν' ἀνεβοῦν.

Ἐκεῖ μέσα ἀκαρτερεῖτε
τὴν ἀφεύγατη φθορά
Νά, σᾶς φθάνει· ἀποκριθῆτε
στῆς νυκτὸς τῇ σκοτεινιά.

Ἀποκρίνονται, καὶ ἡ μάχη
ἔτσι ἀρχίζει, ὅπου μακροῦ
ἀπὸ ράχη ἐκεῖ σὲ ράχη
ἀντιβοῦν φοβερά.

Ἀκούω κούφια τὰ τουφέκια
ἀκούω σμίξιμο σπαθιῶν.
Ἀκούω ξύλα, ἀκούω πελέκια,
ἀκούω τριξίμο δοντιῶν.

Ἄ ! Τὶ νύχτα ἦταν ἐκεῖνη,
ποῦ τὴν τρέμει ὁ λογισμός;
Ἄλλος ὕπνος δὲν ἐγίνη
πάρξε θάνατου πικρός.

Τῆς σκηνῆς ἡ ὥρα, ὁ τόπος,
οἱ κραυγές, ἡ ταραχὴ,
ὁ σκληρόψυχος ὁ τρόπος
τοῦ πολέμου, καὶ οἱ καπνοί,

καὶ οἱ βροντές, καὶ τὸ σκοτάδι
ὅπου ἀντίσκοπτε ἡ φωτιά,
ἐπαράσταιναν τὸν Ἄδη
ποῦ ἀκατέρειε τὰ σκυλιά.

Τ' ἀκαρτέρειε. Ἐφαίνοντο ἥσκιαι
ἀναρίθμητοι, γυμνοί,
κόρες, γέροντες, νεανίσκοι
βρέφη ἀκόμη στὸ βυζί.

Ὅλη μαύρη μυρμηγκιάζει
μαύρη ἢ ἐντάφια συντροφιά,
σὰν τὸ ροῦχο ὁποῦ σκεπάζει
τὰ κρεβάτια τὰ στερνά.

Τόσοι, τόσοι ἀνταμωμένοι
ἐπειοῦντο ἀπὸ τὴ γῇ,
ὅσοι εἶν' ἄδικα σφαγμένοι
ἀπὸ τούρκικην ὀργή.

Τόσα πέφτουνε τὰ θερι-
σμένα ἀστάχια εἰς τοὺς ἀγρούς·
σχεδὸν ὅλα ἐκεῖ τὰ μέρη
ἐσκεπάζοντ' ἀπ' αὐτούς.

Θαμποφέγγει κανὲν ἄστρο,
καὶ ἀναδεύοντο μαζὶ
ἀναβαίνοντας τὸ κάστρο
μὲ νεκρώσιμη σιωπή.

Ἔτσι χάμου εἰς τὴν πεδιάδα
μὲς τὸ δάσος τὸ πυκνὸ
ὅταν στέλνει μὴν ἀχνάδα
μισοφέγγαρο χλωμό,

Ἐὰν οἱ ἄνεμοι μὲς τ' ἄδεια
τὰ κλαδιὰ μουγκοφουσούν,
σειοῦνται σειοῦνται τὰ μαυράδια
ὅπου οἱ κλῶνοι ἀντικτυποῦν.

Μὲ τὰ μάτια τοὺς γυρεῦουν
ὅπου εἶν' αἵματα πηχτά,
καὶ μὲς τὰ αἵματα χορεύουν
μὲ βρυχίσματα βραχνά.

καὶ χορεύοντας μανίζουν
εἰς τοὺς Ἑλλήνας κοντὰ
καὶ τὰ στήθια τοὺς ἐγγίζουν
μὲ τὰ χέρια τὰ ψυχρά.

Ἐκεῖδ' τὸ ἔγγισμα πηγαίνει
βαθιὰ μὲς τὰ σωθικά,
ὅθεν ὅλη ἡ λύπη βγαίνει
καὶ ἄκρα αἰσθάνονται ἀσπλαχνιά.

Τότε αὐξάνει τοῦ πολέμου
ὁ χορὸς τρομακτικά,
σὰν τὸ σκόρπισμα τ' ἀνέμου
στοῦ πελάου τῇ μοναξιά.

Κτυποῦν ὅλοι ἀπάνου κάτου,
κάθε κτύπημα πὺν ἐβγῇ
εἶνε κτύπημα θανάτου,
χωρὶς νὰ δευτερωθῇ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε ! ὦ, χαῖρε, Ἑλευθεριά !

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Πῆγες εἰς τὸ Μεσολόγγι
τὴν ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ
μέρα ποὺ ἄνθισαν οἱ λόγγοι
γὰ τὸ τέκνο τοῦ Θεοῦ.

Σοῦ ἦλθε ἔμπρὸς λαμποκοπῶντας
ἡ θρησκεία μ' ἓνα σταυρό,
καὶ τὸ δάκτυλο κινῶντας
ὅπου ἀνεί' τὸν οὐρανό,

Σ' αὐτὸ, ἐφώναξε, τὸ χῶμα
στάσου ὁλόρθη, Ἑλευθεριά.
Καὶ φιλῶντας σου τὸ στόμα
μπαίνει μέσ' στὴν ἐκκλησιά.

Εἰς τὴν τράπεζα σιμῶνει
καὶ τὸ σύγνεφο τὸ ἀχνὸ
γύρω γύρω τῆς πικνώνει
ποὺ σκορπάει τὸ θυματό.

ἀγρικαίει τὴν ψαλμωδία
 ὅπου ἐδίδαξεν αὐτή,
 βλέπει τὴν φωταγωγία
 στοὺς Ἀγίους ἐμπρὸς χυτή.

Ποιοὶ εἶν' αὐτοὶ πὺν πλησιάζουν
 μὲ πολλὴ ποδοβολή,
 καὶ ἄρματ' ἄρματα ταράζουν,
 Ἐπετάχθηρες Ἐσὺ!

Ἄ! τὸ φῶς πὺν σὲ στολίζει
 σὰν ἡλίου φεγγοβολή
 καὶ μακρόθεν σπινθηρίζει
 δὲν εἶν', ὅχι, ἀπὸ τῇ γῇ.

Λάμπιν ἔχει ὅλη φλογώδη
 χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμός.
 Φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι,
 καὶ ὅλα γύρω εἶναι φῶς.

Τὸ σπαθί σου ἀντισηκώνεις,
 τρία πατήματα πατᾶς,
 σὰν τὸν πύργο μεγαλώνεις,
 καὶ εἰς τὸ τέταρτο κτυπᾶς...

Ἡ γῇ αἰσθάνεται τὴν τόση
 τοῦ χεριοῦ σου ἀνδραγαθιά
 πὺν ὅλη θέλει θανατώσει
 τὴ μισόχριστη σπορά.

Τὴν αἰσθάνονται, καὶ ἀφρίζουν
τὰ νερά, καὶ τὰ γρικῶ
δυνατὰ νὰ μουρμουρίζουν
σὰν νὰ ρυάζετο θεριό.

Κακορίζικοι, ποῦ πᾶτε
τοῦ Ἀχελώου μὲς στὴν ροή,
καὶ πιδέξια πολεμᾶτε
ἀπὸ τὴν καταδρομὴ

ν' ἀποφύγετε! Τὸ κῦμα
ἔγινε ὅλο φουσκωτό.
Ἐκεῖ βοήκατε τὸ μνημα
πρὶν νὰ βρῆτε ἀφανισμό.

Βλασφημάει, σκουίζει, μουγκρίζει,
κάθε λάρυγγας ἔχθροῦ.
Καὶ τὸ ρεῦμα γαργαρίζει
τὶς βλασφήμιες τοῦ θυμοῦ.

Σφαλερὰ τετραποδίζουν
πλῆθος ἄλογα, καὶ ὀρθὰ
τρομασμένα χλιμιντρίζουν
καὶ πατοῦν εἰς τὰ κορμιά.

Ποῖος στὸν σύντροφον ἀπλώνει
χέρι, ὥσὰν νὰ βοηθηθῇ,
ποῖος τῇ σάρκα του, δαγκώνει
ὅσο ποὺ νὰ νεκρωθῇ.

Κεφαλὰς ἀπελπισμένες
 μὲ τὰ μάτια πεταχτὰ
 κατὰ τ' ἄστρο σηκωμένος
 γιὰ τὴν ὕστερη φορὰ

Σβηέται αὐξαίνοντας ἡ πρώτη
 τοῦ Ἀχελώου νεροσυρμὴ
 τὸ χλιμίτρισμα, καὶ οἱ κρότοι
 καὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ γογγυσμοί.

Κάθε πέτρα μνημα ἄς γένη
 κ' ἡ Θρησκεία κ' ἡ Ἑλευθερία
 μ' ἀργοπάτημα ἄς πηγαίνει
 μεταξύ τους, καὶ ἄς μετρά.

Ἕνα λείψανο ἀνεβαίνει
 τεντωτό, πιστομιστό,
 κι ἄλλο ξάφνου κατεβαίνει
 καὶ δὲν φαίνεται καὶ πλιό.

Καὶ χειρότερο' ἀγριεύει
 καὶ φουσκώνει ὁ ποταμὸς
 πάντα, πάντα περισσεύει
 πολυφλοίσβισμα καὶ ἀφρός.

Ἄ! Γιατὶ δὲν ἔχω τώρα
 τὴ φωνὴ τοῦ Μωϋσῆ;
 Μεγαλόφωνα τὴν ὥρα
 ὅπου ἐσβηοῦντο οἱ μισητοί,

τὸν Θεὸν εὐχαριστοῦσε
 στοῦ πελάου τῇ λύσσα ἐμπρὸς
 καὶ τὰ λόγια ἠχολογοῦσε
 ἀναρίθμητος λαός.

Ἀκλουθάει τὴν ἁρμονία
 ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀαρὼν
 ἡ προφήτισσα Μαρία
 μ' ἓνα τύμπανο τερπνόν.

Καὶ πηδοῦν ὅλες οἱ κόρες
 μὲ τσ' ἀγκάλες ἀνοιχτές,
 τραγουδῶντας, ἀνθοφόρες
 μὲ τὰ τύμπανα καὶ ἐκείες.

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
 τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερὴ
 Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη
 ποὺ μὲ βία μετροῦ τὴ γῆ.

Δ. Σ σ λ ω μ ο ς

Η ΦΛΟΓΑ ΤΟΥ ΚΑΝΑΡΗ

Κοιμάται ἡ Σμύρνη καὶ ὀνειρεύεται βαριά. Ὁ βραχνᾶς τοῦ φόβου κάθεται στὰ στήθια της. Περασμένα τὰ μεσάνυχτα κάποιον μιάμιση ὥρα, μῆνας Ἰούνιος ἔξι πρὸς τὶς ἑφτά. Ἐφυγε ἡ Τρίτη, μέρα κακοσήμεδη γιὰ τὸ σκλαβωμένο λαό, καὶ ξημέρωνε Τετάρτη. Κι ὁ ταπεινὸς ραγιᾶς ὁ μισητὸς Γκιαούρης, εἶχ' ἓνα χρόνον ποὺ κανε ἄρματα τὰ σίδερά του, καὶ χτυποῦσε στὰ τυφλά...

Ἰούνιος μῆνας τοῦ 1822. Νύχτα βαθειά, μὰ ξάστερη. Κοιμάται ἡ Σμύρνη... Κάποιον καὶ ποῦ κανένα βῆμα στὰ πετρωτὰ τὰ στενορύμια της. Οἱ βάρδιες ἀγρυπνᾶνε στὸν ἀνήσυχον ὕπνον της.

Ἀξαφνα πάνω ἀπὸ τὴ χώρα, πρὸς τὰ νότια ἀνατολικά, μιά φλόγα ἀμέτρητη, τετραπύλη, ἀναψε κι ἀντιλάμπισε στὸν οὐρανὸ γιὰ λίγα δευτερόλεπτα. Ἐβαψε χλωμοκόκκινη τὴν κοιμισμένη χώρα, κι ἔσβησε καὶ χάθηκε, χωρὶς ν' ἀφήσῃ κρότον ἀντίλαλο εἴτε ἄλλο σημάδι. Ὅμως στὰ μάτια ποὺ βρεθῆκαν ἀνοιχτά, ξαγρυπνώντας ἀπ' τῆς νύχτας τὸ κουφὸ τὸ κάμα, μαῦρα μηνύματα ἔστειλε τὸ ἀντίφλογον τὸ μακρυνὸ, ποιδὸς ξέρει ἀπὸ ποιά θεόρατη φωτιά στελμένο.

Τὴ Τετάρτη βράδυ ἀρχίζει τὸ μπαϊράμι τῶν Τούρκων. Πέρασε ὅμως καὶ ἡ Τετάρτη, νύχτωσε καὶ ξημέρωσε. Κι ἔφτασε ἡ Πέμπτη, κι ὁ λαὸς ὁ τούρκικος χαρούμενος κατέβηκε στοὺς μαχαλάδες τοὺς Χριστιανικούς. Ἡσυχία γιορτάσιμη βασίλευε παντοῦ, τῶν πανηγυριστῶν ἡ ὄψη μοίραζε κάτι ἀπ' τὴ χαρὰ τῆς καὶ στοὺς τρομασμένους χριστιανούς. Τοῦ πρώτου χρόνου οἱ μέρες οἱ φοιχτὲς κ' οἱ νύχτες τοῦ θανάτου, ἂν εἶχανε περάσει δὲν λησμονιῶνται εὐκολα. Μποροῦσαν καὶ νὰ ξαναρθοῦνε...

Σφαγὲς πιά δὲν γινόνταν ὅπως ἐκείνη, ποὺ ἀκολουθοῦσε τοῦ Ἀϊβαλιοῦ τὸ χαλασμό. Μὰ οἱ σκοτωμοὶ, σκόρπιοι, ἦτανε συχνοὶ στὴ Σμύρνη. Ὁ τούρκικος φανατισμὸς τυφλὸς μὲς στὴ μανία του, τ' ἀθῶο τὸ θῦμα πάντα γυρεύει, καὶ θέλει ἀπ' αὐτὸ νὰ πληρωθῇ τοῦ δυνατοῦ τὸ χτύπημα, ποὺ δὲν εἶν' ἄξιος ν' ἀνταποδώσῃ. Ἔτσι κάθε ἄκουσμα κακὸ, ἀληθινὸ ἢ μεγαλωμένο, στελμένο ἀπ' τὸν πόλεμο, πούβραζε γύρω στὰ νησιά, κι ἔχυνε τὸν ἀχὸ του πέρα ἀπὸ τὸ πέλαγο ξεσποῦσε στοὺς θάνατο κι ἐνὸς ἢ δύο ἀθῶων, μέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Οἱ Γραικοὶ κλειδωνόντανε νωρὶς στοὺς σπιτί, μὰ εἶχαν ἀνάγκη νὰ πᾶνε καὶ στίς δουλειὲς τοὺς κάποτε. Καὶ βγαίνανε στοὺς δρόμους λιγοστοί, συχνὰ παρέα μὲ κανέναν Τούρκο, φίλο καὶ προστάτη. Προστασία ἀνώφελη! Μὲ μιὰ κραυγὴ ὀρθὸς βρισκόταν ἓνας ἄγριος ἀπὸ τὸν καφενὲ ἢ τὸ μαγαζί, πετοῦσε πέρα τὸ τσιμποῦκι καὶ τραβοῦσε τὴν πιστόλα. Ἕνας καὶ δύο, καὶ περισσότεροι νεκροὶ καμμιὰ φορὰ.

Τῆς Χίος ὅμως πάλι ὁ σκοτωμὸς ἦρθε ν' ἀνάψῃ τὸ

φανατισμὸ τοῦ Τούρκου καὶ νὰ τὸν ξεθεριέψῃ. Κ' ὕστερα τῆς Χίος ὁ χαλασμὸς τὸν ἔθρεψε καὶ τὸν ἐχόρτασε βαθιὰ καὶ πάλι. Ὅλη ἡ Ἀνατολὴ στὸ πόδι εἶχε σταθῇ. Ἐνα στρατόπεδο εἶχε γίνει ἡ Σμύρνη. Κάθε μέρα ὄχλοι φανατικοί, μπουλούκια ἄγρια κινουῦσαν καὶ πηγαίνανε στὴ Χιό, γιομάτη χρόνια καὶ χρόνια. Τὸ ξεκίνημά τους δὲν δεχόταν ἄρρητα ὅσο στὸ δρόμο τους ἀνταμωνόντανε μ' ἄλλα μπουλούκια ποὺ γυρίζανε κατάφορτα, χορτασμένα ἀπὸ τ' ἀθῶο τὸ αἷμα, σέρνοντας τριγύρω τους κοπάδια γυναικόπαιδα φορτωμένα ἀρπαγμένα πλούτη. Κ' ἡ σφαγὴ κ' ἡ ἀρπαγὴ ξακολουθοῦσε στὸ νησί. Καὶ τρέχαν ὅλοι νὰ βοηθήσουνε στὴ νίκη. . . Ὡς τὴ μέρα ἐκείνη τριάντα χιλιάδες γυναικόπαιδα εἶχανε περάσει ἀπ' τοῦ νησιοῦ τὸ τελωνεῖο.. Στὴ Σμύρνη τῶν Σκλάβων τὸ παζάρι δὲν εὐκαίρῳνε ποτὲ ἀπ' τὴν ζωντανή του πρᾶμίτεια. Ἐκεῖ τύχαινε συχνὰ νὰ ἰδῇ κανεῖς σπαρακτικὲς σκηνές. Ὁ πραγματευτὴς ἀλλάζε γνώμη, ὁ ἀγοραστὴς ἐπέμενε, κι ὁ ἕνας τους ἢ ὁ ἄλλος σκότωνε τὴ σκλάβα, τοῦ καυγᾶ τὴν αἰτία. Συχνὰ στοὺς δρόμους Τούρκοι γυρίζανε καμαρωτοὶ βαστώντας ἀπ' τὸ χέρι κανένα παιδί, ἀθῶο χιωτόπουλο, γλωμὸ κι ἀμίλητο, λαμπροντυμένο Τούρκικα, ποὺ τοῦ πηγαινάν ἄχαρα, στ' ἄρματα φορτωμένο. Καὶ καμάρωνε ὁ γενναῖος τὸ ἀπόκτημα του, ἕτοιμος νὰ τὸ ξεκάμῃ σὲ καλὴ τιμή.

Ἔτσι οἱ Σμυρνιοὶ οἱ Τούρκοι κάνανε πιὸ λαμπρὸ γιόρτασμα τῆς μέρας τῆς θρησκευτικῆς τους. Ὁ ἄπιστος Ραγιᾶς πῆρε τὸ μάθημα ποὺ τοῦ πρεπε. Τὸ αἷμα του ξέπλυνε τὴν ἀπιστία του. Γαλήνιο τώρα τὸ θεριό, χαιρόταν τὴ χαρὰ του.

Για λίγες μέρες φόβο δὲν θὰ προξενοῦσε. Αὐτὸ τὸ ξέραν οἱ Γραικοί. Γυρίζανε λοιπὸν στοὺς δρόμους, ἤσυχoi καὶ μιλοῦσαν καὶ μὲ γνώριμους τούρκους ποὺ γιόρταζαν. Ἔτσι πέρασε κ' ἡ Πέμπτη. Βράδευσε καὶ νύχτωσε. Κακὸ δὲ στάθηκε οὔτε τὸ παραμικρό. Ἡ φλόγα ἡ φοβερὴ ποὺ εἶχε τὴν προπερασμένη νύχτα ἀνάψει τ' οὐρανοῦ τὰ θέμελα κ' εἶχε ἀνεβῆ, κ' εἶχε ἀπλωθῇ καὶ τὴν ἔντυσε στὰ κόκκινα τῆ Γκισοῦρ-Σμύρνη, εἶχε κι αὐτὴ λησμονηθῇ. . .

Ἐκεῖ τὴ νύχτα, πρὸς τὶς δέκα, Τοῦρκοι φανήκανε νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ Κονάκι βιαστικοί νὰ χύνωνται στοὺς δρόμους γύρω ἀλαφιασμένοι σὰν τρελλοί, κι ἄλλοι νὰ τρέχουν ἀπὸ πίσω νὰ τοὺς φτάσουν, καὶ νὰ μένουνε κι αὐτοὶ σὰν ἀπολιθωμένοι κ' ὕστερα νὰ βάνουνε μιὰ ἀπελπισιᾶς κραυγὴ καὶ νὰ χειρονομᾶνε, καὶ νὰ μιᾶνε σ' ἄλλους μὲ πνιχτὴ φωνή. Ὁ λόγος τοὺς στόμα μὲ στόμα, φεύγει καὶ πετάει κι ἀπὸ τοὺς Τούρκους, περνάει στοὺς Φράγκους, στοὺς Γραικοὺς, σ' Ἀρμένηδες κι Ἑβραίους. Τὰ ψίθυρα σὲ λίγο τὰ κομμένα, τὰ μισὰ τὰ ἀναστενάγματα, τὰ πνιγμένα τ' ἀναφυλῆτὰ πυκνώνουνε καὶ κάνουν ἓνα θολὸ ρέμα πολυθόρυβο, ποὺ ὅλο καὶ θυμώνει, ὅλο καὶ βογγάει, καὶ πάει καὶ ξεχειλίζει στὸ Φραγκομαχαλᾶ.

Στὴ Χιὸ μεγάλη συφορὰ ! Οἱ Γραικοὶ κάψανε τὸν Καπετὰν Πασσᾶ. Φωτιὰ κολλήσανε, μπουρλότο, στὸ Ντελί τοῦ Πασσᾶ, καὶ πᾶνε στὸν ἀέρα δυόμιση χιλιάδες. Ὅλη ἡ δύναμη τῆς Καπετάνιας, καὶ πᾶνε μαζὶ κ' οἱ σκλάβοι, γυναὶκόπαιδα, πᾶνε κ' οἱ συναγμένοι θησαυροί. Τετράδην νύχτα γίνηκε τὸ κακό. . . Θυμάστε τὴ φωτιὰ ; Πάει ὁ Τριπὸν

τες ὁ ἀκατάλυτος, πάει κι ὁ Πασσᾶς ὁ Καραλῆς. Πῆγε
 κι αὐτός! Δὲν ἤθελε νὰ παρατήση τὸ καράβι, μαζί του
 ἤθελε νὰ καῖ. Κι αὐτὸς μαζί του! Μὲ τὸ στανιὸ τὸν κα-
 τεβάσανε στὴ βάρκα... Μὰ κι ἐκεῖνο τὸ καράβι δὲν ἤθελε
 ν' ἀφήση τὸν ἀφέντη του, γύρευε νὰ τόνε φάη κι αὐτὸν
 ἐκεῖ, στὴν ἴδια τῇ φωτιά του. Πρὶν κινήση ἡ βάρκα ἔνα
 κομμάτι ξύλο κόπηκε ἀπὸ τὰ ξάρτια, καὶ τὸν ἐχτύπησε
 στὸ κεφάλι τὸν Πασσᾶ, τὸν ἔρριξε στὸ πέλαγο. Κολιμ-
 πώντας ἔφτασε στὸ γιαλό, κι ἐκεῖ ξεψύχησε... Πλήρωσε
 τ' ἄδικα τῶν χριστιανῶν... Χριστέ μου, ἔκαμες τὴν κρίση
 σου! Ἄγια Φωτεινή... Μὰ νάναι ἀλήθεια τάχα; Τώρα
 κι ἄλλο ἓνα Ντελίσι... Ἀφοῦ τέσσερις Τατάρηδες ἀπα-
 νωτοὶ φέρανε τὰ χαμπάρια στὸ Κονάκι! Ἀφοῦ σοῦ λένε
 κιντύνεψε καὶ τοῦ Καπετανάμπεη τὸ καράβι, μισοκάηκε κι
 αὐτό... Πωπὼ!... τί θὰ γυνοῦν οἱ χριστιανοί!

Στὸν ἀπάνω μαχαλᾶ τοῦ Μπαχοῦ Μπαμπᾶ, κοιμᾶται
 ἡ Τουρκιά. Τὴν ἄλλη μέρα θὰ τῆς ἐρθῇ τὸ κτύ-
 ημα... Ὅμως ἀπ' τὴ στιγμή πού ἀκούστηκε τὸ θάμα,
 τίς αὐγές, τρόμος ἀκράτητος κυρίεψε τίς καρδιές, τρι-
 γύρω στὰ σοκάκια τὰ χριστιανικά. Ρέμματα ἀνθρώπων
 ἐσπᾶνε καὶ πυκνώνουνε στὸ Φραγκομαχαλᾶ. Μὲ τὰ παι-
 ᾶ καὶ μὲ τὰ πράγματα τους, φτάνουν ἐκεῖ, μιλᾶνε μὲ
 σὴ πνοή, κοιτᾶνε πίσω μὲ τρομάρα κι ἀπ' τὸ Φραγκομα-
 ᾶ ξεσπᾶνε στὸ γιαλό κι ἐκεῖ πιά σταματοῦν. Στήνουνε
 φρούς τὰ πράγματά τους ἀντικρὺ στὰ ξένα τὰ πολεμικά.
 ὅπως δὲ μένει μήτε νὰ περάσης. Τὰ πολεμικά τὰ ξένα
 οὔνε τὰ κανόνια τους κατὰ τὴ χώρα γυρισμένα. Ἀργό-

τερα μαθεύτηκε πὼς ἡ Τουρκιὰ ψηλὰ στὸ μαχαλᾶ της, μὲ τὰ νέα τὰ πρωϊνά, δὲν μάνισε, δὲν ἄφρισε, δὲ ζήτησε νὰ σφάξῃ, παρὰ κίνησε καὶ πῆρε τὰ βουνὰ μὲ τὰ γυναικό-παιδιά της. Καὶ μοναχὰ ὁ Γενητσάραγας εἶχε κατεβῇ ἀκόμα σύθαμπο πρωτὶ, καὶ ἀνακατεύτηκε στοὺς χριστιανοὺς τοὺς τρομαγμένους, γέρος μὲ τὴ μακρὰ λευκὴ γενειάδα του βα-στῶντας τὸ ψηλὸ ραβδί στὸ χέρι, καὶ φώναζε μ' ἡγερεὴ φωνή, καὶ φοβέριζε νὰ μὴ φοβῶνται καὶ νὰ γυρῶσινε στὰ σπί-τια τους. Καὶ φοβέριζε νὰ μὴ φοβῶνται ! ✓

Μεσημέρι τῆς Παρασκευῆς, τῆς προσευχῆς ὥρα. Οἱ πιστοὶ μὲ τὴν καρδιὰ σφιγμένη, μὲ τὸ μέτωπο βαρὺ, τὴν ἔνοια, τὴν τρομάρα, στὴν ὄψη τοὺς ζωγραφιστῆ, τραβᾶνε σιὰ τζαμιά τους. Στὸ μεγάλο τζαμί τ' ἀνδρω-πινὸ κοπάδι σπρώχνεται ὑποταχτικά, θαρρεῖς στὴν κα-ταδίκη του. Καὶ ὁ Ἰμάμης νὰ, προβαίνει στὸ ψηλὸ τοῦ θρονί. Τὰ λόγια του βροντᾶνε, κάνουνε νὰ τρέμῃ τὸ τζαμί, σὰ νὰ ξιππάζεται καὶ πέφτουν ὕστερα καὶ καίνε στὸν ὄχλο ποὺ σκυφτὸς τὸν ἀκροάζεται. Τοὺς ζωγραφ-φίζει τῆς Χίος τὴ ουφορά, ποὺ ἦταν ἕνας μικρὸς παρὰ-δεισος, κι ἔγινε τῆς κόλασης εἰκόνα. Τοὺς λέει τὸ αἶμα, ποὺ ἔτρεξε κι ἔκαμε λίμνη τὸ Νησί, τοὺς λέει τὴ Χώρα τῆ μακαριστῆ καὶ τὰ χωριά της, ὅλα μιὰν ἐρημιά, καὶ μὴ κατάρα τώρα.

Τὰ σκλαβωμένα ἀδύνατα κορμιά, τὰ πουλημένα καὶ τὰ πλούτη τ' ἀδικουσυναγμένα. Τὸ κακὸ ἦτανε πολὺ μεγάλον, καὶ ἔφτασε στὸ θρόνον τοῦ Θεοῦ. Κ' ἦτανε τοῦ Θεοῦ τὸ

χέρι αὐτὸ ποὺ χτύπησε... Σκύβουν ἀκόμα πιὸ βαρὺ τὸ μέτωπο οἱ πιστοὶ καὶ σέρονται ὅξω ἀμίλητοι.

Σάββατο, τρίτη μέρα τοῦ Μπαϊραμοῦ.

Ὁ Πασσᾶς κουράζεται νὰ διαλαλῇ στοὺς χριστιανούς νὰ μὴ φοβῶνται. Σύσταση περιττή. Κανένας δὲ φοβάται!!... Οἱ χριστιανοὶ ξέρουν καλὰ τοῦ Τούρκου τὴν καρδιά. Τὸ χτύπημα τὸ φοβερὸ τὸν ἔσεισε σὰν ὑπερφυσικὸς σεισμός. Λοιπὸν δὲν ἀγαπᾷ ὁ Ἀλλάχ, μήτε ὁ Προφήτης νὰ σφάζῃς τὸν ἀθῶο, μὰ καὶ ν' ἀρπάξῃς τὸν ξαρμάτωτο, γιὰ νὰ ξεδικηθῇς τὸ δυνατὸ καὶ τὸν ἀρματωμένο... Ξέρει λοιπὸν ὁ καταφρονημένος ὁ Ραγιάς νὰ δίνη χτύπημα, ποὺ κάνει ἓνα λαὸ νὰ τρεμουλιάζῃ ὡς τὰ φυλλοκάρδια του τὰ πιὸ βαθιά... Αἶ, ὑπομονή. Ἔτσι ἦτανε γραφτό! Τό πε ὁ Ἀλλάχ καὶ γίνηκε... Κισμέτι βρὲ παιδιά! Καὶ πῶς κήκε ἓνα καράβι, καὶ χάθηκε ἓνας Πασσᾶς; Σεφέρι ἔχουμε μὲ τὸ Γραικό, κ' εἶναι κοντὰ στὸ νοῦ πὼς θέλει νὰ μᾶς βλάβῃ... Πάει στὸν ἀγέρα ἓνα Ντελίνι; Δέκα θὰ κάμῃ ὁ Βασιλιάς! Ὁ Βασιλιάς νάναι καλά!

Πρόσχαροι τάχα, στοὺς δρόμους ὅπου σμίγουνε, μιλᾷν ἔτσι μὲ τρόπο, γιὰ νὰ τοὺς ἀκοῦνε οἱ χριστιανοί.

Μὰ οἱ χριστιανοὶ δὲν τοὺς ἀκοῦνε... Ἀφοβοὶ κοιτᾷν ἔμπρός, οὔτε γνωρίζουν, οὔτε ἀντικρύζουν τὴ ματιὰ τοῦ Τούρκου, ποὺ γυρεύει τὴ δική τους. Κάνουνε τὸν ἀδιάφορο, δὲν ξέρουν τὸ κακὸ πό παθε ἡ μεγάλη Ἀρμάδα. Ἰσα τὸ δρόμο τους, κι οὔτε μιλιὰ... καὶ μαναχὰ παρὰ-μερα, βαθιὰ στῆς καρδιᾶς τὸ εἰκονοστάσι καῖνε τῆς λα-

τρεῖας τὸ κερολίβανο, τ' ἄγνὸ καὶ πὺ καθάριο, γιὰ τὸ εὐ-
 λογημένο χέρι, ποὺ τιμώρησε τῆς Χίος τὸ χαμό. Καὶ πα-
 ρακαλιῶνται, ἡ φλόγα ἐκείνη νὰ ξαναφανῇ, καὶ ν' ἀνα-
 τείλῃ σὰν αὐγὴ στὴ Σμύρνη ἀπάνου... Ἡ φλόγα τοῦ
 Κανάρη...

Γιάννης Βλαχογιάννης

ΣΤΑ ΧΑΛΑΣΜΑΤΑ

Μόλις ἐβγάλαμε τὸν ἀνήφορο τοῦ Διπόταμου κι ἐκονέψαμε στὲς Δυὸ Ἐκκλησιᾶς.

Μᾶς εἶχε πάρει τὸ μεσημέρι.

Φωτιὰν ἔχυνε ὁ οὐρανὸς ἀπὸ πάνου μας. Ὁ ἥλιος ἐξάλιζε. Αὐγουστος μῆνας. Βάχτι καλοκαίρι. Τῆς ποταμιᾶς ἡ πνοὴ δὲν ἔφταν' ἐδῶ. Καὶ τ' αἱρεὶ ποὺ κατέβαζαν τὰ βουνά, ἀναπτε στὴ πετρίλα ποὺ πέρναε καὶ μᾶς ἔπνιγε τὸν ἀνασασμό. Καὶ δὲν δύνονταν νὰ μᾶς δροσερέψουν οὔτε ἡ πρασινάδα τοῦ ἀριοῦ λόγγου ποὺ διαβαίναμε, οὔτε τῆς ρεματιᾶς τὸ τρεχάμενο λιγοστὸ νερό. Μαραμένες ἀπ' τὸ λιοπύρι καὶ ξεδροσιασμένες ἐκρέμονταν ἀπὸ τὰ πουρνάρια οἱ ἀγράμπελες, καὶ στὰ λουμάκια οἱ ζιζικιάδες ἐσυγκρατοῦσαν τ' ἀτελείωτο καὶ μονότονο τραγοῦδι τους. Τὰ πουλάκια τῆς ἐρημιᾶς δὲν ἀκουγόταν. Πετοῦσαν ἀπὸ κλαρὶ σὲ κλαρὶ μὲ ξανοιγμένα τὰ στόματα ἀπὸ τὴν κάψα, ζητῶντας δροσιὰ, βουβὰ κι ἄλαλα, μὲ τὴν ἀγωνία ζωγραφισμένη στὰ μικρὰ ζωηρὰ ματάκια τους. Ἡ γαλατσάδα, ἡ σχοιναριά καὶ τὸ χαμοκέρασσο ἀνάδιναν βαθειὰ σύσμιχτη μυρουδιά, θερμοσμέν' ἀπὸ τὴν ἀχτίδα. Καὶ μᾶς ἐξάλιζε ἡ ἀντηλιάδα ποὺ

βάριε στὰ πετρώματα κι ἔπεφτε σὰ χεριὰ πύρινη στὰ κουρασμένα μάτια μας.

Ξεφόρτωναν στὸν ἥσκιο οἱ ἀγωγιάτες. Τέσσερες ἀγωγιάτες, ψηλοὶ βλάχοι, μὲ τὲς ἄσπρες μάλλινες φορεσιές, μὲ ξουρισμένους τοὺς σβέρκους καὶ τσαμπάδες κοντοὺς ἀρβανίτικους. Ὁ Χίτας ὁ Πολιάνος, ὁ Γιάννης ὁ Ἀρβανίτης, ὁ Γάκης ὁ Γκιτρίμης κι ὁ Ντούλας ὁ Μπαρπούτας. Ἐξεσφιξαν τὶς ἱγγλες, ἔδεσαν τὰ προκόβια στὰ σαμάρια, ἔβγαλαν τὰ καπίστρια, πεδίκλωσαν κι ἀπόλυκαν τὰ δεκατρία μουλάρια τους νὰ βοσκήσουν στὰ ξηραμένα χορτάρια τῆς πλαγιᾶς ἀπόπερ' ἀπὸ τὸ ρέμα. Ἐγιοματίσαμε. Ἦταν ἡ σαρακοστή τοῦ Δεκαπενταύγουστου κι ἐφάγαμε ξερὸ ψωμί μ' ἐλιές καὶ μὲ ξύδι σ' ἓνα πινάκι ξύλινο πόφερνε μαζί του ὁ Γάκης ὁ Γκιτρίμης.

Ὑστερα ὁ Χίτας ὁ Πολιάνος πῆγε νὰ φέρῃ κρονόερο μὲ τὸ βουτσέλι ἀπὸ μιὰ βρύση κρυφὴ τὸν ἀνήφορο, χωμένη μέσα στὰ σχοῖνα. πού μοναχὰ οἱ ἀγωγιάτες κ' οἱ πιστικοὶ τὴν ἤξερουν. Ὁ Γιάννης ὁ Ἀρβανίτης κατέβηκε στὴν ποταμιὰ γιὰ νὰ πάρῃ σταφύλια ἀπὸ τὰ λιγοστὰ ἀφύλαγα ἀμπέλια τῶν Παλιοχωριτῶν.

Γείραμε νὰ πάρουμε καὶ λίγον ὕπνο.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀγωγιάτες πῆγε κοντὰ στὰ πράγματα γιὰ νὰ μὴ πηδήσουν δῶθε ἀπὸ τὸ ρέμα καὶ μποῦν μέσα στὰ καλαμπόκια καὶ κάνουν ζημιές. Τὰ λίγα χωράφια τῶν Παλιοχωριτῶν, χωρισμένα μὲ ξερολίθι καὶ βασταγμένα μὲ τοίχους ἀπάνου στὲς κατωφέρειες καὶ στοὺς βράχους, ἦταν σπαρμένα μὲ καλαμπόκι. Ξερικὰ ὁμως, δίχως νερὸ τὰ καὶ

μένα τὰ σπαρτὰ, προστέλευαν ἔδῳ κι ἐκεῖ ἀνάριες τὲς λιγνὲς καλαμιὲς τοὺς μὲ τ' ἀχαμνὰ στάχυα, κι ἔγερναν καταμεριὰ τὲς μαραμένους τοὺς φούντες λυπητερά, σὰν κεφάλια παραπονεμένων ραγιάδων,

Ἐγὼ ἔπιακα ἕναν παχὺν ἥσκιο βαλανιδιᾶς, σιμὰ σὲ παλιὸν ξερότοιχο χωραφιοῦ, ἔστρωσα τῆς καβάλλας μου τὴ φλοκωτὴ βελέντζα καταγῆς στ' ἀπάτητα ξερόχορτα, ἔβαλα προσκέφαλο τὸ δισάκκι μου τὸ τράγιο καὶ χωρὶς νὰ βγάλω οὔτε φόρεμα οὔτε τσαρούχια, ξαπλώθηκα ἀνάσκελα σκεπασμένος μ' ἕν' ἀλαφρὸ κοντοπάνι. Ὅσο νὰ μὲ πάρῃ ὁ ὕπνος, ἔρριχνα τὰ μάτια μου στὰ ντυμένα βουνὰ τοῦ Δρίσκου καὶ τοῦ Βασταβετσιοῦ ἀντίπερα, ὅπου τὰ σκέπαζε μιὰ ἀγανὴ καταχνιὰ γαλαζία, ἄκουα τοὺς εὐθυμοὺς τραγουδιστάδες τοῦ καλοκαιριοῦ, τοὺς ζιζικάδες, παρέβαλλα τοὺς ἠχοὺς ὁπέρχονταν ἀπὸ τὰ πέντε τσοκάνια τῶν μουλαριῶν, κι ἐκοίταζα μιὰ κόκκινη, πλουμιστὴ πασχαλίτσα, ποὺ κολλημένη ἀπάνου σ' ἕνα κίτρινο ἀγριολούλουδο, πού χε ἀνθίσει ἀνάμεσα στὰ χορτάρια καὶ στὰ περιπλοκάδια τοῦ παλιοῦ τοίχου, βύζανε τὸ γλυκὸ χυμὸ του. Ἀποκοιμήθηκα.

Ὅταν μ' ἐξύπνησαν γιὰ νὰ κινήσουμε, εἶδα ποὺ ξέβγαιναν ἀπὸ τὲς ζάγκες κορφὲς τοῦ Σπανοῦ, ἀπάνου, μεγάλα μαυριδερά σύγνεφα μ' ἄσπρες ράχες, ὡσὰν κύματα ἀφρισμένα. Ἐχρυσώνονταν κι ἐγυάλιζαν τὰ προστινὰ ἀσπράδια τοὺς ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ πίσω πίσω ἡ μαυρίλα τοὺς πρόβαινε φοβερή.

Φόρτωσαν οἱ ἀγωγιάτες.

Πρῶτα ἔκαμαν τὲς καβάλλες μας κ' ὕστερα τὰ φορτία.

Ἐγὼ μοναχὰ κι ὁ ξάδερφος μου ἤμεσταν καβάλλες. Τ' ἄλλα τὰ πράματα τάχαν φορτωμένα μὲ μαλλιά δικά τους καὶ ξένα οἱ ἀγωνιάτες.

Σὰν ἀποφόρτωσαν καὶ ξεκινήσαμε γνοιάστηκε ὁ Πολιά-
νος τὰ σύγνεφα καὶ εἶπε:

—Βροχή θὰ μᾶς πάρη.

—Σύγνεφο εἶνε καὶ θὰ διαβῇ, ἀπολογήθηκε ὁ Ἀρβανίτης.

—Γκέσ' γκέσ'! ρούσ' ρούσ'!

Φώναξε ὁ Γκιτρίμης στὲς δυὸ μοῦλες, στὴ γκέσα καὶ στὴ ροῦσα, πούχαμ' ἐγὼ κι ὁ ξάδερφός μου κι ὁποῦ τραβοῦσαν μπροστά. Κ' οἱ γλήγορες μοῦλες, μόλις ἄκουσαν τὴ σαλαγὴ τ' ἀγωνιάτη, ἔσφιξαν τὴν περπατησιά τους καὶ μᾶς μάκρηναν ἀπὸ τὸ καραβάνι. Τοὺς μπήκαμε καὶ μεῖς ὕστερα μὲ τὰ συρτάρια τοῦ καπιστριοῦ στὰ καπούλια καὶ μὲ τὲς φτέρνες μας στὰ λαγγόνια κι ἔστρωσαν στὸν ἀνήφορο τῆς βρύσης τοῦ Ζαβογιάννη τὸ πλιὸ γλήγορο καὶ πλιὸ καμαρωμένο ραβάνι τους. Ἐμεῖς στὴν βρύση τοῦ Ζαβογιάννη κι αὐτοὶ στὸν Πλάτανον τῆς ρεματιᾶς. Αὐτοὶ στὴ βρύση τοῦ Ζαβογιάννη κι ἐμεῖς στοῦ Τρίκκα. Μιὰ τουφεκιὰ τόπον ἀλάργα. Μὲς στοῦ Τρίκκα, τὰ σύγνεφα μᾶς ἔσκέπασαν τὸν ἥλιο καὶ βαθιὰ ἀχολόγησε μιὰ βροντή.

Ὅσο μᾶς δρόσιζαν τὰ σύγνεφα, πὺν μᾶς ἤσκιωσαν τὸ λιοπύρι, τόσο μᾶς φόβισε ἡ βροντή. Σηκώθηκε κι ἓνα ἀνεμόχολο δυνατὸ ξάφνου, πὺν τύλιξε μεσουρανής τὸν κορνι-
αχτὸ κι ἐπάσχιζε νὰ ξεριζώσῃ τὰ δένδρα. Σκόρπασε τὰ ξηρὰ φύλλα τους καὶ τοῦ βουνοῦ τὰ στεγνὰ τσάχαλα, τὰ παρὰ-

δερνε ἐδῶ καὶ κεῖ στὸ χάος τοῦ ἀθέρα καὶ τὰ ριχνεν ὕστερα
 ὀλόβολα μίλια μακρὰ ἀπὸ τῇ γῇ πού τὰ σήκωσε κι ἀπὸ τὰ
 κλαράκια πού τὰ κοψε. Σὰν ἐπέρασε μιὰ στιγμή τ' ἀνεμό-
 χολο, ἔλαμψε λίγο ὁ ἥλιος στὰ λόγγα τοῦ Σκλούπου πέρα,
 καὶ κατόπι δὲν τὸν εἶδαμε ὡς τὴν ἄλλη αὐγή. Κατόπι ξα-
 νάλθε τ' ἀνεμόχολο μὲ χοντρὲς στάλες βροχῆς, καὶ τῆς βρον-
 τῆς οἱ ἀντίλαλοι μᾶς εἰσίωναν. Ὡς πού τ' ἀνάριο ἀνεμό-
 βροχο ἔγινε πυκνότατο κι ὡς ποῦ τ' ἀστροπελέκια τ' οὐρα-
 νοῦ ἔσκαγαν κατακεφαλῆς μας.

Τότε σὰ νάνοιξαν ἀπὸ πάνου μας καταρράχτες ἀρίφνη-
 τοι. Μᾶς ἔζωσε ἡ μπόρα στενὰ στενὰ ὀλόγυρα, μᾶς
 ἔδερνε τὸ νεροπόντι ἀλύπητα, μᾶς ἔσπρωχνε ὁ ἀνεμος, μᾶς
 φλόμωναν τὰ μάτια οἱ ἀναλαμπὲς τῶν ἀστραπῶν ὅπ' ἔσχι-
 ζαν τὰ σύγνεφα ἀπὸ χίλιες μεριές κι ὁποῦ γιόμοζαν τὸν,
 ἄερα μὲ τὴ βαρεῖά μυρουδιὰ τῆς θειάφης, καὶ μᾶς ξεκώφαι-
 ναν οἱ βρόντοι καὶ τὰ ρεκάσματα κ' οἱ βρονχισμοὶ τοῦ ἀνή-
 μερου ἀστροπέλεκα, πού πῆδαι φλογερός καὶ θανατοφόρος
 ἀπὸ κορφοβοῦνι σὲ κορφοβοῦνι κι ἀπὸ λογγιά, σὲ λογγιά
 κυνηγῶντας τὸν Πειρασμό.

Τρικυμὸς μέγας. Γαζέπι ἀπάντεχο.

Ὁ ξάδερφος μου ἐρχόταν πάρα πίσω. Στὲς κοδέλες τοῦ
 δασωμένου ἀνήφορα τοῦ Τρίκκα τὸν ἔχασα μέσα στὰ κο-
 τρόνια, στὲς πουρναρότουφες καὶ στὴ θολούρα.

Ξεπέξεψα γλήγορα νὰ πάρω ἀπάνω μου τὴν καπότα.
 Τραβῶντας τὴν ὅμως ἔγειρε ἡ καβάλα μου, κι οὔτε ἀνά-
 καρα εἶχα, οὔτε ὁ συρμυτὸς μ' ἄφηνε νὰ τὴν ἀνασηκώσω.
 Ξάφνου πελάγωσε ὁ δρόμος μου καὶ τὸ κατάθολο ὁρμητικὸ

ρέμα τοῦ νεροῦ μοῦ πόντιασε τὰ καλαμοπόδαρα ὥς τὰ γόνατα. Σύνωρα ἡ μαυρίλα μὲ κυκλώνει πηχτότερη, ἢ βροχὴ πέφτει πλιὸ πυκνὴ καὶ πλιὸ δαρτὴ καὶ στὸ πλάγι μου ὁ κεραυνὸς ἐμπουμπούνιζε τρανταχτὰ κι ἄγρια τὸν ἀθέρα κι ἐφώτιζεν ὑπέρλαμπρα τὴ σκοτεινάδα, ὥς πό μείνα πολλὴν ὥρα ὀλότρομος μὲ κλεισμέν' ἀπὸ τὴ θαμπάδα τὰ μάτια. Τότε τὸ φόρτωμα τοῦ μουλαριοῦ μ' ἔφυγε ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ πού τὸ βάσταγα πάσχοντας νὰ τ' ἀνασηκώσω, καὶ κύλισε στὰ ποδάρια μου μέσα στὸ νερὸ τὸ θολωμένο.

Ὅταν ἐγύρισ' ἀπὸ τὸ χωριὸ, μὲ μέρες, εἶδα παρήμερα τοῦ δρόμου ἐδῶ ἕναν ξέρακα οὐρανογεῖτονα περιγδαρμένον ἀπὸ τὴ φλοῦδα καὶ ἀπὸ τὰ κλωνάρια του. Ἦταν ὁ ἔλατος ὁ τρανὸς, πούχε κάψει τ' ἀστροπέλεκτο δίπλα μου τώρα.

Τώρα ἡ καπότα μου ἔγινε δυσκολόβρετη. Τὴν εἶχε ἀπὸ κάτω του τὸ πεσμένο σαμάρι τοῦ μουλαριοῦ. Τὰ χρειάστηκα τώρα. Ἐπλεγαν στὸ νερὸ τὰ ποδάρια μου, μ' ἔπνιγε ἡ βροχὴ ἀποπάνου, μόμπαινε ἀπὸ τὴν τραχηλιὰ μέσα κατὰσάρκα ἡ σταλαματιὰ της, μοῦ μούσκεψε τὰ σκουπιὰ, μοῦ πόντιαζε τὸ κορμὶ κι ἔπεφτε κάτου, στὰ λαγαρὰ καὶ στὰ σκέλια. Βοήθαε κι ὁ ἄνεμος. Μοῦ ξάνοιγε τὰ φορέματα κι εὔρισκε ἡ βροχὴ καιρὸ καὶ τόπο νὰ μὲ προυχάη ὅπου τῆς βόλειε. Ἀρχισα νὰ τρεμουλιάζω ἀπὸ τὸ κρύο πού μὲ σήκωνε. Μ' ἐφόβιζε κ' ἡ θεομηνία. Μ' ἔσκιαζαν καὶ τὰ κλαριά γύρω πού μόμοιαζαν στὴ μεγάλη μου παραζάλη, στὴ φοβερὴ μαυρίλα καὶ στὸ ἄναμμα τοῦ τρικυμοῦ, μὲ κακοὺς ἀνθρώπους, μὲ φαντάσματα, μ' ἥσκιους. Φώναξα τοῦ ξαδέερφου μου. Οὔτ' ἐγὼ δὲν ἀγροίκησα τὴ φωνή μου. Τόσο ἦτον

αδύνατη μέσα στη μέση της μανιασμένης χλαλοῆς τοῦ τρικυμοῦ καὶ στήν ταραχὴ τῶν κατεβασμένων λαγκαδιῶν.

Τὸ καῦμένο τὸ ζῶο μου, ὁλόγυμνο μὲ κρεμασμένο τὸ σαμάρι ἀπὸ τὴν ζερβιά του μεριά, τόπνιγε ἡ βροχή. Ἐγυάλιζε μουσκεμμένη ἡ τρίχα του κι ἔσταζε τὸ νερὸ ἀπὸ τ' αὐτιά του τὰ κατεβασμένα, ἀπὸ τὰ ρουθούνια τὰ χαρβαλωμένα, ἀπὸ τὴ χήτη του τὴν κοντὴ, ἀπὸ τὴν μακριὰν οὐρὰ, ἀπὸ τὴν κοιλιὰ, ἀπ' ὁλοῦθε. Μ' ἐτήραε παραπονετικὰ μὲ τὰ μάτια του τὰ μεγάλα, σὰ νὰ μοῦ ζητοῦσε βοήθεια. Γιατὶ πᾶσχιζε νὰ γυρίξῃ τὰ πσινά του κατὰ τὸ συρμητὸ τῆς βροχῆς καὶ δὲν δύνονταν, καρφωμένο ἐκεῖ στὸν τόπο, ἀπὸ τὸ πεσμένο σαμάρι, ποὺ ὁλοένα τὸ καταπλάκωναν οἱ ἄμμοι καὶ τὰ χαλίκια ποὺ παράσερνε ἡ σούδα τοῦ δρόμου. Τὸ λυπόμουν τὸ μαῦρο πλιότερο κι ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου. Φοβόμουν νὰ μὴν κάμῃ στὰ μάτια. Ἀλλὰ ποιά βοήθεια μπορούσε νὰ τοῦ προσφέρω καὶ δὲν τοῦ τὴν πρόσφερα;

Ἐφώναξα πάλι τοῦ ξαδέρφου μου. Ἐφώναξα ἕναν ἕνα κατ' ὄνομα τοὺς ἀγωγιάτες. Τὰ μπουμπουνίσματα τ' οὔρανοῦ μ' ἀποκρίνονταν κ' οἱ βρουχισμοὶ τοῦ ἀνέμου.

Τὸ μουλᾶρι, σὰ νάνιωσε τοὺς φόβους μου, ἄρχισε νὰ φουσομανᾷ δυνατὰ μὲ τὰ διάπλατα ρουθούνια του, ν' ἀνασηκώνῃ τ' αὐτιά του καὶ νὰ χύνῃ χλημιντρίσματα δυνατὰ κατὰ κεῖ ποῦ γύριζα ἐγὼ τὸ πρόσωπό μου φωνάζοντας.

Τώρα μόδινε αὐτὸ τὸ καῦμένο βοήθεια. Ὅμως οὔτε οἱ φωνές μου, οὔτε τὰ χλημιντρίσματά του μᾶς ἔφεραν ἀπάντηση ἀνθρωπινή, μὲς στὴ νεροποντὴ ποὺ μᾶς ἐπνιγε. Μποῦσα νὰ φύγω ἐγὼ καὶ νὰ γυρίσω στοῦ Τρίκκα μοναχός

μου. Μὰ τότε τί θὰ γενότουν τὸ δόλιο μουλάρι;

Ξάφνου φωτᾶει μιὰ ἰδέα τὸ σκοτεινιασμένο λογισμό μου, παρόμοια μὲ τὴν ἀστραπή, ποὺ φώταε ὁλόγυρά μου τὴ σκοτεινιασμένη πλάση. Σπρώχνω μ' ὄλο μου τὸ ζόρι καὶ ρίχνω τὴ μούλα κατὰ γῆς δίπλα, ἀπάνου στὸ πεσμένο σαμάρι της. Ψάχνω ἐκεῖ καὶ βρίσκω εὐκολὰ τὰ λουριά τῆς μάλλινης ἱγγλας της, τὰ λύνω καὶ τὴν ξαλαφρώνω ἀπὸ τὸ σαμάρι. "Υστερὰ τὴν ἐτράβηξ' ἀπὸ τὸ καπίστρι καὶ ἐσηκώθηκε ὀρθή. "Ὅταν σηκώθηκε ὀρθή ἔρρευσαν ποτάμι τὰ νερὰ ἀπὸ πάνω της, σὰ νὰ εἶχε βουτηχτῇ στὸ βηρὸ μέσα. "Ἔτσι τὴν ἔσυρ' ἀπὸ τὸ καπίστρι, καὶ ἀφήνοντας ἐκεῖ τὸ σαμάρι της μὲ τὴν καβάλα μου ὁλόβωλη, κολυμπημένα στὸ νερὸ μέσα, γύρισα μαζὶ μὲ τὴ μούλα τὸν κατήφορο στὸ χάνι τοῦ Τρίκκα.

Τὸ χάνι ἦταν κλεισμένο. "Ἐλεπε στὸ χωριό του ὁ Παλιοχωρίτης χαντζῆς. Στου κατωγιοῦ του τὴν πόρτα στέκουνταν σ' ἓνα παραστάτη ριζωμένος ὁ ξάδερφός μου, ζυφτάρι καμωμένος ἀπὸ τὴ βροχή. Ἡ μούλα του δὲ μπόρεσε νὰ βασιλιάξει στὸ συρμητό. Κόλωσε μὲ μιᾶς πίσω. Θέλησε τοῦτος μὲ τὰ χτυπήματα νὰ τὴ βάλῃ μπροστά. Κι αὐτὴ, μὲς στὸ πείσμα της, πέταξε δυὸ τρεῖς κλωτσιᾶς μὲ τὰ πσινά της τὸν ἔρριξε ταπίστομα στὸ σιάδι, καὶ ἔφυγε μοναχὴ της τὸν κατήφορο καὶ ἐχώθηκε στὰ κλαριά τοῦ λόγγου μέσα.

"Ὅλη τὴν ἐπίλοιπη βροχὴ ἐκεῖ τὴν φάγαμε, ὁλόρθο στὴν πόρτα τοῦ κατωγιοῦ, μὲ τὸν ξάδερφο μου.

"Υστερὰ σὰ πῆρε νὰ ἀνασταλαῖξῃ, φάνηκαν κ' οἱ ἀγῶνιές της. Πρὸφτασαν αὐτοὶ καὶ ἔπιασαν τὰ μεγάλα κλαριά τῆς

λόγγου. Ὁ Πολιάνος πῆγε νὰ βοῇ τὴ χαμένη μούλα του ποὺ καβαλίκευε ὁ ξάδερφος του, ὁ Γκιτρίμης, πῆρε τὸν ἀνήφορο νὰ ξεθάψῃ ἀπὸ τὴν ἀρίνα τὴν καβάλλα του, ὁ Μπαρμπούτας ἐτσόλιαζε τὰ φορτωμένα πράγματα, κι ὁ Γιάννης ὁ Ἀρβανίτης σκαρφάλωσε ἀπὸ χαρακιὰ σὲ χαρακιὰ τοῦ τοίχου μὲ τὰ ζόρκα ποδάρια του στὸ παραθύρι τοῦ χανιοῦ, τ' ἄνοιξε μ' ἓνα γερό γρόθο, πήδησε μέσα καὶ μᾶς ἄνοιξε ἀπὸ μέσα τὴν πόρτα.

Ἡ καλὴ μας ἡ τύχη πούχε κὰν κοντοπούρναρα ξερὰ τὸ χάνι μέσα. Τοὺς βάλαμε φωτιά καὶ κάμαμε μιὰ τζόρα γιὰ νὰ στεγνώσουμε. Ἀπόξω, ἀνασταλάζοντας ὁ οὐρανὸς, σουρούπωσε. Ἀστοχα ἀπὸ τὴν σκοτεινάδα τῆς μπόρας βρεθήκαμε στὸν ἥσυχιο τῆς νύχτας ποὺ πρόβαινε ἀγάλι - ἀγάλι. Τὸν ἥλιο δὲν τὸν ξανάειδαμε ὥς τὴν αὐγή. Νὰ ξενοχτίσουμε στὸ χάνι δὲν ἠμπορούσαμε, γιατί τὰ πράγματα ἤθελαν θροφή καὶ στὸ χάνι θροφή δὲν ἦτον.

— Ἀπάνου στοῦ μοναστηριοῦ τὰ σιάδια θὰ βγοῦμε νὰ βροῦμε βοσκὴ, λέει ὁ Πολιάνος.

Βγήκαμε καὶ στοῦ μοναστηριοῦ τὰ σιάδια μὲ τὸ σουρούπωμα. Ἐδῶ μᾶς εὔρηκε κ' ἡ νύχτα. Κονέψαμε. Στὰ κράκουρα κατάψηλα. Στὴν κορφὴ τ' ἀνήφορα. Εἴχαμε μπροστὰ τὰ Χαλάσματα. Ὁ Γάκης ὁ Γκιτρίμης ἔλεγε νὰ περάσουμε ἀποβραδὶς καὶ τὰ Χαλάσματα, γιὰ νὰ μὴ βροῦμε τὸ δρόμο χαλασμένο τὴν αὐγή. Μὰ νύχτα πάλι πῶς νὰ περάσουμε τὰ Χαλάσματα, ποὺ κινδυνεύαμε χωρὶς ἄλλο νὰ χαθοῦμε, Ὑστερα ὁ Γιάννης ὁ Ροκάς ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ ὁ Ἀἷμος ὁ Ἀλίμονος ἀπὸ τὸ Παλιοχώρι, πούχαν πάρει τὴ

χροινὰ ἐκείνη τὸ δρόμο, θάβγαιναν τὴν ἄλλη μέρα μὲ τοὺς ἀργάτες καὶ μὲ τὰ σύνεργα τους καὶ θὰ τὸν ἔφτιαναν.

Ἔτσι θὰ κάνουμε τρεῖς μέρες ὡς τὸ χωριό, λέει ὁ Γκι-τρίμης.

—Κι ἐκεῖ ποῦ θὰ χαθοῦμε τέτοιαν ὥρα στὰ Χαλάσματα ὀλότελα; τὸν ρωτᾷ ὁ Μπαρμπούτας.

Ὅλ' εὔραμε καλύτερα τὰ λόγια τοῦ Μπαρμπούτα κι ἔτσι ἐμείναμ' ἐδῶ, στὰ Χαλάσματα. Ξεφόρτωσαν οἱ ἀγωγιάτες κι ἄπλωσαν στὰ θεόρατα κοιτρώνια, περίγυρα τῆς χορταρισμένης πλαγιᾶς, τὰ τσόλια τῶν μουλαριῶν τους μὲ τὰ δικά μας τὰ διπλάρια καὶ τὲς καπότες. Κατόπι κουβάλησαν κάτι χοντρά κούτσουρα, ποὺ κατέβασαν ὡς ἐκεῖ τὰ ξερολάγκαδα ἀπὸ τὲς ράχες. Τέτοιαν πύρα δὲν ξανάειδα ποτὲς ἄλλη φορά.

Ξέκοψε σιγὰ σιγὰ ἡ βροχὴ. Τὰ σύγνεφα τραβήχτηκαν ἓνα ἓνα ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ξαστέρωσε τὸ ἀπέραντο χάος του. Τὸ σκοτάδι ποὺ μᾶς περίφραζε ἦταν βαθύτατο. Τὸ κρῦο τ' ἀπόβροχου ἄψυ. Ἐλαμπαν συμπυκνωμένα τ' ἀστέρια ἀπὸ πάνου μας γλυκύτατα, σὰ νὰ ζητοῦσαν νὰ μερέψουν χαϊδευτικά μὲ τὰ θεϊκὰ φιλήματα τους τὸ καταπονεμένο μᾶς ἀπὸ τὴ θολούρα κορμὶ. Ἡ ἀσημένια ἀχτίδα ἐνοῦ μεγάλου καὶ λαμπερώτατου, πούχε προβάλει κατὰ τὴν Τσοῦμα τοῦ Δράκου τ' ἀψήλου, ἔπεφτε ὡς τὰ φυλλοκάρδια μου καὶ τὰ γλύκαινε καὶ τὰ βαλοσάμωνε. Ἡ νύχτα ἦταν σιωπηλότερη Μόνον ὁ καταρράχτης τῆς σιμοτινῆς λαγκαδιᾶς θορυβοῦσε τὰ σκότη. Φυφύριζαν τὰ βρεμμένα ξύλα τῆς πύρας μας καὶ ἡ ἀπλωτερὴ λάμψη τῆς ἔβαφε μὲ τὸ πορφύρινο χρῶμα τῆς

τὰ κοτρόνια καὶ τὲς ὄψεις μας ποὺ καθόμασταν ἀραδαριὰ σταυροπόδι ὁλόγυρα της.

Τί χάση κόσμου ἦταν αὐτή! λέει ὁ Μπαρμπούτας, ἀναγυρίζοντας τὰ σύδαιλα τῆς φωτιάς.

—Τέτοια νεροποντὴ ποτὲ δὲ μὲ μετάχε βροῇ, λέει ὁ Πολιάνος.

— Οὐδ' ἐγὼ δὲν τὴ θυμᾶμαι, εἶπε κι ὁ Γιάννης ὁ Ἀρβανίτης.

Δὲν ἤξέρω ἂν ἀκόμη τὴ θυμοῦνται οἱ ἀγωγιάτες μου, ὅμως ἐγὼ δὲ θὰ τὴν ξεχάσω ποτὲ, γιὰτ' ἀκριβὰ τὴν ἐπλήρωσ' ἀργότερα μ' ἀρρώστεια τρίμηνη στὸ στῤῥωμα.

Ἀπόδειπνα ἄρχεψαν ἄλλες κουβέντες οἱ ἀγωγιάτες.

Εἶπαν τὰ χωριανικὰ πρῶτα. Πιάνονταν τότε οἱ χωριανοὶ γιὰ τὲς βοσκὲς ἀπάνου, γιὰ τὰ βουνά, κ' εἶχαν χωριστὴ σὲ δυὸ μερίδες, στοὺς καποτοραφτάδες, ὅπου δὲν ἔχουν πρόβατα κι ὅπου γύρευαν πλερωμὴ γιὰ τὰ βοσκοτόπια τοῦ Γαλαρόκαμπου, καὶ στοὺς προβατάρηδες ὁπούθελαν, νὰ βόσκουν τὰ κοπάδια τους ἀνέξοδα στὰ βουνά. Κ' εἶχαν ἐρθῇ σὲ μεγάλους καυγάδες οἱ δυὸ τοῦτες μερίδες ἀναμεταξύ τους. Ἀρματώνονταν ἀπὸ τὴ μιὰ κι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά.

Ἐπιαναν ἔτσι σὰν ὀχτροὶ τὰ βοσκοτόπια ἀπάνου. Λημέριαζαν, ξενύχιζαν ἐκεῖ ὅλο τὸ καλοκαίρι. Ἐκεῖνοι ἐχνοῦσαν μὲ χουγιατὰ καὶ μὲ ποδοβολή κι ἔβγαζαν τὰ κοπάδια ἀπ' τὰ βοσκοτόπια. Τοῦτοι πάλι πετιῶνταν ἀπὸ τὰ ριζιμιά ποὺ παραφύλαγαν τὸ ζωντανὸ βιό τους κι ἔπαιρναν ὀμπροστὰ σὰν τραγιά τοὺς κυνηγητάδες. Κι ἔτσι καμμιὰ βολὰ ἔρχονταν καὶ στὰ χέρια καὶ κάπου κάπου καὶ στ' ἄρ-

ματα κι ἔπαιζε ξύλο κι ἄνοιγαν λαβωματιές. Κακοπάθαιναν καὶ τὰ μαῦρα τὰ πρόβατα.

Αὐτὰ ξανάλεγαν οἱ ἀγωγιάτες. Κι ἔπαιρναν ὅλο τὸ δίκιο μὲ τὸ μεράδι τους αὐτοῖ, γιὰτ' ἦταν ἀπὸ τὴ φάρα τῶν τσελιγκάδων.

“Ὑστερα εἶπαν γιὰ τοὺς νέους μουχτάρηδες ποὺ θὰ νά-
βγαζαν τὴ χρονιά ἐκείνη. Δυὸ βγάξει ἡ φάρα τους, καὶ
συζητοῦσαν ποιούς θὰ προτιμοῦσαν. Καὶ ἀνάφερναν ὀνό-
ματα, Γάκης, Σούλης, Λάμπης Γκιτρίμης, Κώστας Μάκης,
Μήτηρος Νίκας.

Κατόπιν πέσαν στῶν χειμαδιῶν τὸ ζήτημα. Ποῦ θὰ νὰ
ἐξεκίμαζαν φέτο, στῆς Ἄρτας ἢ στῆς Πρέβεζας τὸν κάμπο.
Κι ἀράδιαζαν ὀνομασίες χειμαδιῶν, Κάμπος, Μαμτσαούση
Γρεμένιτσα, Λοῦρος, Λάμαρη, Τριανταφυλλιά, Φραξίλα,
Παλιόκαστρο, Πούντα.

Ἐγὼ ἀκούοντας, ἀναγύριζα τὴ φωτιά κι ἀποστέγγωνα
ὀλοένα ὅσα σκουτιὰ τοῦ κορμιοῦ μου δὲν εἶχα προφτάσει
νὰ στεγνώσω στὸ Χάνι τοῦ Τρίκκα.

Ξάφνου γροικᾶμε νὰ ροβολᾶν ἀπὸ τὸν ἀνήφορο στοὺς
χαλιάδες ποδοβολητὰ καὶ κουνουνισμοὶ κοπαδιοῦ.

— Κύπρους ἔχουν, γιδερά εἶνε. Πετιέται καὶ λέει ὁ
Γκιτρίμης.

Κι ἀληθινὰ. Σὲ λίγο πέρασαν ἀπὸ κοντά μας καμμιὰ
πεννηνταριά γίδια πηδῶντας τὸν κατήφορο.

— Γουάι! γουάι! φίου!... Ἀκούστηκε καὶ τοῦ γιδάρη
ἡ στριγγιὰ σαλαγὴ καὶ τὸ ψηλὸ σούρισμα καὶ χέρι μὲ χέρι
νάτος μᾶς πρόβαλε ξαφνικὰ μπροστά.

— Καλή μέρα σας.

Μᾶς χαιρέτισε ὀρθὸς μὲ τὴν ἀγκλίτσα στὸ χέρι καὶ μὲ τὴν τραβατσίκα στὸν ὄμο.

— Τὸν ἀνάποδό σου τὸ χρονο, στραβόξυλο τοῦ διατάνου, τοῦ λέει ὁ Ἀρβανίτης. Μέρα γιὰ μεσάνυχτα εἶνε τώρα, ὥρῃ χαντακωμένε; Τὶ τὴν κακὴ σ' καλημερνᾷς;

— Μ' τί νὰ πῶ ντέ; εἶπε ὁ γιδάρης, κοιτάζοντας τὸν Ἀρβανίτη μὲ βλακίστικο γέλιο.

— Γιά σας, ὦρα καλὴ· μ' τί, καλμέρα ἀδὰ;

— Ἄσ' τὸν ἄνθρωπο νὰ καλμερνάει γι' αὔριο, λέει ὁ Πουλιάνος.

— Ἐ γιὰ σας δὰ, ὦρα καλὴ, ξαναγελάει βλακίστικα ὁ πιστικὸς!

— Ποῦδ' εἶσαι ὥρῃ; τὸν ρωτάει ὁ Ἀρβανίτης.

— Ἀπ' τὸ Παλιοχώρι.

— Πῶς σὲ λέν;

— Μπάρτζο.

Μπάρτζους λὲν τοὺς τράγους πόχουν τὰ μοῦτρα παραδὰλὰ, ἀσπρόμαντρα. Παρόμοιος ἦταν στὸ πρόσωπο κι ὁ γιδάρης τοῦτος. Παιδὶ ἀκόμα, παλικάρᾶς, κ' εἶχε τὰ κοντά του μαλλιά μεριῆς ἄσπρα καὶ μεριῆς μαῦρα. Παρασήμεδος ἄνθρωπος. Τὸ πηγούνι του μακρὺ, ἀπόλαε τὸν κατήφορο μυτερὸ, τραχιὸ γένειο, μόλις ἴδρωναν τὰ μουστάκια του, σπανὸς θὰ νὰ γενόταν, ἢ μύτη του γερακάτη, ὑπερβολικὰ καμαρωτὴ, ἔγγιζε μὲ τὴν ἄκρα τῆς τὸ ἄνω χεῖλι κι ἔδινε στὴν ὄψη του μορφὴ τράγου. Τὰ μαῦρα καὶ μεγάλα του μάτια γυάλιζαν σὰ σβησμένα κάρβουνα μέσα στὲς κόγχες τους, ἄλλης εἰδῆς.

μάπα, καὶ τὰ φρύδια του τάχε γυρμέν' ἀνάποδα κατ' ἀπάνω
 σὰν τῶν νεραΐδων πού λέν τὰ παραμύθια. Σωστὸς τράγος
 ὁ ἀβάσταγος. Ὅλα τοῦ κορμιοῦ του καὶ τῆς ὄψης τὰ ση-
 μάδια μὲ τράγο τὸν παρόμοιαζαν. Ὁ γέρο-Θεόκριτος ἂν
 ἦτον, θὰ τὸν παρόμοιαζε μὲ τὸν Πᾶνα.

— Εἶνε μεγάλο τὸ χωριό σου ὦρὲ; κάνει πάλι ὁ Ἀρ-
 βανίτης.

— Κασαμπᾶς, σὰν τὰ Γιάννινα.

— Ὅχι δὰ, λάθεψες, σὰν τὴν Πόλι ἤθελες νὰ πῆς, τοῦ
 λέει γελῶντας ὁ Πολιάνος.

— Ἐ σὰν τὴν Πόλι, ντὲ κ' ἐγώ.

— Ἐχεις πάει σὺ στὰ Γιάννινα;

— Ὅχι.

— Τότενες ποῦ τὰ ξέρεις;

— Ὅπως τὰ γλέπω ἀπὸ τὴ ράχη. Ἔτσ' εἶνε κι αὐτὰ
 μέσα στὸ λόγγο χωμένα, σὰν τὸ χωριό μ'. Ἐχουν καὶ μιὰ
 λούτσα στὴν ἄκρη. Ἐκεῖ ποτίζουν τὰ πράγματά τσ' αὐτοῦ-
 νοι; Γιὰ, μαλλιὰ τράω κι ἔχετε φορτωμένα. Ἄϊντε, ἄϊντε,
 ὦρὲ, τί τσελιγκάδες θὰ νάν' ἐκεῖ; Μὰ τσ' φτάν' ἐκεῖν' δὰ ἡ
 τοσοῦλα, ἡ μικρὴ ἡ λούτσα γιὰ νὰ ποτίζουν τὰ κοπάδια τσ';
 Καὶ ὅλο στὸν κάμπο αὐτοῖν' κάθονται; Δὲ βγαίνουν στὸ
 βνὸ μπίτ καὶ μπίτ; Ζᾶνε τὰ πρόβατά τσ' καὶ τὸ καλοκαῖρ
 στὸν κάμπο;

Ὁ Ἀρβανίτης, πού τὸν ἐκοίταζε καὶ τώρα μὲ ὀλοάνου-
 χτα τὰ μάτια γιὰ τὰ παραῖξενα λόγια του, δὲ φτούρισε πλιά
 καὶ τοῦ φώναξε μὲ εἰρωνικὸ χαμόγελο.

Τί κουτοκουβεντιάζεις, ὦρ' ἀγριόγινδο;

Δὲν πρόφτακε νὰ πῇ ἄλλο, κι ἐμεῖς ὅλοι σκάσαμε τὰ γέλοια δυνατὰ. Τοῦτο τὸν πείραξε τὸ γιδοβοσκὸ, κοκκίνησε στὸ πρόσωπο ἀπὸ ντροπὴ, δὲν ξαναγέλασε, μᾶς κοίταξε ἀραδαριὰ ὅλους γοργὰ γοργὰ καὶ λέγοντας :

— Ὠρὲ, σεῖς μέ περιγελαῖτε! ἔκαμε τρεχάλα τὸν κατήφορο πηδῶντας σὰν τὸ κατσίκι.

Τότες ἀχολόγησαν τὰ σιάδια, ἀπὸ χαχάγελα, κι ὁ Γιάννης ὁ Ἀρβανίτης σούριζε δυνατὰ μὲ τὰ δυὸ δάχτυλά του καταπίσω τοῦ γιδοβοσκοῦ πόφευγε, καὶ τοῦ ρέκαζε σὰν τραγὶ :

— Μπὲ κὲ κὲ κὲ! τσὰπ, τσὰπ!

— Οὐὐ τὸ ζωντόβολο! φώναξε ὁ Πολιάνος.

— Ὠρὲ εἴμαστε κι ἐμεῖς ἐκεῖ πάνου, μὰ τοῦτος εἶνε μπὶτ γιὰ τὸ διάτανο, ἄμ ντίπ ἀγρίμ', ὦρ' ἀδερφέ;

Κ' ὕστερ' ἀπὸ μιὰν ὥρα ἀκόμα θυμούμασταν τὴν μορφὴ καὶ τὰ λόγια τοῦ Μπάρτζου καὶ γελάγαμε.

— Γιατὶ παραξενεύεστε; λέγει ὁ Γκιτρίμης, πόσ' εἶνε τέτοι' ἑδαπάν'!

— Μπορεῖ καὶ νάναι, μὰ ὅχι τόσο σὰν τοῦτον, λέει ὁ Ἀρβανίτης.

— Καὶ χειρότερ' ἀκόμα, ξαναλέει ὁ Γκιτρίμης. Ποῦ νὰ ἰδῇτε τὸν Κώστα Θόδωρο, ἐδῶ δὰ, στὴν Ποσβάλα! Ἐγὼ δὲν τὸν εἶδα, μὰ ὅπως μοῦ μολόησαν. Εἶν' ἐνενῆντα χρονῶν ἄνθρωπος. Ἀφ' ὄντας μικρὸ παιδὶ πῆρε τὸν τουρβὰ καὶ τὴν γκλίτσα στὸ χέρι του καὶ πάει στὰ πρόβατα δὲν ξαναγύρισε στὸ χωριὸ. Ξέμαθ' ὁλότελα ἀπὸ τὸ χωριὸ τώρα. Ἄλλοι τοῦ πᾶν' τὸ ψωμί, ἄλλοι τοῦ πᾶν τὴν ἀλλαξιά· ὅλο

στά βουνά του αὐτός, στά κλαριά, στοὺς ἡσκιους. Τὸ χειμῶνα κατεβαίνει στά χειμαδιὰ τῆς Λάμαρης. Ποῦ νὰ ζυγώση ἐκεῖ στοὺς χωριό! Μιὰ βολὰ πέρναε ἀπόξω ἀπὸ τὰ Γιάννινα κατηφορῶντας στά χειμαδιὰ. Ὁ χωριανὸς του ὁ Κάραλης τόγινε κολτσίδα γιὰ νὰ τὸν πάρη μιὰ ψύχα στά Γιάννινα. Ὁ Κώστα Θόδωρος δὲν τὸ κουνούσε ἀπ' τὸ κοπάδι. Στὸ τέλος τὸν κατάφερε ὁ Κάραλης. Ἀκούτε ἢ ὄχι; Ὁ Κώστα Θόδωρος κατ'έριε νὰ ἰδῇ στά Γιάννινα στρουγγες κι αὐτὸς καὶ μαντριά. Γιὰ τσελιγγάτο τάχε πάρει στοὺς νοῦ του κι αὐτός. Μήνα ρώτησε καμμιὰ βολὰ νὰ μάθη; τί τὸν ἐγνοιαζε γιὰ νὰ ρωτήσῃ; Κ' ὕστερα, σὰ γέροντας, ἔλεγε πὼς τὰ ξέρει ὅλα, ἀφοῦ ἤξερε κι ὁρμήνανε τοὺς μικρότερους γιὰ τὴν τσομπάνικη ζωὴ καὶ νὰ ρωτήσῃ τώρα τοὺς μικρότερους γιὰ τὰ Γιάννινα, τοῦ ὀρχόνταν ντροπὴ, ἦτον περήφανος. Κι ἔτσι τάπλασε αὐτὸς στοὺς λογισμοὺς του σὰ μεγάλο τσελιγκάτο. Σὰ μπῆκε στά Γιάννινα κ' εἶδε τὰ ψηλὰ ἐκεῖνα σπίτια μέ τὰ πολλὰ παραθύρια, τοὺς δρόμους, τὰ μπεξεστένια, τὸ παζάρι, τὰ μαγαζιά, τὰ κάστρα, τὰ σαράγια, τὸν κόσμον, τὴν κίνηση, μαθημένος αὐτὸς ἀπὸ τὰ χαμηλά του γρέκια. ἀπ' τὴν συντροφιά τοῦ κοπαδιοῦ κι ἀπ' τὴν ἐρμιὰ τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ χειμαδιοῦ, ἔμεινε ὁλόρθος κι ἔχασκε σὰν ἀλλασμένος. Κ' ὕστερα πόφυγε, τίναξε στοὺς κουμέρη τοὺς κορνιαχτὸ ἀπὸ τὰ βοῖδοτσάρουχα του, πῆρε ἓνα λιθάρι κι ἔρριξε πίσω του, καὶ τοῦ λέει τοῦ Κάραλη: «Πίσω μου εἶσαι, διάνε! ἂμ' ποῦ μ' ἔφερες ἐδῶ, ὦρὲ κουμπάρε; πάντεχα ποῦ ἤμουν πεσμένος μέσ' στὴν κόλαση! Ἀκόμα βουτίζουν τ' αὐτιά μου ἀπ' τὴν ἀχλαλουή τῶν κολασμένων. Μπά, π' νὰ

τοὺς κάψη ἢ ἀστραπὴ, ντὲ. Μ' τί ἦταν τοῦτ', ὥρὲ Κάραλη, Σὰ διάταν' μόμοιαζαν ὅλοι ντυμέν' ἔτσι. Σὰν ἐκείνους π' γλέπω τ' Λαμπρὴ 'σιν' 'Γιὰ - Παρασκευὴ 'σιν' ἐκκλησιὰ, πόχουν ζουγραφισμέν' τὴν κόλαση. Κι ἐκεῖν' οἱ δρόμ' κι ἐκεῖνα τὰ σπίτια! Μπα, Θε' μ', φύλαξέ μ'!» Κι ἔκαμε τὸ σταυρό του ὁ ἄνθρωπος. «Μωρὲ πῶς ζᾶν ἔτσ' ἀπανουτοί, πῶς παίρνουν ἀέρα!» Ἔλεγε. Ὁ Κάραλης γέλαε, τί νάκανε. Τῶρ' ἄν τὸν ρωτήσης τὸν Κώστα Θόδωρο γιὰ τὰ Γιάννινα «Φεύγα γιέ μ', θὰ σοῦ πῇ, ἀπὸ दाῦτα, μὴ μπῆς ἐκεῖ μέσα τί θὰ πεθάν'ς. Μιὰ ψύχα μπῆκα 'γὼ μέσα μιὰ βολὰ δλ' ὅλ' στὴ ζωὴ μου καὶ πῆγε νὰ μ' πιαστῇ ἡ ἀνάσα. Φεύγα ἀπὸ दाῦτα μακρὰ. Βνὸ καὶ πάλε βνὸ. Στάν' καὶ πάλε στάν'»

Μὲ τὰ γλυκοχαράματα διαβήκαμε τὰ Χαλάσματα. Κάπου- κάπου βρήκαμε χαλασμένο τὸ δρόμο. Ὁ τόπος ἐδῶ εἶνε ὅλος σάπιο χῶμα, δίχως βράχο ὁλότελα. Κι ὅποτε βρέχει ξεκόβονται μπλάνες μπλάνες τὰ χῶματα καὶ ρεύουν στὸ χάος κάτω. Παρασέρονται τότε καὶ δρόμος καὶ κλαριά, ὅ,τι τύχη ἀπάνου τους. Βλέπαμε τὴν αὐγὴ ἀπ' ἀντίπερα τὸ πανόραμα τοῦτο πού μᾶς τὸ σκέπασε ὁ ἥλιος κατόπι μὲ τοὺς ἀχνοὺς πόβγαλαν, ἀπὸ τὴ νώπη τοῦ τόπου, οἱ καυτερές του ἀχτίνες.

Κ. Κ ρ υ σ τ ὶ λ λ η ς

ΣΤΟ ΞΕΝΟ ΣΠΙΤΙ

“Όταν ο πατέρας μου έχασε τὴν περιουσία του ἀπὸ μιὰ ὥρα σὲ ἄλλη, ὅπως χάνονται τόσα πράγματα στὸν κόσμο, τὰ κτήματά μας ἐπουλήθησαν ἓνα ἓνα στὴ δημοπρασία. Τελευταία ἤρθε καὶ ἡ σειρὰ τοῦ σπιτιοῦ μας. Μιὰ Κυριακὴ πρωί, πρὶν πᾶμε στὴν ἐκκλησία, τὸ σπίτι ἦταν ἀκόμα δικό μας. “Όταν ἐγυρίσαμε μάθαμε πὼς καθόμαστε σὲ ξένο σπίτι. Καὶ σὲ λίγες μέρες ἔπρεπε νὰ ξεσπιτωθοῦμε ἀπὸ τὸ σπίτι, πὺ εἶχε χτίσει ὁ ἴδιος ὁ πατέρας μου, πέτρα πρὸς πέτρα, μηχανικὸς καὶ ἐπιστάτης ὁ ἴδιος, ἀκολουθώντας νὰ ψηλώνῃ σιγὰ σιγὰ γιὰ μῆνες ὁλοκλήρους ἀπὸ τὰ θεμέλια ὡς τὴ στέγη. Μιὰν ἡμέραν ἐπὶ τέλους ἐκουβαλήσαμε τὰ πράγματά μας. Ὁ πατέρας μου μ’ ὅλη του τὴν ἀρρώστεια, πὺ τὸν εἶχε καρφωμένο γιὰ χρόνια σὲ μιὰ πολυθρόνα, ἦτανε γενναῖος ἄνθρωπος. Καὶ μολονότι εἶχε δέκα χρόνια νὰ βγῇ μέσα ἀπ’ τὸ σπίτι του, ὅταν ἔβγαине τώρα γιὰ νὰ μὴ ξαναγυρίσῃ, δὲν ἐδειλίαζε καθόλου. Ἐβίσταξε τὸν ἀποχαιρετισμό, σὰν παλικάρι. Θυμοῦμαι μόνο πὼς σὰν τὸν ἐπιάσαμε ἀπὸ τὰ χέρια καὶ τὸν βάλαμε στὸ ἀμάξι δὲν ἐγύρισε καθόλου τὰ μάτια του πίσω, νὰ δῇ τὸ

σπίτι του πού ἄφηνε. Ἦτανε μάλιστα βιαστικὸς καὶ ἀνυπό-
μονος νὰ φύγη μιὰν ὥρα ἀρχήτερα.

Ἐμπρός, ἀμαξᾶ, τράβα. Ἐφώναξε μὲ φωνὴ ἀποφασι-
στική. Καὶ τὸ ἀμαξὶ ἐκύλησε. Ἡ μητέρα μου δὲν ἔλεγε λέξη.
Ἐγὼ, καθισμένος στὸ ἀντικρυνὸ σκαμνί, ἐκοίταζα τὸ περι-
βόλι μας, πού χανότανε πίσω μας καὶ μέσα στὸ δροσερὸ
πρωτὶ τὸ φῶς, οἱ ἀνθισμένες ἀκακίες καὶ ἡ γαζία μας, πού
σκαρφάλωνε ἐπάνω ἀπὸ τὸν τοῖχο κι ἔδειχνε τὰ κίτρινα
λουλούδια της στὸ δρόμο, θαρροῦσα πὼς μοῦ μιλοῦσαν
μιὰ γλῶσσα πού τὴν ἐκαταλάβαινα. Ἐπειτα δὲν ἔβλεπα
παρὰ τίς κορυφές τῶν δυὸ ψηλῶν κυπαρισσιῶν στὴν ἄκρη
τοῦ περιβολιοῦ, πίσω ἀπὸ τίς μάνδρες καὶ τὰ χαμηλὰ σπί-
τια. Ὁ πατέρας μου μιλοῦσε γιὰ τὸν ὠραῖο καιρὸ κι ἐκοί-
ταζε τὰ νεόχτιστα σπίτια, πού εἶχαν φυτρώσει ὀλοτρόγυρα,
ἀπὸ τὸν καιρὸ πού εἶχε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ σπίτι. Ὅταν εἴ-
χαμε χτίσει τὸ σπίτι μας, ἦταν ἐρημιὰ τριγύρω. Μιὰ ἔτα-
σις ἀπὸ χωράφια καὶ μαντρότοιχους. Καὶ τὸ σπίτι μας
ὀλομόναχο μὲ τὸ μεγάλο του περιβόλι ἐφάνταζε σὰν παλα-
τάκι ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἥσυχο λιμάνι. Οἱ σπάνιοι διαβάτες πού
ἔεπεφταν ὡς ἐκεῖ ἔστεκαν καὶ τὸ καμάρωναν. Τώρα ὅλα
τὰ οἰκόπεδα καὶ οἱ μάνδρες εἶχαν γεμίσει σπίτια καὶ τὰ χω-
ράφια εἶχανε γίνει δρόμοι μὲ πλατιά πεζοδρόμια. Ὁ κό-
σμος εἶχε πλουτίσει. Ἐνα μπακαλόπουλο, πού μᾶς ἔφερνε
τὰ ψώνια στὸ σπίτι, εἶχε γίνει ἀφέντης καὶ εἶχε χτίσει ἀπὸ
τὸν ἐπάνω δρόμο ἓνα παλατάκι. Ὁ πατέρας μου πού τά-
βλεπε γιὰ πρώτη φορά, ὕστερα ἀπὸ δέκα χρόνια, πού εἶχε
νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ σπίτι του, τὰ κοίταζε προσεκτικὰ καὶ εἶχεν

Ένα χαμόγελο τόσο γλυκό, σάν νά τὰ καμάρωνε. . .

Όταν ἐφτάσαμε στό καινούργιο σπίτι, Ένα σπίτι μέ τό νοῖκι, χαμηλό καί μελαγχολικό, μέσα σ' Ένα στενό δρόμο, ἐβοήθησα τόν πατέρα μου νά κατεβῇ ἀπό τό ἀμάξι. Καθώς τὰ πόδια του ἦσαν μισοπαραλυτικά, ἐκοπίασε πολὺ ν' ἀνεβῇ τὰ δυὸ τρία σκαλοπάτια τοῦ καινούργιου σπιτιοῦ. Ἐπέρασε μέ κόπο τὴν στενὴ χαμηλὴ θύρα. Δὲν ἤμποροῦσε νά καταλάβῃ κανεὶς ἂν ἦτανε λυπημένος ἢ πονοῦσε. Τὸν ἐκαθίσσαμε ἀπάνω σὲ μιὰ καρέκλα καὶ τὸν ἀνεβάσαμε τὴ σκάλα. Ποιὸς ξέρει πότε θὰ ξανάβγαινε πάλι ἀπὸ τὴ στενὴ, χαμηλὴ θύρα ὁ καημένος ὁ πατέρας. . .

Ἐγὼ ξαναγύρισα πάλι στό σπίτι μας νά φροντίσω γιὰ τὴ μετακόμιση τῶν ἄλλων ἐπίπλων. Τὰ παλαιὰ μας ἐπιπλα ἔβγαιναν μέ κόπο ἀπὸ τὴ θέση τους. Τόσα χρόνια ἀκίνητα καὶ ἡσυχά, τὰ βαριὰ ἐπιπλα, εἶχαν κολλήσει ἐπάνω στὰ χρώματα, σάν νά εἶχαν γίνει Ένα πρᾶγμα μέ τό σπίτι. Ἐνόμιζε κανένας πὼς δὲν ἤθελαν νά ξεκολλήσουν. Καθώς τὰ τραβοῦσαν καὶ τὰ ἔσερναν βάνανυ οἱ χαμάληδες, ἔτριζαν καὶ βόγγοῦσαν πονετικά.

Σιγά-σιγά, μέ κόπο πολὺ, τὰ ξεκόλλησαν οἱ βασταῖοι καὶ τὰ κατέβαζαν ἀπὸ τὴ μεγάλη μαρμαρένια σκάλα. Ἐνα Ένα κατέβαιναν τὰ βαριὰ ἐπιπλα. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πατέρα μου μέ τᾶδειανὰ ράφια τῆς, ποὺ ἔκρυβαν τὰ μεγάλα χουρὰ βιβλία, μέ τίς ὥραϊες ζωγραφιές, ποὺ μοῦ ἄρεξε τόσο νά φυλλομετρῶ, πρὶν μάθω ἀκόμα τὸ ἀλφάβητο, τὸ μεγάλο τραπέζι τῆς τραπεζαρίας μας, μέ κρεμασμένα τὰ φύλλα του, σάν φτερά μεγάλου πεθαμένου πουλιοῦ. οἱ παλαιοὶ

βενετσάνικοι καθρέπτες, πού καθρέπτιζαν τώρα τὰ πρόσ-
 τυχα ἰδρωμένα πρόσωπα τῶν βαστάζων· τὰ παλαιὰ κά-
 δρα, ἐλαιογραφίες παλαιῶν συγγενῶν, μὲ παράξενα ρούχα
 καὶ λυπημένα πρόσωπα, καὶ τέλος τὸ σιδερένιο χρηματοκι-
 βώτιο τοῦ πατέρα μου, βαρὺ ἀκόμα καὶ δυσκολοκίνητο,
 συνωδευμένο ἀπὸ ἓνα πρόστυχον ἄνθρωπο, πού τὸ εἶχεν
 ἀγοράσει γιὰ νὰ τὸ ξαναγεμίσει, γιατί ἐμᾶς δὲν μᾶς ἐχρη-
 σίμευε πιὰ, στὸ καινούργιο μας σπίτι.

Σὲ λίγο ἄδειασε τὸ σπίτι. Ποῦ καὶ ποῦ στίς γωνιὲς τῶν
 δωματίων ἦσαν ἀκόμη ριγμένα παλιόχαρτα καὶ σκουπίδια,
 κομμάτια ἀπὸ ἐφημερίδες, φάκελλοι ἀπὸ γράμματα, ἓνα
 σωρὸ περιττὰ μικροπράγματα, ὅλα γνώριμά μου, ὡς τὸ μι-
 κρότερο κουρέλι. Τὰ μάζεψα ὅλα μ' εὐλάβεια καὶ τὰ πέ-
 ταξα ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο. Ὁ ἄνεμος τὰ πῆρε, τὰ σκόρ-
 πισε καὶ τὰ στριφογύρισε, ὡς πού χάθηκαν ἀπὸ προ-
 στά μου.

Τὰ δωμάτια ἦσαν ἄδεια τώρα κι ἔρημα. Ἐκαμα ἓνα
 γῦρο μέσα στὴν ἐρημιὰ τους καὶ τὰ βήματά μου ἀντηχοῦ-
 σαν μέσα στὸ ἄδειο διάστημα, μ' ἓναν ἦχον ἐνοχλητικὸ πού
 μ' ἐπείραζε. Μοῦ ἦρθε νὰ σφυρίξω, κι ἐγὼ δὲν ξέρω γιατί.
 Ἐσφύριξα ἓνα παλαιὸ σκοπό. Τὸ σφύριγμά μου ἀντήχησε
 μέσα στὰ γυμνά δωμάτια, μὲ μιὰ εὐθυμία μοναδική, πού
 μοῦ θύμιζε μιὰ παλιὰ ἐποχή, τὸν καιρὸ πού οἱ ἐργάτες
 ἐπάνω στίς ψηλὲς σκαλωσιὲς τραβοῦσαν τὶς τελευταῖες πι-
 νελιὲς ἀπάνω στὰ ταβάνια τοῦ ἴδιου σπιτιοῦ κι ἐσφύριζαν
 εὐθυμούς σκοπούς, μέσα στὸ ἴδιο διάστημα, πού ὁ πατέρας

μου κι ἐγὼ καμαρώναμε τὰ ὥραϊα σχέδια ἐπάνω στοὺς νεο-
χρωματισμένους τοίχους.

*Επειτα ἔκαμα ἓνα γῦρο ἀκόμα, στάθηκα στὰ ὀρθάνοι-
χτα παράθυρα, κοίταξα τὸ περιβόλι μας, καταπράσινο καὶ
ἀνθισμένο, μέσα στὸ δροσερὸ φῶς, ἀπὸ τὴν κρεβατοκά-
μαρα τῆς μητέρας μου, καὶ τὸ πέλαγος ἀπλωμένο, ἡσυχο
καὶ ἀκίνητο, μὲ χρυσὰ σπιθοβολήματα, κάτω ἀπὸ τὸ πα-
ράθυρο τὸ δικό μου. Μοῦ ἤρθε πάλι νὰ καθίσω κοντὰ
στὸ παράθυρο πὺν περνοῦσα ὥρες ὀλόκληρες, σὰν χαζὸς
τὴν ὥρα πὺν μ' ἔστελλαν νὰ διαβάσω. Τὶ εἶχε νὰ κάνη
σὰν δὲν ἤξερα αὐριο τὸ μάθημά μου; Δὲν ἦτανε ἡ πρώτη
φορά. Δυὸ λευκὰ πανάκια ἐχάνοντο στὸ πέλαγος, μακρυνὰ
ἔσβηναν σιγὰ, μέσα στὰ τελευταῖα σύννεφα τοῦ ὀρίζοντος.
*Εκαμα νὰ πάρω τὴν καρέκλα μου. Δὲν εὐρῆκα τίποτε τρι-
γύρω μου, ἀπὸ τέσσερες τοίχους. Ἡ ἐρημία αὐτὴ μ' ἐτρό-
μαξεν. *Εφυγα βιαστικά, μὲ τὴν ἰδέα νὰ μὴ ξαναγυρίσω
πίσω. Πῶς ἤθελα νὰ ἤμουν μαζί μὲ τὰ λευκὰ πανάκια πὺν
ἔφευγαν στὴν ἄκρη τοῦ πελάγου!

*Απὸ τὸν καιρὸ ἐκεῖνο δὲν ξαναγύρισα. *Απόφευγα μά-
λιστα νὰ περάσω ἀπὸ τὸν παλιό μου δρόμο. Συχνὰ εὐρέ-
θηκα σὲ ἀνάγκη νὰ τὸ κάμω, μὰ πάντα ἄλλαξα δρόμο.
ἔκανα ἓναν ἄλλο γῦρο καὶ τραβοῦσα στὴ δουλειά μου. *Οχι
ἔτσι, μόνο καὶ μόνο γιατί μοῦ ἔκανε κακὸ νὰ ξαναβλέπω
τὸ σπίτι, πὺν δὲν ἦτανε πιά δικό μας. *Εξεναντίας ἡ λύπη
αὐτὴ μοῦ ἔκανε κατὰ βάθος μιὰ εὐχαρίστηση καὶ πολλὰς
φορὲς, ὅταν ἀπὸ μακρυνὰ ξεχώριζα τίς δυὸ κορυφὲς τῶν
κυπαρισσιῶν, πίσω ἀπὸ τοὺς μανδρότοιχους καὶ τὰ χαμηλό-

σπιτα, μοῦ ἄρεξε νὰ στέκω καὶ νὰ τὰ κοιτάζω σὰν παλιούς γνώριμους. Μὰ δὲν ξέρω, ἓνα περιστατικό μ' ἔκαμε νὰ κρυώσω μὲ τὸ παλιό μας σπίτι καὶ ν' ἀποφεύγω πιά νὰ τ' ἀντικρύζω.

Μιά φορά πού περνοῦσα ξενοιασμένος ἀπὸ κάτω, κάτι τι μὲ ξάφνισεν. Ἐνα τραγοῦδι δυνατό, ἄγριο καὶ πρόστυχο, συνωδευμένο ἀπὸ παράχορδα ὄργανα, μοῦ χτύπησε στ' αὐτιά. Γύρισα καὶ εἶδα τὰ παράθυρά μου φωτισμένα, ἀνοιχτὰ πέρα, πέρα μὲ μιὰ βάνουση χαρά. Τὸ τραγοῦδι ἔβγαινε ἀπὸ κεῖ μέσα κι ἐξακολουθοῦσε δυνατό, μὲ διακοπὲς ἀπὸ γέλια καὶ ξεφωνήματα. Μέσα ἀπὸ ἓνα ἀνοιχτὸ παράθυρο εἶδα στὸν τοῖχο νὰ γυαλίζουν ἐπιδεικτικὰ ἀραδιασμένα ἐπάνω σ' ἓνα ἔπιπλο, διάφορα γυαλικά καὶ ἀσημικά. Ἦταν στὸν ἴδιο τοῖχο πού ἀκουμποῦσε ἄλλοτε ἡ βιβλιοθήκη τοῦ πατέρα μου, μὲ τὰ σοβαρά, χοντρά βιβλία. Καὶ τὸ τραγοῦδι ἐξακολουθοῦσε ὀλοένα δυνατώτερο, ὀλοένα βραχνώτερο. . .

Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ σπίτι μας μοῦ εἶχε γίνει ξένο. Μιὰ ἀηδία μάλιστα εἶχε γεννηθῇ βαθιὰ μέσα μου. Τὰ βάνουσα τραγοῦδια καὶ οἱ χαρὲς τοῦ ταίριαζαν τόσο λίγο, πού γιὰ μιὰ στιγμὴ δὲν ἤξερα ἂν πρέπη νὰ τὸ σιχαθῶ ἢ νὰ τὸ λυπηθῶ. Θαρροῦσα πὼς κι αὐτὸ βαθιὰ στὰ θεμέλια του ἔπασχεν ἀπὸ τὴν εὐθυμία αὐτή. Ἦταν ἓνα σπίτι μελαγχολικὸ καὶ λυπημένο ἀπὸ τὰ νιάτα του. Ἡ χαρὰ ποτὲ δὲν ἀντήχησε μέσα του μὲ βιολιά καὶ τραγοῦδια. Ἦταν οἱ χαρὲς του σιγαλὲς καὶ μετρημένες σὰν τὶς λύπες του. Μιὰ ἡσυχὴ μελαγχολία τὸ σκέπαζε πάντα, κι ἓνας πόνος κρυφὸς κατοικοῦσε κάτω ἀπὸ τὴ στέγη του. Ὁ πατέρας

μου μπήκε ἄρρωστος καὶ βασανισμένος ἐκεῖ μέσα, ἀπὸ τὴν
 πρώτην ἡμέρα, καρφωμένος σὲ μιὰ πολυθρόνα. Ἡ μητέρα
 μου νοσοκόμος στὸ πλάϊ του, πιστὴ καὶ ἀφωσιωμένη. Κι
 ἐγὼ ἐκοίταζα τὴ θάλασσα καὶ τὰ λευκὰ πανάκια, ἀπὸ τὸ παρά-
 θυρό μου, καθισμένος δίπλα του συνειθίζω νὰ διαβάζω ἀπὸ τὰ
 μεγάλα παλαιὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης του, ποὺ δὲν τὰ
 καταλάβαινα, μὰ τ' ἀγαποῦσα. Καὶ ἡ ὑπηρετήριά μας μιὰ
 γρηά, χαροκαμένη, φορτωμένη λύπες, μὲ τὰ μάτια πάντα
 κόκκινα ἀπὸ τὰ παλαιὰ κλάμματα, ποὺ εἶχαν στερέψει τώρα.
 Καὶ ὅλοι περπατούσαμε σιγὰ καὶ διακριτικὰ μέσα σ' αὐτὸ
 τὸ σπίτι. Ὡς καὶ τὰ πουλιά, μέσα στὰ κλαδιὰ τῶν ἀκα-
 κίων καὶ τῆς γαζίας μας, τραγουδοῦσαν καὶ αὐτὰ μὲ σθη-
 σμένες φωνοῦλες. Καὶ ὅμως ἦτον μιὰ ὥραία καὶ εὐγενι-
 κιά θλίψη, ἡ θλίψη τοῦ σπιτιοῦ αὐτοῦ. Δὲν ἔμοιαζε μὲ τίς
 λύπες τίς ἄσχημες, ποὺ σὲ πιάνουν ἀπὸ τὸ λαιμό, μέσα
 στὰ ἀκάθαρτα κατώγεια μέσα στὴν σκιά καὶ τὴν ὑγρασία.
 Τὸ φῶς ἔμπαινε ἄφθονο καὶ ὥραϊο ἀπὸ τὰ μεγάλα πα-
 ράθυρα, ὁ λαμπρὸς ἥλιος ἀγκάλιαζε πρόσωπα καὶ πράγ-
 ματα, ὁ μπάτης βαλσάμωνε μὲ τίς θαλάσσιες μυρωδιές τῆ
 μελαγχολία μας καὶ ἡ εὐωδιασμένη ἀναπνοὴ τοῦ κήπου
 μᾶς ἔκανε πάντα συντροφιά. Ὡς καὶ τὰ παλαιὰ, θλιβερά
 πρόσωπα ἀπάνω στοὺς τοίχους, ἐφαίνοντο σὰν νάθελαν νὰ
 ξαναζήσουν καὶ αὐτὰ σὲ μιὰ νέα ζωὴ, μαζί μας. Ὡ! χωρὶς
 ἄλλο τώρα, μὲ τὴ νέα του ζωὴ καὶ τὴν καινούργια του
 χαρά, τὸ δυστυχισμένο τὸ σπίτι θάνοιθε μιὰ βαθειὰ λύπη
 καὶ μιὰ παρὰ ξενὴ ἀποστρόφῃ μέσα στὰ θεμέλια του. Τὸ
 λυπήθηκα ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά μου καὶ ἔφυγα μα-

κρυνά και δὲν θέλησα νὰ ξαναπεράσω πιά σιμά του.

Καὶ ὅμως πῶς μοῦ τυχε νὰ ξαναγυρίσω ἐκείνη τὴ βραδύα, καὶ ἐγὼ δὲν καταλαβαίνω. Ὅσοι ἄκουσαν τὸ πάθημά μου, ἓνα ἀστεῖο πάθημα, γελοῦν ἀκόμη μὲ τὴν ἀφηρημάδα μου. Γελῶ καὶ ἐγὼ μὲ τὰ χεῖλια μου. Μόνον μὲ τὰ χεῖλια μου.

Εἶχαν περάσει τέσσερες μῆνες ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἄφησα γιὰ πάντα τὸ παλαιό μας σπίτι. Στὸ καινούργιο σπίτι εἶχαμε φέρει μαζί μας τὴ μελαγχολία μας, χωρὶς τὰ θαλάσσια δροσερὰ βάλαμα τοῦ μπάτη, χωρὶς τὶς εὐωδίες τῶν ἀκακιῶν καὶ τῆς γαζίας μας. Ὁ πατέρας μου δὲν μπόρεσε νὰ βαστάξῃ στὴν καινούρια ζωὴ. Τώρα καταλαβαίνω, πῶς ἡ ὁμορφιὰ τὸν κρατοῦσε στὸν κόσμον. Ἡ σκοτεινὴ λύπη τοῦ νέου σπιτιοῦ τὸν ἔπνιξε. Καὶ μιὰν ἡμέρα πέρασε πάλι γιὰ τελευταία φορὰ κάτω ἀπὸ τὴν στενὴ, χαμηλὴ θύρα. Καὶ τὸ πρόσωπό του ἦτανε πιὸ χαρούμενο καὶ πιὸ ἥμερο τώρα ποὺ ἔφευγε ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἐρχότανε.

Τέσσερες μῆνες, ναὶ σωστοὶ τέσσερες μῆνες εἶχαν περάσει ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἄφήσαμε τὸ παλαιό μας σπίτι. Ἐνα βράδυ γύριζα νὰ κοιμηθῶ, μὲ μιὰ παράξενη εὐθυμία. Ὁ νοῦς μου ἔτρεχε στὰ πιὸ εὐθυμα πράγματα τῆς ζωῆς. Καὶ τὰ πόδια μου μ' ἔφερναν ἑλαφρά, χωρὶς νὰ καταλαβαίνω ποῦ πηγαίνω. Ἐφθασα στὴ θύρα τοῦ παλιοῦ μας σπιτιοῦ καὶ χτύπησα τὸ κουδοῦνι. Ὁ ἦχος μοῦ ἦταν γνωστός καὶ εὐχάριστος. Δύο χτυπήματα σὰν πάντα. Καὶ περμένα νὰ μοῦ ἀνοίξουν. Μιὰ ἑλαφρὰ εὐωδία ἀπὸ τὰ νυχτολούλουδα μὲ χαιρετοῦσε ἀπὸ τὰ βᾶθη τοῦ κήπου. Ἐξάφνα ἀνοίγει ἓνα παράθυρο. Ὁ κρότος τοῦ μοῦ φάνηκε

πὼς μ' ἐξύπνησε ἀπὸ ἑνα ὥραϊο ὄνειρο σὲ μιὰ ἄσχημη
ζωή. Εἶχα καταλάβει πιά τὴν πλάνη μου. Στὸ σπίτι μας
δὲν ἀνοίγαν ποτὲ ἔτσι τὰ παράθυρα σὰν χτυποῦσε ἡ θύρα.
Μὰ τὸ λάθος μου δὲν ἦταν πιά καιρὸς νὰ διορθωθῇ. Μιὰ
στιγμὴ ἐσκέφθηκα νὰ τρέξω καὶ νὰ χαθῶ σὰν κλέφτης.
Ἐμείνα ὥστοςο καρφωμένος ἐκεῖ μπροστὰ στὴν ξένη θύρα.
Μιὰ φωνὴ ἄγρια μου χτύπησε τ' αὐτιά.

— Ποιὸς εἶνε ;

Ἐμείνα βουβός.

Δεύτερη φωνὴ ἀγριώτερη.

— Ποιὸς εἶνε ;

— Ἐδῶ κάθεται, σᾶς παρακαλῶ, ὁ κύριος. . .

Καὶ εἶπα μὲ ντροπὴ τὸ οἰκογενειακό μας ὄνομα, κρύ-
βοντας τὸ πρόσωπό μου στὴ σκιά.

Τὸ παράθυρο ἐκλείσε δυνατά, μὲ λίγα μασημένα ἄγρια
λόγια ποὺ δὲν κατάλαβα. Τὸ λάθος ἦτανε δικό μου. Εἶχα
χαλάσει τὸν βαρὺν ὕπνο ἑνὸς εὐτυχισμένου ἀνθρώπου.

Ἐτράβηξα τὸ δρόμο μου, μὲ μιὰ τρεμοῦλα στὰ γό-
νατα, μακριὰ ἀπὸ τὴν ξένη θύρα. Στὸ χαμηλὸ ταρατσάκι,
δίπλα στὴν μάνδρα, ἓνα ταρατσάκι ποὺ σκέπαζε τὰ δω-
μάτια τοῦ κηπουροῦ μας, ἓνα μαῦρο κουλουριασμένο
πρᾶγμα, κοντὰ στὸν καπνοδόχο μ' ἔκανε νὰ σηκώσω τὰ
μάτια μου. Ἦτανε ἡ χαδεμένη μας ἡ γάτα. Πάντα στὴν
ἴδια τῆς θέσῃ. Κοντὰ στὸν καπνοδόχο. Αὐτὴ μονάχα δὲ
θέλησε νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ. Ἐμείνε πιστὴ στὸ παλαιό
τῆς σπίτι. Καμμιά δύναμις δὲν ἤμποροῦσε νὰ ξεκολλήσῃ
τὸ ἀδύνατο αὐτὸ πλάσμα, ἀπὸ τὴ στέγη ποὺ γεννήθηκε.

Καὶ δὲν ἤξερω πῶς, τὸ ἀσθενικὸ αὐτὸ πλάσμα μου γέννησε κάποιο σεβασμὸ μὲ τῇ δυνάμει τῆς ἀγάπης του. Ἐκαμα νὰ τὴν φωνάξω, ν' ἀκούσω τὸ παραπονετὸ νιαούρισμα τῆς, νὰ τῆς πῶ ἀκόμα, πὼς πέθανε ὁ καημένος ὁ πατέρας. Μὰ ὁ ἥσυχος, εὐτυχισμένος ὕπνος μου φάνηκε σὰν κάτι ἱερό, κάτω ἀπὸ τὴν ὠραία ἀστροφεγγιά. Τὴν ἀφῆκα νὰ κοιμηθῇ κουλουριασμένη ἀπάνω στὸ δῶμα, δίπλα στὸν καπνοδόχο. Ἐγὼ μονάχα ἔπρεπε νὰ φύγω μακριὰ ἀπὸ τὸ ξένο σπίτι. Καὶ τράβηξα τὸ δρόμο μου, μὲ βιασικὰ βήματα, σὰν κλέφτης.

Παῦλος Νιρβάνας

Ο ΚΕΡΚΕΖΟΣ

Εἰς τοῦ Σαῖτονικολῆ ἐμοίραζαν τοὺς πρώτους σισανέδες, πού ἔφερε τὸ Πανελλήνιον. Μὲ τοὺς ἄλλους ἐπῆγε καὶ ὁ Ἀνδρουλὶὸς νὰ πάρῃ ἄλλ' ἐνῶ ἔφθασεν ἐκ τῶν πρώτων, ἐπλησίασε μὲ τοὺς τελευταίους, ὅταν ἔμειναν ἀκόμη τέσσερα ἢ πέντε μόνον τουφέκια καὶ οἱ ἀπαιτηταὶ ἦσαν δεκαπέντε καὶ περισσότεροι. Ὁ Ἀναγνώστης ὁ Πλατῆς, καθήμενος, κατέγραφεν ἐκείνους πού ἐλάμβανον ὅπλα, ὁ δὲ Σαῖτονικολῆς, ὄρθιος, τὰ ἐμοίραzen, ἀπευθύνων εἰς ἕκαστον μίαν εὐχὴν

— Καλορίζικο ! Τιμημένο νὰ τὸ βαστῆς καὶ τιμημένο νὰ σὲ βγάλῃ ! καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Ὁ Ἀνδρουλὶὸς, ὑποχωρῶν εἰς ὅλους, ἀπωθούμενος καὶ ἀπωθῶν, ἐκινδύνευε νὰ μὴ πάρῃ τίποτε· ἄλλ' ἐπὶ τέλους εὐρέθη ἐνώπιον τοῦ Σαῖτονικολῆ, ὅστις ἦτο γυρισμένος τὴν στιγμὴν ἐκείνην πρὸς τὴν γωνίαν ὅπου ἀνέκειντο τὰ ὅπλα καὶ ὅστις ἐστράφη κρατῶν ἓνα σισανέν. Ἦνοιγε δὲ τὸ στόμα νὰ εἴπῃ τὴν ἀπαραίτητον εὐχὴν καὶ ὁ Ἀνδρουλὶὸς ἐκινήθη νὰ πάρῃ τὸ τουφέκι, ὅτε ὁ Σαῖτονικολῆς τὸν εἶδε καὶ ἔκαμε κίνημα ἐκπλήξεως καὶ δισταγμοῦ.

— Μωρέ, δὲν ἀφήνεις, καημένε Ἀνδρουλιό, νὰ τὸ πάρῃς

κάνεις άλλος ; τοῦ εἶπε μὲ δυσφορίαν ἀνθρώπου, ὅστις ἀναγκάζεται νὰ φανῇ σκληρός. Ἐσὺ τί νὰ σοῦ πῶ ; . . .

Ὁ Σαῖτονικολῆς ἤθελε νὰ εἶπῃ : Ἐσὺ τί νὰ τὸ κάμης ; Καὶ ὁ Ἀνδρουλιός, ὅσον καὶ ἂν ἦτο πρᾶος καὶ ταπεινός, ἐταράχθη, δὲν εἶπεν ὅμως τίποτε, ἀλλ' ἀπεσύρθη ἀποσβολωμένος εἰς μίαν ἄκρην, ὥς νὰ μὴ ἔβλεπε τὴν θύραν διὰ νὰ φύγῃ. Ὁ Σαῖτονικολῆς μετενόησεν ἀμέσως καὶ ἐλυπήθη διὰ τὴν σκληράν του φράσιν· ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά, διότι ἄλλοι ἔσπευσαν καὶ ἤρπασαν τὰ ὑπολειπόμενα τουφέκια, χωρὶς μάλιστα νὰ περιμένουν τὴν εὐχὴν.

— Μωρέ, τὸ πίστευες αὐτὸ πού σοῦ πα, Ἀνδρουλιό, καὶ ἀφῆκες νὰ πάρῃ ἄλλος τὸ τουφέκι ; ἐφώνησε πρὸς αὐτὸν γελῶν διὰ νὰ συγκαλύψῃ τὸ πρᾶγμα. Ἐγὼ σὲ θάρουννα γιὰ πιά ξυπνητό. Γιάε, μωρέ, ν' ἀφήσῃ νὰ τοῦ πάρῃ ἄλλος τὸ τουφέκι !

— Δὲν θέλω σισανέ, καπετὰν Νικολῆ, ἀπήντησεν ὁ Ἀνδρουλιός. Καλύτερα πού τὸν ἐπῆρε ἄλλος. Ἐχω μιὰ παλιο-λαζαρίνα ἐγώ. . . κάνει καὶ αὐτὴ δουλειά.

Καὶ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ χωρὶς πικρίαν, χωρὶς παράπονον· ἐμειδία μάλιστα τώρα τὸ σύνθηρες καλοκάγαθον μειδιάμα του, ἀλλ' εἰς τὰ γαλανὰ του μάτια ἐκυλίστο ἓνα δάκρυ.

Ὅταν ἐξῆλθε, τὸν ἐπλησίασε ὁ συγγενὴς του Μαυρογιάννης καὶ τοῦ εἶπε μὲ ἀγανάκτησιν :

— Μωρέ, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, δὲν ἔχεις ψυχὴ, δὲν ἔχεις ἀθροπιά ; Δὲ φτάνει πού δὲ σοῦ δώκε τουφέκι ὁ βιλάνος ὁ Σαῖτονικολῆς, ἀλλὰ σοῦ κανε καὶ τέτοια προσβολάρα, καὶ σὺ ἐκόντεψε νὰ τοῦ πῆς σπολλάτη !

— Ὁ ἄνθρωπος εἶπε τὴν ἀλήθεια. Σὰ δὲν ἔχει τουφέ-
 κια γιὰ ὅλους, καλύτερα νὰ τὰ πάρουν οἱ καλοί. Αὐτὸς εἶ-
 ναι καπετάνιος καὶ κατέχει. Κι ἂν δὲν τὸ κατέχει αὐτός, τὸ
 διορῶ μοναχὸς μου ἐγώ. Εἶμαι κακουρές, ἀνεμάνθρωπος.
 εἶπεν ὁ Ἀνδρουλὶς μὲ ὀλίγον πείσμα, τὸ ὁποῖον ἀπηυθύ-
 νετο μᾶλλον κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ του.

— Σώπα, λέω, καὶ τσ' ἄντρες δὲν τοὶ ζυγιάζουνε σὰν
 τὰ ζωντόβολα. Ἐγὼ δὲν κάνω καλύτερό μου κανένα. Σ' ὅλο
 τὸ ὕστερο χαίρεται κι ὁ κόρακας τὴ φωνή του σὰν καὶ τ' ἄη-
 δόνι. Νὰ συλλογιστῇς καὶ τοὺς συγγενεῖς σου πού τοὺς
 ντροπιάζεις.

— Μὰ ἤθελες νὰ μαλώσωμε γιὰ ἓνα τουφέκι ;

— Ναί, γιατί ὅποιος δὲ μιλεῖ τότε θάπτουνε.

— Ἐγὼ ἔχω τὴν κακολαζαρίνα· ἄλλοι δὲν ἔχουνε μούδε
 καλαμομπιστόλα. Καλὰ ἔκαμε ὁ Σαῖτονικολῆς καὶ μ' ἀπο-
 μούρισε.

— Αὐτὴν τὴν κεφαλὴ νὰ βαστᾷς καὶ καλὰ θὰ πᾶς. Θὰ
 γενῆς ἀνεμπαίγνιδο τοῦ χωριοῦ.

Καὶ ὁ Μαυρογιάννης ἀπεμακρύνθη μὲ ἀγανάκτησιν,
 αἰσχυνόμενος διότι εἶχε τέτοιον συγγενῆ.

Ὁ Ἀνδρουλὶς ἦτο νέος ἄνθρωπος, τριάντα περίπου
 ἐτῶν, κοντακιανὸς μὲ παχὺ ξανθὸ μουστάκι, μὲ κνήμας
 ἰσχνάς, περὶ τὰς ὁποίας κατωλίσθαινον καὶ ἐξάρωνον τὰ
 σιβάνια. Ὡς νέος καὶ αὐτὸς καὶ ἄγαμος μάλιστα, ἐπροσπά-
 θει κάπως νὰ κομψεύεται, ἡγάπα τὸν χορὸν καὶ ἐγνώριζεν
 ἀπειρα δίστιχα καὶ τὰ περιπαθέστερα μέρη τοῦ Ἑρωτο-
 κρίτον.

Ἄλλὰ μὴ ὑποθέσῃ κανεὶς ἐκ τούτου ὅτι ὁ Ἀνδρουλιδὸς ἦτο ἐλαφρὸν καὶ μάταιον ὑποκείμενον. Ὀλίγοι ἦσαν φιλόπονοι ὥσάν αὐτὸν εἰς τὸ χωριό. Ἄμα ἐτελείωνε τὰς ἀγροτικὰς του ἐργασίας, ἐπηγγέλλετο ἐπὶ τινὰς μῆνας τὸν κτίστην, εὗρισκε δὲ καιρὸν ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἐπιτηρῇ καὶ τὸν νερόμυλον, τὸν ὁποῖον εἶχε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἦτο καθ' ὑπερβολὴν θρησκός, ἐπροσκύνα ὅλα τὰ εἰκονίσματα τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐθεώρει θεάρεστον ἔργον νὰ ἐκτελῇ χρέη νεωκόρου, νὰ κρούῃ τὸν κώδωνα τῆς ἐκκλησίας, νὰ φέρῃ φωτιὰν διὰ τὸ θυμιατὸν, ν' ἀνάβῃ καὶ νὰ περιποιῇται τὰ κανδήλια, νὰ βοηθῇ τὸν ἱερέα κατὰ τὰ βαπτίσια· ἐλυπεῖτο δὲ διότι δὲν ἐγνώριζε γράμματα διὰ νὰ δύναται νὰ ἐκτελῇ χρέη ψάλτου, ἀλλ' οὐχ' ἦττον καθ' ὅλην τὴν λειτουργίαν δὲν ἔπαυε νὰ συνοδεύῃ μὲ σιγανὸν μουρμούρισμα τὴν ψαλμωδίαν.

Δὲν περιωρίζετο δὲ ἡ εὐσέβειά του μόνον εἰς ἐξωτερικούς τύπους, ἀλλ' εἶχεν ἀληθεῖς χριστιανικὰς ἀρετάς. Ἀπὸ τὸ στόμα του δὲν ἐξήρχετο ποτὲ ψυχρὸς λόγος καὶ τόσον ἦτο καλοκάγαθος καὶ ταπεινός, ὥστε οἱ χωριανοὶ τὸν ἐφαντάζοντο ὡς μὴ δυνάμενον νὰ κακοποιήσῃ καὶ Τοῦρκον ἀκόμῃ.

Δὲν εἶχε κανένα ἐχθρὸν φυσικά, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τὴν ὁποίαν ἐνέπνεε δὲν ἔλειπεν ὀλίγη εἰρωνεία. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλει πρὸ πάντων ἡ κατασκευὴ τοῦ ἡ σχεδὸν καχεκτικῇ καὶ τὸ μικρὸν του ἀνάστημα. Καὶ ὅταν εἰς τὸν χορὸν ἐπεδείκνυνεν εὐστροφίαν καὶ ἐχοροπήδα, αἱ γυναῖκες ἐδάγκωναν τὰ χεῖλη των διὰ νὰ μὴ ξεκαρδισθοῦν.

καὶ ἐψιθύριζαν μεταξύ των μὲ μικροὺς σπασμωδικοὺς γέλωτας.

— Διάολε, ἀντρίτσι τ' Ἀνδρουλιό!

Ἄλλ' ὁ Ἀνδρουλιός, καὶ ὅταν φανερά ἔβλεπεν ὅτι τὸν ἐχλεύαζαν, δὲν ὠργίζετο, οὔτε ἐδυσθύμει· ἐνίστε μάλιστα συνεμερίζετο τοὺς γέλωτας τῶν ἄλλων ὥς διὰ νά διασκεδάξῃ περισσότερον τοὺς θεατάς.

Δὲν γνωρίζω ἂν διὰ τῶν ὑπερβολικῶν τούτων χοροπηδημάτων του ἤθελε νά ἐπιδείξῃ παλικάρισμόν· τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι οὐδέποτε ἐπροκάλεσεν ἔριδα καὶ προκαλούμενος ὑπεχώρει.

Ἐννοεῖται ὅτι τοιαῦται ἀρεταὶ δὲν ἐννοοῦντο ὑπὸ τῶν πολλῶν· καὶ ὁ Ἀνδρουλιός δὲν εἶχε μὲν ἐχθροὺς, ἀλλὰ δὲν εἶχε καὶ θαυμαστάς καὶ ἡ μεγάλη του ἀνεξικακία ἐθεωρεῖτο ὥς δειλία, ἡ δὲ ὑπερβολικὴ του ἀγαθότης ὥς πνευματικὴ πτωχεία. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι. Καὶ εἶνε βέβαιον τῷ ὄντι ὅτι ὁ Ἀνδρουλιός δὲν ἦτο φωστῆρας. Ἐπειτα ἐκεῖνό του τὸ ἀνάστημα ἐκείνο τὸ σκαρί του... Πῶς νά δώσῃς σπουδαίαν σημασίαν εἰς τέτοιο «ἀντρίτσι» ὅπως τὸν ἀπεκάλουν οἱ γυναῖκες;

Ἐγέλα λοιπὸν ὁ κόσμος μαζί του· ὅταν δὲ ἤρχισεν ἡ ἐπανάστασις καὶ ἠκούσθη ὅτι ὁ Ἀνδρουλιός θὰ λάβῃ μέρος εἰς τὸν πόλεμον, ἀνεκάγχασαν καὶ τὰ νήπια. Πάει στὸ διάολο ἡ Τουρκία! Τινὲς ἐξέφραζαν τὸν φόβον ὅτι δὲν ἤξερε νά κάμῃ χρῆσιν τοῦ τουφεκιοῦ καὶ ἄλλοι ὅτι θὰ τὸ ἐγέμιζε μέχρι στομίου· κάποιος μὲ ἐβεβαίωνεν ὅτι ὁ Ἀνδρουλιός ἐξελάμβανε τὸν πόλεμον ὥς χειροπάλευμα, διό

καὶ εἶχε κόψει τὰ μαλλιά του σύρριζα διὰ νὰ μὴ τὸν πιά-
νουν ἀπ' αὐτὰ οἱ Τοῦρκοι.

Ὡς εἶδαμεν, καὶ αὐτὸς ὁ καπετάνιος Σαῖτονικολῆς δὲν
εἶχε καλυτέραν ἰδέαν. Ἄλλ' ὁ Ἀνδρουλιὸς δὲν ἐμνησικά-
κησε· μετὰ τινὰς ὥρας μάλιστα ἐφαίνεται ὡς νὰ εἶχε παν-
τελῶς λησμονήσει τὴν πικρὰν τοῦ ὀπλαρχηγοῦ φράσιν. Καὶ
εἰς τὴν πρώτην ἀψιμαχίαν ἔλαβε μέρος μὲ τὴν παλιολαζα-
ρίναν του. Τὶ γέλια ἔγιναν μ' ἐκείνην τὴν παλιολαζαρίναν,
τῆς ὁποίας τὸ σπασμένο κοντάκι ἦτο δεμένον μὲ σπάγγους
καὶ ἡ ὁποία εἶχε μάρκος τριῶν πήχεων !

— Μωρ' αὐτό, Ἀντρουλιό, εἶνε τοῦ Διγενῆ τοῦ Σαραν-
τάπηχου τὸ τουφέκι ! εἶπε κάποιος.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μάχης τὸν ἔχασαν· εἶχεν ἀνα-
μιχθῇ ἴσως μὲ ξενοχωριανούς, ἢ, τὸ καὶ πιθανώτερον, εἶχε
κρυφθῇ. Μόνον δὲ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τὸν ἐπανείδαν,
καὶ τὸ φέσι του ἦτο τρυπημένον ἀπὸ δύο σφαῖρας. Ἐξά-
παντος τὸ εἶχε κρεμάσει καὶ τὸ ἐπυροβόλησε μὲ τὴν λαζα-
ρίναν του. Τοῦλάχιστον ἐξησκεῖτο εἰς τὴν σκοποβολήν.

Ἄλλ' εἰς τὴν ἐπομένην μάχην ἡ κακολογία ἐβουβάθη.
Ὁ Ἀνδρουλιὸς ἐμάχετο ὀρθίος, ἐντελῶς ἀπροφύλακτος.
Ἐνόμισαν ὅτι τὸ ἔκαμνεν ἐξ ἀγνοίας τοῦ κινδύνου καὶ τοῦ
ἐφώναζαν νὰ πιάσῃ μετερίζι. Ἄλλ' ὁ Ἀνδρουλιὸς δὲν ἠθέ-
λησε ν' ἀκούσῃ.

— Ἐμένα δὲν μὲ πιάνει μπάλα, εἶπε μετὰ τὴν μάχην.

— Δὲν σὲ πιάνει μπάλα ; Πῶς τὸ κατέχεις ;

— Ἐχω τίμιον ξύλο.

— Ἀλήθεια ;

— Ἐχω αὐτό, ἀπήντησεν ὁ Ἀνδρουλιὸς σοβαρῶς καὶ ἔκαμε τὸν σταυρό του. Δὲν τὸ κατέχετε ; Ὅποιος κάνει τὸ σταυρό του, ἄρμα ἔχει στὸ πλευρό του.

Μετά τινα καιρὸν ἀπεβιβάσθησαν ἐθελονταὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν. Ἀμέσως ὅμως στρατὸς τουρκικὸς πολυάριθμος τοὺς κατεδίωξε μέχρι τοῦ ὄροπεδίου τοῦ Λαπάθου, ὅπου τοὺς περιεκύκλωσεν. Ἐθελονταὶ ἐφονεύθησαν πολλοί· θὰ ἐξωλοθρεύοντο δὲ ὅλοι, ἂν δὲν τοὺς ἐβοήθει ἡ ὁμίχλη καὶ ἂν ἔλειπαν οἱ ἐντόπιοι ἐπαναστάται, οἵτινες ὑπεστήριξαν τὴν ὑποχώρησίν των καὶ τοὺς ὠδήγησαν νὰ διαφύγῃσι δι' ἀτραπῶν καὶ χαράδρων.

Μεταξὺ τῶν Κρητῶν ἦτο καὶ ὁ Ἀνδρουλιός, ὅστις πολλοὺς ἐθελοντὰς ἔσωσεν. Εἰς τὸ ἀνακάτωμα δ' ἐκεῖνο καὶ ἐντὸς τῆς ὁμίχλης διέκρινεν ἐγγύτατα ἓνα φοροῦντα ὑψηλὸν σκοῦφον.

— Ἀπὸ δῶ, πατριώτη ! τοῦ φώναξε. Μὴν πᾶς ἀπ' αὐτοῦ, θὰ πέσης τοῖ Τούρκους.

Ὁ φορῶν τὸν ὑψηλὸν σκοῦφον διηυθύνθη πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ὅταν ἐπλησίασεν, ὁ Ἀνδρουλιὸς διέκρινεν ὅτι ἦτο Κιρκάσιος. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ τὸ καλοσκεφθῇ καὶ ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον κατ' ἀρχὰς εἶχε νομίσει ὡς ἐθελοντὴν ὥρμησε κατ' αὐτοῦ μὲ τὴν λόγχην.

Ὅπισθεν τοῦ Ἀνδρουλιοῦ ἦτο κρημνὸς στρωμένος μὲ χαλίκια· ἡ δὲ ἀπόστασις ἡ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κιρκασίου ἦτο τόσο μικρά, ὥστε δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ στρέψῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τὴν δολιχόσκιον λαζαρίναν.

Ἡ λόγχη ἐπήρχετο κατὰ τοῦ στήθους του, ἀλλ' ὁ Ἀν-

δρουλιὸς συγχρόνως ἐρρίπτετο εἰς τὸν κρημνὸν μὲ μίαν ἀναφώνησιν :

— Θεὲ Δημητρίου !

Καὶ μετὰ πατάγον, παρασύρων τοὺς χάλικας, κατεκυλίσθη εἰς τὸν κρημνόν, προπορευομένης μὲ τὸν μεταλλικόν της θόρυβον τῆς λαζαρίνας. Εἰς τὸ κάτω μέρος ἔμεινεν ἀκίνητος. Ὁ δὲ Κιρκάσιος, ἀφοῦ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τὸν ἔβλεπε κατακυλιόμενον, τώρα ἐξήτει μέρος διὰ νὰ κατέλθῃ μέχρις αὐτοῦ καὶ τὸν αἰχμαλωτίσῃ ἢ τὸν ἀποτελειώσῃ. Ἐπὶ τέλους εὗρε μονοπάτι καὶ ἤρχισε νὰ κατεβαίνῃ ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐκινήθη καὶ ὁ Ἄνδρουλιός. Ὁ Θεὸς τοῦ Δημητρίου εἶχε βοηθήσῃ τὸν νέον Νέστορα, ὅστις μόνον ἀσημάντους τινὰς ἐκδοράς καὶ ἐλαφρὰν ζάλην εἶχε πάθει. Ἀλλὰ μόλις ἐσηκώθη, ἠκούσθη πυροβολισμὸς καὶ μία σφαῖρα ἐπέρασε πλησίον του. Ἡ λαζαρίνα ἦτο ἐνώπιόν του καὶ ὁ Ἄνδρουλιὸς τὴν ἤρπασεν, ἔρριψε ταχὺ βλέμμα εἰς τὴν πιάστραν καὶ κράκ κράκ ! τὴν ἔστρεψε κατὰ τοῦ Κιρκασίου...

Νέος πυροβολισμὸς ἀντήχησεν εἰς τὴν χαράδραν καὶ ὁ Κιρκάσιος κατεκυλίσθη μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ Ἄνδρουλιου νεκρός. . .

Τὴν ἐπιούσαν ἔξαφνα ἐνέσπειρε πανικὸν εἰς τὸ χωριὸν ἡ κραυγὴ : Τοῦρκοι ! Τοῦρκοι ! Κερκέζοι !

Ὁ κόσμος ἔγινεν ἄνω κάτω καὶ ἄλλοι μὲν ἔτρεχαν νὰ πάρουν τὰ τουφέκια των, ἄλλοι νὰ προφυλάξουν τὰ παιδιά των, ἄλλοι ν' ἀποκρούσουν τὴν εἰσβολήν. Ἀλλ' ἀντὶ Τούρκων καὶ Κιρκασίων εἶδαν ἓνα μόνον Κιρκάσιον ὅστις πα-

ραδόξως ἔφερεν ἐπ' ὤμου δύο τουφέκια, ἔνευε δὲ μακρόθεν καθησυχαστικῶς καὶ ἐφώναζεν ἑλληνιστί :

— Μὴρ' ἐγὼ 'μαι, ἐγὼ 'μαι ! μὴ φοβᾶσθε !

Δύνασθε νὰ φαντασθῆτε τὸν θαυμασμὸν καὶ ἔπειτα τὴν εὐθυμίαν τῶν χωριανῶν, ὅταν ἀνεγνώρισαν τὸν Ἀνδρουλιὸν ἐντὸς τοῦ κιρκασιανοῦ ἱματισμοῦ ὁ ὁποῖος, σημειώσατε, τοῦ ἥρχετο ὀλίγον μακρὺς καὶ ὑπὲρ τὸ δέον πλατὺς.

Τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ ἀλαλαγμὸν χαρᾶς καὶ περικυκλώσαντες αὐτὸν τὸν ἡρώτων, ἐνῶ συγχρόνως μετὰ περιεργείας ἐξήταζον τὸν καυκάσιον ἱματισμόν του, τοῦ ὁποῖου τὸ στήθος ἐκάλυπτον ἀλλεπάλληλοι σειραὶ φυσιγιοθηκῶν.

Παρακάτω συνήντησαν τὸν Καπετάνιον Σαῖτονικολῆν, καὶ ὁ Ἀνδρουλιὸς τοῦ προσέφερε τὸ ὄπλον τοῦ Κιρκασίου λέγων :

— Αὐτὸ τὸ σισανεδάκι πρέπει νὰ τόχης τοῦ λόγου σου, καπετὰν Νικολῆ.

Ὁ Σαῖτονικολῆς παρετήρησε μὲ θαυμασμὸν καὶ πόθον τὸ ὠραῖον καὶ ἐλαφρὸν ὄπλον. Ἄλλ' ἐνθυμηθεῖς ἴσως τὴν προσβολὴν τὴν ὁποίαν ἔκαμε πρὸς τὸν Ἀνδρουλιὸν τοῦ εἶπε μὲ φωνὴν στενοχωρημένην :

— Ὅχι ! Ὅχι, Ἐσὺ τὸ πῆρες, ἐσὺ νὰ τόχης.

Ὁ Ἀνδρουλιὸς ἀπῆντησεν ἡρεμώτατα καὶ φυσικώτατα :

— Ἐγὼ θὰ πάρω ἄλλο, καπετάνιο.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ Ἀνδρουλιὸς ἐπωνομάσθη Κερκέζος.

Ἰωάν. Κονδυλάκης

Τ' ΑΓΝΑΝΤΕΜΑ

Ἐπάνω εἰς τὸν βράχο τῆς ἐρήμου ἀκτῆς ἀπὸ παλαιούς λησμονημένους χρόνους εὗρίσκετο κτισμένον τὸ ἐξωκλήσι τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας. Ὅλον τὸ χειμῶνα παπᾶς δὲν ἤρχετο νὰ λειτουργήσῃ. Ὁ Βοριᾶς μαίνεται καὶ βρυχᾶται ἀνὰ τὸ πέλαγος τὸ ἀπλωμένον μαυρογάλανον καὶ βαθὺ, τὸ κῦμα λυσσᾷ καὶ ἀφρίζει ἐναντίον τοῦ βράχου. Κι ὁ βράχος ὑψώνει τὴν πλάτην του γίγας ἀκλόνητος, στοιχειὸ ριζωμένον βαθιὰ στὴν γῆν· καὶ τὸ ἐρημοκλήσι λευκὸν καὶ γλαρὸν ὡς φωλεὰ θαλασσαιτοῦ, στεφανώνει τὴν κορυφήν του.

Ὅλον τὸν χρόνον παπᾶς δὲν ἐφαίνετο καὶ καλόγηρος δὲν ἤρχετο νὰ δοξολογήσῃ. Μόνον τὴν ἡμέραν τῶν Φώτων κατέβαιναν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ βραχώδους βουνοῦ ἀπὸ τὸ λευκὸν μοναστηράκι τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους, σεβάσμιος μὲ φτερουγίζοντα κάτασπρα μαλλιά καὶ κυματίζοντα βαθιὰ γένεια, ἓνας γέρον ἱερεὺς, «ὡς νεοττὸς τῆς ἄνω καλιᾶς τῶν Ἀγγέλων», διὰ νὰ λειτουργήσῃ τὸ παλαιὸν λησμονημένον ἐρημοκλήσι. Ἐκεῖ ἤρχοντο τρεῖς, τέσσερες βοσκοὶ, βουνη-σοὶ, ἀλειτούργητοι, ἤρχοντο μὲ τὶς φαμίλιες των τὶς ἀνέβγαλτες καὶ ἄπρακτες, μὲ τὰ βοσκόπουλά των τ' ἀχτένιστα.

καὶ ἄνιφτα, ποὺ δὲν ἤξευραν νὰ κάνουν τὸ σταυρό τους, διὰ νὰ ἁγιασθοῦν καὶ νὰ λειτουργηθοῦν ἐκεῖ καὶ εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας ὁ γηραιὸς παππᾶς μὲ τοὺς πτερυγίζοντας βοστρύχους εἰς τὸ φύσημα τοῦ βορρᾶ, καὶ τὴν βαθεῖαν κιμαινομένην γενειάδα, κατέβαιναν κάτω εἰς τὸν μέγαν ἀπλωτὸν αἰγιαλὸν ἀνάμεσα εἰς ἀγρίους θαλασσοπλήκτους βράχους, διὰ νὰ φωτίσῃ καὶ ἀγιάσῃ τ' ἀφώτιστα κύματα.

Τὸν ἄλλον καιρὸν ἤρχοντο, συνήθως τὴν ἄνοιξιν, γυναῖκες ναυτικῶν καὶ θυγατέρες κάτω ἀπὸ τὴν χώραν, μὲ σκοπὸν ν' ἀνάψουν τὰ κανδήλια, καὶ παρακαλέσουν τὴν Παναγίαν τὴν Κατευοδώτραν νὰ ὀδηγήσῃ καὶ κατευοδώσῃ τοὺς θαλασσοδαρμένους συζύγους καὶ τοὺς πατέρας των. Ὡραῖες κοπέλλες μὲ ὑποκάμισα κόκκινα μεταξωτὰ, μέ τραχηλιᾶς ψιλοκεντημένες, ἤρχοντο νὰ ἱκετεύσουν διὰ τὰ ἀδελφάκια των ποὺ ἐθαλασσοπνίγοντο δι' αὐτάς, διὰ νὰ τίς φέρουν προικὰ ἀπὸ τὴν Πόλιν, στολίδια ἀπὸ τὴν Βενετίαν, κειμήλια ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. «Πάντα νάρχωνται πάντα νὰ φέρουν». Νεῖραι γυναῖκες ρεμβάζουσαι καὶ μητέρες συλλογιζόμεναι ἤρχοντο διὰ νὰ καθίσουν κι ἀγναντέψουν. Ὅμως εἶχαν φωτισθῇ τὰ νερὰ, ἢ ὀψιμώτερα, ἀφοῦ εἶχαν περᾶσει καὶ αἱ Ἀπόκρεω, συνήθως περὶ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα τῶν Νηστειῶν, ἀφοῦ εἶχαν γευθῇ πλέον ἀχινοὺς καὶ στρείδια ἀρκετὰ, οἱ ναυτικοὶ μας ἐπέβαιναν εἰς τὰ βρῖκια, εἰς τίς σκούνες των, κ' ἐμίσευαν, ἐπήγαιναν νὰ ταξιδέψουν. Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καράβια καὶ γολέττες «ἔδεναν», μεσουῆντος τοῦ Φθινοπώρου. Οἱ θαλασσινοὶ μας ἀγαποῦσαν πολὺ τῆς ἐστίας τὴν θαλπωρὴν, τὸν καπνὸν τοῦ μελάνθραιου.

Καὶ ὅταν ἐπανήρχετο ἡ ἀνοιξις εἰς τὴν γῆν, τότε αὐτοὶ ἐπέστρεφαν εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐσηκώνοντο στὰ πανιὰ τὰ αἰμωδιασμένα καὶ ναρκωμένα ἀπὸ τὴν μακρὰν ραστώνην σκάφη ἀνὰ δύο ἢ τρία τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καὶ ἡ σκούνα ἔφερε βόλτες εἰς τὸν λιμένα ἃν ἦτο ἐνάντιος, ἢ καὶ οὖριος ἐὰν ἦτο ὁ ἄνεμος. Ἡ βάρκα ἐπερίμενε διπλαρωμένη ἔξω εἰς τὴν προκυμαίαν. Ὁ Καπετάνιος δὲν ἐτελείωνε τοὺς ἀποχαιρετισμοὺς εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ὁ λοστρόμος ἐμάκρυνε τὶς μπενετάδες εἰς τὰ καπηλειά. Κ' ἡ βάρκα ἐπερίμενε, καὶ ὁ μοῦτσος ἔχασκεν ἐπάνω εἰς τὸ κεφαλόσκαλόν. Καὶ ὁ νεαρὸς ναύτης, ὅστις εἶχεν ἔλθει μετὸν μοῦτσον τώρα ἀπὸ τὴν σκούναν πού ἦτο στὰ πανιὰ, ἐγένετο ἄφαντος. Δύο ἄλλοι σύντροφοι περασμένοι στὰ χαρτιά, ναυτολογημένοι, ἔλειπαν. Κανεὶς δὲν ἤξερε ποῦ ἦσαν. Καὶ μέσα εἰς τὸ πλοῖον ὅπου ἔφερε βόλτες - βόλτες καὶ ἐστρέφετο ὡς δεμένον περὶ κέντρον ἀόρατον, τὸ κέντρον ἦτο μέσα εἰς τὰς καρδίας καὶ εἰς τὰς ἐστίας τῶν ναυτικῶν, ἄλλος δὲν ἦτο εἰμὴ ὁ πηδαλιουῆχος, ὁ μάγειρος, καὶ ἓνας ἐπιβάτης, ξένος καὶ ἔρημος, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχαν εἰπεῖ: τώρα στὴ στιγμὴ, νὰ τώρα-τώρα θὰ φύγωμε, κ' εἶχε μπαρκάρει ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ δώδεκα ὥρες πρίν!

Ὁ πλοίαρχος ἔπρεπε νὰ βάλῃ ἐμπρὸς τὴν καπετάνισσαν: αὐτὴ ὥφειλε νὰ προπορευθῇ, ἐπειδὴ ἦτον τυχερὴ, βέβαια, καὶ ἔτσι ἀπεφάσιζε νὰ μπαρκάρῃ. Τέλος ἐσυμμαζεῦετο ὁ λοστρόμος, ἀνεκαλύπτοντο οἱ δύο ἀπόντες σύντροφοι, ἐξεκολλοῦσεν ὁ πλοίαρχος, ἔπεφταν τρομπόνια ἀπὸ τὸ πλοῖον,

τρομπόνια ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ τὸ σκάφος ἔβαλε πλώρη πρὸς βορρᾶν.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔαρος καραβάνια γυναικῶν, ἀσκέρια φουσαῖτα γυναικῶν ἀνεῖρπον, ἀνέβαινον. ἀνήρχοντο, ἐπάνω στὴν ρεματιὰν, τὸ ρέμα-ρέμα, τὸν ἐλικοειδῆ δρομίσκον, ὅστις διαχαράσσεται ἀνὰ τοὺς λόφους τοὺς τερπνοὺς μὲ τὰς χιλιάδας τῶν ἐλαιο-δένδρων, τὸν ἀληθῆ πρᾶσινόφαιον στολισμὸν τῆς μεγάλης κοιλάδος μὲ τὰς ράχεις, μὲ τὰς κορυφάς, μὲ τὰς ἐσοχὰς καὶ ἐξοχὰς ἀνετώτερον ἀπὸ τὴν κυματίζουσαν ποδιὰν τῆς βοσκοπούλας τοῦ βουνοῦ, πολυπτυχώτερον ἀπὸ τὴν χρυσοκέντητον ἐσθῆτα τῆς νύμφης.

Ἐπάνω εἰς τὸν βράχον τῆς ἐρήμου βορεινῆς ἀκτῆς, πλησίον εἰς τὸ λησμονημένο παρεκκλῆσι τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας, ἐκεῖ ἐγένετο τὸ μάζεμα τῶν γυναικῶν, ἡ σύναξις ἡ μεγάλη.

Τότε ἔλαμπον μὲ μεγάλες φωτιὲς τὰ κανδήλια τῆς Παναγίας τῆς Κατευοδώτρας. Ἡ γραῖα Μαλαμίτσα, ἡ κλησάρισσα τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἔβαλε τὶς φωνές, ἔκανε τὸ κακό.... ἐμᾶλλωνε μὲ ὅλες τὶς γυναῖκες, αὐτὴ ἐπῆρε τὸ καλαθάκι της, τὴν ρόκαν της, τ' ἀδράχτι της, καὶ ἤλθεν ἀπὸ τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ἐπίτηδες, κατὰ παραγγελίαν τοῦ κύρ Ἀγγελῆ τοῦ ἐπιτρόπου.... διὰ νὰ μαλλώσῃ τὶς εὐλαβητικῆς (ἀλίμονον! ἡ εὐλάβειά μας εἶνε γιὰ τὸ συμφέρον, ἔλεγε σείονσα τὴν κεφαλὴν), νὰ μὴν τὸ παρακάνουν καὶ χύνουν λάδια πολλὰ καὶ λαδώνουν τὸ ἔδαφος τοῦ Ναοῦ, καὶ τὰ στασίδια καὶ τὸ ἀναλόγι, καὶ τὰ δύο τρία παμπάλαια βιβλία ποὺ ἦσαν

ἐκεῖ, καὶ τὰ μανάλια καὶ τὸν τοῖχο καὶ τέμπλεον, καὶ τὶς ποδιὲς καὶ αὐτὰς τὰς ἀγίας εἰκόνας. Ἄλλ' αἱ γυναῖκες δὲν τὴν ἄκουαν. Αὐτὴ εἶχε μάθει ἀπὸ τὸν γέροντά της τὸν παπᾶ - Γεράσιμον, ὅτι οἱ φωτιεὲς τῶν κανδηλιῶν πρέπει νὰ εἶνε μικρὲς, τόσες δὲ, σὰν λαμπυρίδες. Τοῦ κάκου κανεῖς δὲν τὴν ἤκουεν.

Οἱ ὄρμαθοὶ τῶν γυναικῶν, ὁμάδες-ὁμάδες, συγγενολόγι, διεσπείροντο εἰς μικροὺς ὄχθους, εἰς πτυχὰς τοῦ βράχου ἀνάμεσα εἰς θάμνους καὶ χαμόκλαδα, εἰς μέρη ὑψηλὰ καὶ εἰς μέρη ὑπὲρ, ἤρχοντο μὲ τὰ καλαθάκια τους μὲ τὰ μαχαιρίδιά τους.... διότι πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἡσυχολοῦντο νὰ βγάλουν ἀγριολάχανα...., μὲ τὰ προγεύματά τους, τὰ σαρακοσιανὰ, καὶ ἀφοῦ εἶχαν ἀνάψει τὰ κανδήλια τῆς Παναγίας, ἀφοῦ εἶχαν κάνει μετάνοιες πολλὰς στρωτὲς κ' εἶχαν κολλήσει ἀφιερῶματα εἰς τὴν εἰκόνα, κ' εἶχαν χορτάσει τ' αὐτιά τους ἀπὸ τὰς νουθεσίας τῆς γρηᾶ - Μαλαμίτσας, ἐστρώοντο ἐκεῖ εἰς τὴν δροσερὰν χλόην καὶ ἀγνάντευαν κατὰ τὸ πέλαγος.

Τὰ βοσκόπουλα ἐκεῖνα τ' ἄγρια καὶ ἀχτένιστα καὶ ἀπλοῦκα ποὺ τὶς ἔβλεπαν ἀπὸ μακρὰν σὰν σκιασμένα, ἀποροῦσαν καὶ ἔλεγαν:

— Κοίτα τις! στὰ μάτια ἔκαμαν.

Ὡς τόσον αἱ γυναῖκες τῶν θαλασσινῶν ἀγνάντευαν.

Ἰδοὺ τὸ βρῖκι τοῦ Καπετάν-Λιμπέριου τοῦ Λημνιοῦ εἶχε σηκωθῇ στὰ πανιὰ ἀργὰ τὴν νύκτα μὲ τὸ ἀπόγειο τῆς νυκτὸς ἤνυρε τὸ ρέμα καὶ ἀπεμακρύνθη καὶ ἐχώνεψε. Κατευόδιο καλὸ! Ἡ προσευχὴ τῶν μικρῶν παιδιῶν τοῦ ἅς εἶνε ὡς

πνοή στὰ πανιά, στὰ ξάρτια τοῦ καραβιοῦ σας. Στὸ καλὸ, στὸ καλὸ!

Ἴδου τὸ καράβι τοῦ Καπετάν-Σταμάτη τοῦ Σύρραχου. Ὑπερήφανα, καμαρωμένα, ἀδελφωμένα τὰ δυὸ, αὐτὸ κι ὁ πλοίαρχός του, πᾶνε νὰ μᾶς φέρουν καλὰ, νὰ μᾶς φέρουν στολίδια. Στὸ καλὸ, πουλί μου, στὸ καλὸ!

Ἴδου καὶ ἡ γολέττα τοῦ Καπετάν-Μανώλη τοῦ Χατζηχάνου.... Ἡ ψυχὴ μου, ἡ πνοή μου νὰ εἶνε πάντα στὰ πανιά σου ὥσάν λαμπάδα τοῦ Ἐπιταφίου, νὰ διώχνῃ τὰ μαῦρα, τὰ κατακόκκινα τελώνια, πρὶν προφτάσουν νὰ κατακαθίσουν στὰ πανιά σου. Σύρε, πουλί μου, στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα! Στὸ καλὸ!

Νὰ κ' ἡ σκούνα τοῦ Καπετάν-Ἀποστόλη τοῦ Βιδελνῆ, καινούργιο σκαρὶ, ἡ τετάρτη ἢ πέμπτη τὴν ὁποῖαν κατορθώνει ἐντὸς δεκαετίας νὰ σκαρώσῃ μ' ὅλην τῆς τύχης τὴν καταδρομὴν. Ἔπεσε πολὺ γιαλὸ, δὲν τὴν ἤῤρε καλὰ τὸ ἀπόγειο, κι ἄργησε. Διακρίνεται τὸ πλήρωμα, οἱ ἄνθρωποι, ποὺ πηδοῦν ἔμπρὸς καὶ πίσω στὴν κουβέρτα. Δούλευέ τα, καπετάνιε μου! Παναγιὰ μπροστά σας! στὸ καλὸ!

— Παιδιά μου, κορίτσια μου, ἀρχίζει νὰ ὀμιλῇ ἡ γερά-Συρραχίνα, παλαιὰ καπετάνισσα μὲ τὸ ραβδάκι της καὶ μὲ τὸ καλαθάκι της στὸ χέρι, μὲ τὰ ὀγδόντα χρόνια στὴν πλάτη της ποὺ μπόρεσε κι ἀνέβῃ τὸν ἀνήφορον διὰ νὰ καμαρώσῃ ἴσως διὰ τελευταίαν φορὰν, τὸ καράβι τοῦ γιοῦ της, ποὺ ἔφευγε. Ξέρετε τί μεγάλη χάρη ἔχει. καὶ πόσο καλὸ ἔκαμε στοὺς θαλασσινοὺς αὐτὸ τὸ ἐκκλησιδάκι τῆς Μεγαλόχαρης;

— Πῶς δὲν τὸ ξέρουμε, εἶπαν αἱ ἄλλαι, ἃς ἔχῃ δόξα τό.

νομά της. Τὸ ἐξωκκληῆσι αὐτὸ ἀγίασε καὶ μέρωσε ὅλο τὸ ἄγριο κῦμα· πρωτύτερα εἶχε κατάρρα ὅλος αὐτὸς ὁ γιαλός.

—Γιατί;

—Βλέπετε ἐκεῖνον τὸν βράχο, κάτω στὸ κῦμα ποὺ ξεχωρίζει ἀπ' τὸ γιαλό, ποὺ φαίνεται σὰν ἄνθρωπος μὲ κεφάλι καὶ μὲ στήθια, ποὺ μοιάζει σὰν γυναῖκα; Ἐκεῖνη εἶνε τὸ Φλανδρώ.

—Ναὶ τὸ Φλανδρώ, εἶπεν ἡ ὑπερεξηκοντοῦτις Χατζηχάναινα. Κάτι ἔχω ἀκουστά μου. Ἐσὺ θὰ τὸ ξέρης καλύτερα, θειὰ Φλωροῦ.

—Τὸ βλέπετε, εἶνε ξέρα, εἶπεν ἡ Φλωροῦ ἡ Συρραχίνα, μὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ ἦταν ἄνθρωπος.

—Ἀνθρωπος;

—Ἀνθρωπος καθὼς ἐμεῖς. Γυναῖκα.

Αἱ ἄλλαι ἤκουον μὲ ἀπορίαν. Ἡ Γρηὰ Συρραχίνα ἤρ-
χισε νὰ διηγῆται.

—Στὸν καιρὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἦτο μία κόρη ἀρ-
χοντοποῦλα ποὺ τὴν ἔλεγον Φλάνδρα ἢ Φλανδρώ. Ἡ Φλαν-
δρὼ εἶχε νοματιστῇ ἔτσι-καθὼς μοῦπε ὁ πνευματικὸς-ἀπάνω
στὸν Ἀἰ Χαράλαμπον, ὅσον τὸν θυμοῦμαι μακαρία ἡ ψυχὴ
του. Τὸν καιρὸ ἐκεῖνον ἦταν ἓνας карабоκύρης, ὁμορφο
παλικάρι καὶ τὴν ἐγύρευε καὶ τῆς ἔδωσε ἀρραβῶνα. Σὰν
τῆς ἔδωσε ἀρραβῶνα ἐσκάρωσε καινούργιο καράβι, ἔγινε κι
ὁ γάμος καὶ σὰν ἔγινε ὁ γάμος ἔρριξε τὸ καράβι στὸ γιαλό,
καὶ μπαρκάρισε καὶ πῆγε νὰ ταξιδέψῃ.

Τότε ἡ Φλανδρὼ ἦλθε ν' ἀγναντέψῃ, σὰν καλὴ ὥρα,
αὐτὸν τὸν ἔρμο τὸν γιαλό. Ξεκουλλοῦσεν ἡ ψυχὴ της ποὺ

ἔφευγεν ὁ ἄνδρας της, δὲν μποροῦσε νὰ τὸ βαστάξῃ, νὰ στη-
 λώσῃ τὴν καρδιά της. Ἀγνάντευε τὸ καράβι του, ποὺ ἔφευγε
 κι ἔκλαιψε κι ἔπεσαν τὰ δάκρυά της στὰ κύματα, καὶ τὰ κύ-
 ματα πικράθηκαν καὶ φαρμακώθηκαν, καὶ θύμωσαν κι ἀγρί-
 εψαν καὶ θέριεψαν!!!!... καὶ στὸ δρόμο τους ποὺ ἦσαν τὸ
 καράβι ἔπνιξαν τὸν ἄνδρα τῆς Φλανδρῶς, κι ἔγινε ἀγυρι-
 σιά του.... καὶ τὸ Φλανδρῶ ἦρθε καὶ ξαναῆρθε σ' αὐτὸν τὸν
 ἔρμο γιαλὸ κι ἐκοίταξε κι ἀγνάντευε καὶ περιμένε καὶ καρ-
 τεροῦσε κι ἀπάντεχε. Πέρασαν μῆνες, πέρασε χρόνος, πέ-
 ρασαν δύο χρόνια, πέρασαν τρία... καὶ τὸ καράβι πουθενά
 δὲν φάνηκε... καὶ τὸ Φλανδρῶ ἔκλαιψε καὶ καταράστηκε τὴ
 θάλασσα καὶ τὰ μάτια της ἐστέγνωσαν, καὶ δὲν εἶχε πλιά
 δάκρυα νὰ χύσῃ.... καὶ παρακάλεσε τοὺς θεοὺς της, ποὺ ἦταν
 εἰδωλα, πέτρες, νὰ τῆς κάμουν τὴ χάρη νὰ γίνῃ κι αὐτὴ εἰ-
 δωλο, βράχος, πέτρα... καὶ τὸ ζήτημά της ἔγινε, καὶ τὴν ἔκα-
 ναν βράχο, ξέρα.... μὲ τὸ σκῆμα τ' ἀνθρώπινου ποὺ τρέβηκε
 καὶ φθάρθηκε ἀπ' τὰ κύματα ὕστερα ἀπὸ χιλιάδες χρόνια
 καὶ τὸ ἀνθρώπινον σκῆμα φαίνεται ἀκόμα, καὶ νὰ ὁ βράχος
 ἐκεῖ, ἡ πέτρα ποὺ θαλασσοδέρνεται καὶ κτυπᾷ καὶ βογγᾷ
 ἀπάνω της τὸ κύμα... κ' ἡ φωνή της, τὸ βογγητό της, γίνε-
 ται ἓνα μὲ τὸ βογγητό τῆς θάλασσας... νὰ ἡ ξέρα ἐκεῖ
 Αὐτὴ ναι ἡ Φλανδρῶ.

Ὑστερα μὲ χρόνια πολλὰ, σὰν ἦρθε ὁ Χριστὸς ν' ἀν-
 ὰση τὰ νερά, γιὰ νὰ βαπτισθῇ ἡ πλάση, μία χριστιανὴ ἀ-
 χόντισσα, ἡ Χατζηγιάννενα ποὺ εἶχαν σκαρώσει τὰ παιδι-
 της δύο καράβια ἔταξε στὴν Παναγία, κι ἔχτισε αὐτὸ τὸ π-
 ρεκκλησί, διὰ τὸ καλὸ κατευόδιο τῶν παιδιῶν της...

δώση ἡ Παναγία καὶ σήμερα νάναι καλὸ κατευόδιο στοὺς ἄνδρες σας, στ' ἀδέρφια σας, στοὺς γονιούς σας.

—Φχαριστοῦμε. Ὅμοίως καὶ στὰ παιδάκια σου, θειὰ-Φλωροῦ!

Ὁ ἥλιος ἐχαμήλωσε κατὰ τὸ βουνὸ, τὰ πρῶτα πλοῖα εἶχαν γίνει ἄφαντα πρὸ ὥρας, καὶ ἡ τελευταία γολέττα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐχώνευεν εἰς τὸ μέγα πέλαγος. Τὰ συγγεωολόγια καὶ τὰ φουσαῖτα τῶν γυναικῶν, μὲ τὰ καλαθάρια καὶ τὰ μαχαιράκια τους, διεσπάρησαν ἀνὰ τοὺς λόφους, καὶ ἔβγαζαν καυκαλήθρες καὶ μυρώνια καὶ ἔκοφταν φτέρες καὶ ἀγριομάλουργα. Σιγὰ-σιγὰ κατέβη ὁ ἥλιος στὸ βουνὸν καὶ αὐταὶ κατῆλθον εἰς τὴν πολίχνην.

Ἡ νυκτερινὴ αὐρα ἐσύριζε στὰ δένδρα καὶ οἱ λογισμοὶ τῶν γυναικῶν πετοῦσαν μαζί της, καὶ ἔστειλαν πολλὰς εὐχὰς εἰς τὰ κατάρτια κ' εἰς τὰ πανιὰ καὶ εἰς τὰ ἐξάρτια τῶν καρabiῶν. Καὶ βαθιὰ, εἰς τὴν σιωπὴν τῆς νυκτὸς τίποτε ἄλλο δὲν ἠκούσθη εἰμὴ τὸ λάλημα τοῦ νυκτερινοῦ πουλιοῦ, καὶ τὸ ἄσμα μιᾶς τελευταίας συντροφιάς ναυτικῶν μελλόντων ν' ἀναχωρήσωσιν αὐριον. Σύρε, πουλί μου, στὸ καλὸ καὶ στὴν καλὴ τὴν ὥρα!»

Ἄ. Π α π α δ ι α μ ά ν τ η ς

ΚΑΚΟΣΗΜΑΔΙΑ

Μᾶς ἦβρε τὸ ἡλιοβασίλεμα ἀνάμεσα Σίφνου-Σέριφου, δυόμισυ μίλια κάτω ἀπὸ τὴν κόκκινη Χερσόνησο. Ὡς ἐκεῖ βοήθησε ὁ γρεγολεβάντες καὶ μὲ πρωτοδεύτερα πανιά κατεβήκαμε ἀπὸ τῆς Μύκονος τὸν Τοῦρλο γιὰ πέντε ὥρες. Ἦταν γρήγορη ἡ γολέτα τοῦ Καπετὰν Κρεμύδα καὶ δὲν εἶχε δυσκολία σὲ καλὸν καιρὸν νὰ πάρῃ καὶ ὀχτὼ καὶ δέκα μίλια τὴν ὥρα. Ὅμως ἀποδῶ κι ἔμπρὸς δὲν ἔπαιρνε οὐδὲ τρία στὴ βόλτα. Γιατὶ ἄξαφνα χύθηκε ἀπὸ τὸ βουνὸ τῆς Μήλου, σὰν νὰ διάβαινε ἀπὸ ἀπέραντο καλαμιῶνα τὸ πουνεντογάρμπι, κεφάλωσε τὸ Γρέγο, καὶ μᾶς ξόρισε κάτω ἀπὸ τὴν Κίμωλο. Ὁ καπετὰν Κρεμύδας πρόσταξε νὰ κατεβάσουμε τὰ πανιά. Μὰ ὥστε νὰ τὸ εἰπῇ ξεθύμανε ὁ καιρὸς καὶ σὲ λίγο ἔπηξε ἡ θάλασσα κι ἔγινε λιμνοστάσι.

—“Ὅρσε, εἶπε φαρμακωμένος· μιά φέρνει νὰ μᾶς πνίξῃ, μιά μαγκάρει....

Ὁ καπετὰν Κρεμύδας ἦταν πενηντάρης, κοντόχονδρος, μὲ κεφάλι ὀλοστρόγγυλο, μὲ πρόσωπο κρεμεζοβαμμένο καὶ μαλλιά κάτασπρα· τὰ μάτια του ἦταν μικρά, τὰ φρύδια καὶ τὰ μουστάκια του βλάγκα· ἡ φωνή του βραχνή καὶ βαρεὴ, σὰν ρέκασμα κυμάτου καὶ ἡ καρδιά του ἀπονήρευτη. Ἀπὸ

ναύτης ἦταν δουλευτής καὶ οἰκονόμος. Λίγο-λίγο ἀπόχτησε μερικὰ λεφτὰ, πῆρε μισακὸ ἓνα σαπιοκάϊκο καὶ δούλεψε σερμαγιὰ ἐδῶ τριγύρω. Ἐπειτα τὸ σαπιοκάϊκο ἔγινε ὅλο δικό του καὶ ἄνοιξε δουλειὲς ὡς τὴν Ἀττάλεια. Τέλος ἔχτισε τὴ γολέτα καὶ ἄπλωσε τὰ ταξίδια του πέρα στὸν Ποταμό.

Μὰ τώρα ἦταν ὅλος θυμό. Ὅταν κατεβαίναμε ἀπὸ τὴν Μαύρη Θάλασσα, οἱ ναῦτες, ποὺ ἦταν συντοπίτες του, φρόντιζαν κάθε ὥρα νὰ τοῦ θυμίζουν μὲ τρόπο τὴν πατρίδα καὶ τὰ σπίτια τους.

—Ἔ, καπετάνιε καὶ νὰ ἦταν κανένας σαββατογεννημένος ἐδῶ μέσα καὶ νὰ ἔπιανε ἓνας δυνατὸς γεργολεβάντες στὰ Μπουγάζια καὶ νὰ βροίσαμε τὸν Καβοντόρο χειμωνιάτικο καὶ νὰ διπλάρωνε ἡ γολέτα μας κάτω ἀπὸ τὸν Τσιγκιῶ! ἔλεγε ὁ ἓνας.

—Ἐκεῖ ποὺ θὰ εἰπῇς τὸν Τσιγκιῶ, δὲν λὲς καλύτερα τῆς Μύκονος τὸν Τοῦρλο —πρόσθετε ὁ ἄλλος, κοιτάζοντας τον κατάματα.

Ἐκεῖνος γύριζε ἀλλοῦ, τάχα πὼς δὲν ἄκουε κι ἔπιανε κουβέντα μὲ τὸν Μπαρμπατρίμη τὸν ναύκληρο γιὰ τὸν καιρὸ. Καὶ ὅταν τὸν στενοχωροῦσαν μὲ τὰ λόγια τους καὶ μὲ τίς ματιές τους, ποὺ ἦταν πιὸ παρακαλεστικές ἀπὸ τὰ λόγια τους, ἔσκαε τὴν κόκκινη σκούφια του χάμω καὶ μελανιάζοντας ἔλεγε:

—Ἀνάθεμα τὸν καπετάνιο ποὺ τσουρμάρει συντοπίτες του! Νὰ μὲ ἰδῇς στὸ πίκι κρεμασμένο, Μπαρμπατρίμη, ἂν βάλω ἄλλη φορὰ στὴ γολέτα μου Μυκονιάτη!

Οἱ ναῦτες ἔσκυβαν τὸ κεφάλι καὶ σκορποῦσαν κατακόκ-
 κῖνοι ἀπὸ ντροπῆς, μὲ λυπητερὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη καὶ μ'
 ἓνα δάκρυ, ψιλο-ψιλὸ καὶ ἄφαντο στὴ βρῦση τῶν ματιῶν
 τους. Κι ὁ καπετάνιος πικραμένος, ἔφευγε σέρονοντας στὸ
 κατάστρωμα τὰ ποδήματα του γιὰ νὰ φανῇ φοβερός καὶ
 κλειότανε στὴ κάμαρη του. Γιατὶ καὶ κείνου ἡ καρδιά λα-
 χτάριζε γιὰ τὴ Μύκονο· ἐκεῖ εἶχε τὴ γυναῖκα του, τὴν ψιλο-
 μελάχροινη 'Ελεφάντω μ' ἓνα παιδὶ στὴν κούνια κι ἄλλο
 στὴν κοιλιὰ. Οἱ καιροὶ ἐνάντιοι μᾶς ἄργησαν στὴ Μαύρη
 Θάλασσα καὶ ἀντὶ νὰ φτάσουμε στὴ Μαροσία, δὲν εἴχαμε
 οὔτε τὸν μισὸ δρόμο παρμένον. Μὰ νὰ ποῦ ἦταν κάποιος
 σαββατογεννημένος στὴ γολέτα κι ἔπιασε δυνατὸς γεγελο-
 βάντες στὰ Μπουγάζια κ' ἤβραμε τὸν καβοντόρο χειμωνιά-
 τικο καὶ διπλάρωσε ἡ «Εὐαγγελίστρα» μας κάτω ἀπὸ
 τὸν Τσικνῆ. Ὁ καπετάνιος πρῶτος ἔτρεξε σπίτι του.
 Μὰ στὸ γυρισμὸ οὔτε παιγνίδια οὔτε φίλους ἔφερε. Καὶ
 στὸ ταξίδι τόρα, ἂν καὶ εἶχε τὴν πλώρη κατὰ τὸ Γαρμπή,
 τὰ μάτια του ἦταν στυλωμένα στὸ Γρέγο κι ἔβλεπε πάντα
 ἐμπρός του, ἀπὸ τὰ χιονάτα σπίτια καὶ τίς ὁμορφες ἐκκλη-
 σιὲς τοῦ νησιοῦ ἓνα μονάχο σπιτάκι καὶ μέσα τὴ γυναῖκα
 του, κλιναρωμένη νὰ χαροπαλαίβῃ! Τὴν ἔβλεπε νὰ γυρίζει
 τὰ φωτερὰ μάτια της καὶ ν' ἀργολέῃ μὲ ἀδύνατη φωνή:

— Ποῦ εἶσαι, Μανωλιὲ καὶ μαυροκαπετάνιε!... Ποῦ
 εἶσαι, Μανωλιὲ καὶ Μαυροκαπετάνιε!...

Καὶ ποῦ νὰ ζητήσῃ, ποῦ νὰ ἔβρῃ ἡσυχία ὁ Μανωλὶδς.
 Δρασκέλαε τὸ κατάστρωμα, σὰν τὸ λιοντάρι· πότε μίλαε
 μόνος του δυνατὰ· πότε χειρονομοῦσε χωρὶς αἰτία· πότε

τραβοῦσε τὰ μαλλιά καὶ χτυποῦσε τὸ κεφάλι του στὰ ξύλα.

Στὴ γολέτα εἶχε ἀπλωμένα ὅλα τὰ πανιά. Τέσσεροι φλόκοι ἔμπρὸς καὶ πέντε πανιά στὸ πλωριὸ κατάρτι· τρεῖς στραλιέρες στὴ μέση, μποῦμα καὶ φλῖς στὸ πριμὸ κατάρτι. Μὰ τὸ ξύλο ἔμενε ἀκίνητο σὰν βάρυπνο. Ρίξεις ἔριξε, νομίζεις, καὶ θὰ βλαστοβολήσῃ, Ἀποκαρωμάρα βασίλευε γύρω, ἀπὸ ἄνθρωπο σὲ ξύλο καὶ ἀπὸ θάλασσα σὲ οὐρανό. Κουρελιασμένα σύγνεφα καφετιά, κρέμονταν ἐδῶ καὶ κεῖ καὶ σταχτοκόκκινη σκόνῃ καθόνταν ἀνάλαφρα στὶς στεριές καὶ στὴ θάλασσα. Πότε καὶ πότε ἔβγαζαν καμιὰ σπηλιάδα, ἔπαιρναν μπουρίνα τὰ πανιά καὶ αὐλακώναμε τὴ θάλασσα ζερβόδεξα μ' ἓνα γλυκομουρμούρισμα, ἀποκαρωτικό καὶ κεῖνο. Ἔπειτα ἔπεφτε ὁ ἄνεμος, τὰ πανιά κυματοῦσαν σιγαλινὰ, τὰ σχοινιά λάγκευαν καὶ χτυπιόνταν στὸ κατάστρωμα ὡς ποὺ ἔμεναν ἀκίνητα. Κι ὁ καπετὰν Κρεμύδας φαρμακωμένος συχνοψιθύριζε, σφίγγοντας τὰ δόντια του.

— Ὅρσε, μιὰ φέρνει νὰ μᾶς πνίξη, μιὰ μαγκάρει....

— Σώπα, καπετάνιε, καὶ γλήγορα δυναμώνει ὁ Νότος. εἶπε ὁ Μπαρπατρίμης. Γιὰ ἰδὲς τί τέμπλο ἔκανε στὸ Τσι-ρίγο!!

Ἀληθινὰ κάτω στὴ νοτιὰ μαυροκόκκινα σύγνεφα σωρίζονταν τετραπανωτά. Καὶ πίσω βασιλεύοντα; ὁ ἥλιος σαίτεψε ἀνάμεσα ἀπὸ κρωσσωτὲς σχισμάδες, ἀπὸ σκοτεινὸξανθοὺς ἢ αἵματοβαμμένες σπηλιές, δεμάτια ἀχτίνες, ἔλουζε τὴ γῆ μὲ φῶς καὶ χρώματα. Ἡ θάλασσα ἀσπρογάλαξη καθρέφτιζε τοὺς ἡσκιους τῶν νησιῶν καὶ αὐλακωνόνταν ἀπὸ τὰ ρέματα, σὰν πλατὺς κάμπος κιμωλίας, ζωσμένος ἀπὸ

δρομούς καὶ μονοπάτια. Καὶ τὰ νησιά, ἡ Μῆλος καὶ ἡ Ἐρ-
μόμηλος, ποὺ τρέφει τ' ἀγριόγιδα· πίσω ἡ Σίφνος καὶ ἡ
Σέριφος μὲ τὰ παρδαλὰ γαϊδούρια της· ἡ Νάξο παραπάνω
μὲ τοὺς βαραβάδες καὶ ἡ Πάρο μὲ τὰ μάρμαρα· ἡ Πόλυ-
βος ἡ καμπουρωτὴ καὶ ἡ Κίμωλος ἡ σαλαμάντρα· ἡ Σίκινος
καὶ ἡ Φολέγαντρος ἐδῶθε καὶ κάτω τὰ Γερακούνια χωρι-
στὰ, σὰν κοτρώνα κυματοπλανημένη, ἔπαιρναν ἓνα χοῶμα
κι ἔδιναν μύρια. Ἔστεκε τὸ ἓνα μὲ κάποιο συγνεφάκι στὴν
κορφή· τὸ ἄλλο μὲ ζωνάρι καταχνιά στὴ μέση· τὸ δῶθε
μὲ κροκκοβαμμένο μέτωπο· τὸ κεῖθε καστροστεφανωμένο·
τὸ παρακεῖ μὲ κάτασπρο χωριδάκι, σὰν ἀπλοχεριὰ χιονιοῦ,
ποὺ λησιμονήθηκε στὴ λαγκοῦλα του. Καὶ πέρα στὴ θάλασ-
σα, σὲ μεταξωτὸ παραπέτασμα τὰ καράβια κοντυλογραμ-
μένα, πηγαινान ὀκνά καὶ ὁ μαῦρος καπνὸς τῶν βαποριῶν
ψήλωνε καὶ ἔσβηνε σὲ χρυσόξανθες τουλοῦπες. Ἀνάερα
πουλάκια πετοῦσαν κυματιστὰ κι ἔλαμπαν τὰ χιονᾶτα στήθη
τους, σὰν ἀργυρά φύλλα, ποὺ ἄρπαξε ὁ ἄνεμος ἀπὸ ἔργα-
στῆρι χρυσικοῦ· καὶ κάτω ἀπὸ τὰ κοντινά μας ἀκρογιάλια
τῆς στεριανῆς ζωῆς ἡ βουὴ ἔφτανε, γεμάτη χαρὲς καὶ γέ-
λια. Χώρια ἀπὸ τὸν καπετάνιο οἱ ἄλλοι ἀπλώναμε τὴ ψυχὴ
νὰ ρουφήξουμε κείνη τὴ παράδεισο, μὲ ζήλεια στὰ μάτια
γὰ κείνους, ποὺ τὴ χαίρονται. Καὶ ἄξαφνα, δὲν ξέρω πῶς,
ἔνωσα μιὰ εὐτυχία γλυκειὰ καὶ μιὰ θλίψη πὺλ γλυκότερη,
ποὺ ἤθελα νὰ φωνάξω, γιατί μ' ἔπνιγε. Καὶ ἄρχισα τὸ τρα-
γοῦδι:

Τοῦ ναύτ' ἡ μάνα ζύμωνε τοῦ γιοῦ
τῆς παξιμάδι!

— Σκάσε, βρε! μὴ σοῦ σπάσω τὸ δοιάκι στὸ κεφάλι! μ' ἔκοψε ὁ καπετάνιος.

Ξέχασα τὸ τραγοῦδι καὶ λούφαξα σὲ μιὰ κόχη. Σηκώνω τὰ μάτια καὶ βλέπω στὸ πλωριὸ κατάρτι μιὰ κουκουβάγια. Τὰ μαῦρα νυχοπόδαρα τῆς γύριζαν δαχτυλίδια στὰ χεῖλη τῆς κόφας καὶ στήριζαν ἀκίνητο τὸ κορμί σὰν νὰ ἦταν ψεύτικη. Καὶ ἀληθινὰ ἔμοιαζε γιὰ ψεύτικη. Ἦταν ἡ ὁμορφότερη κουκουβάγια ποὺ εἶδα στὴ ζωὴ μου! Ὅπως καθόνταν συμμαζωμένη, μὲ τὰ μάτια στυλωμένα πέρα, δὲν ἔκανε τὴν ἀσχήμια ποὺ ταιριάζει στὸ σόϊ τῆς. Ἐμοιαζε καλονοικοκυριά, βγαλμένη στὴν πόρτα νὰ περιμένη τὸν ἄντρα τῆς. Μοῦ ἦρτε ὄρεξη νὰ παίξω μὲ τὸ πουλὶ καὶ ἄρχισα νὰ τὸ προγγάω :

— Ξιξιξί! . . . ξιξιξί . . .

— Τί κάνεις αὐτοῦ μωρὲ! μοῦ φωνάζει ὁ καπετάνιος.

— Μιὰ κουκουβάγια κάθεται στὴν κόφα.

— Κουκουβάγια! . . .

Σηκώθηκε ἀπὸ τὴν θέση του καὶ ἦρθε νὰ τὴν ἰδῇ ἀπὸ κοντὰ. Μὰ ἐκεῖνη καθὼς ψήλωσα τὸ χέρι μου νὰ τὴ δείξω, φροῦ! . . . ἔκαμε καὶ πέταξε πέρα. Ὁ καπετὰν Κρεμύδας ἀκολούθησε γιὰ κάμποση ὥρα τὸ τρεμουλιαστὸ πέταμα τῆς καὶ ἔπειτα σὰν νὰ μὴν εἶχε δύναμη νὰ γυρίσῃ στὴ θέση του σωριάστηκε ἀπάνω στὸ ἀμπάρι. Ἐμεινε ἐκεῖ μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο. Ἐπειτα μοῦ εἶπε :

— Κακοσημαδιὰ, μωρὲ παιδί! μεγάλη κακοσημαδιὰ! . . . Εἶδες τὸ ἄτιμο νὰ πάρῃ τὰ ξερβά! . . . Ἄν πετοῦσε δεξιά,

θὰ εἶχαμε καλὸ ταξίδι· μὰ τώρα κακὰ σημάδια. Ἡ σὲ μᾶς ἦ στὸ σπίτι κάτι κακὸ θὲ νὰ γένη!

Καὶ γὼ ἐκείνη τὴν ὥρα τὰ ἴδια συλλογιζόμουνα. Ἡ κουκουβάγια, λένε, πὼς ἦταν ἀδερφή τῶν ὀχτῶ παιδιῶν καὶ τοῦ Κωνσταντῆ. Ἡ μάνα της.

Στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουξε στ' ἀφεγγα τὴν ἐπλένε στ' ἄσκρι καὶ στὸν αὐγερινὸ ἔφτιανε τὰ σγουρά της.

Ὅταν ἐγινε δώδεκα χρονῶν ἦρθαν προξενητάδες καὶ τὴν ζητοῦσαν νύφη στὴ Βαβυλώνα. Ἡ μάνα καὶ τὰ ὀχτῶ τ' ἀδέρφια δὲν ἤθελαν νὰ τὴν δώσουν τόσο μακριὰ· δὲμποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν τὸ χωρισμὸ της. Μὰ ὁ Κωνσταντῆς ἐπίμενε καὶ κάθε μέρα ἔλεγε τῆς γριᾶς του:

Δῶσ' τηνε, μάνα μ', δῶσ' τηνε τὴν Ἀρετὴ στὰ ξένα
Στὰ ξένα κεῖ, ποὺ περπατῶ στὰ ξένα ποὺ πηγαίνω,
Νά χω καὶ γὼ παρηγοριὰ νά χω καὶ γὼ κονάκι.

Μὰ τῆς μάνας ἡ καρδιά δὲν θέλει ν' ἀκούσῃ τὰ λόγια τοῦ πραματευτῆ καὶ σοφὰ τοῦ ἀπαντᾷ :

Φρόνιμος εἶσαι, Κῶσταντῆ, κι ἄσχημ' ἀπελογήθης.
Κι ἂν μόρθῃ, γιέ μου, θάνατος κι ἂν μόρθῃ, γιέ μ', ἀρρώστεια
Κι ἂν τύχῃ πίκρα ἢ χαρὰ ποιὸς θὰ μοῦ τήνε φέρει!

Ἐγὼ ἀπαντάει ἐκεῖνος βάζοντας ὄρκο φοβερό.

Κι ἔτσι κατάφερε νὰ χωρίσῃ τὴν Ἀρετὴ ἀπὸ τὴ φαιλιά της. Δὲν πέρασε ὅμως πολὺς καιρὸς καὶ οἱ φόβοι τῆς μάνας ἀλήθευσαν. Θανατικὸ ἔπεσε στὴ χώρα! Σάρωσε κόσμον καὶ κοσμάκη, σάρωσε καὶ τῆς μάνας τὰ ἐννιά παιδιά! Ἐρμὴ ἐκείνη, καταμόναχῃ, κλαίει καὶ μύρεται στὰ μνύματα

τῶν ὀχτῶ παιδιῶν· ἀλλὰ σὺ τὸ μνῆμα τοῦ πραγματευτῆ κλω-
τῶ τὶς πλάκες, βρουχίεται καὶ ἀναθεματίζει :

Ἄσῃκω, σῃκω, Κωσταντῇ, τὴν Ἀρετὴ μου θέλω !

Τὸ Θεό μου βάλες ἐγγυητὴ καὶ τοὺς ἁγίους μαρτύρους
ἂν τύχη πίκρα ἢ χαρὰ νὰ πᾶς νὰ μοῦ τὴ φέρῃς !

Ἡ κατάρα τῶν γονέων ἀκούεται, ὅπως κ' ἡ εὐχὴ.

Σηκώνεται ὁ Κωσταντῆς μισολυμένος ἀπὸ τὸ μνῆμα.

Κάνει τὸ σύγνεφο ἄλογο καὶ τ' ἄστροι σαλιβάρι

καὶ τὸ φεγγάρι συντροφιά καὶ πάει καὶ τὴ φέρνει.

Ἡ μάνα βλέποντας τὴν ἄξαφνα δὲ μπορεῖ νὰ πιστέψῃ
τὰ μάτια τῆς.

Καὶ ὅταν τέλος τὴν ἀναγνωρίζει καὶ μάθαινει τὸν ἀνέλ-
πιστο γερανό τῆς, σωριάζεται νεκρή. Ἡ ἀρετὴ ἀπελπισμένη,
ρίχνεται σὺν Θεῷ, παρακαλεῖ καὶ λέει του :

Θέ μου, καὶ κάνε με πουλί, κάνε με νυχτοπούλι,

νὰ περπατῶ στὶς ἐρημιὰς νὰ κλαίω τοὺς ἀδερφοὺς μου !

Ἔτσι ἔγινε κουκουβάγια ἢ πεντάμορφη. Ἄλλαξε τὸ σόϊ,
δὲν ἄλλαξε ὅμως καὶ τὴν ψυχὴ. Ὁ ξεκληρισμὸς τὴν ἀκο-
λουθεῖ ἀκόμη, καὶ ὅπου καθίσῃ, φέρνει καὶ κεῖ τὴν νέκρα
καὶ τὴν ἐρημιὰ. Ἀφοῦ τόρᾳ ἦρθε κι ἔκατσε σὺν καρᾷ
μας, βέβαια γιὰ καλὸ δὲν ἦταν. Μὰ γιὰ νὰ παρηγορήσω
τὸν καπετάνιο ἔκαμα τὸν ἀδιάφορο.

— Μπα δὲ βαριέσαι, ποὺ πιστεύεις, καπετάνιε! τοῦ λέω.

Ὁ θεὸς καλὸς, ὅλα καλὰ.

Ἐκεῖνος δὲν εἶπε τίποτα· κούνησε θλιβερὰ τὸ κεφάλι
του, κατέβηκε στὴν κάμαρῃ του.

Πάει ν' ανάψη κι ἄλλο κερὶ. Ψιθύρισε ὁ Μπαρμπατρί-
μης. Οἱ μετάνοιες καὶ τὰ κεριά δὲν ἔπαψαν ἀφόντας φύ-
γαμε ἀπὸ τὴ Μύκονο.

Μὰ δὲν ἦταν τότε ἡ πρώτη κακοσημαδιά, ποὺ ἔτυχε
τοῦ καπετὰν Κρεμύδα. Πρὶν ἀκόμη ξεκινήσει ἀπὸ τὸ σπίτι,
ὅλα τὰ σημάδια τοῦ ἦρθαν ἀνάποδα. Ζήτησε νὰ βάλῃ μι-
σθωτὸ καπετάνιο στὴ γολέτα καὶ δὲν ἦβρε κανένα. Ὅταν
εἶδε πὼς παίρνει βοηθητικὸς καιρὸς καὶ ἀποφάσισε νὰ φύγῃ,
βρέθηκε τρίτῃ ἀνάβαλε. Κινάει τὴν τετράδῃ νὰ κατέβῃ στοῦ
γιαλὸ καὶ πρῶτο πρᾶμα ποὺ ἀντίκρουσε, ἦταν μία γίδα. Τὶ
νὰ κάμῃ;! Γυρίζει πίσω. Τέλος τὴν Πέμπτῃ ἀφοῦ βγῆκαν
οἱ συγγενεῖς του νὰ ψάξουν τοὺς δρόμους κ' οἱ γυναῖκες
τράβηξαν ἔμπρὸς νὰ διώξουν κάθε κακὸ συναπάντημα,
κατόρθωσε νὰ φτάσῃ στὴ γολέτα.

Ὡς τόσο ἡ κουκουβάγια δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ ξεκολλήσῃ
ἀπὸ τὸ καράβι! Ἦρθε πάλι καὶ κάθισε στοῦ κατάρτι. Ἦταν
γυρισμένη στὸν καπετάνιο καὶ σκύλωνε τὰ μάτια της κατα-
πάνω του. Μόλις τὴν εἶδα, φρόντισα μὲ χειρονομίες νὰ τὴν
προγγίξω. Μὰ χίλια κι ἄν ἔκανα δὲν ξεκολλοῦσε ὁ πειρα-
σμός. Ἐβλεπε τίς χειρονομίες μου μιὰ στιγμὴ κι ἔπειτα
γύριζε ἄλλοῦ τὸ κεφάλι μὲ περιφρόνηση σὰν νὰ μοῦ ἔλεγε:
Μωρὲ, αἱ χάσου!....

Τέλος ὁ καπετάνιος τὴν εἶδε. - Πίσω μου σατανᾶ! εἶπε
κάνοντας τὸν σταυρό του. Σήκωσε τὰ μάτια καὶ τὴν κοί-
ταξε κατάματα. Μὰ καὶ κείνη κατάματα τὸν κοίταξε, λὲς καὶ
ἤθελε νὰ τὸν ἀναβασκάνῃ. Στὸ τέλος τὸ κατάφερε. Ὁ κα-
πετάνιος κιντρίνισε σὰν τὸ κερὶ. Ὑστερα γιὰ μιᾶς ἔγινε

ἀράπης· ἀνέβηκε τὸ αἷμα νὰ τὸν πνίξη. Κοίταξε τὸ πουλί δὲν ἔπαυε νὰ μουρμουρίζῃ σὰν ἀδικοτυρανισμένη ψυχὴ:

—Φτοῦ! σὲ ξορκίζω μὲ τὸν ἀπήγανο, πειρασμέι Τι θὲς μωρὲ ἀπὸ μένα ἄθιε!.... Φεύγα ἀποπάνω μου καὶ μὴ μὲ κολάζεις. Ἄσε με, φαμελίτη ἄνθρωπο, νὰ βγάλω τὸ ψωμί μου!.....

Μὰ ἐκείνη δὲν καταλάβαινε ἀπὸ τέτοια. Κάθε τόσο χαμηλοπλάγιαζε τὸ κεφάλι ξεροβόδεξα, σὰν ν' ἀφτιαζόνταν μαντέματα, πὺν ἔφερεν ἀπὸ μακρυνὰ ὁ αἱματοβαμμένος ἀέρας. Ἐπειτα τὸ ψήλωνε ἀπότομα μὲ τὰ μάτια κάπου γυαλιστὰ, σὰν νὰ εἶχε ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τὰ κοσμικὰ γιὰ νὰ ξηγήσῃ τὰ μαντέματα. Καὶ ἄξαφνα γύριζε στὸν καπετάνιο σὰν νὰ ἔλεγε: Κοίταξε καλὰ· ἂν θελήσω ἀλίμονο σὲ σένα καὶ στὸ σπίτι σου!.....

Ἐσκυβε ἔπειτα, ἔχωνε τὴ μύτη στὰ στήθη της, σήκωνε τὰ λιανοπούπουλα τοῦ προσώπου σὰν ἀγκιστρωτὰ λεπίδια, γούρλωνε τὰ μάτια, θερίο μανιασμένο, πὺν ξέσχιζε τὰ κρέατα του γιὰ νὰ ξεθυμάνῃ. Ὁ μαυροκαπετάνιος βλέποντας τὴν ἔτσι, χαμήλωνε τὰ μάτια κι ἔφευγε νὰ μὴν τὴ θυμώσῃ περισσότερο. Μὰ ἀφοῦ βημάτιζε λίγο, στεκότανε ἀπότομα κάτω ἀπὸ τὸ πινὸ καὶ σταυρώνοντας τὰ χέρια σήκωνε τὸ κεφάλι καὶ τῆς ἔλεγε:

—Μωρὴ, φεύγα, πήγαινε στὸ καλὸ· πήγαινε στὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν γονέων μου! Ἄσε με νὰ πάω τὸ δρόμο μου καὶ μὴ μὲ κολάζης.

Καὶ ἡ φωνὴ του ἀπὸ μαλακὴ καὶ παρακαλεστικὴ ἀνέβαινε καὶ ξέσπαιε βρισάρα, σὰν τὸ κύμα, πὺν πιάνεται, παι-

γνιδιάρικο στο ἓνα ἀκρογιάλι καὶ καταντᾷ στο ἀντικρυνὸ τρομερὸς κοσμοχαλαστής. Ἀλλὰ τὸ πουλί σὰν νὰ χαιρόταν μὲ τὴν παραφορὰ του, ἀνοίγε τὸ στόμα καὶ χαινιζόνταν πλατιά μὲ χαμόγελο καὶ περιφρόνηση. Καὶ κείνος βλέποντας το ἔτσι ὅλο ἀναβεῖ βλαστημοῦσε καὶ ἔβριζε καὶ χειρονομοῦσε καὶ δάγκωνε τὰ δάχτυλα του.

—Μωρὲ, φέρε μου τὴ τσάγκρα! φώναξε ἄξαφνα. Φέρε μου τὴ τσάγκρα νὰ τοῦ πιῶ τὸ αἷμα!

Κίνησα νὰ κάμω τὸ θέλημά του. Ἀλλὰ δὲν εἶχε ὑπομονή. Ἐφτασε πρῶτος στὴν κάμαρη, ἄρπαξε τὸ σκουρο-ντούφεκο καὶ ἀπὸ τὴ σκάλα τὴν ἀναψε στο πουλί. Ἐνας ξερὸς χτύπος ἀκούστηκε μὰ τίποτ' ἄλλο. Ὁ κόκορας ἔπese, ἀλλὰ δὲν ἔπιασε τὸ καψοῦλι. Παγώσαμε. Κακοσημαδιά στὴν κακοσημαδιά! Καλὰ τὸ εἶπε ὁ καπετὰν Κρεμύδας: Ἡ στο καράβι ἢ στο σπίτι μεγάλο κακὸ θὲ νὰ γένῃ!....

Στὸν ξερὸ χτύπο ἡ κουκουβάγια πέταξε. Ἀλλὰ δὲν πέταξε μακριὰ νὰ φύγῃ, νὰ χαθῇ ἀπὸ μπρὸς μας, Χαμοπετοῦσε περίγυρα σχίζοντας τὸν ἀέρα μὲ τὰ ψαλλιδωτὰ φτερά της καθότανε στο ξάρτι κι ἔριχνε ξαφνικά μιὰ στριγγιὰ φωνὴ πού πάγωνε τὸ αἷμα!.....

—Κουκουβάου! . . . κουκουβάου-βάου! . . .

Ὁ ἥλιος ἦταν βασιλεμένος καὶ δὲν ἔβλεπες στὴ δύση παρὰ σύγνεφα αἱματοβαμμένα καὶ κατακόκκινο ἀθέρα σὰν ἀναλάμπισμα μεγάλης πυρκαγιᾶς. Πέρα στο Τσιρίγο ὁ Νότης ἔχτισε τέμπλο, σωριάζοντας σύγνεφα θεοσκοτεινά στὴ βάση, στὴ μέση ἀνοιχτότερα, στὴν κορφὴ καταγάλαξα. Κι ἀπὸ πάνω στὰ κυματιστὰ χεῖλη, στοὺς πύργους καὶ στὰ

πολεμίστρες ἔχυσε πλατὺ χρυσογάϊτανο κι ἄλλο ἀποπάνω ἀργυρὸ καὶ ψηλὰ γιὰ φλάμπουρο σήκωσε τὸν Ἀποσπερίτη. Καὶ πίσω ἀποκεῖ σαΐτενε σπηλιάδα σὲ σπηλιάδα τὸν ἄνεμο καρτερῶντας τὴ στιγμὴ νὰ χυθῇ συφάμελος ν' ἀναποδογυρίση τὸν κόσμο. Ὁ Μπαρμπατορίμης, πὺν ἀκολουθοῦσε συλλογισμένος τὸ χτίσιμο τοῦ τέμπλου, εἶπε τοῦ καπετάνιου :

— Καπετὰν Κρεμύδα, θὰ μᾶς βγάλη ἄερα ὁ Νότος. Λέω νὰ πάρουμε κάτω λίγα πανιά.

— Μπᾶ καλοκαιρινὸς εἶνε· ἄς το κι ἄς πάη!..

Ὁ καπετάνιος ἦταν ἀγαθὸς ἄνθρωπος. Μακρυνὰ ὅμως νὰ μὴν τὸν θυμώσης. Τὸν θύμωσες; Ἴδιος βοριᾶς γίνεται. Τρέχα νὰ μπῆς στὸ λιμνοστάσι γιὰτὶ φίδι πὺν σ' ἔφαγε!

— Ἄν δὲν σοῦ πιῶ τὸ αἷμα, νὰ μὴ μὲ εἰποῦν καπετὰν Κρεμύδα! εἶπε σκάζοντας χάμω τὸ σκούφο του. Ἀλλάξε τὸ καψοῦλι, ἔφτιασε τὴν ἀβιζιώτη.

— Κυβέρνα καλὰ, Μπαρμπατορίμη, ἴσ' ἀπάνου στ' ἄτιμο Τήρα καλὰ νὰ μὴν τὸ χάσης ἀπὸ τὰ μάτια σου!

Λέω, καπετάνιε, νὰ μαϊνάρουμε λίγα πανιά. Θὰ βγάλη ἄερα ὁ Νότος.

— Μωρὲ, δῶσ' του νὰ παῖρῃ, γεροξεκουτιάρη! Κυβέρνα καλὰ κι ἀπάνω του σοῦ λέω!.....

Ὁ Μπαρμπατορίμης μουρμουρίζοντας ἔκατσε στὸ τιμόνι καὶ χούφτωσε τὸ δοιᾶκι. Ὁ ἄερας ὅλο δυνάμωνε. Οἱ σπηλιάδες ἔρχονταν συχνότερες καὶ τὰ πανιά ἄρχισαν νὰ γεμίζουν, τὰ ξάρτια καὶ οἱ μακαράδες νὰ τοιζοβολοῦν. Ὁ γέρος ἔδινε τότε τὸ πρόσταγμα γοργὰ· οἱ ναῦτες ἔτρεχαν ἀπὸ σκότα σὲ σκότα· ἢ γολέτα λύχνιζε τὸ νερό. Μὰ καπετάνιος·

καὶ ναῦτες δὲν εἶχαν τὸ νοῦ στοῦ ξύλο παρὰ στήν κουκουβάγια, ποὺ δὲν ἔπανε νὰ κλωθογυρίζη πετώντας πάντα ζερβόδεξα.

Στὴν ἀρχὴ βλέπαμε παρ᾽ ἔξω τὸ θέλημα τοῦ καπετάνιου. Ἐξω ἀπὸ τὸ Μπαρμπατρίμη οἱ ἄλλοι ἡμᾶστε δῖβουλοι. Μὰ ἓνας μὲ τὸν ἄλλον, ξεχαστήκαμε ἀκολουθώντας τὸ πέταμα τοῦ πουλιοῦ. Σὲ κεῖνο, ἢ σὲ μᾶς ἔπρεπε νὰ ξεσπάσῃ ἡ κακοσημαδιά. Ἄν τὸ σκότωνε, σωνόμαστε καὶ μεῖς καὶ τὸ καράβι καὶ τὰ σπίτια μας. Γιατὶ ποὺς ξέρεῖ, ἂν ἦταν γιὰ τὸν καπετάνιο ἡ κουκουβάγια κι ὄχι γιὰ κανένα ἄλλον; Ἀληθινὰ ἐκεῖνος ἦταν ὁ караβοκύρης, ἐκεῖνος στοῦ σπίτι του ἄφησε ἄρρωστο· μὰ ποὺς ἦταν βέβαιος; Ὁ καπετάνιος μπόλιασε σὲ ὅλους τὴν μανία του καὶ ἂν μᾶς ἔβλεπες, θὰ πίστευες πὼς φάγαμε ὅλοι τρελλομανίταρα καὶ κανεῖς δὲν εἶχε τὰ λογικά του.

—Νὰ το, βάρτου!... φώναξε ἓνας μὲ τὸν ἄλλο, κινώντας χέρια καὶ πόδια.

Καὶ κεῖνος μὲ τὸ ντουφέκι στοῦ χέρι, τὸ πρόσωπο ἀναμμένο, ἔτρεχε κοιτάζοντας περίγυρα μὲ γουρλωμένα μάτια, λὲς κι ἔρχονταν νὰ πατήσουν κουρσάροι τὸ πλεύσιμο.

Τὸ πουλὶ ἤξερε πολλὰ παιγνίδια. Δὲν πετοῦσεν τόσο μακριὰ νὰ τὸ χάνουν τὰ μάτια μας. Μὰ οὔτε καὶ κοντὰ νὰ τὸ φτάνῃ ἡ τσάγκρα. Φανερωνόταν δεξιὰ μας καὶ ἡ γολέτα ἔτρεχε ἀπάνω του. Ἐκεῖνο πετοῦσε κατάμπροστα στὴ πλώρη, κρατώντας πάντα τὸ ἴδιο μᾶκρος. Ἐφτανε ἔτσι κάτω στὴ Μῆλο ἢ ἀπάνω ἀπὸ τὰ Γερακούνια ἢ κατὰ τὴν Ἐρμόμηλο. Τότε γιὰ νὰ φυλαχτῇ ἀπὸ τίς δόλιες ξέρες πόδιζε ἢ

γολέτα. Ἐμεῖς βλαστημούσαμε πού θὰ χάναμε τὸ πουλί.
Ἐκεῖνο φαινότανε πίσω στὸ πίκι, νὰ στυλώνῃ τὰ κρασάτα
μάτια του κατὰ τὸν καπετάνιο. Καὶ μόλις ἐκεῖνος ξάμωνε
τὸ ντουφέκι ἔριχνε τὴ φωνή του βροσιὰ καὶ περιγέλασμα
καὶ πετοῦσε κλωθογυρίζοντας μ' ἓνα πέταμα τρεμουλιαστό
καὶ βαρὺ καὶ ἄταχτο σὰν μεθυσμένο. Καὶ ἡ γολέτα πλιὸ με-
θυσμένη, ἔτρεχε καταπάνω του μὲ τὰ πανὰ γεμάτα. Ὁ κα-
πετάνιος μὲ τὴ τσάγρα του στὸ χέρι. Καὶ μεῖς ὅλοι μὲ τὰ
μάτια γουρλωμένα, τὰ πρόσωπα κατακόκκινα, χερονομῶντας
καὶ παραμιλῶντας πού, ἂν μᾶς ἔβλεπες, βέβαια θὰ πίστευες
πὼς φάγαμε ὅλοι τρελλομανίταρα καὶ κανεῖς δὲν ἦταν στὰ
λογικά του!...

Τώρα τὸ φεγγάρι ψήλωνε ὀλοστρόγγυλο ἀπὸ τὸ βουνὸ
τῆς Νάξου. Τὰ μακρινὰ νησιὰ καὶ περιγιάλια σκοτεινιασμένα,
νόμιζες πὼς ἔπλεκαν στὸ θαμπὸ ἀθέρα κι ἔδιναν νὰ μαν-
τεύῃς παρὰ νὰ ξεχωρίζῃς τὰ σχήματα τους. Τὰ κοντινὰ, ἡ
Κίμωλος καὶ ἡ Πόλυβος, ἡ Μήλος καὶ ἡ Ἑρμόμηλος καὶ
τὰ Γερακούνια ξεχώριζαν τυλιγμένα σὲ ἀσπρογάλαξη κατα-
χνιά. Ἐδειχναν σχισμάδες καὶ σπηλιές σκοτεινόμανρες·
τ' ἀκρωτήρια καὶ τὶς ραχοῦλες φωτεινότερες· τὶς πλαγιές
τους ἡμερες, στρωτὲς, δίχως λάκκους καὶ ἀγριάγκαθα, τὶς
ρεματιές καὶ τ' ἀκρογιάλια δίχως λιθάρια καὶ χάλαρα. Τὸ
πουλί μᾶς ἔρριξε κάτω ἀπὸ τὴν Ἑρμόμηλο καὶ βλέπαμε
φῶτα στὸ Κάστρο τῆς Μήλου καὶ δυὸ φωτιές μεγάλες νὰ
χύνωνται ποτάμια πύρινα καὶ νὰ φτάνουν στὸ καράβι πού
ἔλεγεσ τώρα θ' ἀνάψῃ, καὶ κεῖνο! Ἀπὸ τὸ ἀντίθετο πλευρὸ
κατέβαινε τοῦ φεγγαριοῦ ἡ λαμπάδα κι ἔγλυφε μὲ

γλώσσες ἀργυρὲς τὸ καταμαλειμμένο σκαφίδι μας.

Ὁ ἀέρας ὅλο καὶ δυνάμωνε· σφύριζε μέσα στ' ἄρμενα καὶ ἔβγαζε χίλιων λογιῶν φωνές. Ὁ Μπαρμπατρίμης συλλογισμένος ἀφτιαζόντανε τὸ σφύριγμα καὶ τὴν ὥρα, ποὺ ὁ καπετάνιος τὸν πλησίαζε, τοῦ ξαναεῖπε ἀνήσυχος.

—Καπετὰν Κρεμύδα, ὁ Νότος δυναμώνει. Νὰ μαϊνάρουμε λέω, λίγα πανιά.

—Κάμε ὅ,τι θές· ἀπήντησε ἐκεῖνος.

Ἀκούμπησε ἀγκομαχῶντας στὴ κουπαστὴ καὶ παρατήρησε τὴν τσάγκρα. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή ἀκούστηκε ἡ φωνὴ τῆς κουκουβάγιας ἀπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του:

—Κουκουβάου!..... κουκουβάου, βάου.....

Τὸ ἀναθεματισμένο! τόση ὥρα ἦταν χωμένο στὸ ξάφτι καὶ μεῖς χαμπάρι δὲν εἴχαμε. Τινάχτηκε ὀρθὸς, ἄδραξε τὴν τσάγκρα καὶ ἀγριοφώναξε:

—Στὸ τιμόνι, Μπαρμπατρίμη! στὸ τιμόνι καὶ ἀπάνω του!...

Ἀφήσαμε ὅλοι τὰ πανιά καὶ πῆρε καθένας τὴ θέση του. Ὁ Μπαρμπατρίμης γύρισε τὴ γολέτα ἀπὸ τὴν Ἑρμόμηλο κατὰ τὰ Γερακούνια. Τὸ μέρος ἔχει ρέματα καὶ εὐκόλα μπορεῖ νὰ σὲ ξεπέσῃ. «Ἑρμόμηλο ξεπέσης, Γερακούνια καταντᾶς», ἔλεγαν οἱ παλαιοί. Μὰ ὁ γέροντας εἶχε στιβαρὸ καὶ πιδέξιο χέρι. Ὅταν χούφτωνε τὸ τιμόνι, λαχτάρει τὸ πιανε. Δὲν εἴχαμε φόβο καὶ ἀρχίσαμε πάλιν τὸν τρελὸ ἀγῶνα.

Μὰ τὸ πουλὶ τὸ πλάνο, δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ πάψῃ τὸ παιγνίδι του. Μαῦρο σὰν χοῦφτα χῶμα, πετοῦσε ἀργὰ ἀργὰ, λὲς καὶ φρόντιζε νὰ μὴ χαθῇ ἀπὸ τὰ μάτια μας. Πότε στερφογύριζε στὴ γολέτα, πότε διάβαινε σαῖτα ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ

πανιά και χώνευε στίς στραλιέρες και καθαλίκενε τὸν τρίγχο και περνοῦσε κάτω ἀπὸ τὰ κουρτελατσίνια και καθότανε στὸν ἔξω φλόκο. "Ἄξαφνα μὲ φωνὲς και φτεροκοπήματα πηδοῦσε πάλι μέσα, κατέβαινε στὸ φλίζ, ροβολοῦσε στὴ μποῦμα. Καὶ ἀποκεῖ ρίχνοντας ἄλλη φωνή, ξανάρχιζε τὸ παράξενο κλωθογύρισμα του.

— Πίσω μου, διάολε!.... ἔλεγε ὁ μαυροκαπετάνιος.

— Μωρὲ, τὸ κεφάλι μου κόβω, πὼς δὲν εἶνε πουλί αὐτὸς ὁ πειρασμός· εἶπε μιά στιγμή ὁ Μπαρμπατρίμης. Πιάσε, λέω, τὴν τσάγκρα μὲ τὸ ξερβί νὰ μὴ σοῦ τὴν πάρη, καπετάνιε!.... Δὲν ἀκοῦς μιά ὥρα τώρα τὸ σκυλί πὼς γρινιάζει!

Ἀληθινὰ ὁ Πιστὸς, ὁ σκύλος μας, πεσμένος στὴν πλώρη, μὲ τὴν οὐρὰ κρυμμένη στὰ σκέλια, τὸ κεφάλι ριγμένο στὰ μπροσινὰ του, ἀνοιγοσφαλοῦσε τὰ μάτια και γρινίαζε. Ἀρχίσαμε τὰ σταυροκοπήματα. Ἄλλος φιλοῦσε τὸ φυλαχτό του, ἄλλος ἔπαιρνε στὴν τσέπη του κερί τοῦ Ἐπιταφίου και ἄλλος μουρμούριζε τὰ τροπάρια. Ὁ καπετάνιος καθὼς εἶδε τὸ σκυλί, σταυροκοπήθηκε, ἔπιασε μὲ τὸ ξερβί του χέρι τὸ σκαντάλι.

Τέλος ἦρθε μιά στιγμή, πού εἶπαμε πὼς τελείωσαν τὰ βάσανα! Ἡ κουκουβάγια ἄρχισε ν' ἀργοπετᾶ νὰ χαμηλώνη και ἄξαφνα βρόντησε χάμου στὸ κατάστρωμα.

— Βάρ της! φωνάξαμε ὁμόφωνοι.

Ὡστε νὰ ξαμώση ὁ καπετάνιος, χάθηκε ἀπὸ μπρὸς μας. Ἐκεῖνος ἄρχισε νὰ μᾶς βορίζει, πού δὲ μιλήσαμε σύγκαιρα. Μὰ τὴν ἴδια στιγμή βλέπω τὸν Μπαρμπατρίμη νὰ παραιτῇ τὸ διάκι και ἀρκοιδίζοντας νὰ τὸν πλησιάζη και μὲ χερνο-

μίες νὰ δείχνη στὸ σχοινὶ τῆς μεσανῆς στραλιέρας.

—Βάρ της! ἀντήχησε καὶ καπνὸς μὲ σκάγια καὶ στου-
πιὰ ἔπεσε στὰ πανιά, σὰν νὰ τὰ ἔδερνε ἄδρὺ χαλάζι. Μὲ τὴν
ντουφεκιὰ ἓνας ἄλλος χτύπος συγκρατητὸς ἀκούστηκε, ὅπως
ὅταν γκρεμίζεται δένδρο συγκλαδοκορμόριζο. Πέσαμε ὅλοι
μπρούμυτα.

Ὁ διάβολος ἔκαμε τὸ σκοπὸ τον! Μιὰ στιγμή πού πα-
ράτησε ὁ γέρος τὸ τιμόνι μᾶς ἄρπαξε τὸ ρέμα, μᾶς ἔσπρωξε
ἀπάνω στὰ Γερακούνια καὶ ἡ Γολέτα ἀνοίξε σὰν καρύδι.
Καὶ ἀπὸ τὴ θαμπὴ ἐρημιὰ τοῦ νησιοῦ ἀνέβηκε γιὰ τελευταία
φορὰ πλὺ ἀγρία κι αἵματοπήχτρα ἡ φωνὴ τῆς κουκουβάγιας:

—Κουκουβάου!..... κουκουβάου, βάου!.....

—Ἀχ, μ' ἔχασες, πειρασμέ!..... στέναξε ὁ καπετάνιος
τραβῶντας τὰ μαλλιά του.

Μὰ ὁ Μπαρμπατρίμης ἔτρεξε καὶ τοῦ βούλωσε τὸ στόμα.

—Φτύς' στὸν κόρφο σου, καπετάνιε! φτύς' στὸν κόρφο
σου καὶ μὴ βαργομᾶς τὸ Θεό!.... Νὰ, πού ξεδιάλυνε ἡ κα-
κοσημαδιά. Κάλιο στὸ καράβι παρὰ στὸ σπίτι σου!

Ὁ καπετάν Κρεμύδας γύρισε καὶ τὸν κοίταξε ἄφωνος.
Θυμήθηκε τὸ σπίτι του, τὴ γυναῖκα του κλιναρωμένη νὰ
χαροπαλαίβη, νὰ γυρίζη ἐδῶ καὶ κεῖ τὰ φωτερὰ μάτια τῆς
καὶ κάτω τὰ παιδιὰ νὰ σέρνονται καὶ νὰ κλαῖνε μονάχα καὶ
ἐρημα. Καὶ πέφτοντας μὲ ἀναφιλητὰ στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ
Μπαρμπατρίμη.

—Ναί· εἶπε μὲ φωνὴ μισοσβησμένη, λὲς καὶ φοβόταν
νὰ τὴν ἀκούσῃ κι ὁ ἴδιος. Δόξα νάχη ὁ Θεός.
Κάλιο στὸ καράβι παρὰ στὸ σπίτι μου!....

Ἀ ν δ ρ . Κ α ρ κ α β ῖ τ ο ς

ΧΑΛΑΣΜΟΣ ΚΟΣΜΟΥ

Παράξενο τὸ βράδυ ἐκείνης τῆς Κεριακῆς, πὺν ξετά-
 στηκα. Ἡ θάλασσα φαινότανε σὰ λιγοθυμισμένη. Τὰ βουνὰ
 γύρω καθρεφτιζόντανε μέσα τῆς πέρα καὶ πέρα μὲ τὴν
 ἀστροφεγγιά. Φύλλο δὲν σάλευε. Βγήκαμε στὸν ἡλιακὸ ν' ἀνε-
 σάνουμε, οἱ τρεῖς μας κι ὁ γέρος. Τώρα πὺν πήγαινε καλὰ
 τὸ χτήμα καὶ τότε βοηθοῦσε καὶ παραγλός, τότε βλέπαμε
 συχνότερα σπῖτι τὸ γέρο. Καθίσσαμε καὶ σὰ μιλήσαμε γιὰ
 τὴν ξέταση, γύρισε ὁ λόγος καὶ στὶς δουλειές, στὰ στερνά
 μας. Ἦταν ὅλοι τῆς γνώμης νὰ μείνω σχολειὸ καὶ νὰ μάθω.
 Ἡ Ἀννοῦλα δὲν εἶχε πιά τὴν ἀνάγκη του. Ἡ προῖκα τῆς
 ἦταν ἔτοιμη καὶ χάρις στὸ γέρο, δὲν ἔλειπε μὴτ' ὁ γαμ-
 πρός. Ὁ γιὸς τοῦ Καπλάνη μελετοῦσε νὰ γυρίσῃ ἀπὸ τὴν
 ξενητιά σ' ἓνα χρόνο. Τὰ βόλεψε ὅλα ὁ γέρος μὲ τὴν Κα-
 πλάναινα. Ὁ σκοπὸς ἦταν νὰ στεριώσῃ τὴ νύφη στὸ χτήμα
 μαζί μὲ τὸ γαμπρὸ καὶ νὰ κλείσῃ τὰ μάτια του ἀναπαμέ-
 νος. Ἐλεγε λοιπόν, κ' ἡ μακαρίτισσα συμφωνοῦσε νὰ μάθω
 ἐγὼ καλὰ τὰ γράμματα, νὰ βγῶ ὕστερα πρᾶματευτῆς, καὶ
 σὰ γυρίσω, ν' ἀγοράσω ἄλλα δυὸ χτήματα πὺν ἦτανε φό-
 βος νὰ περάσουνε σὲ τούρκικα χέρια. Κι ἔτσι νὰ ριζώσω

κι ἐγὼ στὸ Μεσοβοῦνι, νὰ καμαρώνη κ' ἡ γρηὰ τὰ δυὸ τῆς παιδιὰ νοικοκυρεμένα.

Ὅλη αὐτὴ τὴν ὥρα ἡ Ἀννοῦλα πότιζε γλάστρες καὶ τραγουδοῦσε. Ἐκεῖ ἀπάνω ἀκοῦμε μεγάλο βουητό. Δὲν μποροῦσε νάναι βροντή, γιατί σύννεφο δὲν εἶχε στὸν οὐρανό. Δὲν προφτάξαμε νὰ ρωτήσουμε ἕνα τὸν ἄλλον τί εἶνε. Βλεπούμαστε ἀμίλητοι καὶ χλωμοί. Ὅ, τι σάλεψε τὰ χεῖλη του ὁ γέρος νὰ μᾶς πῇ κάτι κι ἄρχισε νὰ τραντάζη ὅλο τὸ σπίτι, ἀρχίσανε νὰ τρίζουν ὅλοι οἱ τοῖχοι.

— Σεισμός ! κρυφοφώναξαν οἱ γυναῖκες.

Σὰν τρελλοὶ σηκωθήκαμε καὶ τρέξαμε κατὰ τὴ θύρα τοῦ ἡλιακοῦ. Ὁ γέρο Βασίλης τότε φωνάζει καὶ μᾶς λέει νὰ σταθοῦμε. Σταθήκαμε μιὰ στιγμὴ. Σταμάτησ' ὁ σεισμός. Κάμαμε τὸ σταυρό μας.

— Τώρα τρεχᾶτε, κ' ἴσα στὸ περιβόλι, μᾶς λέει ὁ γέρος τρομασμένος καὶ βιαστικά.

Μπαίνουμε στὸ σπίτι, κατεβαίνουμε τὴ σκάλα, ἐρχόμαστε στὴν πισόπορτα, καὶ βγαίνουμ' ἔξω. Τί φωνές, τί τσιριχτὰ σ' ὅλη τὴ γειτονιά !

— Δόξα νὰ χη ὁ Θεὸς ποὺ δὲ βάσταξε πιότερο ! μουρμούριζε ἡ μακαρίτισσα καὶ κεῖ ποὺ τό λεγε, ξανάρχεται μεγαλύτερο βουητό ἀπὸ τὰ βάθια τῆς γῆς, κ' ὕστερ' ἀπὸ τὸ βουητό μεγαλύτερο τράντασμα. Ἀκούγαμε τοὺς τοίχους ποὺ κατρακυλοῦσαν ἀπὸ παντοῦ. Τὰ χάσαμε, καὶ δὲν μπορούσαμε νὰ σαλέψωμε ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ τὸν τοῖχο μας. Ἀξάφνα γκρεμνιέται κι αὐτὸς καὶ κατρακυλοῦνται ἀμέτρητες πέτρες τριγύρω μας κι ἕνα σύννεφο σκόνη.

Τίποτις ἄλλο δὲ θυμοῦμαι τῆς τρομερῆς ἐκείνης βρα-
 дуās, παρὰ πού ἦρθαν κατόπιν μ' ἀναμμένα δαδιά καὶ
 σήκωναν πέτρες, καὶ φώναζαν, καὶ ἀναστενάζαν κι ἔκλαιαν.
 Μοῦ φαινότανε σὰν νὰ ἦμουν αἰσιοθαμμένος. Δὲν πονοῦσα
 πονθενά, μὰ θαρροῦσα πὼς σὲ δυὸ κομμάτια χωρίστηκα.
 Ἔτσι κι ὁ νοῦς μου ἦτανε χωρισμένος. Δὲν καλόνιωθα τι
 ἔτρεξε, μὰ ἔβλεπα, ἔβλεπα τίς πέτρες πού σήκωναν, τὰ ξύλα
 πού τραβοῦσαν σιγανά, τὴ σκόνη πού μ' ἔπνιγε. Ἔβλεπα
 καὶ τὸ γέρο-Βασίλη ξεσκισμένο, λαβωμένο, χωματιασμένο,
 νὰ τοὺς φωνάζει ὅλους μὲ βραχνὴ φωνή «Προσέξτε ἀπὸ
 δῶ, παιδιά, τραβᾶτ' ἀπὸ κεῖ». Ὑστερα ἔνιωσα, πὼς δὲν
 ἦμουν πιά πεθαμένος, πὼς μ' ἐσήκωναν. Κατόπιν βρέθηκα
 στρωμένος σὲ μέρος πού μὲ τὸ φῶς ἐνὸς φαναριοῦ μὲ κοι-
 τάζανε, μὲ ψάχνανε, μ' ἔδεναν, κ' ὕστερα-ὕστερα βυθί-
 στηκα καὶ πιά δὲν ἔβλεπα τίποτις, δὲν ἄκουγα τίποτις.

Ἄ ρ γ. Ἐ φ τ α λ ι ὠ τ η ς

ΤΟ ΚΛΕΦΤΟΠΟΥΛΟ

Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦταν πικρὴ καὶ οἱ Κλέφτες ποὺ χαλάστηκαν πάντα θὰ τὴν θυμοῦνται.

Στὰ χέρια οἱ κλέφτες σήκωσαν τὸν καπετάνιο, ἀσάλευτο μὲ τὴ σπαθιά κατεβαστὴ στὸ πρόσωπο, καὶ πολεμῶντας ἀνηφόρησαν. Κι ἔπιασαν τὸ καταράχι καὶ σταμάτησαν.

Οἱ ἀρβανίτες δὲν τοὺς πῆραν τὸ κοντὸ γιατί τρανὸς ἦταν καὶ ὁ θρῆνος τοῦ ξακουστοῦ τ' Ἀρματωλοῦ-θάνατος ποὺ χρόνια τὸν παρακαλοῦσαν—ἔκανε τὸ κλάμα τοὺς σὲ γέλοιο νὰ ξεσπάσῃ καὶ ἡ σαλαγὴ του ν' ἀντηχῇ γιὰ νιὸ φόβερισμα στοὺς Κλέφτες τοὺς θλιμμένους.

Οἱ Κλέφτες ὅμως σὴναιναν. Τὰ μάτια τοὺς στεγνὰ τὸν Καπετάνιο ἀντίκρουζαν τὸν ξαπλωμένο ποὺ δὲν ἔδειχνε ζωῆς σημάδι.

Ἡ μέρα κείνη ἦταν πικρὴ! Καὶ ἡ μοῖρα τοὺς ἔτσι ἦτανε γραφτή.

Ὁ Καπετάνιος εἶχε καλέσει τοὺς Ἀρβανίτες σὲ πόλεμο γιὰ θάνατο καὶ γιὰ ζωὴ. Καὶ τώρα ὁ Ἀλιζόταγας, Δεοβέναγας σκληρὸς, ὀχτρὸς τοῦ καπετάνιου, χαίρεται καὶ καμαρώνει. Κάποτε ὁ πληγωμένος ἀνασείστηκε. Στὸ πρῶτο ἀνάβλεμμα του ἄλλη τρομάρα ζωγραφίστηκε.

— Ὁ Ψυχογιός μου ποῦναι; εἶπε. Τ' ἄρματα μου...
πάν κι αὐτά; Πόσοι ἀπομείναμε; ... Πεθαίνω.

— Καρδιά, πατέρα! Καὶ θὰ ζήσης! εἶπ' ἓνα ἀπὸ τὰ
παλικάρια. Ὅσοι βαρέθηκαν τοὺς πήραμε (ἦταν ψέμα
θλιβερό).

— Κι ὁ Ψυχογιός; Καὶ τ' ἄρματα;

— Μᾶς λείπουν κι ἄλλοι δέκα ἀντάμα.

— ... Ὅλοι στὸν τόπο;

— Μὴν τὸ λές! Ξέκοψαν ἀπὸ μᾶς ἐκεῖ πού πάψαμε
τὸν πόλεμο.

Κανένας δὲν τοὺς εἶδε (ἦταν ἀληθινό).

Τότε τροχάλισαν ἀπὸ κοντὰ πόδια σιδερωμένα. Κι ὁ
Ψυχογιός σὲ λίγο τοῦ Καπετάνιου ὁ ἀκριβός, πούχε τὴ δόξα
νὰ φορῇ τοῦ Καπετάνιου τ' ἄρματα ὀρθὸς στεκότανε στὸν
Καπετάνιο ἀντικρὺ, σὰ Χάρος φοβερός καὶ μαῦρος.

— Γειά καὶ χαρά σου, Καπετάνιε! φώναξε. Ξαγόρασα
τὸ αἷμά σου.

— Ὁ Ἀλιζόταγας δὲ ζῇ! Τοὺς βγῆκα μπρὸς καρ-
τέρι... Ἀμα σὲ πῆραν οἱ σύντροφοι δὲν κρατήθηκα. Στὸ
δρόμο τὸν πλατὺ τοὺς βγῆκα καὶ πέσαμε μὲ τὸ σπαθί.
Κι ὁ Ἀλιζόταγας γυμνὸς στὸ χῶμα κοιτάται!

— Ὁρέ, σηκώστέ με! φωνάζει ὁ Καπετάνιος. Τί λέει
αὐτὸς ἐκεῖ; Τρομερὴ ἦταν ἡ ματιά του, στὸν Ψυχογιὸ ρι-
χτή. Κι ἔτρεμε τώρα τὸ Κλεφτόπουλο μπροστά του.

— Ὁρέ, ποιὸς σοῦ πε νὰ τὸ κάμης; ὁ Καπετάνιος ρέ-
καξε. Ἀφοῦ χαλάστηκα, πῶς θέλῃσες ἐσὺ νὰ μὲ ντροπιά-

σης; Ὁ Ἀλιζόταγας ἔπρεπε νὰ ζήσῃ ἀνίκητος!... Τί εἶνε πὺν κρατᾶς;

— Εἶνε τὸ καριοφίλι του καὶ τ' ἄρματά του... Σοῦ τάφερα.

— Πάρτα! Πάρτα! μήτε νὰ τὰ ἰδῶ!... Τώρα ἀφοῦ ἔχεις ἄρματα βγάλε καὶ τὰ δικά μου, πὺν δὲ σοῦ πρεπαν... Τέτοια τιμὴ γιὰ σένα εἶνε μικρὴ... Ἄλλα ἄρματα προτίμησες...

— Συμπάθα με, Καπετάνιο! Ξέρεις ἂν κράτησα τὴν πίστη στ' ἄρματά σου, καὶ ἂν τ' ἀτίμασα.

— Καὶ ὁ Ἀρβανίτης, ἂν σὲ σκότωνε καὶ ἐσένα καὶ μοῦ τάπαιρνε;

— Δὲν τὰ κρατοῦσα γιὰ γαμπρός! Τ' ἄρματα εἶνε γιὰ πόλεμο, καὶ τὰ δοκίμασα... Μὰ κεῖνα τοῦ Ἀρβανίτη τάχα ζηλέψει ἀπὸ καιρὸ γιὰ σένα, ὄχι γιὰ μένα, Καπετάνιε. Καὶ σοῦ τάφερα...

— Δικά σου! Δὲν τὰ θέλω! Καὶ βγάλε τὰ δικά μου... Δὲν ἀκοῦτ' ἐσεῖς, ὀρέ;

Τὸ Κλεφτόπουλο ἄγριο, ἔχει τὸ χέρι στὸ σπαθὶ καὶ περιβλέπει.

— Ὅποιος ἀπλώσει, κράζει, τὸν περιμένει θάνατος! Τ' ἄρματα πὺν φορῶ κανέναν μὴν τ' ἀγγίξῃ! Τοῦ Καπετάνιου τ' ἄρματα!

Ὅλοι προσέχανε στ' ἀγριομένο Κλεφτόπουλο, καὶ ὁ Καπετάνιος εἶχε σηκωθῇ ὁλόρθος ἄξαφνα, κανεὶς δὲν εἶδε πῶς, μετὰ τὴν σπαθιὰ μεσόφρυδα, μεγάλος καὶ ματόπνιχτος, καὶ φάνταζε σὰ ν' ἀναστήθηκε.

— 'Ορέ, εἶπε μὲ μιά φωνὴ πού ράγιζε, τ' ἄρματα τὰ
δικά μου δὲν τὰ καταφρονᾷς ; .. Θέλεις νὰ τὰ φορᾷς ἀκόμα;

— Θέλω καὶ θέλω ! Εἶμαι ὁ Ψυχογιός σου ἐγώ !

Ἄπλωσε τὸ χέρι ὁ Καπετάνιος καὶ ἔδειξε τὸ Κλεφτό-
πουλο. Κι ἔβγαλε ἓνα ροχαλητό.

— Προσκυνᾶτε, ὁρὲ, τὸν Καπετάνιο σας !

Γιάν. Βλαχογιάννης

Η ΣΟΥΛΙΩΤΟΠΟΥΛΑ

Στῆς μάχης τὸν καπνὸ, πὺν πνίγει τὸ λαγκάδι, ὁ Σουλιώτης ὅλα τὰ χει λησμονημένα, πείνα καὶ δίψα καὶ τὸ Σούλι πέφτει ξέμακρα καὶ σὰ λησμονημένο εἶναι καὶ κείνο τ' ἄχαρο.

Κι ἐκεῖ πὺν πολεμάει τὸ παλικάρι, ἀγλύκαντο, μέρα καὶ νύχτα, ἀκούει μιὰ γνώριμη φωνή, πὺν τὸν ξυπνάει. Λοιπὸν τὸ Σούλι δὲ χάθηκε καὶ ζῇ. Κ' ἦταν ἡ Λάμπη ἡ ἀδελφὴ τοῦ νιοῦ.

— Τὶ καλὰ μοῦ φέρνεις, ὀρὴ Λάμπη;

— Ζεστὴ κουλοῦρα, ὀρ' ἀδελφέ, πὺν σοῦ τὴ ζύμωσα μὲ τὰ χεράκια μου, κ' ἡ μάνα τὴν ἔψησε στὴν ἀνθρακιά μουναχί. Ἔλα νὰ φᾶς μιὰ ψίχα καὶ νὰ ξαποστάσης.

— Δὲ μπορῶ, καημένη, νὰ παρατήσω τὸ ντουφέκι.

— Αὐτὸ εἶνε ἡ συλλογὴ σου, Νάση; Ἔρχομαι γὰρ καὶ σοῦ κρατῶ τὸν τόπο σου. . . Νὰ, σοῦ στρώσα. Καὶ δώσ' μου τὸ ντουφέκι.

Χαμογελάει ὁ ἀδελφὸς ὁ καπνισμένος. Καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ μάθῃ τὴν κορασιά πῶς πιάνουν τὸ ντουφέκι. Ὁ πόλεμος βαστοῦσε πάντα. Μὲ χέρι σταθερὸ γιόμιζ' ἐκείνη καὶ σημάδευε. Κι ὁ ἀδελφὸς τῆς παραπέρα ἔτρωγε ἡσυχῶς.

καὶ μοναχὰ τὴν πείνα τοῦ ἄκουγε, τὴ θερειμένη μέσα του.

Κι ὁ πόλεμος βαστοῦσε. Κι ἐκεῖ ἓνα βόλι ἦρθε καὶ πέ-
τυχε κατάστηθα τὴν κορασιά. Κι αὐτὴ ἔκανε καρδιά καὶ δὲ
μιλοῦσε. Τὸ αἷμα πλημμύριζε τὸν κόρφο της. Ἡ Λάμπη
σημάδευε καὶ ντουφεκοῦσε.

— Ἐφαγες, Νάση;

— Κοντεύω, ἀκόμα λίγο, Λάμπη.

Ἡ κόρη ξαναρώτησε δεύτερα καὶ τρίτα. Καὶ τότε μ'
ἓνα πήδημα τὸ παλικάρι βρέθηκε κοντὰ της. Ἄρπαξε τὸ
ντουφέκι, κ' ἤσυχο, καθὼς εἶχε τραβηχτῇ, ξανάρχισε τὸν
πόλεμο. Ἀμίλητη ἡ Σουλιωτοπούλα πῆγε πάρα πίσω κι
ἔπεσε.

Κι ὁ πόλεμος βαστοῦσε.

Γιάν. Βλαχογιάνης

ΧΗΡΑ ΣΟΥΛΙΩΤΟΠΟΥΛΑ

Ὁ γέρω-ἀγωνιστὴς τελείωσε τὴν ἱστορία γιὰ τοῦ κά-
στρου τὴν παράδοση.

— Βγήκαμε μ' ὅλες τὶς τιμές, ἔλεγε. Μὲ τ' ἄρματα
καὶ μὲ τὰ πράγματα μας. Ἡ συμφωνία φυλάχτηκε πιστὴ
ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Μὰ δὲν ἦτανε γραπτὸ νὰ τελειώσῃ
ἔτσι αὐτὴ ἡ ὀλούτερη σκηνὴ τῆς πολιορκίας. Γιατὶ κοντὰ
στὴ συμφωνία τὴ γραπτὴ ἔγινε καὶ ἄλλη πιὸ παράξενη ἀπ'
τὴν πρώτη.

Καὶ τὴν ἔκανε μιὰ ἀπλὴ γυναῖκα. Ἡ Μάρω ἡ Σου-
λιώτισσα, νιόνυφη καὶ χηρεμένη. Ὅσο ζοῦσε ὁ ἄντρας τῆς
τὴ σεβότανε ἡ φρουρά. Μὰ καὶ ἡ χήρα τώρα δὲ χωράτενε.
Νομίζεις, εἶχε πάρει τὸν ἀέρα ἐκείνου τοῦ παλικαριοῦ, ποὺ
ἦτανε τὸ πρῶτο ἀνάμεσο μας. Καὶ ἡ παρθενικὴ τῆς ἦ
ντροπὴ μονάχα δὲν ἄφηνε τὴ χήρα νὰ δράξῃ τάρματα.

Καὶ τώρα βγαίνοντας ἀπ' τὸ κάστρο ἡ Μάρω, ἀκολου-
θοῦσε ἀμίλητη, ἄκλαυτη, ἄσημη, γιατί εἶχε σβήσει ἡ πείνα
κάθε ἀνθὸ στὴν ὄψη τῆς, ὅπως εἶχε κάμει νὰ στερέψῃ
καὶ τὸ στερνό τῆς δάκρυ. Ἀξαφνὰ ἡ Μάρω ἐκεῖ ποὺ πῆ-
γαινε σκυφτὴ ἔβαλε μιὰ φωνή. Κ' εἶχαμε ἀφήσει πιά τὸ
κάστρο καὶ οἱ Τούρκοι τοιμαζόντανε νὰ μποῦν. Γύρισε ἡ
Μάρω πίσω τρέχοντας, καὶ στάθηκε στὴ σιδερόπορτα τοῦ

κάστρου, όλόρθη μὲ τὴν παρδαλὴ μαντήλα της, τὰ μαῦρα τότε ποῦ νὰ τὰ βρῖσκε, ὕστερα ἢ ζωὴ της πέρασε μαυρο-
ντυμένη.

— Σταθῆτε πίσω ! εἶπε. Κανένας δὲν θὰ μπῇ !

Παραξένεψε πολὺ κ' ἡ ὄψη κ' ἡ φωνή της. Οἱ Ἀρβανίτες τὴν πήρανε μὲ τὸ καλό.

— Σύρε ! τῆς εἶπανε. Σκλάβα θὰ κρατηθῇς, ἂν μείνης. Τί ζητᾷς ;

— Στὸ κάστρο μέσα λησμονήθηκε ἄνθρωπος. Μπέσα γιὰ μπέσα !

— Μπέσα ! εἶπε ἓνας Ἀρβανίτης.

Ἡ Μάρω χάθηκε καὶ ξαναφάνηκε σὲ λίγο, κρατῶντας στὴν ποδιά της κρυμμένο κάτι. Καὶ προχώρησε γιὰ νὰ πε-
ράσῃ.

Οἱ Τοῦρκοι τώρα τὴν κυκλώσανε στενά, θέλοντας νὰ ἰδοῦνε τι εἶχε καὶ νὰ τῆς τὸ ἀρπάξουν. Ἡ ἴδια ἡ Μάρω εἶδε τὸν κίνδυνο. Τράβηξε τὸ χαντζάρι ἀπὸ τὸν κόρφο της, πού τότε πάντα σύντροφο της.

— Πίσω ! φώναξε. Τὴ μπέσα μὴν πατᾶτε !

Μὲ τ' ἀριστερό της χέρι βαστώντας τὴν ποδιά της ἀνοι-
χτὴ ἔδειχνε τὰ κόκκαλα. Καὶ φοβέριζε μὲ τὸ μαχαῖρι. Νυ-
φοστολισμένη, καθὼς ἦτανε, ἔμοιαζε Νεραΐδα. Καὶ προ-
χώρησε καὶ πέρασε. Ὅταν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα σπάρθηκε
τῆς Μάρως ἡ ἀποκοτιά δὲν ἔμεινε ὄψη νὰ μὴ γλυκαθῇ καὶ
χείλι νὰ μὴ γελάσῃ κ' ἦταν ἓνα ξελάφρωμα στὴν πικραμένη
συννοδεία μας, πού προχωροῦσε βαρυνκίνητα. Νοῦ καὶ καρ-
διὰ ποιὸς εἶχε πιά τὴ Μάρω νὰ θαυμάσῃ ;

Γιὰ ν. Βλαχογιάννης

Ο ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ

Ὁ Γεροσουλιώτης μάζευε τὸν πόνο του πολὺν καιρό. Σὲ κανέναν ὁμῶς δὲν ξεμολογίontan τὸν σκοπὸ του. Χρόνια ἦταν περασμένα, πού τοὺς ξέρασε τὸ κύμα τ' ἄδικο τῆς μοίρας τῆς σκληρῆς, στὸ πράσινο ἀκρογιάλι τῶν Κορφῶν. Κι ἐνῶ οἱ ἄλλοι μ' ἀνθοβότανα γελούσανε τὴν πείνα καὶ τὴν συμφορὰ τους, κι ἐνῶ βρίσκανε κάποια παρηγοριὰ στὰ κάλλη τοῦ φιλόξενου νησιοῦ, ὁ Γεροσουλιώτης εἶχε ἄλλου τὸ νοῦ του. Ὀλημερις ἀγνάντευε τὰ ξεροβούνια τ' ἀντικρινά. Κι ὁλονυχτὶς ὁ πόθος του τὸν πολεμοῦσε.

Κάποτε, ἓνα βράδυ, γύρισε στὸ σπίτι χτυπημένος σὰν ἀπὸ καινούργια συμφορὰ.

Ὁ ἄμοιρος ἐγώ, εἶπε τί κατάρα μ' ἦρε! Ὁ Θεὸς μ' ὀργίστηκε!

Ἔκαμε τοὺς ἄλλους νὰ τρομάξουν. Παιδιὰ κι ἐγγόνια τὸν τριγύρισαν. Ὁ γέρος χτύπαγε τὰ στήθια του.

— Πάει τὸ Σοῦλι, φωνάζει. Πάει πιά!

Ἐκλαψε κ' ὕστερα σάπασε, βλοσυρός. Στὰ φιλικὰ λόγια οὔτε καὶ πρόσεξε. Οἱ Σουλιῶτες οἱ ἄμοιροι συνήθιζαν μὲ τῆς πατρίδας τὸ χαμό. Ἡ ἐλπίδα μοναχὰ περίσσευε ἀπ' τὰ περασμένα του. Ὁ γέρος ἔδειξε πιὸ ὕστερα νὰ μαλακῶν.

Ἐφαγε γελαστός, καὶ πλάγιασε. Καὶ τὴν αὐγὴ δὲ βρέθηκε στὸ στρῶμα του.

Μὲ ψαροκαΐκο εἶχε περάσει στ' ἀκρογιαλὴ τὸ στεριανό. Βαστοῦσε τ' ἄρματα του, σὰ γιὰ πόλεμο. Ἄδειος ἀπὸ κάθε ἄλλο φόρτωμα. Νηστικός, ποιὸς ξέρει πόσο πλανήθηκε καὶ ποῦ. Κάποτε νύχτωσε ὅξω ἀπ' τὸ Σοῦλι. Καὶ μπῆκε στὰ χωριὰ ἀθώρητος, ἂν ὑπάρχει κι ἄλλη ἐκεῖ ζωὴ. Χαιρετάει τὸ Σοῦλι ὁ γέρος καὶ δὲν ἀντιχαιρετεῖται. Νὰ τὰ σπίτια τώρα τὰ γειτονικά, ὅλα βουβά! Κι ἄδεια καὶ νεκρικά. Γυμνὲς χάσκουν οἱ θύρες τους καὶ τὰ παράθυρα.

Μισόπνοος καὶ ζαλισμένος ἀπ' τὴν κούραση, ὁ Γεροσουλιώτης θαρρεῖ, πὼς βρίσκεται σ' ἄλλο Σοῦλι, φανταστικό. Στέκεται καὶ φωνάζει κανένα γείτονα του.

— Γειά χαρά σου, καπετὰν Λαμπρούση! Καλῶς σὰς ἦυρα κι ὅλους σας!

Ἀπόκριση καμμιὰ. Νὰ καὶ τὸ σπίτι τὸ δικό του! Νὰ τὸς κι ὁ γεροπρίναρος ὁ φουντωτός, νὰ καὶ τὸ ξεροπήγαδο στὴν πέτρινην αὐλὴ. Ὅμως ἡ θύρα εἶναι κλειστή. Ἀνοίγει, βλέπει στὴ γωνιὰ φωτιὰ ζωντανεμένη. Σὰ νὰ χασε τὸ νοῦ του μόνη μιὰ σιγμὴ. Ἐπειτα ὅλα φανήκανε νὰ ξαστερῶνουν. Καὶ τὸ ξαστέρωμα ἦταν ἡ τρέλλα τοῦ Γεροσουλιώτη. Μ' ἀνοιχτόκαρδη ματιὰ κοιτάζει γύρω. Στρωμένο τὸ παραγῶνι κ' ἡ φωτιὰ λαμπρὴ τὸν κρᾶζουν. Κι ἔτοιμο τὸ τραπέζι, τὸ φτωχικό. Κάθεται σταυροπόδι καὶ τοιμάζεται νὰ πῆση στὸ φαεῖ σὰ θεριὸ ὀλονήστικο. Καὶ τότε θύρνος ἀκούγεται ἀπ' τὴν αὐλὴ. Τρεῖς Ἀρβανίτες μπαίνουνε στὸ

σπίτι. Στέκονται ξαφνιασμένοι. Καὶ κρατοῦνε στὰ χέρια τ' ἄρματα.

Τ' εἶστε σεῖς ; ρωτάει ὁ γέρος ἥσυχα.

Δὲ συλλογιέται τίποτε κακό. Κι ἄξαφνα ὅλα τὰ φαντάζεται. Κι ὀρθὸς καὶ φοβερός σὰ σκιάχτρο, καθὼς εἶχε γίνει ἀπ' τοὺς κόπους κι ἀπ' τοῦ νοῦ του τὸν παρασυσμό, κραῖζει στοὺς Ἀρβανίτες :

— Ὁρέ, τί θέλετε στὸ Σοῦλι ἐσεῖς σκυλιά ; Τὸ Σοῦλι ψέμματα εἶνε πὼς τό πήρατε ! Τὸ Σοῦλι ζῇ !

Κι ὡς νὰ τραβήξῃ τὸ σπαθὶ ὁ Γεροσουλιώτης ἔπεσε νεκρός.

Γιὰ ν. Βλαχογιάννης

ΠΙΑΣΤΗΚΕ

Καὶ κεῖ πὺν καθόμαστε ὅλοι μαζ χολοσκασμένοι,

— Αἴ φωνάζει ὁ Ἀγγελάκος. Τρέχα, γέρο Βασίλη, καὶ
πιάστηκε !

“Ὅλοι γυρίζουμε ἀμέσως κατὰ τὴν ἀποτονιά, μερικὰ βή-
ματα μακρυνά μας. Τὸ σημάδι στὰ χαλίκια ἦτανε πεσμένο, τὸ
σκοινὶ τεντωμένο. Καὶ στὴν ἄλλη ἄκρη ὡς εἴκοσι ὀργυιές
μὲς στὸ νερό, ξετινάζονταν κάθε λίγο μεγάλη οὐρά καὶ
χτυποῦσε τὰ κύματα.

Ξεχνοῦμε τίς πίκρες τῶν σεφεριῶν καὶ σηκωνούμεστε
στὸ ποδάρι... Πρῶτος ὁ γέρος ἔτρεξε καὶ πῆρε τὸ σπάγγο
στὰ χέρια. Κι ἀρχινάει καὶ τραβάει καὶ ἀφήνει πάλι κα-
λούμα, σὰν τεχνίτης θαλασσινός. Οἱ ἄλλοι κοίταζαν καὶ
δίνανε γνῶμες καὶ συμβουλές, πότε ἀπὸ δῶ νὰ τραβάη πότε
ἀπ' ἐκεῖ, νὰ μὴν τὸ φευγατίση τὸ ψάρι. Σιγὰ σιγὰ ἀρχισε
καὶ φαινότανε στὸ γυαλὸ μέσα. “Αστραφτε σὰν τὰσημι καὶ
χυνότανε σὰ σαῖτα ἀπ' τὴ μιά καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη καθὼς τρα-
βοῦς” ὁ γέρος... Δὲν ἀόργησε νὰ βγῇ ἔξω. “Ἦξερε καλὰ τὴν
τέχνη του ὁ γέρος καὶ τὸ μισοφόρησε μὲ τὴν καλούμα. Κι
ἔτσι σὰν ἦρθε στὰ ρηχά, δὲν εἶχε πιά δύναμη τὸ δύστυχο
νὰ ξετιναχτῇ καὶ νὰ ξεκόψη. “Ἦτανε μιὰ χαρὰ νὰ τὴ βλέπης

σπαρταριστή στὰ χαλίγια ἀπάνω τῇ συναγρίδα ἐκείνη.
 "Ἐπρεπε νὰ χάσῃ τῇ ζωῇ του αὐτὸ τὸ ψάρι νὰ μᾶς τὴ δώσῃ
 ἐμᾶς. "Ἐλεγεσ καὶ γυρίζαμε ἀπὸ γιουροῦσι σὰν ἀνεβαίναμε.
 'Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ τὴν μεγάλη τὴν καρυδιά, σιμὰ στὴ βρύση,
 ἐκεῖ πηγαίνω ἀκόμα καὶ καθίζω κάποτεσ καὶ ρωτῶ τίς πέ-
 τρες καὶ τὰ δέντρα, ἂν τὸ θυμοῦνται τὸ φαγοπότι ἐκείνο...
 Ποιὸς δὲν τραγουδῆσε ἐκείνη τὴ βραδυνὴ!... Πῆγε νὰ βα-
 σιλέψῃ ἢ πούλια, κι ἀκόμα γλέντιζαν κοπέλλες, ἀγόρια κι
 ἀντρογόυνα. 'Ὡς κι ὁ καημένος ὁ γέρο Βασίλης, σὰ νὰ μὴν
 ἦταν ἐκεῖνος πὺν μᾶς διηγούνταν τὰ πάθια του στὴν ἀκρο-
 γιαιά, ὡς καὶ κείνος ἔβγαλε τὸ μαντῆλι καὶ χόρεψε, μὲ
 λουλούδι στ' ἄσπρο του κατσαρό. 'Ὡς κ' ἡ μακαρίπισσα ἡ
 γρηά μου, πὺν μῆτε νὰ χαμογελάῃ δὲν πολυσυνεΐθιζε, ση-
 κώθηκε στὸ χορὸ τὴ βραδυὰ ἐκείνη.

Ἄ ρ γ. Ἐ φ τ α λ ι ὠ τ η ς

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΗ

Ἐν ἄλλῃ τις χρηστὴ γυνὴ εἶδε ποτε καλὰ νοικοκυριά εἰς τὰς ἡμέρας τῆς ἀναντιρρήτως εἶδε τοιαῦτα καὶ ἡ θειὰ Σοφούλα Κωνσταντινιά, σεβασμία οἰκοδέσποινα ἑβδομηκονταετίς, κάτοικος παραθαλασίου κώμης εἰς μίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Τὴν ἐκάλουν συνήθως Σαραντανοῦ καὶ πολλοὶ ὑπέθετον ὅτι τὸ ἐπίθετον τοῦτο τῇ ἀπεδόθη, διότι δῆθεν εἶχεν ἴσον μὲ σαράντα γυναικῶν νοῦν, ὅπερ δὲν ἐνομίζετο ὑπερβολή. Ἄλλοι ὅμως ἔλεγον ὅτι ἡ λέξις ἐσχηματίσθη κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ Σαραντανοῦ, ἦτοι νονὰ μὲ σαράντα βαπτιστικούς.

Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι, δὲν εἶχε φθάσει εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, δύο ἢ τρεῖς μονάδες τῆς ἔλειπον καὶ ἤλπιζε προσεχῶς νὰ συμπληρώσῃ τὴν τεσσαρακοντάδα. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι καὶ αὕτη κατ' ἀρχὰς εἶχε βαπτίσει οἰκιοθελῶς μόνον πέντε ἢ ἑξὶ νήπια τῶν γειτόνων τῆς, ὅσα καὶ πᾶσα ἄλλη νοικοκυρὰ συνήθως βαπτίζει. Ἄλλ' ὅταν ἅπαξ ἐγνώσθη καὶ ἀπεδείχθη ὅτι εἶχε καλὸ χέρι, τότε ὅλαι αἱ γειτόνισσαι, συγγενεῖς, παρασυγγενεῖς, κολήγισσαι, ἤρχισαν νὰ τὴν πολιορκοῦν.

Εἶχε πάρεϊ καλὸ ὄνομα, ὅτι τῆς ἐξοῦσαν τὰ παιδιά, ὅσα

ἀνεδέχετο ἐκ τῆς κολυμβήθρας. Εἶνε δὲ τόσον σπουδαῖον νὰ εὐρεθῇ νονὰ «νὰ τῆς ζοῦν τὰ παιδιὰ» ὅσον καὶ ἱερεὺς «νὰ πιάνη τὸ διάβασμά του».

Ἡ θειά Σοφοῦλα ὁμῶς ὑπέφερε μετὰ χάριτος τὴν ἀγαρείαν ταύτην. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὰ φωτίκια εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, χιτῶν καὶ κουκούλιον μετὰ σταυροῦ, καθὼς καὶ τὰ μαρτυριάτικα, ἑαρινὴ βροχὴ λεπτῶν καὶ διλέπτων διὰ τοὺς ἀγνιόπαιδας, ἐκόστιζαν ἐν ὅλῳ δέκα γρόσια.

Ἡ θειά Σοφοῦλα ὁμοίαζε μὲ τὴν ἐπιμελῆ ἀνθοκόμον, ἥτις δὲν ἀρκεῖται νὰ φυτεύῃ μόνον τ' ἄνθη τῆς, ἀλλὰ τὰ περιθάλλει καὶ τὰ καταρδεύει. Ἠγάπα τὰ πνευματικά τῆς τέκνα ὡς τέκνα τῆς ἐγκαρδιακά, τὰ ἐθώπευε, τὰ ἐφίλευε καὶ τὰ ἐπαιδαγώγει.

Ὁ Μπαρμπακωσταντῆς, ὁ πρῶτος γρηνιάρης τοῦ χωριοῦ, δὲν συνεμερίζετο τὴν ἀδυναμίαν ταύτην τῆς συζύγου του.

— "Α, μπράβο ! φίλευέ τα τ' ἀναδεξιμιά σου, ἐγόγγυζεν ἐκάστοτε, ὡσάκις τὴν ἔβλεπε μεριμνῶσαν περὶ τῶν ἀναδεκτῶν τῆς· ἡῦρες κι ἀλωνίζεις ! . . .

Ἡ θειά Σοφοῦλα ὀλίγον ἀνησύχει περὶ τῆς ἰδιοτροπίας ταύτης τοῦ συζύγου τῆς, ὅστις ἦτο ἀγαθὸς ἄνθρωπος εἰς τὰς καλὰς του ὥρας. Ἐπειτα ὁ Μπαρμπακωσταντῆς σπανίως ἐφαίνετο ἐν τῇ πολίχνῃ. Ἀφότου ἔπαυσε τὰ θαλάσσια ταξίδια ἠσχολεῖτο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων του. Κατὰ πᾶσαν πρωΐαν ἵππευεν ἐπὶ τοῦ εὐρώστου ἡμιόνου του, ἐτρέπετο εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἐπανήρχετο μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, περὶ τὰ 184... ἡ θεῖα Σοφοῦλα εἶχε φθάσει εἰς τὸν τριακοστὸν ἔνατον βαπτιστικόν. Ἐν μόνον τῇ ἔλειπε διὰ νὰ τὰ κάμη σαράντα, πρὸς ἀνάπαισιν τῆς συνειδήσεώς της. Ἐβάπτιζεν ἀδιακρίτως ἄρρενα καὶ θήλεα, ἀλλ' ἐφρόντιζε νὰ δίδῃ ἀκριβεῖς σημειώσεις εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ πνευματικούς, διὰ νὰ μὴ τυχὸν γίνῃ κανὲν συνοικέσιον εἰς τὸ μέλλον μεταξὺ δύο ἑτεροφύλων ἀναδεκτῶν καὶ κολασθῇ ἡ ψυχὴ της.

Κατ' ἔτος, τὴν Μεγάλην Πέμπτην, μεγίστη κίνησις ἐγένετο ἐν τῇ εὐρυχώρῳ αὐτῇ τῆς οἰκίας. Ἡ θεῖα Σοφοῦλα ἀνεσκουμπώνετο μέχρις ἀγκώνων καὶ ἐξύμωνε μόνη τὰς τριακονταεννέα αἰγοκυλούρας διὰ τοὺς τοσοῦτους βαπτιστικούς της.... Ἀλλὰ πλὴν τῶν βαπτιστικῶν ὑπῆρχον καὶ ἐγγόνια καὶ δισέγγονα, καὶ ταῦτα δὲν ἦσαν ὀλιγάριθμα.

Ἐν συνόλῳ ἐχρειάζετο ἑβδομήκοντα καὶ πλεόν κοκόνες, δηλ., παιδικὰς κυλούρας, διὰ τοὺς βαπτιστικούς, διὰ τοὺς ἐγγόνους καὶ τὰ δισέγγονα. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον δὲν περιλαμβάνονται αἱ μεγαλύτεραι κυλούραι, τὰς ὁποίας παρεσκεύαζε διὰ τὰς ἀνειψιάς καὶ δισεξαδέλφας της.

Μέγας δὲ ἐβόμβει ὁ ἔσμός τῶν ἀναδεκτῶν καὶ δισεγγόνων παρὰ τοὺς ἀνθῶνας τῆς αὐτῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ἀπὸ τῆς τρίτης ὥρας τοῦ δειλινοῦ, καθ' ἣν ὁ Μπαρμπακωσταντῆς ἐξηγείρετο τοῦ μεσημβρινοῦ ὕπνου, μὲ δριμεῖαν ἐπικαθημένην τῆς ρινὸς τὴν χολήν, καὶ ἐφόρει τὸ τσόχινον βραχίον του ἐπύργωνεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μεγαλοπρεπὲς τὸ τυνησιακὸν φέσι του, ἐλάμβανεν ὥς σκῆπτρον τὴν μεγάλην ἡλεκτρόστομον τσιμπούκαν του, ἀνήρτα

ἐπὶ τῆς ὁσφύος βαθύκολπον τὴν μεταξωτὴν καπνοσακκού-
 λαν του καὶ κατήρχετο εἰς τὸ καφενεῖον νὰ εἰσπνεύσῃ τὴν
 θαλασσίαν αὔραν, ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἡ εὐρεῖα καὶ τε-
 τραγῶνος αὐλὴ παρεδίδετο ἐξ ἐφόδου εἰς τὴν λεηλασίαν
 τῶν βαπτιστικῶν καὶ τῶν δισεγγόνων. Μεγίστην εὐτυχίαν
 καὶ ἀνήκουστον ἡδονὴν ἐνόμιζον τότε τὰ παιδιά τῆς γει-
 τονίας, ἂν κατ'ὥρθωναν νὰ παρεισδύσωσιν εἰς τὸ προαύ-
 λιον τῆς θείας Σοφούλας, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὡς μυθῶδές τι.
 Πολλὰ αὐτῶν προέτεινον τὰς κεφαλὰς διὰ τῶν σχισμῶν
 τῆς κλειστῆς αὐλείου θύρας, ἥτις ἐμοχλεύετο ἔσωθεν ὑπὸ
 τῶν ζηλοτύπων βαπτιστικῶν διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας ἔνδυμα
 γάμου! Ἄλλα παιδιά τολμηρότερα ἀνείρπον εἰς τὸν θριγ-
 κὸν τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς καὶ εὗρισκον τρόπον νὰ εἰσπη-
 δῇσωσιν ἐκεῖθεν εἰς τὰ ἔνδον.

Ἄλλ' ἀλίμονον ἂν παρετηροῦντο ὑπὸ τῶν ἀγρύπνων
 εὐνοουμένων! Ἀπεδιώκοντο ὡς ὁ κηφὴν ὑπὸ τῶν με-
 λισσῶν.

Τὴν μεγάλην Πέμπτην τοῦ ἔτους 185. . ὅλοι οἱ ἀναδε-
 κτοὶ ἦσαν συνηγμένοι ἐν τῇ αὐλῇ τῆς γράϊας Σοφούλας.
 Ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν ἦτο ἥδη νεανίας εἰκοσαετής, τὸ δὲ
 νεώτερον ἦτο κοράσιον διετεῖς, εἰς ὃ ἡ νονὰ εἶχε δώσει τὸ
 ὄνομά της. Τὸ βρέφος τοῦτο ἦτο τὸ τεσσαρακοστὸν πνευ-
 ματικὸν γέννημα τῆς θείας Σοφούλας.

Εἶχε γεννηθῇ τέλος τὸ ἀπὸ πολλοῦ προσδοκώμενον
 τοῦτο συμπλήρωμα τοῦ προσδιωρισμένου ἀριθμοῦ καὶ ἦτο
 τὸ χαδευμένον τῆς θείας Σοφούλας. Ἡ νονὰ ἔτρεφε φιλο-
 δόξους σκοποὺς ὡς πρὸς τὸ μέλλον τοῦ θυγατρίου τοῦ-

του. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Μπαρμπακωσταντῆς ἐξ ὅλων τῶν ἀναδεκτῶν μόνον τὸ μικρὸν τοῦτο ἠνείχετο. Ἡ στοργὴ ὅμως τῆς θειᾶ Σοφούλας πρὸς αὐτὸ ἔφθανε μέχρι παραφροσύνης.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ θειὰ Σοφούλα ἦτο κλειστὴ εἰς τὸ ἰσόγειον καὶ ἐζύμωνεν. Ἐκ τῶν παιδίων τινὰ τὴν ἐπολιόρχουν ἔξωθεν τῆς θύρας παραμονεύοντα.

Τὰ πλεῖστα ὅμως ἔπαιζον ταραχωδῶς περὶ τὸν ὑπερμεγέθη ληνόν, πλησίον τοῦ ἐλαιοτριβείου, τὸ κρυφτάκι, καὶ ἄλλα ἐθορύβουν περὶ τὰς κιγκλίδας τοῦ κήπου καὶ πλησίον τοῦ φρέατος.

Ἡ μικρὰ Σοφοῦλα, ἣτις ἦτο μόλις διετῆς ὥς εἵπομεν, ἐξέπεμπε χαρμοσύνους κραυγὰς, ἐψέλλιζεν ὥς νεοσσὸς χελιδόνος καὶ ἔτρεχε καὶ αὐτὴ κατόπιν τῶν ἄλλων παιδίων. Ἡ νονὰ τῆς ἐζήτησε κατ' ἀρχὰς νὰ τὴν κρατήσῃ πλησίον τῆς ἁλλ' ἡ μικρὰ ἐστενοχωρήθη καὶ ἀπήτησε νὰ ἐξέλθῃ.

— Νὰ πάω νὰ παίξω, νονά μου ;

— Τί νὰ παίξῃς σύ ;

— Τὸ κρυφτάκι, νονά μου ! ἐτραύλισεν ἡ μικρὰ.

— Δὲν παίζουν τὰ κορίτσια τὸ κρυφτάκι, τῇ εἶπεν αὐστηρῶς ἡ νονά.

Ἡ μικρὰ δὲν ἐμεμψιμοίρησε μὲν, ἀλλ' ἐσκυθρώπασεν. Ἰδοῦσα ἡ νονὰ τῆς αὐτὸ ἔκραξε τὴν Ἀθηνιώ, εἰκοσαετῇ τὴν ἡλικίαν δουλεύτραν τῆς, ἣτις ἦτο καὶ αὐτὴ μία τῶν βαπτιστικῶν τῆς, καὶ τῇ ἐνεπιστεύθη τὴν μικρὰν συστήσασα αὐτῇ αὐστηρὰν ἐπαγρύπνησιν.

Ἀλλ' ἡ Ἀθηνιώ ἐλησμόνησεν ἅμα ἀκούσασα τὴν σύ-

στασιν τῆς κυρίας της καὶ ἐπειδὴ εἰς τὰς πεζούλας ἐκάθηντο τέσσαρες ἢ πέντε γειτόνισσαι — καὶ γνωρίζομεν πόσον περισπούδαστος εἶνε ἡ συνδιάλειξις τῶν ἀέργων γυναικῶν — ἐκάθησε πλησίον των καὶ ἄφησε τὴν μικρὰν Σοφούλαν νὰ τρέχῃ.

Δὲν ἤρκεσε τοῦτο, ἀλλὰ παραγγελθεῖσα ὑπὸ τῆς κυρίας της ν' ἀντλήσῃ ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος ἐγέμισε μὲν τὴν στάμναν, ἀλλὰ δὲν ἐφρόντισε νὰ κλείσῃ τὸ στόμιον τοῦ φρέατος, ὅπως τὸ εὔρε κεκλεισμένον, τὸ ἄφησε δὲ ἀνοικτὸν. Ἀπροσεξία εἰς ἣν οὐδέποτε θὰ ὑπέπιπτεν ἡ γραῖα Σοφούλα, ἢ ἄλλη φρόνιμος γυνή. Μὴ τις δὲ ἀμφιβάλῃ, ὅτι τὴν σύστασιν ταύτην ἡ γραῖα ἔκαμνε χιλιάκις εἰς τὴν δουλεύτραν της, ἀλλ' ἡ Ἀθηنيῶ δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων τῶν γυναικῶν αἵτινες καθίστανται προσεκτικαί. Εἰς τὴν ἀκμὴν λοιπὸν τῆς πλήρους ἐνδιαφέροντος συνδιαλέξεώς των ἤκουσαν αἴφνης αἱ εἰς τὴν πεζούλαν καθήμεναι γυναῖκες κρότον τινα, ὥς πλατάγισιν σώματος πίπτοντος εἰς ὕδωρ, καὶ συγχρόνως πεπνιγμένην κραυγὴν, καὶ μετ' αὐτὴν δευτέραν κραυγὴν δυνατωτέραν.

Αἱ γυναῖκες ἀνωρθώθησαν αὐτομάτως.

Ἀλλὰ πρὶν αὗται κινηθῶσιν, ἡ θύρα τοῦ ἰσογείου ἠνοίχθη μετὰ κρότου καὶ ἡ θειά Σοφούλα ἔντρομος ἀνυπόδητος μὲ τὰς κάλτσες μόνον, γυμνώλενος, μὲ τὰς χεῖρας ζαρωμένας ἔτρεξε πρὸς τὸ φρέαρ κράζουσα:

— Τὸ κορίτσι! τὸ κορίτσι!!

Διὰ τῆς εἰς τὴν στοργὴν ἰδιαζούσης μαντείας ἡ θειά Σο-

φοῦλα ἐνόησεν ἀμέσως, ὅτι ἡ μικρά της βαπτιστικὴ εἶχε πέσει ἐντὸς τοῦ φρέατος. Καὶ τῶντι δὲν ἠπατάτο.

Ἐνῶ ἔτρεχεν ἡ Σοφούλα, ἰδοῦσα τὸ στόμιον τοῦ φρέατος ἀνοικτὸν ἐπλησίασε, προσεκολλήθη ἐπὶ τοῦ χθαμαλοῦ ξυλίνου φραγμοῦ, εἶδεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος εἰκονιζομένην τὴν ἀγγελικὴν ξανθὴν μορφήν της, ἤρχισε νὰ τῆς προσμειδιᾷ, ἔκυψεν ὑπερμέτρως, ὠλίσθησεν ἐπὶ τῆς στυλπνῆς ὥς ἐκ τῆς συχνῆς προστριβῆς τοῦ σχοινίου σανίδος καὶ ἔπεσε κατακέφαλα ἐντὸς τοῦ φρέατος.

Αἱ ἄλλαι γυναῖκες, καὶ ἡ Ἀθηνιὼ μετ' αὐτῶν καθ' ὑπερβολὴν διαστελλοῦσαι τοὺς βραχίονας ἔτρεξαν κατόπιν τῆς θείας Σοφούλας.

— “Ἐναν κουβᾶ! ἓνα γουρδέλι! ἐκραύγαζεν ἔκφρων ἡ γραῖα Σοφούλα.

— “Ἐνα τσιγγέλι! ἔκραξε καὶ ἡ Ἀθηνιὼ σαστισμένη (ὥς νὰ εἶχε πέσει δηλ. εἰς τὸ φρέαρ τὸ ἱβάνιον, δ' οὐ ἀντλοῦσιν ὕδωρ).

— Τὰ τσιγγέλια νὰ σὲ τραβοῦν σκύλλα! τῇ ἔκραξε μὲ κεραυνοβόλον βλέμμα ἡ θειά Σοφούλα. Μοῦ ἔπνιξες τὸ παιδί.

Ἡ γραῖα τῶντι δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐννοίῃσῃ ὅτι τὸ δυστύχημα ὠφείλετο εἰς τὴν ἀπροσεξίαν τῆς δουλεύτρας της.

— Νὰ κατεβῶ ἐγὼ στὸ πηγάδι, νονά, τῇ εἶπεν ἡ Ἀθηνιώ.

Ἐπειδὴ ἐβράδυνε νὰ φανῇ πονθινὰ κουβᾶς, διότι εἶνε γνωστὸν πόσον τὰ χάνουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς δεινὰς περιστάσεις, καὶ ἐνῶ μία τῶν γυναικῶν ἔτρεχεν ἀπ' ἐκεῖ, ἄλλη

ἀπ' ἐδῶ, καὶ ἡ μικρὰ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπνίγετο, ἡ θεὰ Σοφοῦλα ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Ἀθηنيῶ τὴν χάριν ταύτην. Ἦξευρε δὲ ἄλλως ὅτι εἰς τοῦτο ὥς καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν εἰς τοὺς ἄνδρας ἀρμόζουσαν ἦτο ἐπιτηδεῖα.

Ἡ Ἀθηنيῶ λοιπὸν ἐσῆκωσε τὰ φουστάνια τῆς ὑπεράνω τοῦ γόνατος καὶ πατοῦσα εἰς τὰς γνωστὰς αὐτῇ ἔσοχὰς τοῦ λιθοκτίστου τοῦ φρέατος, κατῆλθε μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος.

Οὐδαμοῦ ἐφαίνετο ἡ μικρὰ.

Τὸ βάθος τοῦ ὕδατος ἦτο τρεῖς ἴσον μὲ ἀνάστημα ἀνδρός καὶ ἡ Ἀθηنيῶ δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ κατωτέρω. Ἐν τῷ μεταξὺ εὐρέθη καὶ ὁ κουβᾶς καὶ κατεβιβάσθη μέχρι τῶν χειρῶν τῆς Ἀθηنيῶς. Αὕτη ἔλαβε τὸ σχοινίον καὶ ἤρχισε νὰ περιστρέφῃ τὸ ἰβάνιον ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

Ἡ θεὰ Σοφοῦλα ὠλόλυξε καὶ ἔσχιζε τὰς παρειάς τῆς. Ἡ καρδιά τῆς δὲν ἠσθάνετο πλέον τῆς ἐλπίδος τὴν θαλπωρὴν... Τέλος τὸ ἰβάνιον προσέκοψεν εἰς σῶμα τι ἀνερχόμενον. Ἡ μικρὰ ἀνέβη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ἦτο ἤδη πτώμα...

Ἡ κεφαλὴ ἦτο δεινῶς μωλωπισμένη. Κατενεχθεῖσα σφοδρῶς εἰς τὸ ὕδωρ εἶχε κτυπήσει ἐπὶ τοῦ λίθου, ἐξαλίσθη, κατέπιε πολὺ νερὸν καὶ δὲν ἀνῆλθε ταχέως εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.

Ἐπὶ τῆς ζωῆς τῆς δὲν παρηγορήθη ἡ θεὰ Σοφοῦλα διὰ τὸ οἰκτρὸν τοῦτο ἀτύχημα. Ἰσα ἴσα ἡ τελευταία βαπτιστικὴ τῆς!...

Διетήρησε δὲ τὴν πρὸς τὴν ἀθώαν νεκρὰν στοργὴν τῆς

μέχρῃς εὐσεβοῦς προλήψεως. Ζήσασα ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη ἀκόμη κατεσκεύαζεν ἀνελλιπῶς κατ' ἔτος τῇ Μεγάλῃ Πέμπτῃ τὴν κοκόναν τῆς ἀτυχοῦς μικρᾶς, καὶ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα, ἅμα ἐπέστρεφε τὸ πρωτὶ ἀπὸ τῆς λειτουργίας τῆς Ἀναστάσεως, ἦνοιγε τότε μόνον τὸ ἄχρηστον μεῖναν φρέαρ καὶ ἔρριπτεν εἰς τὸ ὕδωρ τὴν κοκόναν καὶ τὰ κόκκινα αὐγὰ τῆς μικρᾶς Σοφούλας τῆς.

Ἐβεβαίου δὲ ἡ ἀγαθὴ γυνή, ὅτι ἀνεξήγητος εὐωδία ἀνήρχετο τότε ἀπὸ τοῦ ὕδατος, θυμίαμα ἀθώας ψυχῆς, ἀναβαῖνον πρὸς τὸν θεάνθρωπον Πλάστην.

Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης

ΟΙ ΔΥΟ ΜΙΚΡΟΙ

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ δύο μικροὶ ἴστανται. Ἡλιο-
 κατῆ εἶναι τὰ πρόσωπά των καὶ τὰ ἐνδύματά των τετριμ-
 μένα. Ἀσκεπεῖς καὶ οἱ δύο καὶ ἡ δασεῖα κόμη των, ἄτα-
 κτος καὶ ἀκτένιστος, μόνῃ καλύπτει τὴν κεφαλὴν αὐτῶν.
 Τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν ἀναστήματος καὶ μὲ ὁμοιόμορφον περί-
 που τὴν πενιχρὰν περιβολὴν, ἣν συμπληρῶνει καταπί-
 πτουσα ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι τῶν γονάτων μικρὰ ποδιά. Ὁ
 εἰς κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τμήμα χαρτίου, κατερρακωμένον, κα-
 τεσπικωμένον, ὑπομέλαν, ἐφ' οὗ διακρίνοντ' ἐξίτηλα τὰ πο-
 τυπώματα πληθύος δακτύλων, ἐφ' ὧν διηλθε. Καὶ ὁ ἄλ-
 λος ὁ προστριβόμενος εἰς αὐτόν, μηρὸν πρὸς μηρὸν, ἀγ-
 κῶνα πρὸς ἀγκῶνα, κλίνει πλαγίως τὸ πρόσωπόν του ἐπὶ
 τοῦ χαρτίου καὶ ἀκροάζεται μετὰ προσοχῆς τῆς ἀναγνώ-
 σεως τοῦ γραμματος. Διότι εἶναι γράμμα καὶ ὁ φάκελλος
 αὐτοῦ ἐρριμμένος, κεῖται πρὸ ποδῶν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου,
 καὶ τὸ εἰκοσάλεπτον αὐτοῦ σῆμα ἔξωθεν, γράμμα δι' ἐπι-
 τηδευμένων καλλιγραφικῶν χαρακτήρων γεγραμμένον μετ'
 ἐπιμελείας, μ' εὐθείας τὰς σειράς, ὡς διὰ χάρακος τεθέν-
 τος ὑποκάτωθεν ἴσως ἐπὶ τούτῳ, ὅπως τὰς σημειοῖ. Καὶ
 ἀπευθύνεται, φαίνεται πρὸς ἓνα τῶν μικρῶν, ἐκεῖνον, ὅς.

τις παρετήρει πλαγίως μετὰ προσοχῆς, ὡς προσπαθῶν νὰ μαντεύσῃ, κάλλιον ἀντιλαμβανόμενος αὐτὸν, διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ἄγνωστον αὐτῷ σημασίαν τῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου σημείων, ἅτινα τῷ ἀπαγγέλλει ὁ σύντροφός του πλεόν γραμματισμένος, καθ' ὅλα τὰ διδόμεν' ἀπ' αὐτὸν κ' εἰς ὅν, ὅπως ἐξάγεται, κατέφυγεν, ἵνα τοῦ τ' ἀναγνώσῃ.

Καὶ ἀναγινώσκει ὁ μικρὸς διερμηνεὺς πράγματι :

Καλαμάτα, 27 Μαρτίου 1889. Παιδί μου Γιώργη. Πρῶτον ἔρχομαι νὰ ἐρωτήσω διὰ τὴν καλὴν σου ὑγίαν καὶ δεύτερον ἂν ἐρωτῶς καὶ δι' ἡμᾶς καλῶς ὑγιαίνομεν. Παιδί μου, σοῦ γράφω καὶ σοῦ λέω, πὼς ἀφότου ἔφυγες εἶμαι εἰς μεγάλην ἀνησυχίαν καὶ λαχταρίζω νύκτα καὶ ἡμέραν κάθε ὥρα καὶ στιγμή πὼς νὰ βρίσκεσαι μοναχό σου, σὲ τόσο μεγάλη πολιτεία, πού χάνονται οἱ μεγάλοι καὶ ὄχι ἐσὺ δέκα χρόνων παιδί, καὶ τί νὰ γίνεσαι. Τὸ γράμμα σου ἔλαβα, ὅπου μοῦ ἔγραφες πὼς ὁ μπάρμπας σου ὁ Ἀντώνης ἐφρόντισε καὶ σ' ἔβαλε σ' ἓνα μαγαζὶ μὲ τριάντα δραχμὲς τὸ μῆνα. Ἐκαμα, παιδάκι μου, τὸ σταυρό μου κι ἐπαρακάλεσα τὸ Θεὸ μέρες νὰ μοῦ κόβῃ καὶ χρόνους νὰ σοῦ τίς δίνη. Ἐλαβα καὶ τὰ δύο τάλληρα, πού μοῦ ἔστειλες ἀπὸ τὸ μισθό σου μὲ τὸν Παναγιώτη, καὶ σὲ εὐχήθηκα ἡ δυστυχισμένη. Πέτρα νὰ πιάνῃς καὶ μάλαμα νὰ γίνεται. Τώρα, ἀπὸ τότε ἔχω νὰ μάθω γιὰ σένα. Τί κάνεις, τί γίνεσαι, δὲν ξέρω. Ξημερώνει, βραδυάζει, μὲ τὴν ἔννοια σου ξυπνῶ. Ἡ ἀδερφή σου μοῦ λέει. «Μὰ μὴ στεναχωριέσαι, τί κάνεις ἔτσι, θ' ἀρρωστήσης, καημένη μητέρα!» μὰ ἐμένα ὕπνος δὲ μὲ πάει νὰ συλλογίζωμαι ὁλοένα ποῦ νὰ εἶσαι καὶ πῶς

νὰ περνᾷς. Ὅσους ἔρχονται αὐτοῦ πηγαίνω καὶ τοὺς ρωτῶ γιὰ σένα, μὰ ἄρια καὶ ποῦ νὰ βρῶ κανένα νὰ μοῦ πῇ, πὼς σὲ εἶδεν. Ἡ ἀδελφή σου μοῦ λέει πάλι «Μὰ ποῦ νὰ τὸν ἰδοῦνε, μάννα, τόσος κόσμος ἐκεῖ πέρα. . .» μὰ ἐμένα μοῦ φαίνεται σὰ νὰ σ' ἔχω χαμένο καὶ σένα καὶ τὸν πατέρα σου.

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἐξακολουθεῖ, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόνου καὶ δι' ἀναλόγων φράσεων, ἀνησυχίαν καὶ λύπην καὶ ἀγωνίαν ἐκδηλοῦσα. Προδήλως, μητρὸς εἶνε τὸ κατερρακωμένο γράμμα, μητρὸς ἀγραμμάτου καὶ πτωχῆς —διὰ ξένης βέβαια χειρὸς γραφέν— μητρὸς, ἣτις θὰ κατέφυγεν ἴσως καὶ αὐτὴ εἰς κανένα γραμματισμένον διὰ νὰ τῆς τὸ γράψῃ ὑπαγορεύουσα αὐτῷ, ὅπως ὁ υἱὸς τώρα εἰς τὸν μικρὸν φίλον του διὰ νὰ τοῦ τ' ἀναγνώσῃ. Καὶ ἡ ἀγωνία, ἣν ἐκφράζει εἶνε ἡ ἀγωνία τῆς χωρισμένης ἀπὸ τὸν υἱὸν τῆς αὐτόν, ὃν ἔστειλε, φαίνεται, μακράν, εἰς τὴν μεγάλην αὐτὴν πολιτείαν, περὶ ἧς ὁμιλεῖ, εἰς τὴν Ἀθήνα, εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἀναγκασθεῖσα πιθανῶς ὑπὸ τῆς δυστυχίας, διὰ νὰ εὔρῃ πόρον ζωῆς, καὶ ἀγνοεῖ ἔκτοτε τί γίνεται καὶ πονεῖ διὰ τὸν χωρισμὸν του. Ὁ μικρὸς ἀναγινώσκει ἀργὰ ἀργά, πιστῶς, εὐσυνειδήτως, συλλαβιστά, ἀπομονῶν τὰς λέξεις, διαιρῶν αὐτὰς μίαν πρὸς μίαν, ὥς νὰ ταῖς ἀποδίδῃ ὑπεροχὸν ἔννοιαν. Καὶ ὁ ἄλλος ἀκούει ἐν σοβαρότητι, συγκινημένος κἄπως, παρακολουθῶν τὸ βλέμμα τοῦ φίλου του φερόμενον ἐπὶ τῶν γραμμῶν, διαπορούμενος ἴσως καθ' ἑαυτὸν πὼς τ' ἄψυχα αὐτὰ στοιχεῖα τὰ κεχαραγμένα διὰ μελάνης ἐπὶ τοῦ χάρτου, νὰ ἡμποροῦν νὰ τῷ φέρουν τὴν

φωνὴν τῆς μάννας του, νὰ τῷ φανερώουν τί σκέπτεται, νὰ τῷ μεταδίδουν πληροφορίας νὰ τῷ διαβιβάζουν ἐρωτήσεις, ὡς νὰ τὴν ἔχη ἐμπροστά του καὶ νὰ τὴν ἀκούῃ τὴν ἰδίαν. Πρὸ τριῶν μηνῶν τὴν ἀφῆκεν ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν πατρίδα των, τὴν Καλαμάταν, καὶ ἔφυγε, καὶ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, πλησίον τοῦ θείου του Ἀντώνη, διὰ νὰ τὸν βάλῃ εἰς κανένα μαγαζί, ἢ νὰ τὸν μάθῃ καμμίαν τέχνην. Καὶ ἔκτοτε πλανᾶται τὸ παιδίον ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν μὲν τοῦ θείου του πάντοτε, ἀλλ' ἀφειμένον εἰς τὰς ἰδίας του δυνάμεις, ἐργαζόμενον ὅπως ζήσει, καὶ ἀμειβόμενον διὰ λογαριασμόν του, ὑπηρέτης εἰς ἓνα μαγαζί, εἰς τὸ ὁποῖον τὸν ἔβαλε, μικροσκοπικὸς παλαιστῆς τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς. Καὶ ἰδοὺ ὅπου ἡ πτωχὴ μητέρα του, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζεν, ὅταν ἔφευγεν, ὅτι τὴν ἔχανε διὰ παντός, ἢ ἀπομείνασα ἐκεῖ εἰς τὸν τόπον των, χήρα μὲ τ' ἄλλα δυό της μικρά, ἀποφασίσασα νὰ τὸ ἐμπιστευθῇ ὡς εἰς ἄλλην μητέρα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὴν Ἀθήνα, ὡς τὴν ὀνομάζει—ἰδοὺ ὅπου τοῦ γράφει τώρα, — περίεργον! ὡς νὰ τοῦ ὁμιλῇ, — ἀπὸ τὴν ἄκραν ἐκείνην τῆς Πελοποννήσου, ἀπὸ τὴν Μεσσηνίαν, διὰ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί κάνει καὶ νὰ μάθῃ τί γίνεται! . . .

— Παιδί μου, λέγει, παιδί μου, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχὴ μου, ν' ἀκοῦς τὸν μπάρμπα σου τὸν Ἀντώνη σὲ ὅ,τι καὶ ἂν σοῦ λέγῃ, σὰ νὰ εἶμαι ἐγὼ ἡ ἴδια. Νὰ κάνῃς τὴν δουλειά σου ἄξια καὶ τίμια καὶ νὰ γίνῃς καλὸς ἄνθρωπος καὶ νὰ ἰδῶ καὶ ἐγὼ καὶ τ' ἀδέρφια σου καλὸ ἀπὸ σένα, μιὰ καὶ θέλησε

ὁ Θεὸς καὶ μᾶς πῆρε τὸν πατέρα σου καὶ μᾶς ἄφησε τοὺς
 πέντε δρόμους. **Ν'** ἀκούς τὸν ἀφεντικό σου καὶ νὰ κάνης
 ὅ,τι θελήματα σοῦ λέει. Τὰ λεπτά σου νὰ τὰ φυλάς καὶ
 νὰ μὴν τὰ σκορπᾷς ἐδῶ κι ἐκεῖ καὶ ἅμα σοῦ περισσεύ-
 ουν ἢ νὰ τὰ δίνης τοῦ μάρμπα σου νὰ σοῦ τὰ φυλάῃ ἢ
 νὰ βρίσκῃς ἄνθρωπον πιστὸν ἀπὸ τοὺς πατριώτας μας καὶ
 νὰ μοῦ τὰς στέλνης. . . Μοῦ εἶπαν πὼς αὐτοῦ εἶνε καὶ ἓνα
 σχολεῖο γιὰ τὰ φτωχὰ τὰ παιδιὰ, τῶν Ἀπόρων, καὶ ἔγραψα
 καὶ εἰς τὸν μάρμπα σου νὰ σὲ βάλλῃ καὶ ν' ἀρχίσῃς νὰ
 πηγαίνῃς γιὰ νὰ μάθῃς καὶ λίγα γράμματα, γιὰτὶ σήμερα
 ὅποιος δὲν ξέρει γράμματα χάνεται.

Τὸν συμβουλεύει δὲ οὕτω ἐπὶ μακρόν, ἐν ἀφελείᾳ μετὰ
 πόνου ψυχῆς, κοινοτάτων, ἀλλὰ πλήρων ποιήσεως ἐν τῇ
 πεζότητί των, ἐκφράσεων μητρὸς ποθοῦσης νὰ ἴδῃ τὸ τέ-
 κνον τῆς ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργασίας του ἐν τιμῇ καὶ βοηθοῦν
 καὶ τὴν οἰκογένειάν του, καὶ γινόμενον ἄνδρα τέλειον καὶ
 ἀποκαθιστάμενον, καὶ αὐτὸν καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐν εὐτυχίᾳ.
 Καὶ τῷ δίδει ἐπὶ πολὺ ὁδηγίας καὶ περὶ τῶν ἐλαχίστων,
 καὶ τὸν νουθετεῖ καὶ τὸν ποδηγετεῖ ἢ καλὴ ἐπαρχιώτις,
 πὼς πρέπει νὰ βαδίσῃ ἐν τῷ βίῳ, ἀπαραλλάκτως, νομίζεις
 ὅπως θὰ τὸν ἐποδηγέται, ὅταν ἦτο βρέφος, καὶ θὰ τοῦ
 ἐμάνθανε, πὼς νὰ βαδίξῃ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ ἐδάφους τοῦ τα-
 πεινοῦ των οἰκίσκου. Καὶ ὁ μικρὸς συγκινεῖται προδῆλως
 ἐπὶ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον προβαίνει ἢ ἀνάγνωσις, καὶ ἐπὶ τῇ
 φυσιογνωμίας του ἀποτυπῶνται ἔκφρασις ἐνδομύχου ψυ-
 χικῆς ἐργασίας, ἣτις τελεῖται, φαίνεται, ἐν αὐτῷ ὑπὸ τῇ

ἐπήρειαν τοῦ γραμματος, καὶ τὸ ὄμμα του πλέει ἐνίοτε διὰ μιᾶς ὑγρὸν εἰς αἰφνίδιον δάκρυ.

Ὅμως ἀπὸ μιᾶς στιγμῆς ἀπροσδόκητον νέφος ἐσκίασε τοῦ παιδίου τὴν μορφὴν. Τὰς παρειάς του ἀνέρχεται παραδόξως βίαιον ἐρύθημα καὶ λευκαίνονται τὰ χεῖλη του τρέμοντα. Οἱ ὀφθαλμοὶ του μεγεθύνονται ἐν ἐκπλήξει καὶ σχεδὸν ἀνοίγει τὸ στόμα ἀποροῦν.

Προβαίνουσα λέγει ἡ ἐπιστολή :

« Παιδί μου, Γιώργη, κάποιος ἀπὸ τοὺς πατριώτας ἦρθε ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἐρώτησα καὶ μοῦ εἶπε πὼς εἶσαι κακὸ παιδί καὶ δὲ δουλεύεις τακτικὰ εἰς τὸ μαγαζὶ καὶ γυρίζεις μὲ τοὺς μπερμπάντες στὰ σοκάκια καὶ ξοδεύεις τὰ λεπτὰ σου ὅπου τύχη. Ἐγὼ, παιδί μου, δὲν τὸ πίστεψα, μὰ κοίταξε καλὰ νὰ μὴν τύχη καὶ εἶναι ἀλήθεια, γιατί δὲν θέλω πιά νὰ σὲ ξέρω γιὰ παιδί μου. . . »

Εἶναι πραγματικῶς διάδοσις ἀνακοινωθείσα αὐτῇ ἡ εἰδησις ἢ εἶναι τέχνασμα τῆς καλῆς μητρὸς ἐπιθυμούσης νὰ δοκιμάσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ παιδίου ; Ἄδελφον. Ἄλλ' ἐκεῖνος, ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἀνάγνωσις ἐπὶ τοσοῦτον κοκκινίζει ἕξ ἀγανακτήσεως καὶ ἐξαγριοῦται μὴ συνεχόμενος πλέον :

- Ψέμματα, ἀνακράζει αἴφνης ἐν ὀργῇ, εἶνε ψεύτης !
- Ποιὸς νὰν αὐτὸς τάχα ; λέγει διακόπτων τὴν ἀνάγνωσιν ἐρωτηματικῶς ὁ σύντροφός του.
- Τὸν ξέρω καὶ ἐγὼ τὸν ψεύτη ; ἀπαντᾷ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὀργιζόμενος ὁ παῖς.

— «Σὲ φιλῶ. Ἡ μητέρα σου Ἀγγελική», ἐπανελάβεν ὁ ἄλλος.

Ἐτελείωσεν ἡ ἐπιστολή. Καὶ οἱ δύο μικροὶ ἀποχωρίζονται...

— Πότε θάρθῃς νὰ κάμουμε τὸ γράμμα πὺν θὰ στείλω, ἐρωτᾷ ὁ πρῶτος.

Τὸ βράδυ νὰ μὲ περιμένῃς στὸ μαγαζί.

Δίδουν τὰς χεῖρας, ἀποχαιρετίζονται ὡς μεγάλοι συμφωνοῦντες περὶ σπουδαίας τινὸς ὑποθέσεως. Καὶ ἐνῶ ὁ ἀναγνώστης τοῦ γράμματος ἀπέρχεται ἤδη, ὁ φίλος του ἵσταται ἀκόμη ἐπὶ μικρόν, διπλώνει μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπομέλαν καὶ κατεσπιλωμένον χαρτίον καί, ἐνῶ τὸ εἰσάγει εὐλαβῶς καὶ τὸ ἐναποθέτει εἰς τὸν κόλπον του :

— Ψεῦτες, ὑποτονθορίζει ἐκ νέου μετὰ τῶν ὀδόντων του θυμωδῶς, ψεῦτες !...

Μ. Μ η τ σ ά κ η ς

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Β α λ α ω ρ ί τ η ς Ἀ ρ ι σ τ ο τ έ λ η ς. Ἐγεννήθη τὸ 1824 εἰς τὴν Λευκάδα καὶ ἀπέθανε τὸ 1879. Ἔργα αὐτοῦ εἶναι. Στιχουργήματα, Μνημόσυνα, Κυρὰ Φροσύνη. Ἀθανάσιος Διάκος. Ἔχουν ἐκδοθῇ ὅλα μαζί εἰς τρεῖς τόμους.

Β α σ ι λ ι κ ὸ ς Π έ τ ρ ο ς. Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ Κωνσταντίνου Χατζοπούλου, ὅστις ἐγεννήθη ἐν Ἀγρινίῳ καὶ ἀπέθανε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ἐξέδωκε ἀρκετὰς συλλογὰς ποιημάτων καὶ πεζογραφημάτων. Μετέφρασε δὲ καὶ πολλὰ ξένα λογοτεχνήματα μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Φάουστ καὶ ἡ Ἰφιγένεια τοῦ Γκαίτε.

Β η λ α ρ ᾶ ς Ἰ ω ἂ ν ν η ς. Ἐγεννήθη τὸ 1771 εἰς τὰ Ἰωάννινα ἔχρημάτισεν ἱατρὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ Βελῆ.— Μόλις κατώρθωσε νὰ σωθῇ κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἀλῆ. καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ Ζαγόρι, ὅπου καὶ ἀπέθανεν τὸ 1823 Ἐγραψε ἓνα τόμον ποιημάτων.

Β ι ζ υ η ν ὸ ς Γ ε ὠ ρ γ ι ο ς. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1852, καὶ ἀπέθανε εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1896 ἔργα του αἱ «Ἀτθίδες Αὔραι» καὶ πολλὰ ἄλλα ποιήματα καὶ διηγήματα.

Β λ α χ ο γ ι ᾶ ν ν η ς Γ ι ᾶ ν ν η ς. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ναύπακτον κατὰ τὸ 1863 καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη δρῶν ὡς λογοτέχνης καὶ διευθυντὴς τῶν γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους. Ἐγραψε πολλὰ πεζὰ καὶ ποιήματα.

Δ ρ ο σ ί ν η ς Γ ε ω γ ρ ι ο ς. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1859 καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ δρᾷ ὡς ποιητῆς καὶ λογογράφος· ἔργα αὐτοῦ. Ἴστοι Ἀράχνης, Σταλαχτίται, εἰδύλλια Ἀμάραντα, Γαλήνη, Φωτερὰ, Σκοτάδια, Κλειστὰ Βλέφαρα καὶ ἄλλα πολλὰ πεζά.

Ἐ φ τ α λ ι ὡ τ η ς Ἀ ρ γ ὕ ρ ι ο ς. Ὑπὸ τὸ φιλολογικὸν τοῦτο ψευδώνυμον ἐδημοσίευσεν ὁ ἐκ Μυτιλήνης λόγιος Κλεάνθης Μιχαηλίδης διάφορα διηγήματα καὶ ποιήματα μετὰ τοὺς τίτλους «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου», Παλίοι σκοποὶ, Νησιώτικες ἱστορίαι. Ἀπέθανε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

Κ α λ β ο ς Ἀ ν δ ρ ε α ς. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1792 καὶ ἀπέθανε τὸ 1861. Ἔργον του ἡ Λύρα, εἴκοσιν ᾠδαί.

Κ α ρ κ α β ί τ σ α ς Ἀ ν δ ρ ε α ς. Ἐγεννήθη τὸ 1866 εἰς τὰ Λεχαινὰ τῆς Ἠλείας καὶ ἀπέθανε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ἐγραψε πολλὰ διηγήματα ἐκδοθέντα εἰς διαφόρους τόμους, ὡς «Ὁ Ζητιάνος», «ἡ Λυγερή», «Τὰ λόγια τῆς Πλώρης», «Ὁ Ἀρχαιολόγος» καὶ ἄλλα.

Κ ο ν δ υ λ ά κ η ς Ἰ ω ά ν ν η ς. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κρήτην τὸ 1861 καὶ ἀπέθανε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ἐγραψε πολλὰ διηγήματα ὡς «Πατούχας», «Ὅταν ἦμουν δάσκαλος» κτλ. καὶ ἐδρασεν ὡς δημοσιογράφος.

Κ ρ υ σ τ ά λ λ η ς Κ ω ν σ τ α ν τ ῖ ν ο ς. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἠπείρου τὸ 1866 καὶ ἀπέθανε νεώτατος τὸ 1894. Ἐγραψε πολλὰ ποιήματα καὶ πεζά, ἐκδοθέντα εἰς δύο τόμους.

Μ α ρ κ ο ε ά ς Γ ε ρ ά σ ι μ ο ς. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κεφαλληνίαν τὸ 1826 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1911. Ἐγραψε διάφορα ποιήματα ἐκδοθέντα εἰς δύο τόμους «Ποιητικὰ ἔργα» καὶ «Μικρὰ ταξίδια».

Μ η τ σ ά κ η ς Μ ι χ. Ἐγεννήθη εἰς τὰ Μέγαρα τὸ 1868· ἀπέθανε δὲ τὸ 1916. Ἐδημοσίευσεν πολλὰ διηγήματα εἰς διάφορα ἡμερολόγια καὶ περιοδικὰ καὶ ὀλίγα εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ὡς «Εἰς Ἀθηναῖος Χρυσοθήρας» τὸ «Γιατί;» κτλ.

Νιρβάνας Παύλος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Μαριανούπολιν τῆς Ρωσσίας τὸ 1866 καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ δρᾷ ὡς λογοτέχνης. Ἐγραψε πολλὰ διηγήματα καὶ ποιήματα καὶ δράματα. Μὲ τὸ ἀληθινόν του δὲ ὄνομα, Πέτρος Ἀποστολίδης ἐδημοσίευσε διαφόρους ψυχιατρικὰς μελέτας.

Παλαμαῆς Κωστής. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας τὸ 1859. Ἐγραψε πολλὰ ποιήματα καὶ πεζὰ εἰς διαφόρους συλλογὰς ὡς «Ἀσάλευτη ζωὴ», «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου», «ἡ Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ», «Πολιτεία καὶ Μοναξιά», «Βωμοὶ» κ. ἄ. π. Ἐξακολουθεῖ δὲ ἀκόμη νὰ γράφῃ.

Πάλλης Ἀλέξανδρος. Ἐγεννήθη τὸ 1851 εἰς τὸν Πειραιᾶ. Ἐγραψε πολλὰ πεζὰ καὶ ποιήματα, ἐκδοθέντα ὅλα εἰς ἓνα τόμον μὲ τὸν τίτλον «Κούφια Καρῦδια». Μετέφρασε τὴν Ἰλιάδα, τὸ Εὐαγγέλιον κ. ἄ. π. Ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ γράφῃ ἀκόμη.

Παπαντωνίου Ζαχαρίας. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Καρπενίσι τὸ 1877. Ἐδημοσίευσεν πολλὰ ποιήματα καὶ πεζὰ καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη δρῶν ὡς λογογράφος καὶ τεχνοκρίτης.

Σολωμὸς Διονύσιος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1798 καὶ ἀπέθανε στὰς 9 Φεβρουαρίου τοῦ 1857. Τὸ ἔργον του εἶναι γνωστόν. Εἶναι ὁ ἐθνικός μας ποιητής.

Φωτιάδης Ἀλέκος. Ποιητὴς ἐκ Σμύρνης. Ἐδημοσίευσεν «Ποιητικὴν συλλογὴν» κ. ἄ. καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη τὴν λογοτεχνικὴν του δρασίαν.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

Α.

Ἀβιζώτη.=ἡ πυρίτις ἢ χρησιμεύουσα ὡς ἔναυσμα εἰς τὰ παλαιὰ ὄπλα.

ἀγγλίτσα=ἡ γκλίτσα, ποιμενικὴ ράβδος διὰ τῆς ὁποίας συλλαμβάνονται τὰ βοσκήματα ἀπὸ τοῦ ὀπισθίου ποδός.

ἀμαδολόγανε=ἔπαιξε τὶς ἀμάδες.

ἀνάκαρα=ψυχικὴ δύναμις.

ἀνεμόχολο=ἀνεμοστρόβιλος.

ἀρμάτα=κοσμήματα κορμαστὰ γυναικεῖα, πανοπλία, καινούρια στολή.

ἀρμουτί=βαρὺ τουφέκι, τρομπόνι.

ἀσέλλινο=ἵππος ἢ ἡμίονος κοσμημένος μὲ προστερνίδια προσερραμμένα ἐπὶ τῆς σέλλας.

ἄστοχα=χωρὶς νὰ τὸ στοχαστοῦμε, νὰ τὸ καταλάβωμε.

ἀχνός=πελιδνός, χλωμός.

Β.

Βαλμᾶς=ἀλογοβοσκός, ἀρχιαγωγιάτης.

βαρκό=πολὺ ὕγρον χωράφι, ἀκατάλληλον διὰ σποράν.

βάχτι=Βάχτι καλοκαίρι, ἢ κυρίως ἐποχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ, καρδιά τοῦ καλοκαιριοῦ.

βηρὸς=λάκκος γεμᾶτος νερό, ὅπῃ ἐξ ἧς ἀναβρῦει ὕδωρ.

βιγλίζω=παρατηρῶ, σκοπεύω.

βίτσιμα=τρέξιμο, πῆδημα.

βλάγκα=ξανθὰ, κόκκινα.

Γ.

γαζέπι=φόρτωμα, βάρος, φτωχός.

γαρμπής=ὁ νοτιοδυτικὸς ἄνεμος.

γερακάτη=μύτη, ὁμοία πρὸς τὸ ράμφος γερακιοῦ, καμπουρωτή.

γερτάνι ἢ γιορτάνι=κόσμημα τοῦ στήθους.

γλάκιο=τρέξιμο.

γρεγολεβάντες=ὁ μεταξὺ βορειοανατολικοῦ καὶ ἀνατολικοῦ πνέων ἄνεμος.

γρέγος=ὁ βορειοανατολικὸς ἄνεμος.

Δ.

δάσος=μέγας κριός.

δολιχόσκιον=πολὺ μακρὸν.

Ζ.

Ζαλίκι=φορτίον.

ζάρκος=γυμνός, ἀποψιλωμένος.

ζόρι=δύναμις.

ζόρκος=δυστοτός.

ζυφτάρι=παπουδιασμένος, διάβροχος.

Ι.

ἱγγλα ἢ μεσιὰ=τὸ λουρὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἡ σέλλα προσδένεται περὶ τὴν κοιλίαν τοῦ ζώου.

Κ.

κακοτράταχα=πετροῶδη.

κλαπατάρια=πτέρυγες, φτερά.

κοδέλα=ἀνάβασις ἐλικοειδὲς ὁδοῦ.

κολόκουρα=τὰ πίσω μαλλιά τῶν προβάτων, τὰ ὅποια δὲν ἔχουν μεγάλην ἀξίαν.

κονάκι=ἀρχοντόσπιστο, διοικητήριον.

κοπή=κοπάδι.

κουμέρκι=τελωνεῖον.

κουῦρος=κουρά, κούρεμα.

κράκουρα=ἀπότομοι καὶ βραχῶδεις βουνοκορφές.

κρένω=ὁμιλῶ, λέγω

κύπρος ἢ κυπρί=κουδοῦνι μὲ σχῆμα κολούρου κώνου.

Λ.

λοῦτσα=λίμνη, μέρος βαλτωδές.

Μ.

μάδεψε=σύναξε, διάλεξε.

μάτια, ἔκαμε στὰ μάτια=ἔπαθε στὰ μάτια ἐκ σφοδρᾶς στοργῆς
ἢ ἐπιθυμίας.

Μόχτα=βόθητα, τρέχα.

Μπεζέρισα=βαρέθηκα, ἀηδίασα.

μπεζεστένι=ἀγορά θολοσκεπῆς ὑφασμάτων.

μιλλιόνι=εἶδος τουφεκιοῦ.

Π.

παγούδα=γάλα πολὺ παχύ.

παλιούρια=χαμόγλαδα πολὺ ἀγκαθωτὰ χρησιμοποιούμενα γιὰ
φράχτες.

παταγωμένος=ὁ παθὼν ἐκ ψύξεως, παγωμένος.

πόσι=φέσι.

ποκάρι=μαλλί.

προκόβια=ὑπόσαγμα, καὶ χονδρὸν μάλλινον σκέπασμα.

προσέλλινο=ἰδὲ ἀσέλλινο.

πίκι=κεραία τοῦ πλοίου.

Ρ.

ραβάνι=ταχὺ κανονικὸ βάδισμα τοῦ ἵππου.

ραῖδιδ=κατωφέρεια ἀπότομος.

ρέπια=ἐρεΐπια.

ριζιμιὰ=ριζωμένοι βράχοι.

ροβολάω=κατεβαίνω ἀπὸ λόφον γρήγορα.

ρουντο μαλλί=μαλακὸ μαλλί.

ρουσα=κόκκινη.

Σ.

σαράγια=ἀνάκτορα, διοικητήριον.

σάρικα=σαρίκι.

σεργιὰ=ὁ ρῦπος τῶν μαλλιῶν τοῦ προβάτου.

οιάδι=ὄροπέδιον.

σκουτὶ=ἐνδυμα.

σουῦδα=στενό, ρύμη ἀδιέξοδος.

σουράω=σφυρίζω.

σπηλιάδα=ἀπότομη πνοή ανέμου.

σταλίζω=μανδρίζω τὰ πρόβατα πρὸς ἀνάπαυσιν.

στερφοκάλλεσα=πρόβατον στεῖρον.

στεφάνι=κηρυκτικὴ βράχος.

στιβάνια=ὑποδήματα κρητικά.

στρούγγα=μάνδρα.

στρουγγολίθι=πέτρα μεγάλη, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῦν ὡς θύραν τῆς στρούγγας.

στοιβανιές=στοιβάδες, στρώμα ἀπὸ χλωρὰ κλαδιά.

συρμητὸς=ροή ἀφθόνων ὑδάτων βροχῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους

T.

τσάχαλα=λεπτὰ μόρια σκόνης.

τζόρα=ράβδος ὁζώδης ποιμενική.

τούφα=φοῦντα, ἰδίᾳ ἢ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ γυμνοῦ στελέχους τῶν δένδρων.

τσοκάνια=εἶδος κουδουνιῶν.

τσουρμάρω=καταρτίζω τὸ πλήρωμα πλοίου.

Φ.

φάρα=γένος.

φέλα=λεπτὸς ὕμην ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ἐπιφέρων θόλωσιν τῆς ὁράσεως.

φιδ=ὄφεις.

φλοκάτη=σκουλάτος μανδύας.

φλόκος=σκουλιά, κρωσσοί.

φλοκωτὴ=σκουλάτη κουβέρτα.

φουρκάλα=ράβδος διχαλωτὴ εἰς τὸ ἄκρον.

X.

χαράκι=μεγάλῃ πέτρα, βράχος.

χελιά=λευκὸν ὑπὸ τὸν λαιμόν καὶ τὴν κοιλίαν προβάτου

χωσιὰ=ἐνέδρα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α'. ΠΟΙΗΜΑΤΑ

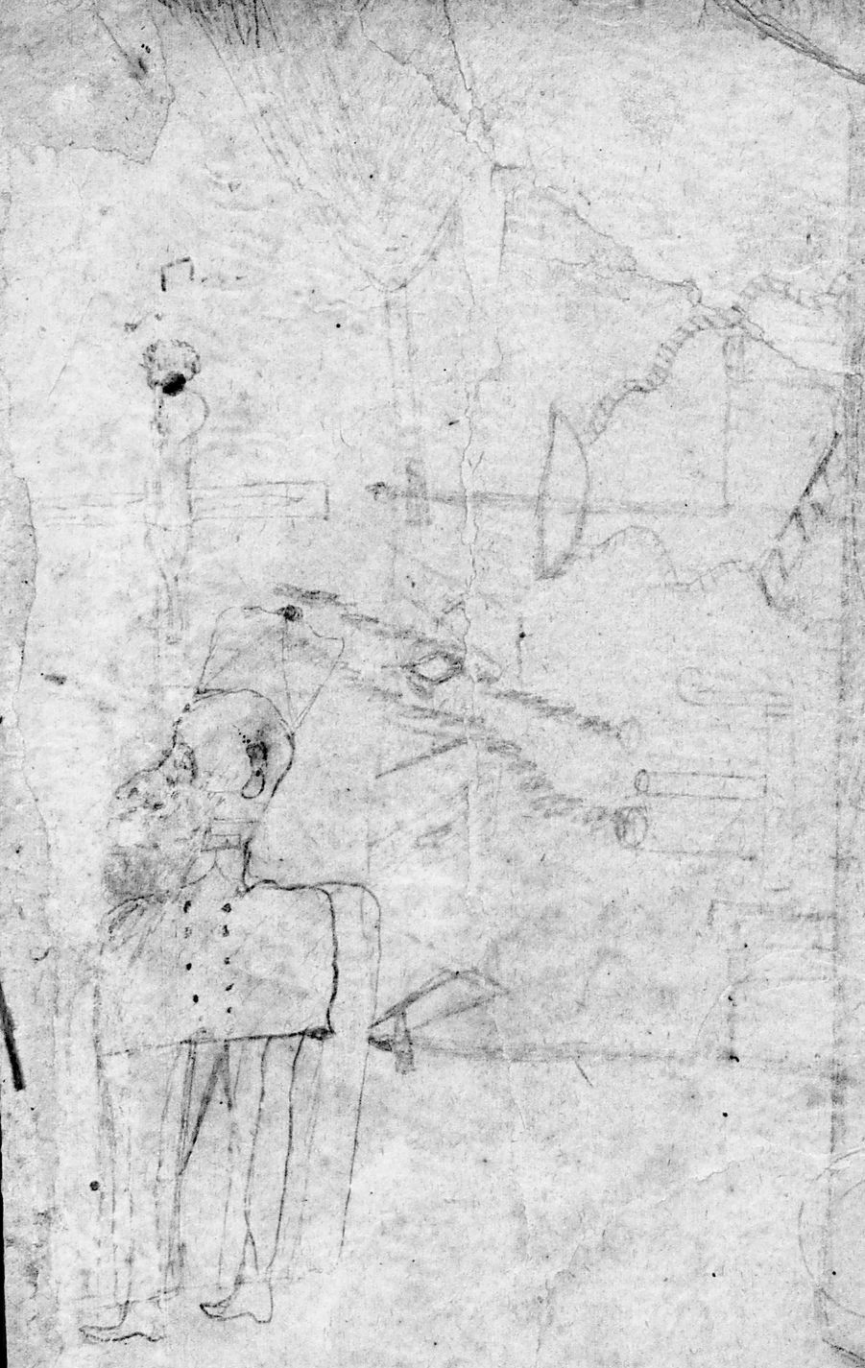
1) Ἡ πρώτη τοῦ Μαΐου.	Δ. Σολωμοῦ. Σελ.	3
2) Ὁ Ἑσπερινός.	Γ. Δροσίνη. »	4
3) Τὸ Χωριό μας.	» » »	5
4) Ἡλιοβασίλεμα.	Κ. Κρουστάλλη. »	6
5) Νύχτα καλοκαιρινή.	Γ. Δροσίνη. »	8
6) Ἡ ᾠάνοιξη.	Ἰ. Βηλαρά. »	9
7) Ἐκ τοῦ Τάφου.	Κ. Παλαμά. »	10
8) Τοῦ Γιοφυριοῦ τῆς ᾠαρτας.	Δημοπκόν. »	14
9) Ὁ Χάρος καὶ οἱ Ψυχές.	» »	16
10) Ἡ Καμπάνα τοῦ Χωριοῦ.	Ἀλεξ. Φωτιάδης. »	17
11) Ἡ Μάννα.	Γ. Μαροκορά. »	18
12) Ἡ πρὸς τὴν Πατρίδα ᾠαγή μου.	Ἀρ. Βαλαωρίτη. »	20
13) Χωρισμός.	Ἀ. Πάλλη. »	20
14) Τὸ Σπίτι μου.	Ἀλεξ. Φωτιάδης. »	21
15) Τὸ Οὐράνιον τόξον.	» » »	21
16) Στὸ Σταυραγτό.	Κ. Κρουστάλλη. »	22
17) Ὁ Κοῦρος.	» » »	24
18) Ὁ Κίττος καὶ τὸ Γεράκι.	Ἀρ. Βαλαωρίτη. »	27

19) Ψωμοπάτης.	Κ. Κρυστάλλη.	»	29
20) Ἡ Μάννα ξαγρυπνάει.	Ἄλ. Φωτιάδη.	»	30
21) Μοιρολόγι Μάννας.	Δημοτικόν.	»	31
22) Φθινόπωρο.	Ἄλεξ. Φωτιάδη.	»	32
23) Τέλος Ἀγρας.	Ζαχ. Παπαντωνίου.	»	33
24) Χαρακτηρισμός τοῦ Ἀλῆ πασᾶ.	Ἀρ. Βαλαωρίτη.	»	34
25) Ὁ Ἑλλήν ναύτης.	Γ. Βιζυηνοῦ.	»	35
26) Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ.	Δημοτικόν.	»	36
27) Ἡ Φυγή.	Ἀρ. Βαλαωρίτη.	»	37
28) Ἡ Ἀνοιξη καὶ τὸ Παλικάρι τῆς Ἡπείρου.	Γ. Μαρκορᾶ.	»	43
29) Ἡ Ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς.	Δ. Σολωμοῦ.	»	48
30) Εἰς τὸν Ἱερὸν Λόχον.	Ἀνδρ. Κάλβου.	»	49
31) Ὁ Σαμουήλ.	Ἀρ. Βαλαωρίτη.	»	52
32) Τὰ Ἡφαίστεια.	Ἀνδρ. Κάλβου.	»	59
33) Ἀστραπόγιαννος.	Ἀρ. Βαλαωρίτη.	»	67
34) Ἡ Χιονισμένη νύχτα.	Π. Βασιλικοῦ.	»	80
35) Ὁ Γάμος.	Κ. Κρυστάλλη.	»	81
36) Ὑμνος εἰς τὴν Ἑλευθερίαν.	Δ. Σολωμοῦ.	»	83

Β'. ΠΕΖΑ

37) Ἡ Φλόγα τοῦ Κανάρη.	Γ. Βλαχογιάννη.	»	97
38) Στὰ Χαλάσματα.	Κ. Κρυστάλλη.	»	105
39) Στὸ Ξένο σπίτι.	Π. Νιρβάνα.	»	122
40) Ὁ Κερκέζος.	Ἰ. Κονδυλάκη.	»	132

41) Τ' Ἀγνάντεμα.	Ἀ. Παπαδιαμάντη.	»	141
42) Κακοσημαδιά.	Ἄνδρ. Καρκαβίτσα.	»	150
43) Χαλασμός κόσμου.	Ἀργ. Ἐφταλιώτη.	»	167
44) Τὸ Κλεφτόπουλο.	Γιάν. Βλαχογιάννη	»	170
45) Ἡ Σουλιωτοπούλα.	»	»	» 174
46) Χήρα Σουλιωτοπούλα.	»	»	» 176
46) Ὁ Σουλιώτης.	»	»	» 178
48) Πιάστηκε.	Ἀργ. Ἐφταλιώτη.	»	181
49) Ἡ Τελευταία Βαπτιστική.	Ἀλεξ. Παπα- διαμάντη.	»	183
50) Οἱ Δύο Μικροί.	Μιχ. Μητσάκη.	»	192
Βιογραφικαὶ Σημειώσεις.		»	199
Λεξιλόγιον.		»	202
Περιεχόμενα.		»	206

κα
πείση
βρον
10